

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

BULETINUL
UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

4

octombrie
decembrie

2013

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ
CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DE CONSILIUL NAȚIONAL DE ATESTARE
A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

*Responsabilitatea privind conținutul articolelor
revine în totalitate autorilor.*

BULETINUL UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

CUPRINS

România în noul context de securitate alături de NATO și Uniunea Europeană	7
<i>Gl.mr.dr. GABRIEL GABOR</i>	
Elaborarea profilului de risc al organizației. Harta riscurilor	15
<i>Col.prof.univ.dr.ing. TOMA PLEȘANU</i>	
<i>Lt.col.drd.ing. MARIAN ȘTEFAN ZAHARIA</i>	
Revoluția în afacerile militare și amplul proces de transformare a armatelor	24
<i>Gl.mr.dr. GABRIEL GABOR</i>	
<i>Col.dr. DOINA MUREȘAN</i>	
Modelul operațional al sistemului informatic pentru planificarea financiară și execuția bugetară în MApN	35
<i>Lt.col.(r) drd. ANGHEL STĂMESCU</i>	
Cooperarea internațională în domeniul sprijinului logistic	43
<i>Col.prof.univ.dr. SORIN PÎNZARIU</i>	
<i>Col.drd. AUREL ILIUȚĂ</i>	
Protecția civililor în operațiile în sprijinul păcii	53
<i>Col.dr. VALERICĂ CRUCERU</i>	

Reconstrucția postconflict și principiile care trebuie aplicate în peisajul confruntărilor moderne	63
<i>Col.lect.univ.dr. DORIN-MARINEL EPARU</i>	
Aspecte privind organizația militară din România înainte de anul 1989 și după anul 1989	79
<i>Lt.col.drd.ing. MARIAN ȘTEFAN ZAHARIA</i>	
Sistemul și procesul de învățământ – diferențe conceptuale și efecte în practica managementului educațional	89
<i>Conf.univ.dr. ADRIANA RÎȘNOVEANU</i>	
Despre simplitate în acțiunea militară	98
<i>Col.prof.univ.dr. ION MITULEȚU</i>	
Sprijinul de geniu specific forțelor terestre	107
<i>Col.conf.univ.dr. DUMITRU RADU</i>	
Surprinderea, principiu întotdeauna prezent în lupta armată.....	117
<i>Col.drd. IOAN-MARIAN CRISTUREAN</i>	
Organele de comandă și control ale sprijinului logistic în misiunile de menținere a păcii conduse de către ONU	126
<i>Col.conf.univ.dr. MARILENA MIORICA MOROȘAN</i>	
Aspecte privind sprijinul medical în operațiile multinaționale conduse de către NATO	134
<i>Col.drd. AUREL ILIUȚĂ</i>	
Evoluții doctrinare ale teoriei și ale practicii războiului aerian în primele decenii ale secolului XXI	145
<i>Cdor.conf.univ.dr. TITI-IULIAN AGAFIȚEI</i>	
<i>Cdor.dr. LIVIU LUNGULESCU</i>	
Logistica misiunilor internaționale sub jurisdicția Națiunilor Unite	165
<i>Mr.dr. GRIGORE JELER</i>	
<i>Mr.dr. MARIUS MIHARTA</i>	
Aplicarea tratatelor internaționale, modalitate de realizare a securității	172
<i>Drd. COSTIN-MĂDĂLIN ZOTOI</i>	

Întrebuințarea structurilor de poliție militară în întregul spectru al operațiilor moderne.....	182
<i>Col.dr. GABRIEL-TIBERIU BUCEAC</i>	
<i>Lt. ALINA-MELANIA ȚUCĂ</i>	
<i>DRAGOȘ-COSMIN BUCEAC</i>	
Dimensiunea economică a securității în Europa Centrală și în Zona Extinsă a Mării Negre.....	196
<i>Lt.col.conf.univ.dr. DOREL BUȘE</i>	
Managementul – profesie în logistica militară	204
<i>Lt.col. GHEORGHIȚĂ CORNELIU CIOBANU</i>	
Considerații privind modularitatea structurilor de sprijin logistic ale forțelor aeriene	214
<i>Col. MARIAN-DANIEL FÂȘIE</i>	
Factori care influențează controlul mișcării și acordarea sprijinului de mișcare și transport	224
<i>Mr. MARIAN MOCANU</i>	
Globalizarea – definiție, delimitări conceptuale și teorii.....	233
<i>Dr. MARIA-CARMEN NADIA PETRE</i>	
Particularități privind instrucția structurilor de poliție militară din forțele terestre.....	245
<i>Col.dr. GABRIEL-TIBERIU BUCEAC</i>	
<i>Lt. ALINA-MELANIA ȚUCĂ</i>	
<i>Lt. GABRIEL PAVEL</i>	
Managementul factorilor de risc pe piața creditelor bancare de retail	259
<i>SORINA-ANDREEA PUȘCAȘU</i>	
Determinarea prin calcul a stării de securitate.....	265
<i>Cpt.(r) dr.ing. MIRCEA-BOGDAN ULEIA</i>	
Rolul instituției militare de învățământ superior în proiectarea și în implementarea modelului de realizare a competenței de comunicare interculturală a militarilor români participanți la operațiile de stabilitate și sprijin	276
<i>Asist.univ.dr. POLIXENIA OLAR</i>	

ROMÂNIA ÎN NOUL CONTEXT DE SECURITATE ALĂTURI DE NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

ROMANIA IN THE NEW SECURITY CONTEXT WITH NATO AND THE EUROPEAN UNION

Gl.mr.dr. Gabriel GABOR*
Statul Major General

Dezvoltarea societății globale, creșterea impactului comunicațiilor și al schimbului de informații în politica internațională, cât și mai ales definirea noilor parametri de evoluție și a noilor actori internaționali vor reprezenta oportunități, dar și riscuri la adresa securității României.

România și-a asumat un rol activ în sud-estul Europei și reprezintă un factor de stabilitate în regiune promovând relațiile de bună vecinătate cu toate statele vecine și contribuind la întărirea cooperării regionale.

The development of global society, the increase in the impact of communication and exchange of information in international politics, and especially the definition of new evolutionary parameters and new international actors will represent both opportunities and risks for the security of Romania.

Romania has assumed an active role in South Eastern Europe as a factor of stability in the region, by promoting good neighborly relations with all neighboring countries.

Cuvinte-cheie: NATO; context european; Uniunea Europeană; Europa.

Keywords: NATO; European Context; European Union; Europe.

România a luptat din totdeauna, așa cum a putut sau cum i s-a impus pentru a-și păstra valorile naționale: independența, suveranitatea, integritatea și unitatea teritoriului și a cetățenilor săi, așa cum se stipulează și în normativele statului de drept. După 18 ani de tranziție postcomunistă, România a ajuns la vârsta maturității învățând să treacă de la totalitarism la un regim democratic.

Totodată a înțeles că integrarea în structurile cele mai puternice existente în prezent, în lume, o vor face mai puternică pe ea însăși și că,

* e-mail: gaborsmg@yahoo.com

ajutându-le pe acestea să își îndeplinească scopurile, și le va îndeplini pe cele proprii. În acest sens, după ce a realizat demersurile și a îndeplinit criteriile de aderare a ajuns membru deplin în Uniunea Europeană, după ce, la 29 martie 2004, a pășit în NATO ca stat aliat. În prezent, România trebuie să facă față unor noi provocări: valorificarea calității de membru al UE și NATO. La rândul lor, în prezent, UE și NATO sunt entități aflate într-un dinamic proces de transformare și reformă instituțională ca urmare a mediului internațional de securitate.

În acest context, profilul și conduita viitoare a României trebuie să valorifice oportunitățile existente în cadrul organizațiilor europene și euroatlantice, în scopul promovării unor politici coerente, având ca obiectiv continuarea și aprofundarea procesului de modernizare a societății românești implicând atât consolidarea economică și instituțională, cât și creșterea standardelor de viața ale cetățenilor săi.

Odată cu admiterea României ca stat membru cu drepturi depline în NATO, politica de apărare națională dobândește un caracter proactiv mai pronunțat. Pe cale de consecință, responsabilitățile României nu se mai limitează la politici care asigură apărarea teritoriului național ori la diplomația preventivă, dar și la politici care promovează ofensiv interesele României și care sprijină stabilitatea globală în orice regiune în care NATO are misiuni.

Pentru acest prim deceniu al secolului al XXI-lea, obiectivele politicii de apărare a României sunt:

- continuarea reformei organismului militar pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente;
- întărirea controlului civil și democratic asupra armatei și perfecționarea mecanismelor de realizare a acestuia, în conformitate cu principiile și valorile democrației constituționale;
- consolidarea statutului României de contributor la securitatea regională și globală.

În concordanță cu poziția geostrategică a României în spațiul sud-est european – țară de frontieră a NATO și a Uniunii Europene – politica de apărare națională va avea ca obiectiv apărarea și promovarea intereselor vitale ale României, precum și participarea activă a țării noastre la asigurarea securității zonelor de interes NATO, UE și SUA. În acest sens, Guvernul României va avea în vedere realizarea următoarelor ținte:

- dezvoltarea capacității instituționale și combative a structurilor militare;
- înzestrarea armatei și logistica în raport cu misiunile de securitate și apărare colectivă;
- participarea la politica europeană de securitate și apărare;

- participarea la realizarea obiectivelor Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, menținerea stabilității în zona caucazo-caspică a Mării Negre și a Balcanilor;
- lupta împotriva terorismului;
- continuarea programelor de reconversie și de perfecționare a managementului resurselor umane;
- desființarea stagiului militar obligatoriu și revizuirea structurii de forțe a armatei;
- dezvoltarea relațiilor civili-militari.

Continuarea procesului de reformă a armatei depinde de resursele financiare ale țării, de capacitatea instituțională a Ministerului Apărării Naționale de a implementa politici, precum și de corelația acestor politici cu măsurile de reformă economică și capacitatea instituțională a altor ministere și agenții de a-și îndeplini la timp funcțiile cu care au fost investite. Având în vedere aceste cerințe de ordin instituțional, cheltuielile militare anuale vor avea o pondere de 2,38% în Produsul Intern Brut, nivel ce va fi menținut în intervalul 2005-2008.

Aplicarea politicii de naționale de apărare se va face respectând următoarele condiții:

- consolidarea controlului democratic civil asupra armatei și pe cale de consecință, respectarea deciziilor adoptate de structurile politice ale țării: Președinția, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Parlamentul, Guvernul, precum și colaborarea cu societatea civilă;
- participarea activă la elaborarea și la adoptarea deciziilor strategice în cadrul NATO și îndeplinirea angajamentelor asumate în calitate de aliat.

Astfel, România trebuie să își dezvolte propriul său profil strategic în condițiile unei stabilități politice interne și ale unei dezvoltări economice reale, să participe la efortul de apărare colectivă în cadrul NATO și la construcția dimensiunii militare a UE, precum și la întreaga gamă de misiuni pentru îndeplinirea angajamentelor de cooperare și parteneriat asumate pe plan internațional¹.

România și-a asumat un rol activ în sud-estul Europei² și reprezintă un factor de stabilitate în regiune, promovând relațiile de bună vecinătate cu toate statele vecine și contribuind la întărirea cooperării regionale. Localizarea geografică a României oferă Alianței o nouă deschidere către zone

¹ Chris Brown, *Understanding International Relations*, Ediția a II-a, Palgrave, Londra, 1997, p. 21.

² Stuart McAnulla, „Structure and Agencz”, în David Marsh, Gerry Stoker (ed), *Theory and Methods in Political Science*, Palgrave, Houdsmill, New York, p. 272.

importante cum sunt zona Caucazului și Asia Centrală, zone în care România are o influență deosebită și, de aceea, implicarea sa trebuie să fie maximă.

România își asumă un rol activ în soluționarea tuturor problemelor Alianței, devenind mult mai responsabilă la problemele de securitate regională și globală, prin:

- promovarea păcii și stabilității regionale;
- asumarea unui rol sporit în rezolvarea problemelor arcului de instabilitate reprezentat de zona Balcanilor de Vest, Orientul Mijlociu, Caucaz;
- contribuția cu forțe credibile, oriunde și oricând, Alianța va fi solicitată să intervină.

Reforma armatei României va trebui să conducă la:

- crearea structurii de forțe armate capabile să îndeplinească toată gama de misiuni NATO;
- disponibilitatea forțelor armate de integrare în cadrul structurii de forțe NATO;
- creșterea gradului de interoperabilitate, dislocare și sustenabilitate a forțelor armate;
- dezvoltarea inițiativelor bilaterale cu alte armate partenere;
- disponibilitatea de participare la mai multe operații multinaționale.

Transformările vor fi produse atât de redistribuirea bazelor militare, cât și de pozițiile strategice deținute de către riverani și de prezența străină în regiune în format bi și multinațional. Practic, toate statele din regiune au relații instituționalizate cu NATO, ca membri sau ca parteneri.

Dezvoltarea societății globale, creșterea impactului comunicațiilor și al schimbului de informații în politica internațională, cât și mai ales definirea noilor parametri de evoluție și a noilor actori internaționali vor reprezenta oportunități, dar și riscuri la adresa securității României. Într-o lume a interdependenței globale, a multiplicării acțiunilor actorilor non-statali pe scena internațională, securitatea României nu mai poate fi definită în parametri exclusiv naționali și va depinde fundamental de asigurarea stabilității în plan regional și global. Securitatea națională va fi proiectată în interiorul NATO și UE, în funcție de politicile specifice celor două organizații. Esența securității României o va constitui asigurarea unei coeziuni și logici interne a tuturor transformărilor în curs de desfășurare sau care vor fi impuse de necesitățile ulterioare, în cadrul unui sistem care va permite continuitatea politicilor macro și adaptarea la nivel micro a cerințelor interne și internaționale.

Poziția României față de Politica Europeană de Securitate și Apărare

Printre primele capitole de negocieri deschise de către România cu Uniunea Europeană, după începerea negocierilor de aderare, la 15 februarie 2000, au fost Capitolul 26 (Relații externe) și Capitolul 27 (Politica Externă și de Securitate Comună, PESC). Aceste capitole au fost închise provizoriu încă din iunie 2000. În Documentul de poziție a României, referitor la Politica Externă și de Securitate Comună se arăta că: „România este pregătită să accepte și să aplice acquis-ul în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC) a Uniunii Europene (UE). Politica externă și de securitate a României se bazează pe aceleași principii și are aceeași orientare cu cea promovată de Uniunea Europeană”.

Formele și mijloacele uzitate de România pentru implicarea în PESA sunt multiple:

- a. consultări periodice pe probleme ale securității europene;
- b. participarea la elaborarea deciziilor legate de gestionare aspectelor militare și civile ale crizelor;
- c. implicarea în activitățile curente ale organismelor UE cu atribuții în sfera securității (Consiliul Afacerilor Generale, Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar, Statul Major, Institutul de Studii de Securitate al UE etc.) și participarea la sesiunile Adunării UEO, respectiv ale Adunării Interparlamentare de Securitate și Apărare;
- d. participarea la exercițiile și la operațiile de gestionare a crizelor conduse de către UE.

Consultările periodice pe probleme ale securității europene vizează, în principal, dezvoltarea capacităților europene de apărare (Obiectivul Global al UE adoptat în iunie 2004). Se au în vedere optimizarea instrumentelor de generare a capacităților militare prin introducerea unui sistem de monitorizare a procesului de îndeplinire a obiectivelor asumate, acoperirea deficiențelor în materie de capacități, în anumite domenii, includerea conceptului „Grupurilor tactice de luptă” (Battle Groups – BGs), asumarea de noi angajamente din partea statelor membre.

Planul European de Acțiune în domeniul Capacităților de Apărare (ECAP), lansat în 2001, are ca scop remedierea deficiențelor în domeniul capabilităților UE în care funcționează 13 grupuri de proiect: trei vor fi (coordonate de către EUMC), majoritatea vor fi transferate către EDA și unul va fi închis. România a participat la grupul de proiect vizând Interoperabilitatea în operații și acțiuni umanitare (IHEO) a cărui activitate s-a încheiat în ultima parte a anului 2004. Din noiembrie 2004, România participă la structura responsabilă cu Transportul Strategic Aerian. Sunt în derulare demersurile privind conectarea României la Centrul Multinațional

de Transport strategic Maritim de la Atena (AMSCC). Se analizează posibilitatea implicării și în alte grupuri de proiect.

Agenția europeană pentru dezvoltarea capacităților de apărare, cercetare, achiziție și armamente a fost înființată în iulie 2004. Are ca obiective dezvoltarea capabilităților în domeniul apărării, cooperarea în materie de armamente, crearea unei piețe europene competitive în domeniul armamentului și echipamentelor de apărare, promovarea de proiecte de cercetare în domeniul tehnologiilor strategice de vârf din sectorul apărării și capabilităților de securitate. România a participat doar la activitățile Grupului Vest-European pentru Armamente a cărei activitate a fost preluată în cadrul Agenției.

Abordarea capacității globale de deplasarea trupelor (GAD) este o inițiativă a UE, la propunerea Franței, ce vizează optimizarea coordonării întrunite în domeniul transportului strategic pentru susținerea operațiilor de gestionare a crizelor. Are ca obiectiv accesul tuturor statelor membre la sistemul ADAMS al NATO (SHAPE) de planificare a transportului; crearea sistemului de coordonare a transportului terestru, prin aplicarea unei abordări integrate, multimodale; necesitatea asigurării unui echilibru între prezentările care sunt făcute celor două centre europene de coordonare a transportului și mișcării (Atena și Eindhoven).

Participarea la elaborarea deciziilor legate de gestionarea aspectelor militare și civile ale crizelor, vizează următoarele aspecte:

- coordonarea civil-militară – planificarea integrată „Îmbunătățirea Coordonării Civil-Militare a UE” pledează pentru o planificare integrată/comprehensive planning a cooperării civilo-militare în operațiile de gestionare a crizelor, creșterea rolului grupurilor de lucru geografice, îmbunătățirea cooperării interpiliere, îmbunătățirea procesului de analiză a situațiilor de criză, operaționalizarea listei de observare a statelor susceptibile pentru o criză iminentă, îmbunătățirea conceptului de gestionare a crizelor, utilizarea unor instrumente de planificare suplimentare, îmbunătățirea sistemului de finanțare a operațiilor civile PESA, îmbunătățirea capacității de coordonare a EUSR (reprezentant special al UE), dezvoltarea unei abordări integrate a activităților în teatru, stabilirea unui proces de instruire predislocare, colocarea actorilor UE din teatru, rotirea personalului UE în funcție de expertiza acumulată în teatru;

- concepția UE privind sprijinul PESA în domeniul reformei sectorului de securitate (SSR) de COPS – vizează asistența destinată statelor partenere pe acest domeniu, pe baza următoarelor principii: responsabilizarea locală, asigurarea coerenței acțiunilor externe, respectarea normelor democratice și internaționale referitoare la respectarea drepturilor

omului și a statului de drept. Prevede cooperarea UE și cu ONG-urile, în domenii precum: sectorul de apărare, poliție, justiție și statul de drept, finanțarea sectorului de securitate, controlul la frontiere și domeniul vamal, demobilizare, dezarmare și reintegrare (DDR);

- celula civil-militară a UE. Din 13 decembrie 2004, România se află în cadrul Statului Major al UE (EUMS), sub autoritatea directorului general al EUMS, compusă din compartimentul de planificare strategică și nucleul permanent. Rolul acestei celule este de a îmbunătăți capacitatea UE de gestionare a crizelor, prin integrarea sistemelor de planificare a operațiilor mixte civil-militare conduse de către UE. Celula are funcții de planificare strategică și operațională pentru răspuns la crize (inclusiv operațiile civile).

Implicarea în activitățile curente ale organismelor UE cu atribuții în sfera securității și participarea la sesiunile Adunării UEO, respectiv ale Adunării Interparlamentare de Securitate și Apărare. Experiența participării României la Parteneriatul pentru Pace este benefică, din punct de vedere militar, pentru îndeplinirea obiectivelor PESA.

Din punct de vedere militar, România se poate constitui într-un pilon important al PESA în partea centrală și sud-estică a continentului european, fapt demonstrat de participarea sa la Forța Multinațională de Pace din Sud-Estul Europei (MPSEE), la Brigada Multinațională cu Capacitate de Luptă Ridicată a Forțelor ONU în Așteptare (SHIRBRIG), la Grupul de cooperare navală în Marea Neagră (BLACKSEAFOR), la constituirea unei brigăzi de menținere a păcii a țărilor din centrul Europei (CENCOOP) și a unor unități militare mixte – un batalion româno-ungar de menținere a păcii, o unitate româno-ucrainiano-ungaro-slovacă de geniu.

Efectivele participante sunt de aproximativ 6.300 militari, din partea a 22 de state membre UE și a 11 state terțe, între care și țara noastră. Operația militară EUFOR-ALTHEA este considerată ca un succes din perspectiva aplicării mecanismului NATO – UE Berlin plus și a angajamentului multidimensional european în teatrul de operații din Bosnia-Herțegovina. În urma semnării Tratatului de aderare a României la UE, în 25 aprilie 2005, România a dobândit dreptul de a exercita rolul de observator activ la nivelul tuturor instituțiilor comunitare, fiind necesară asigurarea prezenței reprezentanților români la nivelul instituțiilor europene și al grupurilor de lucru ale acestora.

Începând cu data aderării României la UE, țara noastră are obligația de a aplica în întregime acquis-ul comunitar, cu excepția directivelor la care au fost obținute perioade de tranziție în cadrul negocierilor de aderare.

În acest context, Ministerul Integrării Europene va monitoriza îndeplinirea angajamentelor de către instituțiile publice. Din partea Ministerului Apărării au fost desemnate, prin ordin al ministrului, două persoane care sunt implicate în procesul de prenotificare. MApN are calitatea de avizator în ceea ce privește actele normative naționale privind transpunerea unor directive comunitare.

În concluzie, participarea armatei române la operațiile în sprijinul păcii și de gestionare a crizelor este un alt element care subliniază viabilitatea organismului militar românesc în plan internațional. Începând din anul 1991, România a participat la mai multe operații de acest tip, respectiv în IFOR/ KFOR conduse de către NATO, în Bosnia și Herțegovina, ALBA și MAPE, în Albania, UNMIK, în Kosovo. Totodată, România participă la misiunile de poliție ale Uniunii Europene (EUPM) din Bosnia și Herțegovina și la operația militară „Concordia” a Uniunii Europene din Macedonia.

BIBLIOGRAFIE

Chris Brown, *Understanding International Relations*, Editia a 2-a, Palgrave, Londra, 1997.

Stuart McAnulla, „Structure and Agencz”, în David Marsh, Gerry Stoker (ed), *Theory and Methods in Political Science*, Palgrave, Houdsmill, New York.

www.summitbucharest.ro

<http://eur-lex.europa.eu/>

<http://ue.eu.int/ueDocs/newsWord/fr/gena/87043.doc.50>

<http://www.nato.int/docu/review/2004/issue2/romanian/interview.html>

ELABORAREA PROFILULUI DE RISC AL ORGANIZAȚIEI. HARTA RISCURILOR

DEVELOPING ORGANIZATION'S RISK PROFILE. A MAP OF THE RISKS

Col.prof.univ.dr.ing. Toma PLEȘANU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Lt.col.drd.ing. Marian Ștefan ZAHARIA**

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Pentru a stabili o strategie de prevenire a riscurilor în organizația militară trebuie realizată o evaluarea a riscului, al cărui scop îl reprezintă stabilirea unei ierarhii a riscurilor din organizația respectivă. În demersul științific propus, evaluarea riscului reprezintă evaluarea expunerii la risc a organizației militare. Ca să previi riscul trebuie să cunoști cele două dimensiuni ale expunerii la risc – frecvența și severitatea – și să se realizeze un profil de risc al organizației.

Articolul are ca obiectiv prezentarea unor aspecte privind profilului de risc al organizației și privind dimensiunile expunerii la risc.

In order to establish a risk prevention strategy in military organization one must conduct an assessment of risk, the purpose of which is to establish a hierarchy of risks in the organization. In the scientific approach proposed, risk assessment represents the assessment of the risk exposure of the military organization. To prevent the risk, one must know the two dimensions of risk exposure - the frequency and severity and achieve an organization's risk profile.

This paper aims at presenting some aspects regarding the risk profile of the organization and the size of the exposure to risk.

Cuvinte-cheie: risc; profil de risc; organizație; harta riscurilor; dimensiuni; expunere.

Keywords: risk; risk profile; organization; risk map; size; exposure.

* e-mail: tomaplesanu@yahoo.co.uk

** e-mail: zahariamstefan@yahoo.com

Profil de risc al organizației

Crearea unui profil de risc în cadrul acestei organizații poate reprezenta o caracteristică a organizației comparativ cu alte organizații. Acest profil poate fi determinat de diverși factori, cum ar fi: cultura și gradul de cunoaștere a domeniului organizației, experiența profesională, conjunctura de moment etc. profilul de risc nu este stabil, se modifică sub influența factorilor enumerați. Definim profilul de risc ca fiind un tablou care cuprinde evaluarea documentată și prioritizată a riscurilor cu care se confruntă organizația militară. Realizarea profilului de risc al organizației militare trebuie să cadă în sarcina unei echipe, pentru a se atenua subiectivismul și a corela riscurile pe diferite niveluri.

Identificarea riscurilor din organizația militară constituie primul pas în construirea profilului de risc al organizației. Cel de-al doilea pas în realizarea profilului de risc îl reprezintă gruparea riscurilor identificate în funcție de expunerea la risc. Este recomandat ca în vizualizarea profilului de risc al organizației militare să se utilizeze culorile, astfel: culoarea roșie pentru riscurile cu expunerea cea mai mare și care deviază cel mai mult de la toleranța de risc, ceea ce semnifică că peste aceste riscuri nu se poate trece; culoarea galbenă (zona de atenție) este folosită pentru riscurile a căror expunere depășește limita de toleranță, dar deviația este moderată; culoarea verde pentru riscurile asumate, adică pentru acele riscuri a căror expunere se situează sub limita de toleranță.

Profilul de risc al organizației militare care a implementat utilizarea acestor culori (folosind scala de evaluare pe cinci trepte se realizează o detaliere a expunerii la risc pe o scală matricială cu 25 de valori) poate fi reprezentat schematic ca în figura nr. 1.

Dacă folosim scala de evaluare în trei trepte a expunerii la risc (scala evaluării expunerii la risc are 9 valori, adică 3x3), atunci profilul de risc al organizației poate fi reprezentat ca în figura nr. 2.

Stabilirea profilului de risc al organizației militare este o activitate care presupune seriozitate, deoarece în acest mod se conștientizează în organizație atitudinea ce trebuie adoptată față de diferite riscuri și se facilitează monitorizarea riscurilor. În plus, prin această activitate se creează o imagine sugestivă a repartiției zonelor de risc ridicat din cadrul organizației militare, zone spre care trebuie dirijate eforturile de creare a unui control intern eficace. Identificarea riscurilor noi apărute în cadrul organizației militare presupune atât existența unei bune comunicări între membrii organizației, cât și continua valorificare a surselor de informații din mediul organizațional, acestea facilitând sesizarea la timp a schimbărilor care vor afecta profilul de risc al organizației.

	Y							
Foarte ridicat	I M P A C T	FS·FR	S·FR	M·FR	R·FR	FR·FR		
Ridicat		FS·R	S·R	M·R	R·R	FR·R		
Mediu		FS·M	S·M	M·M	R·M	FR·M		
Scăzut		FS·S	S·S	M·S	R·S	FR·S		
Foarte scăzut		FS·FS	S·FS	M·FS	R·FS	FR·FS		
		PROBABILITATE						
		Foarte scăzută	Scăzută	Medie	Ridicată	Foarte ridicată	X	

Fig. 1 Profilul de risc al organizației potrivit scalei de evaluare în cinci trepte

	Y				
Ridicat	I M P A C T	S·R	M·R	R·R	
Mediu		S·M	M·M	R·M	
Scăzut		S·S	M·S	R·S	
		PROBABILITATE			
		Scăzută	Medie	Ridicată	X

Fig. 2 Profilul de risc al organizației potrivit scalei de evaluare în trei trepte

Modelul de evaluare a profilului de risc este dezvoltat pe două componente: toleranța față de risc și modul de a lua decizii.

Toleranța față de risc

„Cantitatea de risc” pe care organizația militară este pregătită la un moment dat să o tolereze sau la care este dispunsă să se expună se numește toleranță la risc. Acest concept (toleranță la risc) are semnificații diferite care se datorează naturii riscului, care poate fi amenințare sau oportunitate.

Dacă se au în vedere oportunitățile, conceptul de toleranță la risc face referire la analiza cât de mult este organizația dispusă să riște în speranța că va beneficia de pe urma acelor oportunități; când se iau în vedere amenințările, toleranța la risc se referă la expunerea tolerabilă și justificabilă care trebuie atinsă în practică.

Toleranța la risc este o mărime probabilistică măsurată pe scale matriceale (cinci sau trei trepte). Dacă folosim scala de evaluare în cinci trepte a expunerii la risc, atunci limita de toleranță poate fi reprezentată astfel (figura nr. 3).

Riscurile ale căror nivel al expunerii se situează deasupra limitei de toleranță trebuie tratate prin măsuri care fac ca expunerea la riscul rezidual (riscul care rămâne după aplicarea măsurilor de control al riscurilor) să se aducă sub limita de toleranță. Stabilirea măsurilor de control se va face direct proporțional cu deviația expunerii la risc față de limita de toleranță stabilită.

Toleranța zero la risc este o utopie, și aceasta datorită a două motive: primul – măsurile de control a riscurilor necesită costuri de natură diferită; cel de-al doilea motiv – este foarte greu de controlat toate circumstanțele care favorizează materializarea riscurilor.

Stabilirea unei limite de toleranță la risc presupune crearea unui echilibru între costul de controlare a riscurilor și costul (financiar și de altă natură) al expunerii la risc și devine un act major de responsabilitate managerială.

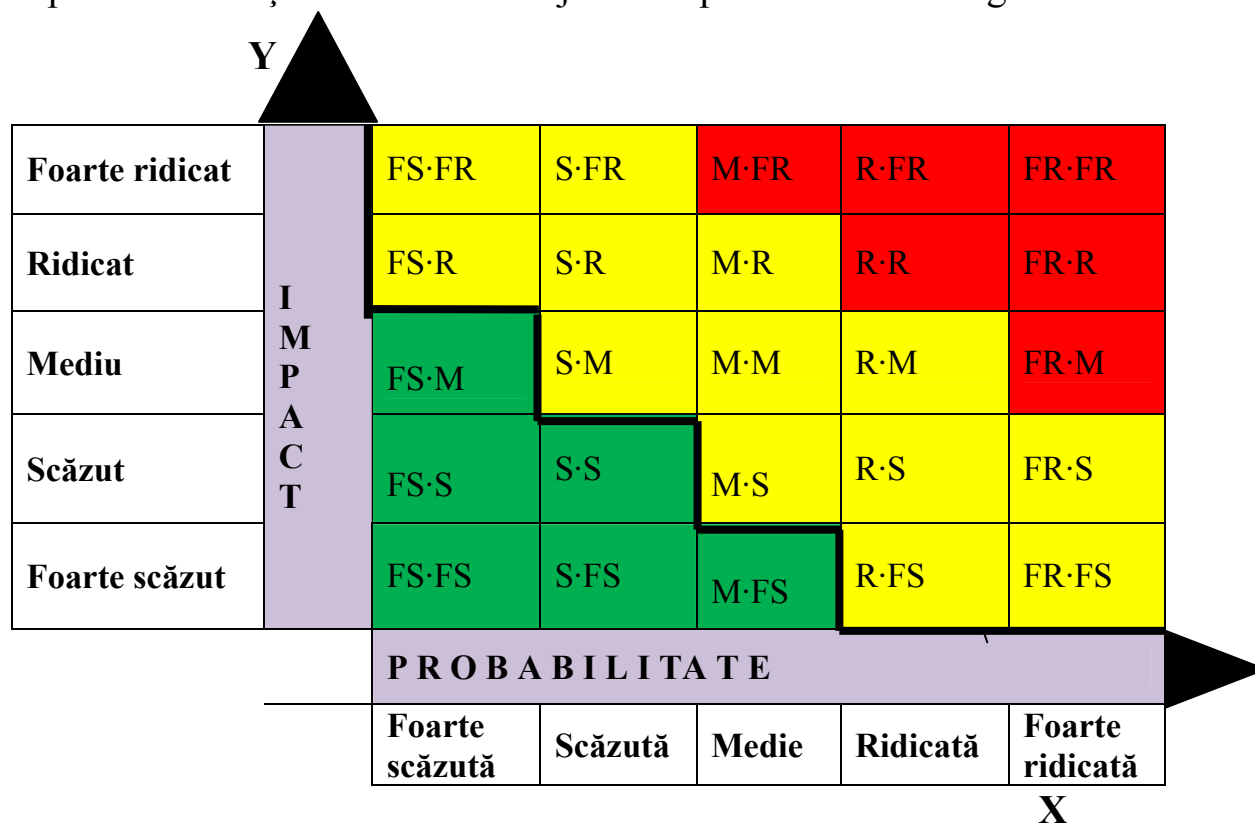

Fig. 3 Toleranța la risc a organizației potrivit scalei de evaluare în cinci trepte

Modul de stabilire a deciziilor în condițiile de risc

Stabilirea deciziei în situația materializării unui risc presupune identificarea și alegerea variantei optime de a acționa în conformitate cu cerințele impuse de un context dat. Un aspect important de care trebuie să se țină cont în stabilirea deciziei o constituie asumarea riscului, aceasta însemnând „decizia de a rămâne într-o stare neschimbată (*status-quo*) sau decizia de a intra într-o situație de incertitudine, care poate duce la câștig sau la pierdere”¹.

Abordarea riscului în organizația militară implică și rezolvarea unor probleme de decizie care în final trebuie să conducă la minimizarea riscului în situația materializării și a pierderilor de orice natură asociate diferitelor decizii adoptate și acțiuni aplicate. Când apare o problemă de decizie, decidentul individual (comandantul, șeful, managerul) sau decidentul colectiv (conducerea organizației) trebuie să aleagă din mai multe alternative, în funcție de anumite criterii sau reguli de decizie, astfel încât decizia finală aleasă să fie cât mai bună.

Luarea deciziei cea mai bună presupune informații din mai multe surse și parcurgerea unor etape succesive care formează procesul decizional, respectiv: identificarea și definirea problemei, stabilirea criteriilor și a obiectivelor decizionale, stabilirea variantelor decizionale posibile, alegerea variantei optime, alegerea variantei optime și evaluarea rezultatelor.

În esență, decizia este cursul de acțiune ales în mod conștient pentru realizarea unuia sau mai multor obiective. Nivelul calitativ al organizației militare se manifestă prin deciziile elaborate și aplicate. Pentru a fi eficientă orice decizie luată în condiții de risc trebuie: să fie fundamentată științific; să fie clară, concisă și necontradictorie; să fie oportună și eficientă; să fie completă și realistă; să fie integrată și armonizată în ansamblul decizional adoptat.

În situațiile de risc, metode și tehnicile de optimizare a deciziilor cel mai des folosite sunt: arborele decizional, metoda speranței matematice, metoda brainstorming-ului, metoda Philips-66, metoda Frisco, metoda Delphi.

Frecvența și severitatea – dimensiuni ale expunerii la risc

Expunerea la risc a organizației militare reprezintă consecințele materializării riscului, pe care organizația militară le va resimți în raport cu obiectivele prestabilite. De asemenea, trebuie precizat că expunerea la risc este un concept probabilistic, o combinație de probabilitate și impact și are semnificație numai înaintea producerii riscului.

¹ Nicolae Bârsan-Pipu, Ion Popescu, *Managementul riscului. Concepte, metode, aplicații*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2003, p. 5.

Expunerea la risc se calculează după formula: $E = P \times I$, unde: E este expunerea la risc; P este probabilitatea de apariție a riscului; I este impactul asupra obiectivelor, dacă riscul s-ar materializa. Expunerea la risc are semnificație numai înaintea producerii riscului. Dacă riscul se materializează, riscul nu mai este o incertitudine, ci devine un fapt împlinit.

Măsura gradului de expunere la risc diferă de la un risc la altul, în ceea ce privește metodologia sau indicatorii luați în considerare. Pentru a evalua cele două dimensiuni ale expunerii la risc, managerul de risc are nevoie de informații.

Frecvența riscului se referă la cât de des apare evenimentul nedorit, respectiv probabilitatea lui de apariție. Se disting, astfel, riscuri care apar mai des sau mai rar.

Severitatea riscului în organizația militară se exprimă în termeni precum: gradul de prejudiciere sau afectare, pierderi de vieți omenești sau de tehnică și materiale, pagube aduse mediului, pierderea capacității de reacție etc. Din punct de vedere al severității, riscurile pot fi: catastrofice (consecințele sunt dezastruoase pentru organizație), critice (cel mai adesea afectează mijloacele de realizare a obiectivelor), marginale (pot provoca pierderi minore) și neglijabile (au impact scăzut, nesemnificativ)². Cele două dimensiuni ale expunerii la risc – frecvența și severitatea – pot fi reprezentate sub două forme: matricea riscurilor și harta riscurilor.

Matricea riscurilor (figura nr. 4) permite gruparea riscurilor cu care organizația se confruntă în patru categorii (notate în figura nr. 4 cu I, II, III și IV). Este o clasificare importantă, deoarece de aceasta depinde modul cum vor fi abordate și tratate riscurile, respectiv strategia de management pentru fiecare risc în parte.

		SEVERITATE	
		Ridică	Scăzută
FREC- VENȚA	Mică	I	II
	Mare	III	IV

Fig. 4 Matricea riscurilor³

² Gheorghe Boaru, Marcel Răducu, Vasile Păun, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, pp. 96-97.

³ Analiza riscului decizional, disponibil on-line pe http://www.math.uaic.ro/~cefair/files/analiza_riscului_decizional.pdf, accesat la 15 august 2013, ora 14.30.

Din figura prezentată se disting următoarele categorii de riscuri:

- *riscurile din prima categorie* (frecvență mică, severitate redusă) sunt riscurile care pot fi acoperite foarte ușor de organizație; pentru riscurile de acest tip se recomandă tehnicile de reținere a riscului;

- *riscurile din a doua categorie* (frecvență mică și severitate ridicată) sunt riscurile pentru care este recomandată cu deosebire asigurarea, deoarece materializarea lor ar avea un impact foarte puternic asupra organizației (un exemplu bun din această categorie este riscul de incendiu);

- *riscurile din a treia categorie* (frecvență mare, severitate scăzută) sunt riscurile pentru care se impun a fi aplicate tehnici de control al riscului, în scopul de a reduce frecvența producerii pierderilor, care vor fi combinate cu cele de reținere;

- *riscurile din ultima categorie* (frecvență mare, severitate ridicată) sunt riscurile care ar trebui evitate de către organizație.

*Harta riscurilor*⁴ (un model posibil al hărții riscurilor într-o organizație militară este reprezentat în figura nr. 5) este un instrument de analiză foarte utilizat de către managerii de risc, a cărei realizarea presupune identificarea riscurilor ce amenință organizația și estimarea cât mai exactă atât a probabilității de producere a fiecărui eveniment, cât și a pierderilor rezultate din acesta.

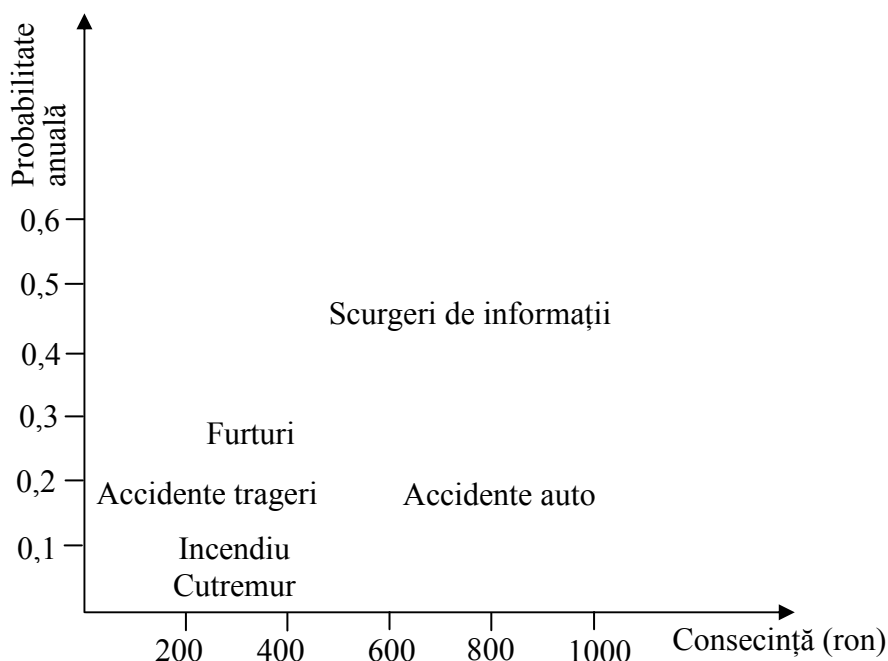

Fig. 5 *Harta riscurilor în organizația militară – un model posibil (variantea autorului)*

⁴ În literatura geomorfologică românească, harta de expunere la risc sau harta de risc a intrat pe filiera franceză. Harta riscului are înțelesul de expunere a componentei antropice la anumite evenimente naturale potențial periculoase. Sursa: Iuliana Armaș, *Risc și vulnerabilitate. Metode de evaluare aplicate în geomorfologie*, Editura Universității, București, 2006, p. 103.

Despre cele două dimensiuni ale expunerii la risc, frecvența și severitatea, este necesar a mai adăuga următoarele, referitor la organizația militară:

- *importanța unui risc depinde mai mult de severitatea pierderii decât de frecvența sa probabilă.* De exemplu: probabilitatea unui incendiu de proporții care să distrugă o unitate militară sau pierderea armamentului este mai mică, dar impactul unui asemenea eveniment ar fi deosebit de grav (nu numai pentru organizația militară, cât și pentru mediul civil), decât al unui șir de evenimente negative frecvente și cu dimensiune redusă;
- *la determinarea severității trebuie luate în considerare toate consecințele posibile ale unui eveniment dat, impactul final asupra organizației, precum și faptul că pot fi și alte structuri expuse în cazul producerii unui eveniment nefavorabil:* așa, de exemplu, pierderile mai mari generează efecte negative, putând duce chiar la desființarea organizației militare;
- *la estimarea severității este important de cunoscut modul de eșalonare în timp a pierderilor posibile.* De exemplu: un șir de pierderi de 200 Ron pe un an, timp de cinci ani sunt mai suportabile de organizația militară decât o pierdere imediată de 50.000 ron.

Existența unei hărți de risc în cadrul organizației militare este o necesitate în prezent. Acest lucru este evidențiat și de Internațional SOS, o companie de asistență medicală și servicii de sănătate, care a realizat o cartografiere a riscurilor de sănătate la nivel global, prin proiectul „Healthmap 2013”, potrivit căruia riscurile de sănătate au fost categorisite la nivel mondial în cinci categorii (*ușor, mediu, mediu și în creștere, ridicat și extrem*), pentru a oferi o perspectivă în ceea ce privește bolile infecțioase, aspecte legate de igienă, sistem sanitar, accidente, disponibilitate și calitatea infrastructurii la nivel local.

Concluzii

Fiecare structură militară (batalion, brigadă, divizie etc.) are propriul profil de risc; chiar dacă două structuri sunt identice din punct de vedere al mai multor elemente nu pot avea același profil de risc datorat circumstanțelor și percepțiilor.

Toleranța la risc se referă la expunerea tolerabilă și justificabilă a organizației, care trebuie atinsă în practică; decizia în orice organizație constituie un element esențial al managementului fiind instrumentul său specific de exprimare cel mai important;

A stăpâni riscurile înseamnă existența în organizația militară a unui sistem de control eficace. Prevenirea riscurilor reprezintă un aspect deosebit de important în organizația militară. Prin aplicarea strategiilor de prevenire a riscurilor, practic prin măsurile de control intern se urmărește diminuarea expunerii la risc a organizației militare.

BIBLIOGRAFIE

- Armaș Iuliana, *Risc și vulnerabilitate. Metode de evaluare aplicate în geomorfologie*, Editura Universității, București, 2006.
- Baboș Alexandru (coordonator), *Managementul organizației militare*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2006.
- Bârsan-Pipu Nicolae, Popescu Ion, *Managementul riscului. Concepte, metode, aplicații*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2003.
- Boaru Gheorghe, Răducu Marcel, Păun Vasile, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.
- Pigui Traian, *Elemente de management al organizațiilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- http://www.math.uaic.ro/~cefair/files/analiza_riscului_decizional.pdf
<http://ebooks.unibuc.ro/StiinteADM/cornescu/cap5.htm>

REVOLUȚIA ÎN AFACERILE MILITARE ȘI AMPLUL PROCES DE TRANSFORMARE A ARMATELOR

REVOLUTION IN MILITARY AFFAIRS AND THE EXTENSIVE PROCESS OF TRANSFORMING ARMIES

Gl.mr. dr. Gabriel GABOR*

Statul Major General

Col.dr. Doina MUREȘAN**

Direcția Management Resurse Umane

Astăzi, cel mai complex concept de ducere a luptei este acesta al revoluției în afacerile militare, care presupune, actualizarea și optimizarea doctrinei, armonizarea ei cu capacitatea tehnologică. Odată cu apariția unui nou tip de armă au apărut și modificări de doctrină, deoarece s-a constatat că tehnologia tinde să devanseze doctrina. Nu se mai poate duce lupta astăzi, în condițiile oferite de armamentul de mare precizie și putere de lovire, la fel ca la începutul celui de-al Doilea Război Mondial.

Currently the complex concept of waging this struggle is the revolution in military affairs, which requires, timeliness and optimization of doctrine, bringing it to the technological capability. Together with the appearance of a new type of weapon, doctrine should change as well, because, as far as we saw, the technology tends to outpace the doctrine. The war today cannot be waged, as at the beginning of World War II, because of the modern weapon that provide accuracy and increased hitting power.

Cuvinte-cheie: revoluție; afaceri militare; transformare, decizie.

Keywords: revolution; military affairs; transformation; decision.

Revoluția în afacerile militare este o schimbare paradigmatică în sfera războiului și poate fi generată de noua tehnologie (cum a fost apariția puștii cu încărcarea posterioară), noi concepte operaționale (cum este

* e-mail: gaborsmg@yahoo.com

** e-mail: doinydz@yahoo.com

conceptul Blitzkrieg) sau de noi structuri sau tipare de forțe. De la războiul arabo-israelian din 1973, munițiile de precizie ghidate au format una dintre cele două componente semnificative ale revoluției în afacerile militare actuale. Cealaltă componentă este modul de luptă *rețea centralizată*, care conferă SUA și aliaților săi o conștientizare situațională aproape completă pe timpul luptei. Acest tip de control situațional permite noi și revoluționare capacități de identificare și de distrugere a țintelor inamice coroborate, desigur, cu distrugerii colaterale (în principal, civile) minime.

De asemenea, aceasta permite comunicarea permanentă între toate nivelurile de comandă. Astfel, conceptul de „afaceri militare” se referă la „instituțiile care fac apel la forța letală și care sunt legitimate prin control de stat”. În mod legal, armata, ca grup social larg, este considerată un instrument al guvernării, adică un instrument care poate legitima folosirea forței în anumite circumstanțe pentru a îndeplini anumite scopuri, între care apărarea și securitatea rămân cele fundamentale. Analiza armatei ca organizație militară, regăsită în studiile elaborate de către Max Weber, Stanislaw Andreski, Charles N. Coates, Roland J. Pellegrin și Morris Janowitz, ne arată că aceasta rămâne o instituție birocratică, purtătoare a războiului, cu o cultură specifică și caracterizată de linii verticale de comandă. Noile studii ale ultimului deceniu al secolului trecut, dintre autorii cărora îi amintim pe Charles Moskos, Dan Decker și Franz Kernic, abordează noile modalități de cooperare militară multilaterală și noile misiuni internaționale (precum cele de menținere a păcii sau cele operaționale umanitare) și ajung la concluzia, exprimată de către corpul ofițerilor, necesității menținerii funcțiilor tradiționale ale armatei, în care rolul militarului rămâne cel de „războinic” și nu de membru al unor structuri de jandarmi sau polițienești.

În toate țările din spațiul euroatlantic, în Rusia, în China, în India, se acordă atenție studierii istoriei artei militare, dar și științelor foarte moderne, cu aplicații în domeniul militar.

Domaniul în care revoluția în afacerile militare a făcut un salt uriaș este cel al armamentelor. Astfel, în numai câțiva ani, s-a trecut de la masivitate la precizie, de la incertitudine la certitudine, grație noilor tehnologii extrem de performante în domeniile informației, cercetării, recunoașterii și lovirii. Nanotehnologia este în curs de a schimba configurația acțiunii militare și reacției în teatru.

În concepția specialiștilor militari americani, revoluția în afacerile militare în procesul de transformare a Forțelor Terestre vizează cu precădere trei domenii:

- *domeniul tehnologic* (integrarea noilor tehnologii de informații în sisteme de arme și integrarea C4I2SR – comandă, control, comunicații, calculator, intelligence, informații, supraveghere, recunoaștere);

- *domeniul doctrinal și operațional* (experimentarea tehnologiei și transpunerea efectelor ei în concepte, teorii și acțiuni);

- *domeniul organizațional* (integrarea interarme, integrarea civilo-militară, instituțională etc.)¹.

Esența revoluției în afacerile militare constă în integrarea sistemelor (informații, armamente, senzori, structuri etc.), iar efectul sinergic este dat de superioritatea informațională a sistemului de sisteme, adică a acțiunii integrale care se bazează pe:

- cunoașterea permanentă a situației în teatru și în lume, datorită rețelei informaționale;

- viteza și sincronizarea acțiunii și reacției necesare neutralizării rapide a crizelor și conflictelor numită „precluziune”. Precluziunea este, de fapt, o comprimare a timpului de acțiune pentru neutralizarea crizelor și conflictelor armate, iar acest lucru nu poate fi posibil dacă nu există rețele de informații sinergice și perfect integrate și sisteme de arme pe măsură.

Actualele transformări la nivelul tuturor structurilor sugerează că revoluția în afacerile militare nu se bazează pe un *sistem unic*, nici pe unul *combinat*, ci pe un *sistem integrat*. Din această perspectivă, dezvoltarea rapidă a noilor tehnologii va conduce, în final, la dezvoltarea mai multor sisteme militare avansate care, împreună cu noile concepte organizatorice și operaționale pe care le generează, vor deveni sisteme integrate.

Astfel, noua concepție bazată pe „un sistem al sistemelor” va valorifica mai eficient efectul cumulativ al utilizării concomitente a tuturor posibilităților oferite de noile tehnologii. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, fiecare nou sistem de armament acționa în propriul său mediu de operare: operațiile trupelor de blindate se desfășurau pe câmpurile de luptă terestre, bombardamentul strategic avea loc în mediul aerian, pe mări și pe oceane operau forțe navale bazate pe portavioane, în timp ce operațiile amfibii se planificau și se executau la intersecția mediului terestru cu cel acvatic. Numai ocazional noile sisteme de armament interacționau unele cu altele.

Actualmente, revoluția în afacerile militare, în general, și, în special, cea care privește amplul proces de transformare a armatei române pune accent pe utilizarea integrală a tuturor noilor sisteme pentru a se exploata eficient avantajele oferite de valoarea fiecăruia dintre ele în parte. Fără îndoială, această viziune nu exclude posibilitatea unei revoluții în afacerile militare de tip *sistem unic*. Pentru a evita surpriza strategică este necesar să dezvoltăm noi sisteme și tehnologii, precum tehnologia sistemelor

¹ Gl.(r.) dr. Eugen Bădălan, gl.(r.) dr. Valentin Arsenie, gl.bg.(r.) dr. Gheorghe Văduva, *Strategie militară contemporană*, Editura CTEA, București, 2004, p. 92.

informative și a celor informaționale, biogenetica și bioingineria etc. Asemenea aplicații ale cercetării științifice în domeniu pot determina și pot constitui un potențial avantaj militar al unui singur stat, cel care va poseda la un moment dat rezultatele unor descoperiri cu totul și cu totul deosebite în aceste domenii fundamentale pentru războiul asimetric.

Același lucru este adevărat și pentru un *sistem combinat* de revoluție în afacerile militare. Mai mult, chiar există posibilitatea ca revoluția informațională să determine schimbări sociale greu de imaginat, punându-ne astfel în fața unei *revoluții social-militare*. Un asemenea tip de revoluție poate determina schimbări profunde, dar de un alt tip asupra naturii și fizionomiei războiului.

Este deosebit de important să ne amintim că tehnologia, noile sisteme de armament facilitează, dar nu determină prin ele însele revoluții în afacerile militare. Precedentele revoluții în afacerile militare au avut drept linii directoare cerințele ce au determinat inovarea și automodernizarea structurilor militare, astfel încât să fie în măsură să depășească limitările practicii curente. Aceste cerințe de ordin strategic, operativ și tactic au avut drept finalitate adoptarea, utilizarea și valorificarea tehnologiilor. Fără aceste cerințe, stagnarea poate deveni un fenomen dominant, chiar în statele posedând tehnologii cu implicații revoluționare (situație în care s-au găsit, de exemplu, Anglia și Franța, în perioada interbelică). Revoluția în afacerile militare în curs de desfășurare și modul specific în care atât statele membre ale NATO, cât și cele aflate în spațiul de interes al României își adaptează sau își construiesc doctrinele militare, cu toate componentele lor (doctrina strategică, cea operativă și respectiv, tactică), constituie baza obiectivă de la care se poate porni procesul complex al formulării noii doctrine militare românești. Soluțiile bazate, pe de o parte, pe prevederile strategiei de securitate națională a României, iar pe de altă parte, pe caracteristicile revoluției în afacerile militare vor asigura eficiența maximă a utilizării puterii armate a națiunii, angajarea resurselor în forme și procedee ale acțiunilor militare moderne, eficiente și eficace, utilizând la maximum caracteristicile geostrategice ale spațiului național și exploatând, conform posibilităților reale, caracteristicile noilor sisteme de armament cu care armata română va fi dotată. Conform „Strategiei de Transformare a Armatei României”, etapa actuală (2008-2015) vizează „integrarea operațională deplină în NATO și în Uniunea Europeană” prin: operaționalizarea unităților în dezvoltare pentru NATO și Uniunea Europeană; continuarea implementării Obiectivelor Forței; finalizarea restructurării sistemului logistic de nivel strategic și operativ; continuarea achizițiilor de echipamente noi și a programelor

majore de înzestrare, conform cerințelor Obiectivelor Forței și Concepției de înzestrare a armatei României; reorganizarea învățământului militar potrivit concepției reformei sistemului educațional militar.

Procesul de transformare a armatei României este un proces continuu și în permanentă dinamică. De aceea, s-a planificat ca „integrarea tehnică deplină în NATO și în Uniunea Europeană” să se realizeze în etapa 2016-2025 și va viza următoarele: concentrarea eforturilor și resurselor financiare și umane în vederea realizării tuturor capabilităților tehnice prevăzute în Obiectivele Forței și a îndeplinirii responsabilităților în cadrul NATO și Uniunii Europene; continuarea modernizării înzestrării cu echipamente noi și realizarea compatibilității depline cu armatele țărilor membre NATO și ale Uniunii Europene; crearea condițiilor pentru dispunerea marilor unități și unităților în baze militare cu facilități complete pentru asistență socială, cazare, dispunerea echipamentelor militare și instrucție².

Rolul deciziei politice în cadrul revoluției în afacerile militare

Având în vedere impactul uriaș pe care îl are revoluția tehnologică asupra societății civile, trebuie să ne gândim că procesul de transformare a armatei române înseamnă și îndeplinirea angajamentelor luate de către România, ca stat membru al Alianței Nord-Atlantice și stat membru al Uniunii Europene³. România a adoptat principiile, normele și valorile euroatlantice, considerând că singurele în măsură să-i asigure promovarea și apărarea intereselor naționale sunt NATO și UE.

După crearea, la 1 ianuarie 1994, a Parteneriatului pentru Pace, România a fost primul stat care a aderat la parteneriat, însușindu-și valorile comune, precum și angajamentul de a îndeplini obiectivele stabilite. Prin urmare, în scurt timp, țara noastră s-a transformat într-un punct de stabilitate în Europa de Sud-Est, a trecut la transformarea sistemului politic și militar, devenind nu numai un beneficiar de securitate, ci și un furnizor de securitate.

România s-a angajat să realizeze condițiile de interoperabilitate cu structurile NATO, să participe la misiuni internaționale comune pentru menținerea și impunerea păcii. În conformitate cu deciziile luate în cadrul forurilor internaționale, România și-a propus să sprijine și să participe în mod substanțial la procesul de adaptare a Alianței Nord-Atlantice, la noile riscuri la adresa securității, în măsura potențialului și a intereselor sale în context euroatlantic. Ca membru activ participă la consolidarea politicii Alianței de protecție a stabilității în Balcani, în zona Mării Negre, în

² *Strategia de Transformare a Armatei României*, 2007, www.mapn.ro.

³ *Ibidem*, p. 16.

Caucaz și în spațiul Asiei Centrale prin poziția în cadrul inițiativelor regionale din Sud-Estul Europei, a conexiunilor cu regiunea caspică prin exploatarea potențialului din zonă în combaterea riscurilor neconvenționale. Poziția sa de stat la extremitatea estică a NATO și a UE o transformă într-o verigă de legătură cu Rusia și cu statele din Sud-Estul Europei. Prin urmare, Europa renăscută face ca state mici precum România să capete un rol important în managementul securității. Dacă intrarea în NATO înseamnă beneficii, în același timp, înseamnă și responsabilități. Procesele de cooperare din sud-estul Europei au avut succes tocmai pentru că statele din zonă au înțeles tendințele de evoluție din spațiul euroatlantic și au ales să adere la structurile de securitate zonale și euroatlantice. Strategiile de securitate reflectă clar dimensiunea politică a securității, statele europene introducând „noi concepte: *proasta guvernare*, ca potențial risc sau *buna guvernare*, ca deziderat și modalitate de realizare a stării de securitate”⁴.

S-a constatat că dimensiunea economică și cea socială sunt și vor rămâne întotdeauna cele mai controversate și politizate. Pe de o parte, avem statul, ca furnizor al securității necesare desfășurării activităților economice, iar pe de altă parte este statul ca responsabil al activităților sociale și politice ce duc la un nivel crescut de trai al populației. Operațional, dimensiunea economică a securității se reflectă în plan civil în inflație, șomaj, calitatea vieții, balanța de plăți, dependența de resurse naturale externe etc., iar în plan militar, în cadrul procesului de transformare a armatei, ca urmare a revoluției în afacerile militare, în: creșterea calității vieții personalului, redimensionarea sistemului de învățământ militar, în modernizarea sistemului medical al armatei, modernizarea și optimizarea sistemului financiar-contabil, optimizarea sistemului de management al proprietății imobiliare a armatei României, remodelarea structurilor de suport logistic etc. Alte dimensiuni ale securității sunt: cea ecologică (impactul schimbării mediului asupra populației, distrugerea ecosistemelor etc.), culturală (dezvoltarea politicilor segregacioniste pe motive religioase, politice sau etnice) și mai ales cea militară (capacitățile militare și avantajele tehnologice). Un alt domeniu în care factorul decizional politic este esențial îl reprezintă complexitatea mediului de securitate datorită reevaluării relațiilor internaționale. Astfel, concepte ca *asimetria și gestionarea crizelor, tensiunilor, conflictelor* sau *capabilitatea militară* sunt practic decizii politice luate de factori militari, dar într-un cadru internațional. Angajamentele luate de către România în UE

⁴ Dr. Teodor Frunzeti, dr. Vladimir Zodian, *Lumea 200 – Enciclopedie politică și militară*, CTEA, București, 2007.

și în NATO vizează toate aceste aspecte ale securității prin: continuarea operaționalizării forțelor destinate NATO și Uniunii Europene și implementarea Obiectivelor Forței, finalizarea restructurării sistemului logistic de nivel strategic și operativ, continuarea achizițiilor de echipamente noi și a programelor majore de înzestrare, conform cerințelor Obiectivelor Forței și a Concepției de înzestrare a armatei României, extinderea implementării unor cerințe ale Obiectivelor Forței (instruire, competență lingvistică, comunicații și informatică) la nivelul forțelor de generare și regenerare, creșterea contribuției cu forțe la Forța de Răspuns a NATO și pentru Uniunea Europeană, evaluarea sistemică și structurală a domeniilor principale ale procesului de integrare operațională a armatei în cadrul NATO și a Uniunii Europene și fundamentarea deciziilor de corecție și de îmbunătățire a politicilor, a proceselor și a programelor în derulare, participarea la activitățile Echipelor Integrate de Dezvoltare și Echipelor de Proiect organizate sub egida *Agenției Europene de Apărare (European Defence Agency – EDA)*, în funcție de interesele naționale și de planurile și programele elaborate la nivelul Ministerului Apărării⁵. În aceste condiții trebuie să reconsiderăm poziția statului ca unic deținător al puterii armate și să abordăm legătura existentă între *revoluția în afacerile militare – asimetrie – idiosincrasie* sub toate aspectele sale.

Factorul economic în revoluția în afacerile militare

Conform *Strategiei de transformare a armatei României*, în domeniul managementului resurselor umane, revoluția în afacerile militare își va avea aplicabilitatea în procesul de restructurare și de operaționalizare ale structurilor armatei, în scopul asigurării interoperabilității în acest domeniu cu armatele statelor membre ale NATO și ale UE. Se are în vedere menținerea competitivității instituției militare pe piața forței de muncă, creșterea gradului de adecvare a calității personalului la misiunile specifice, amplificarea capacității de reacție sistemică la solicitările mediului de securitate și economico-social⁶.

Un aspect aparte îl reprezintă capacitatea de a moderniza tehnica existentă și de a achiziționa tehnologii de vârf. Pe de o parte, avem dorința de a achiziționa, în corelare cu resursele puse la dispoziție, sisteme de echipamente militare care înglobează tehnologii moderne adecvate, în scopul satisfacerii, în conformitate cu cerințele fiecărei etape, cerințelor categoriilor de forțe ale armatei și asigurării interoperabilității cu forțele NATO, iar pe de altă parte este incapacitatea financiară de a efectua aceste achiziții.

⁵ *Strategia de transformare a armatei României*, 2007, www.mapn.ro.

⁶ *Ibidem*.

Prin urmare, în armata română există un nivel managerial ridicat pentru transformarea resurselor materiale existente, care constă în modernizarea tehnicii, achiziționarea tehnologiilor în domenii de maximă urgență, dar nu se poate menționa despre o bază existentă și remodelarea personalului din punct de vedere doctrinar, operațional și informațional, toate însă în limitele resurselor financiare alocate.

Un element esențial al revoluției în afacerile militare îl reprezintă războiul informațional, prin urmare accesul la tehnologia care ar asigura un avantaj militar necesită un efort financiar considerabil; astfel de tehnologii sunt în permanentă transformare, iar obținerea lor prin cumpărare sau cercetare implică nu numai timp, dar și costuri extreme de ridicate.

Factorul uman în aplicarea cerințelor noii revoluții în afacerile militare în procesul de transformare a armatei române

Obținerea unor performanțe operaționale de către structurile militare datorită înzestrării cu tehnologii de vârf au impact asupra domeniului tactic și operativ, producând schimbări atât în arta militară, cât și în strategia militară.

Tehnologiile de vârf induc o mobilitate extrem de ridicată a unităților, dar și o extindere a spațiului de luptă, rolul factorului uman fiind esențial în folosirea strategiilor asimetrice adică inclusiv a acțiunilor netradiționale de luptă: război informațional, terorism etc. În această situație, folosirea cu succes a tehnologiei informaționale constă în integrarea cu succes a acesteia în sistemul militar. Așa cum pot produce avantaje, tot așa există riscul „depășirii militarilor din diferitele structuri de a le aplica și de a le integra corespunzător”⁷.

Soluția este una singură și constă în dezvoltarea capacității umane de a judeca rapid într-un mediu digitizat aflat în continuă schimbare. Se știe că superioritatea informațională este considerată elementul esențial al funcției de comandă și control, deci creșterea vitezei transmiterii datelor și clasificarea rapidă a acestora datorită tehnologiilor de vârf constituie un avantaj în spațiul de luptă. Totuși trebuie luat în calcul faptul că sistemele informaționale pot influența negativ procesul luării deciziei, îl pot lungi sau chiar opri din cauza faptului că sistemele se pot defecta, se pot suprapune sau aglomera, caz în care aptitudinile de lider, precum și inovația personală devin elemente cheie pentru succesul acțiunii.

Unul dintre efectele revoluției în afacerile militare asupra transformării armatei îl reprezintă regândirea operațiilor militare. Dacă, de

⁷ Col.dr. Ion Bălăceanu, col.dr. Nicolae Buruiană, col.dr. Liviu Scriciu, *Riposta antiaeriană în operațiile Forțelor Terestre sub impactul tehnologiilor moderne*, CTEA, București, 2005, p. 51.

exemplu, efectul revoluției în afacerile militare din timpul celui de al Doilea Război Mondial era dat de binomul tanc-avion al generalului Heinz Guderian (considerat părintele spiritual al blitzkrieg-ului⁸). În prezent, operațiile întrunite reprezintă unul dintre efectele revoluției în afacerile militare.

Prin urmare, forțele umane trebuie să colaboreze în îmbinarea modurilor în care se aplică noile tehnologii, noile schimbări organizaționale și acționale pe fiecare structură, respectiv fiecare categorie de forțe. Forțele Terestre reprezintă baza operațiilor întrunite, deoarece execută misiuni de toate tipurile, ofensive sau defensive, în orice zonă și pe orice direcție, independent sau cu alte categorii de forțe, sub comanda structurilor militare internaționale sau naționale.

În *Strategia de Transformare a Forțelor Terestre* se arată că: „Până la anul 2015, Forțele Terestre vor fi în măsură să pună, anual, la dispoziția Alianței un pachet de forțe, a cărui mărime să asigure atât îndeplinirea angajamentelor față de Alianță, cât și posibilitatea susținerii forțelor dislocate în teatrele de operații. În etapa integrării operaționale în NATO și în Uniunea Europeană (2008-2015), nivelul de ambiție constă în respectarea graficului anual de operaționalizare a structurilor dislocabile, astfel încât, către sfârșitul acestei perioade să fie realizate cerințele Alianței în ceea ce privește raportul între ponderea forțelor dislocabile, și a totalului de forțe terestre, precum și între ponderea forțelor terestre dislocate sau pregătite pentru a fi dislocate și totalul forțelor terestre. De asemenea, în această perioadă se va definitiva procesul de realizare a structurilor de generare și regenerare, astfel încât acestea să asigure atât completarea structurilor dislocabile, cât și îndeplinirea misiunilor ce le revin”⁹.

Prin urmare, scopul strategic general al apărării armate a țării se face prin operații întrunite de apărare, ofensive sau din gama acțiunilor asimetrice. Forțele terestre române sunt dislocate pe întreg teritoriul național și dețin majoritatea efectivelor și echipamentelor armatei române, iar prin elementele sale definitorii (dimensiuni, potențial, misiuni) constituie forța principală a armatei.

Așadar, adaptarea la noile tehnologii a conceptelor și a doctrinelor organizatorice și operaționale constituie cel mai important factor din revoluția în afacerile militare. Acest lucru impune înțelegerea și abordarea dintr-o nouă perspectivă a statutului de competitor global, deoarece înțelegerea modului în care se face această competiție permite identificarea

⁸ Dr. Teodor Frunzeti, dr. Vladimir Zodian, *Lumea 2007 – Enciclopedie politică și militară*, CTEA, București, 2007, p. 158.

⁹ *Strategia de Transformare a Armatei României*, 2007, www.mapn.ro.

tipului de amenințare la adresa securității naționale și utilizarea de noi concepte operaționale și organizaționale în condițiile utilizării noilor tehnologii. „Revoluția în afacerile militare în curs de desfășurare și modul specific în care atât state membre ale NATO, cât și alte state aflate în vecinătatea României își adaptează sau construiesc doctrinele militare, cu toate componentele lor, constituie baza obiectivă de la care se poate porni procesul complex al formării noii doctrine strategice românești”¹⁰.

În concluzie, în majoritatea statelor, membre sau nemembre ale Alianței Nord-Atlantice sau ale UE, anul 2000 a reprezentat punctul de început al procesului de transformare a armatelor conform cerințelor revoluției în afacerile militare. Modalitățile de utilizare a forțelor armate au suferit modificări odată cu introducerea conceptelor de „război bazat pe rețea” (*network centric warfare*) sau „operații bazate pe efecte” (*effects-based operations*).

Cu toate acestea, operațiile desfășurate de către Alianță au evidențiat decalajul existent dintre capacitățile militare ale SUA și cele ale aliaților europeni, fapt ce a dus la intensificarea neînțelegerilor existente atât pe plan politic, cât și militar. Pe de altă parte, decalajul existent a dus la întărirea eforturilor europene de creare a unor structuri de securitate care să echivaleze, cel puțin din punct de vedere operațional, pe cele ale Alianței, lucru dificil de realizat dat fiind potențialul economic și financiar diferit.

Eficiența celor două forțe, dacă putem spune așa, se obține prin îmbinarea factorului tehnologic, superior în cazul SUA, cu factorul uman, superior în cazul europenilor, pentru gestionarea situațiilor de criză existente pe plan internațional.

În consecință, componenta terestră va rămâne în continuare decisivă în acțiunile militare întrunite, mai ales în condițiile în care procesul de transformare pe care îl suferă va duce la posibilitatea executării de către acestea a întregii game de operații militare, cu caracter terestru sau aeromobil, indiferent de locație sau de timp.

Tehnologia nouă va induce creșterea vitezei și a ritmului de acțiune, fără însă a minimaliza rolul caracteristicilor personale ale militarului combatant sau ale liderului militar. Accentul transformării se va pune mai ales pe factorul uman, precum și pe crearea unor structuri modulare de nivel subunitate-unitate capabile să execute o gamă largă de acțiuni conform conceptelor de „operații bazate pe efecte” și integrarea acestora în conceptul de „război bazat pe rețea”.

¹⁰ Teodor Frunzeti, dr. Vladimir Zodian, *op.cit.*, p. 173.

BIBLIOGRAFIE

- Gl.(r.) dr. Bădălan Eugen, gl.(r.) dr. Arsenie Valentin, gl.bg.(r.) dr. Văduva Gheorghe, *Strategie militară contemporană*, Editura CTEA, București, 2004.
- Col. dr. Bălăceanu Ion, col.dr. Buruiană Nicolae, col.dr. Scrieciu Liviu, *Riposta antiaeriană în operațiile Forțelor Terestre sub impactul tehnologiilor moderne*, CTEA, București, 2005.
- Dr. Frunzeti Teodor, dr. Zodian Vladimir, *Lumea 200 – Enciclopedie politică și militară*, CTEA, București, 2007
- Strategia de transformare a armatei României*, 2007, www.mapn.ro.
- <http://ue.eu.int/ueDocs/newsWord/fr/gena/87043.doc>.50
- <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue2/romanian/interview.html>

MODELUL OPERAȚIONAL AL SISTEMULUI INFORMATIC PENTRU PLANIFICAREA FINANCIARĂ ȘI EXECUȚIA BUGETARĂ ÎN MAPN

OPERATIONAL MODEL OF THE COMPUTER SYSTEM FOR FINANCIAL PLANNING AND BUDGETARY EXECUTION IN MND

Lt.col.(r) drd. Anghel STĂMESCU*
LP ELLINAS OPERATIONS SRL

În contextul actual, caracterizat printr-o creștere spectaculoasă a complexității relațiilor funcționale, a volumului de informații și mai ales a dinamicii specifice domeniului financiar-contabil, există pericolul creșterii redundanței informațiilor și a timpilor de răspuns la cererile de raportare a stării resurselor. Aceste pericole pot genera decizii caracterizate de subiectivism și aproximări, care conduc inevitabil la dezinformare și la lipsa de realism a actului decizional.

In the current context, characterized by dramatic increase in the complexity of functional relations, of the amount of information, especially of the dynamics specific to financial-accounting domain, there is a danger of increasing redundancy of information and response times to calls for reporting of resources. These hazards can generate decisions characterized by subjectivity and approximations, which inevitably lead to misinformation and lack of realism from the decision making.

Cuvinte-cheie: planificare financiară; execuție bugetară; finanțare; operațional; diagrame de flux; sistem informațional; sistem informatic.

Keywords: *financial planning; budgetary execution; financing; operational; flow charts; information system; computer system.*

Generarea de capabilități de apărare credibile presupune continuarea procesului de modernizare a structurii de forțe, în scopul realizării de capabilități cu un grad ridicat de susținere și interoperabilitate, dislocabile

* e-mail: stampui@yahoo.com

în teatru, mobile, flexibile, competente să participe la toată gama de misiuni NATO și UE, dar și la misiuni de tip „coalitie”.

Transformarea structurii de forțe trebuie susținută prin optimizarea Sistemului de planificare programare, bugetare și evaluare, a Sistemului de dezvoltare a capacităților, a Sistemului integrat de management al achizițiilor pentru apărare, și a unui Management financiar contabil ancorat la realitățile economice actuale.

Identificarea principalelor sisteme informaționale în domeniul planificării și execuției bugetare

În cadrul Ministerului Apărării Naționale am identificat, în domeniul planificării financiare și execuției bugetare, în funcție de tipul activității desfășurate, următoarele sisteme informaționale:

- *Sistemul informațional al elaborării și al aprobării bugetului:*
 - transpunerea în unități monetare, în baza Notelor de calcul și fundamentare, a activităților/acțiunilor pe care acesta trebuie să le desfășoare conform misiunilor încredințate;
 - centralizarea nevoilor de finanțare a unităților militare;
 - întocmirea proiectului de buget al MApN, prezentarea și susținerea acestuia la MFP;
 - efectuarea de iterații în vederea diminuării nevoilor de finanțate la nivelul limitei de buget aprobată de către MFP;
 - modificarea propunerilor de buget în funcție de sumele aprobate de către Parlament prin legea bugetară anuală;
 - aprobarea bugetelor ordonatorilor de credite din finanțarea ordonatorului principal;
 - aprobarea bugetelor ordonatorilor din finanțarea ordonatorilor secundari de credite.
- *Sistemul informațional al modificărilor bugetului aprobat:*
 - transferul de alocații bugetare între ordonatori;
 - transferul de alocații bugetare între trimestre.
- *Sistemul informațional al rectificării bugetului:*
 - în funcție de mersul economiei, de apariția unor sarcini și acțiuni/activități noi și de execuția bugetară se modifică bugetul inițial aprobat de către MApN fie în interiorul alocațiilor totale aprobate inițial (redistribuirii între capitole/titluri/alineate de cheltuieli, fie majorarea sau diminuarea acestora).
- *Sistemul informațional al virărilor de credite bugetare:*
 - pe parcursul execuției bugetare pot apărea sarcini/activități noi care nu au fost bugetate, iar pentru finanțarea acestora se identifică alocații bugetare la alte subdiviziuni.

- *Sistemul informațional al deschiderilor și repartizărilor creditelor bugetare:*
 - execuția bugetului aprobat presupune deschiderea bugetului aprobat de către MFP și repartizarea deschiderilor aprobate ordonatorilor de credite prin unitățile de trezorerie teritoriale la care unitățile militare sunt arondate.
- *Sistemul informațional al retragerilor-repartizărilor de credite bugetare:*
 - după deschiderea creditelor bugetare și repartizarea în conturile deschise la trezorerii, este posibil ca pe termen scurt unele unități militare să nu poată utiliza/cheltui toate creditele repartizate, iar altele să aibă nevoie suplimentară de fonduri în perioada respectivă;
 - transferul sumelor repartizate de la un ordonator la altul, de la o trezorerie la alta.

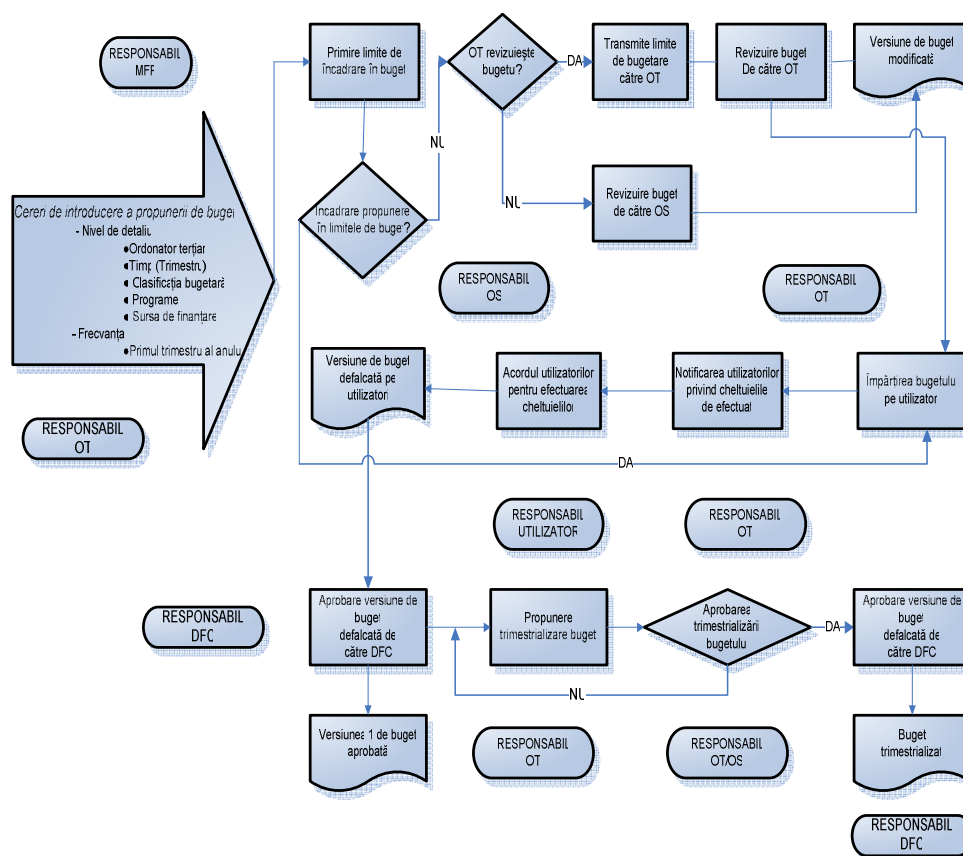
Descrierea fluxurilor de date și elaborarea diagramelor de flux

Fluxurile de date avute în vedere sunt cele necesare acoperirii principalelor sisteme informaționale identificate anterior.

Diagramele celor cinci fluxuri sunt prezentate în continuare.

a. Fluxul – Crearea bugetului ordonatorului principal de credite

FLUX - CREARE BUGET ORDONATOR PRINCIPAL DE CREDITE

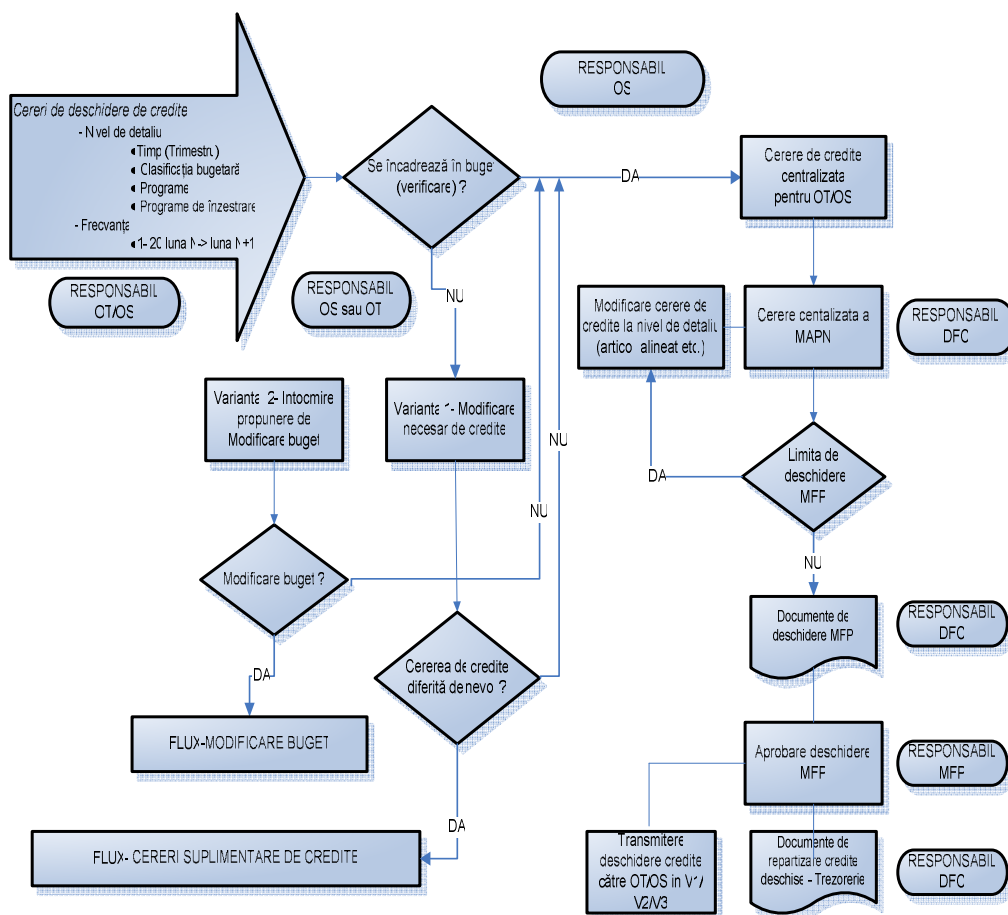

b. Fluxul – Deschiderea creditelor bugetare

Având în vedere că deschiderea de credite la MFP se face pe capitole de cheltuieli la nivel de titlul, DFC poate să stabilească, prin Precizările anuale de execuție a bugetului, gradul de libertate pe care-l acordă în execuție ordonatorilor de credite din finanțare în funcție de constrângerile bugetare anuale și a corectitudinii OS și OT, trei variante de deschidere a creditelor bugetare:

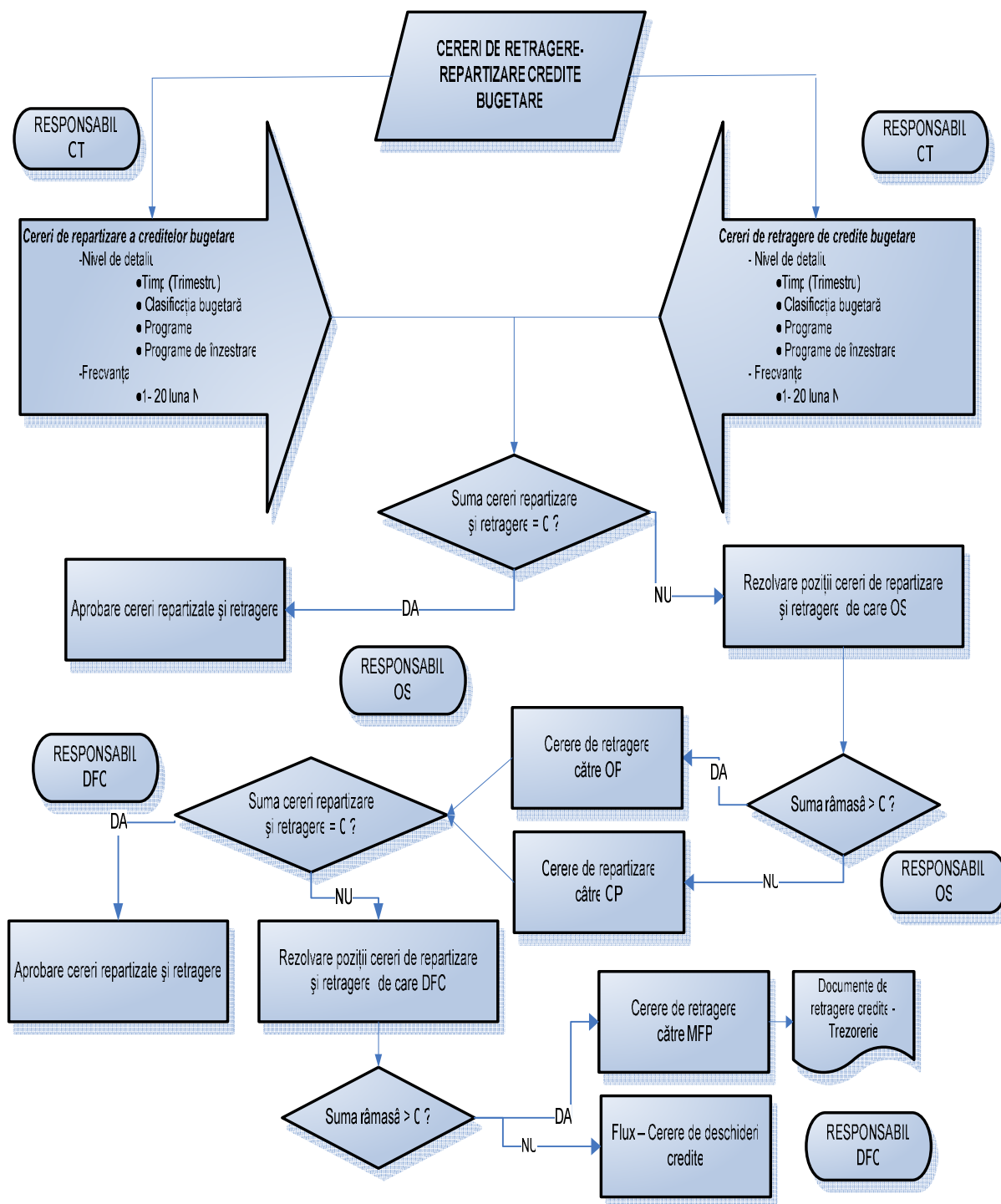
- *Varianta 1*, grad de libertate maxim, solicitarea creditelor bugetare se face pe structura bugetului aprobat, iar repartizarea creditelor deschise se face pe capitole și pe titluri de cheltuieli, lăsând libertatea ca OT/OS să repartizeze creditele primite, în funcție de nevoile actuale, având în vedere că Cererea de credite se întocmește cu aproximativ 30 de zile înainte de aprobarea deschiderii de credite;
- *Varianta 2*, grad de libertate minim, solicitarea creditelor bugetare se face pe structura bugetului aprobat, iar repartizarea creditelor deschise se face pe capitole/subcapitole/paragrafe/titluri/articole/alineate/ subalineate de cheltuieli și pe programe majore și programe de înzestrare;
- *Varianta 3*, grad mediu, solicitarea creditelor bugetare se face pe structura bugetului aprobat, iar repartizarea creditelor deschise se face pe capitole/subcapitole/paragrafe/titluri/articole/alineate/subalineate de cheltuieli.

FLUX- CERERI DE DESCHIDERI DE CREDITE

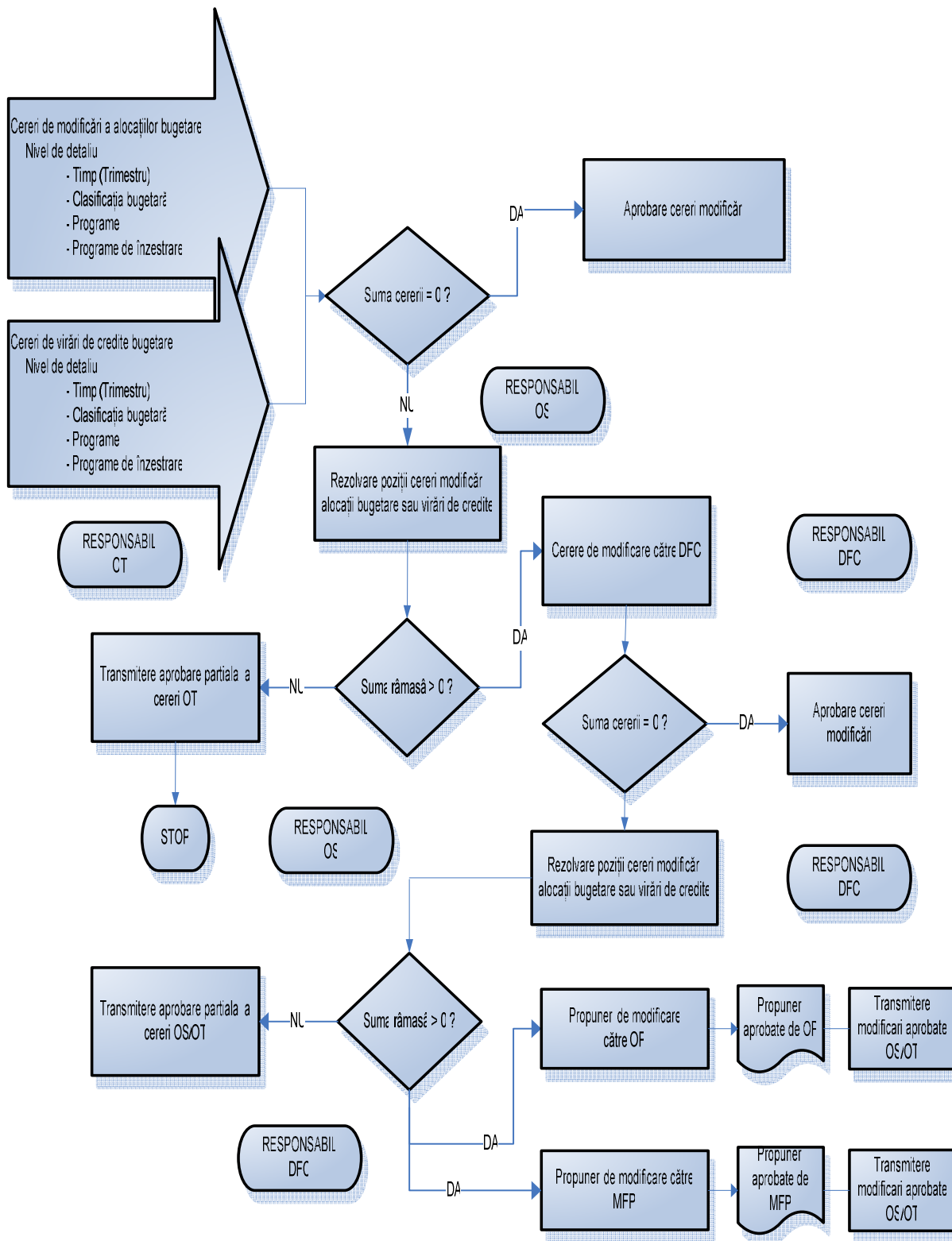
c. Fluxul – Cereri suplimentare de credite bugetare

FLUX- CERERI SUPLIMENTARE DE CREDITE BUGETARE

d. Fluxul – Modificări de buget și virări de credite bugetare

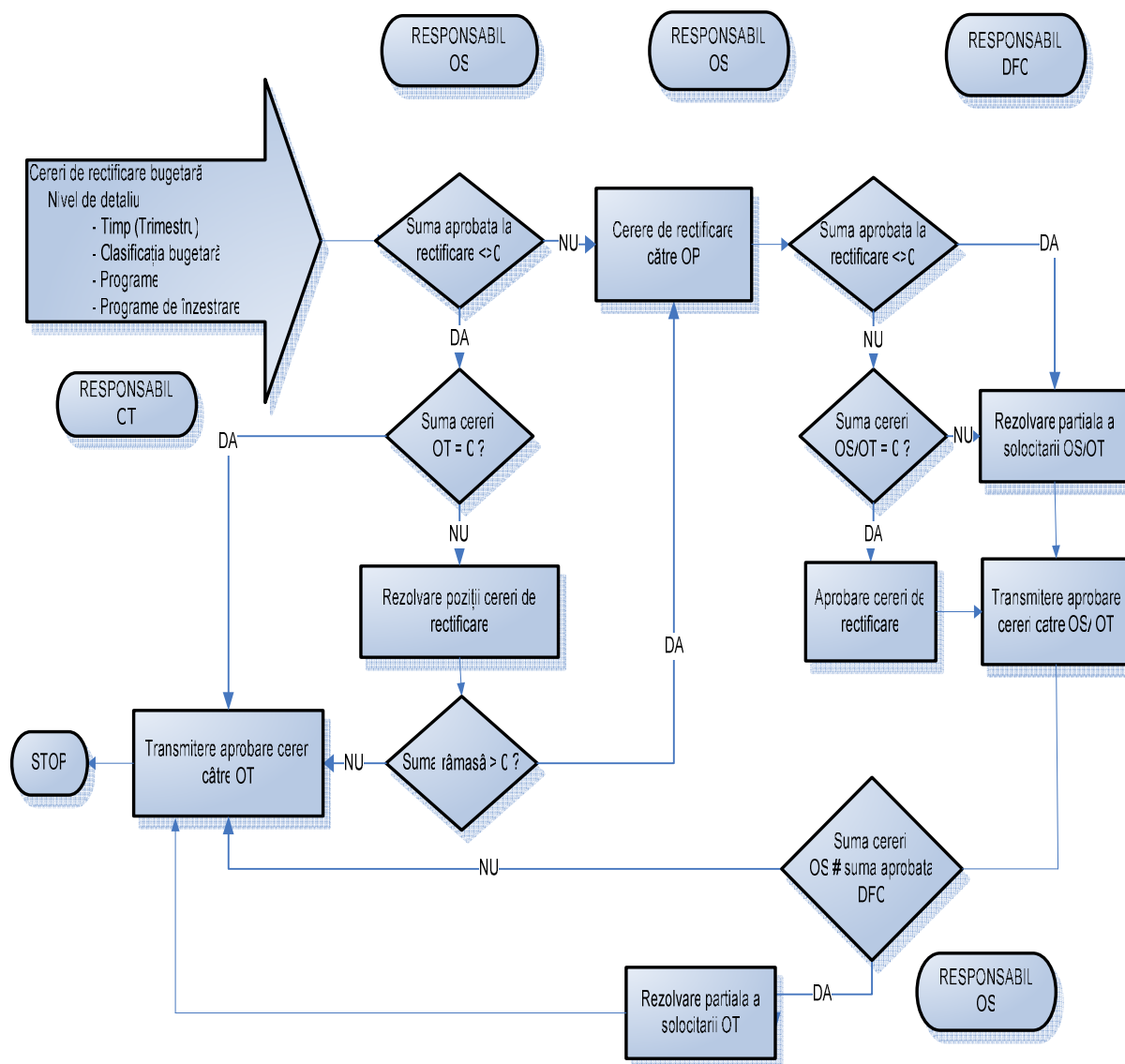
FLUX- MODIFICĂRI DE BUGET ȘI VIRĂRI DE CREDITE BUGETARE

e. Fluxul – Rectificarea bugetului

Cu ocazia rectificărilor bugetare ordonatorii de credite pot solicita modificări de bugete în limita bugetului aprobat sau majorarea/diminuarea bugetului.

FLUX - RECTIFICARE BUGETARĂ

Concluzii

Un management financiar contabil eficient nu presupune numai respectarea legislației naționale specifice domeniului financiar contabil, regulamentelor și dispozițiilor militare, ci și asigurarea informațiilor financiar - contabile într-un timp scurt și corecte pentru conducerea MAPN.

Bugetul Ministerului Apărării Naționale s-a redus permanent în ultimii ani și este posibil ca proiectul de informatizare integrată al ministerului să mai aibă de așteptat.

Având în vedere că un management financiar de calitate trebuie să asigure instrumentele necesare în luarea unor decizii realiste în alocarea resurselor umane, materiale și financiare în mod obiectiv și transparent, la nivelul cerințelor pe plan național, în strânsă legătură cu contabilitatea financiară și cu structura organizatorică a unităților militare, este necesară implementarea subsistemului de planificare financiară și execuție bugetară și subsistemului de contabilitate, prin dezvoltarea cu resurse umane proprii ministerului, din mai multe structuri ale MApN, nu numai din DFC, pentru modernizarea și completarea programului informatic în vederea furnizării cu operativitate a datelor și a informațiilor necesare celorlalte componente ale activității financiar-contabile, până la implementarea sistemului informatic integrat (SIFCON/SIMAN).

BIBLIOGRAFIE

- Legea nr. 500 din 11.07.2002 privind finanțele publice*, publicată în Monitorul Oficial nr. 597 din 13.08.2002.
- Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării*, Monitorul Oficial al României nr. 1.052/2004.
- Legea nr. 69/2010 a responsabilității fiscal-bugetare*, publicată în Monitorul Oficial nr. 252 din 20.04.2010
- Legea nr. 286/2010 a bugetului de stat pe anul 2011*, publicată în Monitorul Oficial nr. 879 din 28.12.2010.
- Hotărârea Guvernului nr. 30/2008 pentru aprobarea strategiei naționale de apărare a României*, Monitorul Oficial nr. 799/28.11.2008
- Boulescu M., *Managementul financiar-contabil*, Editura Fundației „România de Mâine”, București, 2008.
- Dascălu D., *Sistemul bugetar în România*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
- Filote D., *Noul sistem contabil din domeniul public aplicat în activitatea militară*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2006.
- Mirea O., *Resurse financiare pentru operaționalizarea structurilor Militare*, Editura Bren, București, 2009.
- Moșteanu T., *Buget și trezorerie publică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009.
- Popa M. și colectiv, *Gestiunea financiară a instituțiilor publice*, Editura Bren, București, 2008.
- Zaharie D., Roșca I., *Proiectarea obiectuală a sistemelor informatice*, Editura Dual Tech, București, 2006.

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL SPRIJINULUI LOGISTIC

INTERNATIONAL COOPERATION IN MEDICAL SUPPORT FIELD

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Col.drd. Aurel ILIUȚA**

Spitalul Universitar de Urgență Militar Central „Carol Davila”

Experiența, nu foarte lungă, a statelor membre ale NATO și ale UE la operațiile multinaționale a evidențiat atât dorința de implicare a celor două organizații și a statelor membre în soluționarea unor situații de criză izbucnite în diverse regiuni de pe glob și, totodată, dorința acestora de a accelera și a finaliza procesele de transformare inițiate și derulate la nivelul instituțiilor militare proprii. În acest sens, eforturile de finalizare a proceselor de transformare derulate în cele două organizații și în statele membre a impus, pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite modificări profunde în domeniul militar, pe toate componentele principale ale acestuia, în plan normativ, conceptual, organizațional și procesual.

The not very long experience of NATO and EU member states in multinational operations highlighted not only the common interests to end all worldwide crises but their focus on accelerating and finalizing the ongoing upgrading processes initiated at the level of their own military forces. Therefore, the effort to finalize the ongoing upgrading processes in both organizations and their member states required profound changes of the military in order to reach the objectives changes affecting all components of the military toward norms, principles, organizations and processes.

Cuvinte-cheie: operații multinaționale; sprijin logistic; sprijin medical; capacitate; cooperare internațională.

Keywords: *multinational operations; logistic support; medical support; capability; international cooperation.*

* e-mail: sorinpinz@yahoo.com

** e-mail: iliutaurel@yahoo.com

În războiul global împotriva terorismului, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, Uniunea Europeană și, în mod obligatoriu, statele membre ale celor două organizații au angajat și continuă să angajeze, cu mari eforturi, umane, materiale și financiare, forțele necesare și capabile să contracareze acțiunile organizațiilor teroriste, care urmăresc deteriorarea climatului general de pace și securitate, existent la nivel mondial. Din această perspectivă, pregătirea forțelor care acționează în teatrele de operații, situate la mari distanțe de zona de responsabilitate, asumată de cele două organizații menționate presupune nu numai derularea unui proces de instruire corespunzătoare, a militarilor la condițiile întâlnite în zonele de misiune, dar și un efort, așa cum evidențiam anterior, complex, de alocare a resurselor necesare pregătirii, deplasării, susținerii și extragerii din zonele de operații.

Dacă din punct de vedere operațional (acțional) trupele dislocate în teatrele de operații au la dispoziție baza necesară pregătirii și instruirii lor corespunzătoare, în ceea ce privește sprijinul logistic necesar, pe toate cele trei etape menționate presupune funcționarea corespunzătoare atât a sistemelor integrate de sprijin logistic, ale NATO și UE, cât și cele ale fiecărei Țări Participante cu Trupe (*Troop Contributing Nations/TCNs*). Din acest punct de vedere dorim să evidențiem faptul că atingerea unui nivel corespunzător de integrare al sistemelor logistice multinaționale cu cele naționale reprezintă un deziderat, un scop și un obiectiv, în același timp, atât al NATO și UE, cât și al TCNs. Integrarea la nivel sistemic nu presupune numai acțiuni pentru integrarea sistemului mare, cel logistic, dar și al subsistemelor componente, adică și al subsistemelor de aprovizionare, transport, mentenanță, sprijin medical, infrastructură, servicii de campanie etc. În opinia noastră, considerăm că numai acționând, de această manieră, NATO, UE și TCNs pot asigura un nivel corespunzător de mobilitate, flexibilitate, dislocabilitate și sustenabilitate pentru structurile de forțe și personalul de stat major dislocat în teatrele de operații, în particular și pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni în care pot fi angajate forțele militare, în general.

În opinia factorilor de decizie de la nivelul NATO și UE, cât și al celor din statele membre ale celor două organizații, sprijinul logistic necesar forțelor care acționează în operațiile multinaționale desfășurate sub comanda NATO și UE, reprezintă „... un element decisiv la angajarea forțelor în operațiile întrunite conduse de către Organizația Tratatului Atlanticului de Nord/North Atlantic Treaty Organization – NATO, Uniunea Europeană – UE și/sau în coalițiile multinaționale și o prioritate principală la toate nivelurile ierarhice ale armatei”¹. Din această

¹ *SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 7.

perspectivă, orice operație multinațională trebuie să ia în considerare necesarul de structuri de sprijin logistic, pe cele trei nivele ale artei militare, sarcinile și responsabilitățile acestora pentru asigurarea sprijinului logistic al forțelor angajate în operațiile întrunite, cât și sursele de reaprovizionare, respectiv căile și modalitățile de asigurare a transporturilor, în ambele sensuri.

În ceea ce privește căile și modalitățile de asigurare a sprijinului logistic, pe toate domeniile sale de responsabilitate, inclusiv în domeniul medical, structurile care sunt nominalizate la comanda unei operații multinaționale conduse de către NATO și UE (un comandament întrunit de forțe din subordine) trebuie să aibă în vedere ca pe lângă determinarea și asumarea nivelului de ambiție și încheierea acordurilor de sprijin logistic necesare susținerii forțelor în teatrele de operații să urmărească și obținerea unui nivel corespunzător de interoperabilitate structurală a structurilor specializate în asigurarea sprijinului logistic și a celui medical, precum și atingerea unui grad necesar de cooperarea bi și/sau multilaterală în domeniile abordate. Nu în ultimul rând, asigurarea sprijinului logistic necesar forțelor multinaționale impune identificarea unor soluții viabile care să permită asigurarea unei eficiențe și eficacități corespunzătoare în ceea ce privește utilizarea resurselor disponibile, costuri partajate și acceptabile de către TCNs, prin care acestea să-și poată îndeplini angajamentele asumate.

În ceea ce privește sprijinul medical în operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE dorim să evidențiem faptul că, de modul în care structurile de sprijin medical își îndeplinesc sarcinile și responsabilitățile depinde, în mare măsură, obținerea succesului, atât în desfășurarea acțiunilor militare propriu-zise, cât și în activitățile specifice operațiilor cu caracter umanitar².

Experiența acumulată în ultimele operații multinaționale desfășurate sub comanda NATO și UE, în diverse regiuni ale globului, scoate în evidență, mai mult ca oricând, nevoia de cooperare internațională, în toate domeniile de activitate, cel medical fiind unul dintre cele „mai afectate” de multinaționalitate. Această caracteristică a multinaționalității, în domeniul medical îmbracă diferite forme și responsabilități care se înscriu de la simplu la complex pe un trend ascendent care pleacă de la responsabilitatea națională în domeniu, la aranjamentele bi sau multilaterale, sprijinul din partea Țării Gazdă, conceptul de Țară Lider, Națiunea cu Rol Specializat ajungând până la unitățile medicale multinaționale integrate (*Multinational Integrated Medical Units/MIMUs*). Dorim să evidențiem faptul că, tot un

² Md-2, *Doctrina sprijinului medical în operații*, București, 2008, p. 3.

rezultat al cooperării multinaționale sunt și unitățile medicale multinaționale (*Multiantional Medical Units/MMUs*) care sunt subordonate pe timpul executării operației, structurii de comandă naționale, chiar dacă funcționează în sprijinul forței multinaționale (*Multinational Force/MF*), în totalitatea acesteia, în multe cazuri tratând și militari aparținând forțelor armate ale Țării Gazdă (*Host Nation/HN*), respectiv populația locală, în funcție de responsabilitățile asumate.

Cooperarea internațională, în domeniul medical, în operațiile conduse de către NATO și UE vizează participarea tuturor forțelor și organizațiilor implicate (guvernamentale și nonguvernamentale, agenții internaționale etc.) în toate domeniile de responsabilitate ale actului de sprijin medical.

În sensul celor prezentate atât la nivelul NATO, cât și al UE se consideră că națiunile contribuitoare cu trupe la operațiile multinaționale conduse de către cele două organizații trebuie încurajate să participe la întocmirea Declarației Comune Întrunite de Necesitate (*Combined Joint Statement of Requirement/CJSOR*)³. În acest fel, toate TCNs pot lua parte la procesul de decizie, în domeniul abordat, precizând doleanțele, posibilitățile, constrângerile naționale sau limitările pe care le-au identificat sau pe care le dețin, din punct de vedere al legislației naționale.

În opinia noastră, pentru a evidenția mai bine caracteristicile și rezultatele cooperării internaționale, în domeniul sprijinului medical, considerăm necesară o explicație la „lada cu nisip” și abordarea unui exemplu concret, și anume sprijinul medical în operația ISAF din Afghanistan, acolo unde rezultatele cooperării internaționale se observă cel mai bine atât din punctul de vedere al eficienței actului medical, dar și al constrângerilor și al limitărilor care vin să întregescă imaginea generală a participanților la această acțiune militară.

Din punctul de vedere al specialiștilor în domeniul medical atât la nivelul NATO, al UE, dar și al TCNs, se consideră că rezultatul cooperării internaționale conduce către înlăturarea sau minimizarea efectelor constrângerilor și limitărilor în domeniul abordat, în numele cauzei comune umanitare. Un astfel de exemplu poate fi cel în care unele state participante cu trupe la operația ISAF înțeleg să permită survolarea granițelor naționale (regionale) de către avioanele de evacuare medicală tactică și nu permit accesul elicopterelor MEDEVAC. În acest sens, la nivelul ISAF se depun eforturi deosebite pentru a elimina limitările care impun ca de fiecare dată,

³ I. Hartenstein, *Medical Evacuation in Afganistan*, Elbingerstr. 2, D-41844 Wegberg, Germany, stophthemedevacmadness.files.wordpress.com/.../nato-medical-evacuation-in-afghanistan-mp-hfm-157-05.pdf, accesat în 07.07.2013, orele 21.05.

Centrul Combinat Întrunit de Operații (*Combined Joint Operations Centre/CJOC*) să ia legătura cu Ministerul Apărării Naționale din țara de origine pentru a avea/obține aprobarea unui zbor MEDEVAC.

Un alt palier al cooperării internaționale vizează sistemul de sprijin medical organizat în Afghanistan și la care participă toate TCNs, NATO, UE, ONU, HN alte astfel de agenții și organisme internaționale. Din acest punct de vedere, stabilirea unor standarde normative, de dotare și, nu în ultimul rând, de operare impune acceptarea lor de către toți participanții și aderarea lor la sistemul de valori umanitare specifice acestei operații multinaționale. În sens concret, acceptarea de către TCNs a standardelor de îngrijire și de dislocare în zonele de operații a unor facilități de sprijin medical, diverse, prin compunere, subordonare, dotare și nivel al resurselor a impus din partea unora dintre ele ca anumite facilități medicale de tratament să fie redimensionate, pe măsura rolului asumat, iar sistemul de sprijin al acestora, medical și logistic să fie întărit.

Această abordare comună a factorilor de decizie, implicați în conducerea sprijinului medical, în operația ISAF din Afghanistan a condiționat, în anumite etape de extindere (stagii), continuarea operațiilor atât de crearea unor noi Baze de Operare Înaintate/FOB, cât și a facilităților medicale aferente acestora (de cele mai multe ori, cele subordonate armatei SUA și cele din structura unităților de manevră).

Din punctul de vedere al UE, sprijinul medical este abordat mai mult prin prisma participării statelor membre la această misiune, decât în ceea ce privește implicarea organizației în acest domeniu. Cu toate acestea, până nu demult o prezență discretă, UE începe să devină un partener important al NATO și autorităților guvernamentale ale acestei țări, inclusiv pe domeniul abordat. În acest sens, participarea Uniunii Europene cu forțe și personal de stat major în operația ISAF, într-un număr destul de important (peste 4.500 de militari), în relație directă cu personal alocat de către Armata SUA, care asigură și marea majoritate a necesarului de sprijin medical pentru acest personal, scoate în relief importanța pe care această organizație o acordă eforturilor comunității internaționale de soluționare a cauzelor crizelor care sunt în curs de desfășurare, în anumite regiuni de pe glob.

Pentru a evidenția modul în care NATO asigură, pe anumite componente ale actului medical, asistență de specialitate personalului UE (și provenit din statele membre) dorim să arătăm faptul că Alianța și Uniunea Europeană participă tot mai intens la acțiuni comune în Afghanistan, alături de comunitatea internațională care dorește instaurarea unui climat de pace și securitate în această țară. În acest sens, ISAF urmărește, alături de ceilalți actori internaționali, asigurarea unui climat de securitate, în interiorul căruia guvernul afgan să poată construi și să pună în funcțiune instituțiile democratice, inclusiv

cele din domeniul medical și să reconstruiască țara. În sensul celor prezentate este de evidențiat efortul UE, care alături de ceilalți parteneri internaționali contribuie la finanțarea unor proiecte civile ale NATO, de tipul PRT-urilor, care au în interiorul lor și o componentă de sprijin medical (în special, cele care sunt conduse de către state membre UE)⁴.

Un palier aparte este asigurat participării armatei SUA, în toate domeniile menționate, forța economică, materială, tradiția și dorința de respectare a standardelor în domeniu fiind o componentă extrem de importantă în reușita acțiunilor de sprijin medical întreprinse de către ceilalți participanți la această operație.

Cooperarea internațională în domeniul medical, în operația NATO (ISAF) din Afghanistan vizează, într-o mare măsură, modul în care NATO, TCNs și alte organizații implicate, pe acest domeniu, înțeleg și acceptă să respecte anumite reguli și standarde medicale (să și le asume), respectiv modul în care prin facilitățile proprii din subordinea acestora este acordat tratament medical de specialitate personalului propriu, al forțelor ANSF sau populației afgane.

Din perspectiva celor prezentate, dorim să evidențiem faptul că, în conformitate cu prevederile anexei de sprijin medical la planul de operații (OPLAN) al JFC Brunssum, este luată în considerare o matrice a regulilor de eligibilitate în materie de tratament medical, de specialitate. Astfel, cele mai multe TCNs au acceptat să își pună la dispoziția partenerilor de coaliție (populația și forțele ANSF) mijloacele (tehnica și echipamentele) medicale de care dispun pentru a acorda tratament de specialitate acestora⁵.

Un palier vizibil al cooperării multinaționale în operațiile conduse de către NATO și UE, în Afghanistan, este, în opinia noastră, participarea unora dintre statele contribuitoare cu trupe, cu expertiză (personal de stat major în domeniul medical) la Centrul Medical de Excelență al NATO, din Ungaria, care permite elaborarea de legislație și proceduri de operare în domeniul instruirii, certificării și operaționalizării mai rapide și mai clare a tuturor capacităților de sprijin medical, dislocate, în acest moment în Afghanistan. O altă latură a procesului de participare la acest Centru este cea de colectare, de analizare și de diseminare în vederea implementării lecțiilor învățate, din domeniul abordat⁶.

⁴ NATO-EU: a strategic partnership, www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm, accesat în 11.07.2013, orele 07.08.

⁵ I. Hartenstein, *op.cit.*, Medical Evacuation in Afghanistan, Elbingerstr.2, D-41844 Wegberg, Germany, ftp.rta.nato.int/public/PubFullText/RTO/MP/RTO-MP-HFM-157/MP-HFM.

⁶ I.I. Petrescu, *Rolul capacităților medicale operaționale în creșterea stării de operativitate a Armatei României în misiuni internaționale*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.

Cooperarea internațională în domeniul sprijinului medical, în operația ISAF din Afghanistan rezidă și din implicarea organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale în domenii, precum protecția forței sau intervenția în cazul apariției unor situații care necesită asistență umanitară de urgență (inundații sau blocarea căilor de comunicație datorită căderilor masive de zăpadă). În ambele cazuri, asigurarea unui nivel crescut de standardizare devine obligatorie și se manifestă prin acțiuni comune (fonduri, cercetare, producție, lucru în comun etc.) în vederea producerii de capacități tehnice care să poată asigura un nivel corespunzător de tratament acordat membrilor ISAF, organizațiilor evidențiate, structurilor de forțe ale ANSF, respectiv populației afgane.

Exemple în domeniul menționat se materializează prin introducerea în teatrul de operații Afghanistan a infrastructurii ușoare nepermanente (corturi gonflabile, cu armătură de aluminiu, a containerelor standardizate pe diferite funcțiuni medicale, a eficientizării și, în același timp a optimizării transporturilor de evacuare terestre și aeromedicale a pacienților etc.

Acțiunile NATO și UE, cele ale TCNs în această direcție vizează cooperarea internațională cu marii producători de echipamente specifice care să permită creșterea gradului de mobilitate și de flexibilitate al structurilor de sprijin medical, respectiv în direcția implementării noului concept de spațiu de lucru preintegrat, denumit, sugestiv, *Tentainer* (o combinație de cort și container).

Cooperarea internațională la nivel operativ a impus, încă de la extinderea comenzii NATO asupra întregii operații din Afghanistan, creșterea nivelului de autoritate a comandantului ISAF asupra modului în care pot fi utilizate resursele (umane și materiale) specifice domeniului medical atât în scopul atingerii stării finale stabilite pentru această operație multinațională, cât mai ales pentru sprijinul operațiilor de scurtă durată în zone mai îndepărtate, acțiuni militare care necesită crearea unor capacități chirurgicale cât mai înaintate. În acest sens, TCNs au înțeles și s-au conformat acestei necesități operaționale asigurând comandantului FM nivelul de autoritate necesară și, în mod obligatoriu, resursele aferente⁷.

Un alt domeniu în care a crescut nivelul de cooperare internațională a rezultat din însăși structura multinațională a ISAF, incluzând aici și rezerva medicală a teatrului de operații. Din această perspectivă, sistemul de sprijin medical a fost unul dintre beneficiari, dacă luăm în considerare punerea în comun a resurselor și a echipamentelor specifice, dar nu numai. Astfel, un

⁷ I. Hartenstein, *op.cit.*, *Medical Evacuation in Afghanistan*, Elbingerstr.2, D-41844 Wegberg, Germany, <ftp.rta.nato.int/public/PubFullText/RTO/MP/RTO-MP-HFM-157/MP-HFM>.

exemplu în legătură cu cele prezentate ar fi intențiile NSPA, EDA și DLA de a contribui, în anumite limite la realizarea unui sistem și a unei Agenții Întrunite de Evacuare Strategică Aeromedicală, având ca model, Sistemul Aeropurtat de Avertizare și Control al NATO (*Airborne Warning and Control System/AWACS*) care să dispună de propria flotă de aeronave de evacuare aeromedicală.

Referitor la mijloacele de evacuare aeriană cu aripă rotativă, la nivelul organizațiilor și organismelor menționate este luată în discuție, chiar dacă nu pentru acest moment, o posibilă finanțare comună, la care TCNs trebuie să devină eligibile, cu condiția ajungerii la un anumit nivel de standardizare a echipamentelor medicale și a pregătirii personalului.

În privința modului în care sistemul de sprijin medical răspunde solicitărilor sosite de la trupe este evidentă necesitatea existenței Celulelor de Coordonare a Evacuării Pacienților (PECC) atât la nivelul tuturor TCNs, cât și al statelor care nu sunt membre NATO și UE. Totodată, pentru a fi funcționale și a contribui la eficientizarea sprijinului medical în teatrul de operații Afganistan, PECC trebuie subordonate comenzii medicale a ISAF, iar personalul care încadrează aceste structuri trebuie să dețină un nivel de pregătire corespunzător (standardizat) având în vedere complexitatea și provocările pe care le oferă acest funcții.

În privința nivelului de pregătire a personalului care încadrează PECC, la nivelul NATO (ISAF) și al UE se fac eforturi de stabilire a unui set de standarde pe care militarii care încadrează funcții în aceste structuri să le îndeplinească, îndeosebi în ceea ce privește cunoștințele militare și tactice, precum și abilitățile pe care trebuie să le dețină în medicina de salvare și de urgență în scopul angajării eficiente a resurselor MEDEVAC în folosul pacienților.

O ultimă, dar nu cea din urmă cale de eficientizare a sprijinului medical, în teatrul de operații din Afganistan vizează modul de încadrare cu personal multinațional a secțiilor de terapie intensivă din compunerea facilităților de sprijin medical de tip ROL 2 și ROL 3. Din această perspectivă terapia intensivă trebuie și poate fi utilizată la o scară mai largă, în condițiile în care TCNs înțeleg să se implice, prin cooperarea internațională în asigurarea acestui tip de specialiști. Asigurarea de către Germania a personalului de urgențe experimentat poate constitui un model.

Astfel, pe baza experienței acumulate de către Germania, în Afghanistan, elicopterele Sikorski CH 53 destinate MEDEVAC au fost echipate și încadrate cu personal specializat, în domeniul ATLS. Dar, dat fiind menținerea ratei pierderilor la un nivel extrem de scăzut, datele colectate au fost insuficiente pentru a susține proiectul german (în comparație cu

sistemul bazat pe îndemânarea paramedicilor) comparativ cu sistemul utilizat, în prezent, care are la bază principiul *stabilizează și transportă*, prin care pacienții sunt stabilizați și apoi îmbarcați în elicoptere⁸.

Ca și pași, obligatoriu de urmat sunt evidențiate anumite direcții de acțiune, care vizează domeniul conceptual, material și acțional, cu referire îndeaproape la standardizarea activităților specifice. Una dintre acestea este controlul calității serviciilor aeromedicale, care poate fi și trebuie îmbunătățit, în permanență. De altfel, prin contribuția tot mai evidentă a unora dintre statele membre ale NATO și UE (SUA, Marea Britanie, Germania, Franța, Olanda etc.), acest sistem a recepționat o serie de astfel de capacități care au permis obținerea unui timp de intervenție, din ce în ce mai scurt, iar rezultatele obținute s-au îmbunătățit în mod semnificativ.

O altă direcție de acțiune vizează înlocuirea mijloacelor de evacuare terestră (*Casualty Evacuation/CASEVAC*) cu cele aeriene, având în vedere situația de securitate existentă în Afghanistan și riscurile la care sunt supuși militarii ISAF, care nu numai că nu s-au diminuat că au avut un trend ascendent. Din perspectiva analizei efectuate asupra mijloacelor și mediului de evacuare rezultă cu claritate că evacuarea terestră nu mai reprezintă o opțiune credibilă pentru tipul de acțiuni duse la acest moment, în Afghanistan. Analiza efectuată în acest domeniu scoate în evidență rolul cooperării internaționale în ceea ce privește evacuarea aeromedicală, extrem de costisitoare, în acest sens, existând un acord între participanți, în sensul adoptării soluțiilor multinaționale întrunite, singurele care pot conduce la realizarea de economii de forțe și mijloace. Din acest punct de vedere, realizarea standardizării devine o necesitate.

Cooperarea internațională în domeniul sprijinului de comunicații și informatic reprezintă un alt domeniu în care acțiunea comună a unor organizații precum NATO și UE își întăresc colaborarea cu statele membre, îndeosebi cu Statele Unite ale Americii, dar și cu organismele Țării Gazdă, respectiv ale agențiilor și organismelor internaționale, guvernamentale și nonguvernamentale. Un astfel de exemplu, extrem de sugestiv este reprezentat de sistemul de comunicații și informatic din Afghanistan unde se observă integrarea rețelelor de comunicații existente și unde, pentru prima dată de după anul 1990, partajarea informațiilor necesare luării deciziilor în diverse domenii (inclusiv în cel de sprijin medical) se asigură în același mediu de rețea, cât și utilizarea unor noi concepte moderne precum conceptul *need to share* sau serviciile tip *Exchange*. Efortul menționat permite, la momentul actual, migrarea și traficul de date între utilizatorii din rețele diferite, care dețin un nivel comun de clasificare.

⁸ *Ibidem*, <ftp.rta.nato.int/public/PubFullText/RTO/MP/RTO-MP-HFM-157/MP-HFM>.

BIBLIOGRAFIE

- SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.
- Md-2, Doctrina sprijinului medical în operații*, București, 2008.
- L-2, Manualul conducerii sprijinului logistic în operații întrunite*, București, 2007.
- AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*, Released to the public in accordance with C-M (2002) 60. Reference of decision for release: NSA (MED)0562(2011)1/MedSB, 30 May 2011.
- Health and Medical Support Concept for Military EU-led Crisis Management Operations - Revision 1*, Council of The European Union, Brussels, 15 June 2007, European Union Military Staff, 15 June 2007.
- Field Manual No. 4-0, Sustainment*, Headquarters Department of the Army, Washington, D.C., 30 April 2009.
- NATO-EU: a strategic partnership*, www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm, accesat în data de 11.07.2013, orele 07.08.
- Chang Fu-chang, *EU as Military Actor. The Role of the European Defence Agency*, www2.tku.edu.tw/~tiexm/conference_paper/session5/Fuchang.pdf, accesat în data de 11.07.2013 orele 07.11.
- Hartenstein I., *Medical Evacuation in Afganistan*, Elbingerstr. 2, D-41844 Wegberg, Germany, stopthemedevacmadness.files.wordpress.com/.../nato-medical-evacuation-in-afghanistan-mp-hfm-157-05.pdf, accesat în data de 07.07.2013, orele 21.05.
- Petrescu I.I., *Rolul capabilităților medicale operaționale în creșterea stării de operativitate a Armatei României în misiuni internaționale*, teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, fondul de carte al Bibliotecii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.

PROTECȚIA CIVILILOR ÎN OPERAȚIILE ÎN SPRIJINUL PĂCII

THE PROTECTION OF CIVILIANS IN PEACEKEEPING OPERATIONS

Col.dr. Valerică CRUCERU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Protejarea civililor în zonele de conflict armat reprezintă o misiune esențială pentru organizațiile civile și militare mandatate să acționeze, sau implicate secvențial în cadrul întregului spectru al operațiilor în sprijinul păcii. Forțele militare constituie mijlocul cel mai important pentru atingerea acestui scop, însă nu pot asigura protecție ca entitate izolată. Acestea trebuie să conlucreze strâns cu agențiile internaționale și locale, pentru a integra ca un întreg, sprijinul pentru cei aflați la nevoie.

Pentru a asigura protecția necombatanților în zonele de conflict armat militarii trebuie să facă față multor provocări, legate de abordarea holistică a misiunii, instruirea adecvată a forțelor, concepția realistă a operației și existența capacităților și capacităților corespunzătoare.

Protecting civilians in armed conflict areas is an essential mission for all civil and military organizations, mandated to act, or involved sequentially along the whole spectrum of peacekeeping operations. The military forces are the most important asset for this purpose, but they cannot do protection in isolation. They have to work closely with international and local civil agencies, in order to integrate the overall support for the ones in need.

To provide protection for noncombatants in conflict areas, the military have to deal with a lot of challenges, related to a holistic approach of the mission, adequate training of forces, realistic concept of operations and appropriate capabilities and capacities.

Cuvinte-cheie: conflict armat; protecție civili; operații de menținerea păcii; agenții umanitare.

Keywords: *armed conflict; protection of civilians; peacekeeping operations; humanitarian agencies.*

* e-mail: valcrucl@gmail.com

Constituirea ONU a dat startul unei noi abordări a noțiunii de conflict armat, iar milioanele de morți înregistrate în rândul populației civile în urma conflictelor contemporane au impus o nouă viziune internațională, cu privire la protecția necombatantilor.

Cine asigură această protecție, sub ce fel de mandat, cu ce fel de limitări ?

În cadrul sistemelor de relații internaționale la nivel regional și global se consideră că fiecare stat este responsabil pentru protecția fizică a cetățenilor săi împotriva violențelor de tot felul. Practica demonstrează însă că în multe situații unele state nu sunt în măsură să asigure această protecție, comunitatea internațională fiind nevoită să intervină prin acțiuni militare.

În deceniile trecute, reacția tardivă și inadecvată a organismelor internaționale cu privire la protecția civililor din zonele de conflict a dus la pierderea unui mare număr de vieți omenești (vezi Rwanda, Iugoslavia). Pentru a nu se mai reacționa cu întârziere în viitor, Declarația finală a Summitului mondial ONU din 2005 a recunoscut responsabilitatea comunității internaționale pentru „protejarea civililor față de genocid, crime de război și crime împotriva umanității”¹. Ulterior, Consiliul de securitate statuează prin Rezoluția nr. 1674 din 28 aprilie 2006, adoptată în unanimitate, responsabilitatea de a proteja civilii.²

Cum își îndeplinește comunitatea internațională responsabilitatea de protejare a civililor în zonele de conflict armat? Este evident că modul de intervenție diferă în funcție de tipologia amenințării și implică întrebuintarea unui ansamblu de măsuri politice, sociale, economice și militare, materializate de structuri civile și militare, de regulă în cadrul misiunilor în sprijinul păcii.

Interpretarea mandatului Consiliului de securitate al ONU reprezintă de multe ori o provocare. Doar începând cu mandatul misiunii UNAMSIL din octombrie 1999, în Sierra Leone, urmat de mandatul misiunii MONUC din RD Congo, în februarie 2000, componenta de protecție a civililor începe să constituie un element principal al rezoluției. Pentru alte misiuni al căror mandat nu prevedea în mod distinct protecția civililor, această sarcină a fost considerată ca implicită, rezultată din altele, precum crearea unui mediu sigur, sau asigurarea securității și ordinii publice³. Ulterior,

¹ United Nations, *World Summit Outcome Document, A/60/L.1*, 15 Sep 2005, paragraphs 138-139.

² United Nations Security Council, *Resolution 1674 on the Protection of Civilians in Armed Conflict*, 28 April 2006.

³ Victoria K. Holt and Joshua Smith, *Halting Widespread or Systematic Attacks on Civilians: Military Strategies and Operational Concepts*, workshop report, Future of Peace Operations Program, The Henry L. Stimson Center, Washington, DC, draft only – 26 March 2008, p. 3.

Consiliul de securitate a inclus protecția civililor în mandatele misiunilor conduse de organizații regionale, națiuni, coaliții (ex. Misiunea Comunității Economice a Statelor din Africa de vest, Operația „Licorne” condusă de Franța în Coasta de Fildeș, Operația „Artemis” condusă de UE în RD Congo, Misiunea Uniunii Africane în Sudan).

Misiunile ONU, NATO și UE sunt complexe atât la nivel politic, cât și la nivel militar, necesitând multă flexibilitate. De regulă, limitările sunt multiple și privesc spațiul de angajare, perioada, capabilitățile și posibilitățile. Unele misiuni precum Operația „Artemis” desfășurată de UE în RD Congo, au avut mandate limitate ca perioadă, cu date de încetare stabilite clar prin rezoluțiile ONU. În aceste cazuri, forțele au fost desfășurate cu ocazia unor evenimente majore, de maximă importanță (alegerile generale, spre exemplu).

În alte misiuni apar probleme legate de aspectele legale. În Kosovo, spre exemplu, forțele NATO s-au străduit să definescă și aplice un cod legal, confruntându-se cu insuficiența capacităților de a gestiona arestarea și detenția beligeranților, în timp ce misiunea ONU în Kosovo (UNMIK) a încercat să implementeze un sistem propriu de autoritate executivă privind legea și ordinea.

Pregătirea componentei militare a misiunilor

Militarii au un rol esențial pentru protecția civililor. Acesta se materializează prin asigurarea protecției directe sau prin crearea unui mediu stabil și sigur. Ne raliem specialiștilor internaționali care, deși recunosc importanța forțelor de ordine (poliție, jandarmerie etc.) și a organizațiilor umanitare în situații caracterizate de atacuri împotriva civililor și strămutări în masă a populației, sunt de acord asupra faptului că forțele armate sunt cele mai capabile de a asigura protecția fizică a populației civile, în fața atacurilor directe ale grupurilor armate⁴.

Aspectele care trebuie avute în vedere pentru pregătirea forței înainte de dislocare și pe timpul executării misiunilor în teatrul de operații sunt:

a. Relația militarilor cu alte componente ale misiunii

Componenta militară a misiunilor se subordonează componentei civile și în unele situații coordonarea acțiunilor/operațiilor se realizează cu greu. În majoritatea misiunilor internaționale există o oarecare tensiune naturală între conducerea politică și cea militară, datorită profilului profesional diferit al elementelor componente. Militarii trebuie să consilieze elementul politic și componenta civilă a misiunii explicând

⁴ Mark Malan, *Peacekeeping in Africa – Trends and Responses*, The Institute for Security Studies, Pretoria, Occasional Paper No 31 – June 1998.

argumentat ce poate face componenta militară pentru protecția eficientă a populației civile, dar prezentând și limitele acționale ale acesteia.

În cadrul unei misiuni internaționale capătă importanță identificarea clară a rolului și capacităților forțelor pentru prevenirea și oprirea violențelor. Ce strategii de protecție pot adopta militarii? Au aceste forțe doctrina și capacitățile de a implementa cerințele legate de protecția civililor? Sunt în măsură aceste forțe să-și coordoneze eforturile cu cele ale organizațiilor/ agențiilor umanitare? Este evident că militarii nu pot asigura această protecție singuri, ci într-un efort concertat al tuturor actorilor naționali și internaționali din teatrul de operații.

Ne raliem specialiștilor care susțin că acțiunile pentru protecția civililor se situează undeva între menținerea păcii și operațiile convenționale, prezentând particularități distincte la nivel conceptual, operațional și politic. În termeni operaționali, particularitățile diferă de la caz la caz, de la acțiunile de oprire a beligeranților, executate simultan cu acțiunile de protejare a populației, până la crearea de zone protejate sau dezarmarea grupurilor armate.⁵

b. Studiarea conflictelor anterioare și a învățămintelor reieșite

Cu toate că populația civilă este mai tot timpul în pericol în zonele de conflict, potențialul de violență variază de la o misiune la alta. Este important să se facă o analiză a operațiilor desfășurate în trecut, insistându-se asupra protecției civililor și provocărilor specifice. În primul rând se va vedea care a fost abordarea aspectului de protecție, apoi se vor identifica factorii care au limitat sau mărit abilitatea forței militare de a proteja populația civilă atacată.⁶

În cadrul conferințelor, atelierelor de lucru și exercițiilor de simulare desfășurate în ultimii ani s-a reafirmat importanța mandatului, regulilor de angajare și coordonării dintre elementul politic al misiunii, autoritățile naționale și forțele militare de intervenție. Cercetările asupra acestor aspecte au scos la iveală faptul că există o nevoie de coordonare între instituțiile naționale și cele internaționale/regionale. Regulile de angajare trebuie să fie clare și stabilite corespunzător pentru fiecare misiune în parte, astfel încât militarii să acționeze fără rețineri, în operațiile în care trebuie să utilizeze forța pentru a proteja populația civilă aflată în pericol iminent.

Învățămintele scot la iveală o provocare majoră manifestată în capacitățile limitate de protecție, știut fiind faptul că o armată nu are

⁵ William Flavin, *Finding the Balance: U.S. Military and Future Operations*, The US Army Peacekeeping and Stability Operations Institute, Carlisle, Pennsylvania, 08 Mar 2011.

⁶ UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Civilian Protection in Armed Conflict*, Integrated Regional Information Networks – IRIN, Nairobi, 2003.

structurile acționale organizate și înzestrate pentru misiuni de protecție a civililor. În unele situații se constată astfel o discrepanță majoră între cerințele mandatului misiunii și capacitățile forțelor la dispoziție (trupe insuficiente, instruire neadecvată, echipament puțin, sprijin logistic limitat, lipsa de informații). Atunci când forța militară are o compunere internațională se complică comanda și controlul, apărând și diferențe sesizabile în privința rapidității și calității execuției misiunilor curente.

În privința capacităților, militarii se prezintă în general corespunzător, în timp ce unitățile internaționale de poliție se confruntă cu probleme. Acestea întâmpină uneori dificultăți în zonele urbane, capacitățile de intervenție fiind insuficiente pentru acoperirea tuturor focarelor de turbulențe sociale.

c. O abordare teoretică flexibilă și instruirea specifică a forțelor

Este interesant de urmărit cât de rapid se poate reorienta gândirea militară contemporană, pentru a extinde teoretizarea acțiunii militare în fața provocărilor mediului de securitate din prezent și viitorul apropiat. Dacă cu o generație în urmă, forțele armate erau destinate în special ducerii războiului pentru înfrângerea grupărilor armate ale unui inamic cunoscut și ocupării teritoriilor acestuia, mulți comandanți militari din prezent se confruntă cu o paletă diversificată de misiuni/sarcini, altele decât cele tradiționale. Chiar dacă protecția civililor nu constituie o misiune tradițională a forțelor armate, natura conflictelor contemporane necesită dezvoltarea unor precepte operaționale specifice.⁷

În trecut, comandanții au ordonat acțiuni pentru protecția populației civile, dar trupele nu au avut o pregătire specifică pentru acest tip de misiune și nici nu s-a făcut o planificare anterioară în acest scop. S-a constatat lipsa unor prevederi doctrinare privind protecția civililor atât la nivel național, cât și la nivel multinațional. Lipsa acestor prevederi s-a manifestat în gândirea strategică și în abordarea aspectelor tactice, protecția efectivă a populației civile făcându-se cu greutate.

Situația a început să se schimbe, în multe state regândindu-se la nivelul armatelor conceptele, instruirea și capacitățile necesare acțiunilor de protecție a civililor. Constat că, în ultimul deceniu, multe armate și-au completat manualele de desfășurare a operațiilor și au introdus teme pentru studiul teoretic și instrucția practică a trupelor, astfel încât să se limiteze efectele colaterale ale confruntărilor și, în special, victimele din rândul populației civile.

Se încearcă identificarea și dezvoltarea conceptelor operaționale pentru protecția civililor și s-a trecut la desfășurarea de exerciții care să

⁷ UK Government, *Strategy on the Protection of Civilians in Armed Conflict*, Foreign Commonwealth Office, 2010, p. 11.

antreneze forțele pentru misiuni specifice. O importanță majoră se acordă regulilor de angajare, stabilirii cerințelor forței și antrenării pentru desfășurarea rapidă în teatru. Mai mult, procedeele tactice și perfecționarea armamentului și tehnicii materializează gradual o tendință de trecere de la suprafață la punct, tocmai pentru a eficientiza acțiunea și a limita efectele colaterale.

Consider necesar ca și în armata română să se aprofundeze aspectele legate de instruirea trupelor, pentru a îndeplini misiuni de protecție a civililor, în zonele de conflict armat. Instruirea trebuie să se focalizeze asupra a două scenarii principale: când protecția civililor este misiunea principală a forțelor de intervenție; când protecția civililor nu reprezintă misiunea principală a forțelor de intervenție.

Aspecte de luat în considerare în cadrul pregătirii: dispunerea forțelor în cadrul unor elemente de dispozitiv adecvate necesităților de protecție, în relaționare directă cu nivelul amenințării; constituirea și întrebuintarea intensivă a unor echipe de protecție mixte, formate din reprezentanți ai organizațiilor internaționale și locale, precum și din militari; asigurarea legăturii permanente cu organizațiile umanitare, active în zona de operații; însușirea unor cunoștințe privind susținerea procesului de dezarmare – demobilizare – reintegrare a combatanților; cunoașterea problemelor specifice proceselor referitoare la reforma sectorului de securitate.

d. Importanța credibilității

Un aspect pe care îl consider important este credibilitatea forțelor în etapa dislocării în teatrul de operații și desfășurării pentru îndeplinirea misiunilor specifice. O forță percepută în zonă ca robustă, capabilă și hotărâtă, impune respect beligeranților și diminuează pornirile agresive ale acestora. O forță care se constituie într-o perioadă de timp extinsă și care este desfășurată cu greutate, fără a avea capacități adecvate de reacție și de acoperire operațională a zonei de responsabilitate, dă impresia de slăbiciune!

Un exemplu referitor la credibilitatea forței de menținere a păcii încă din etapa dislocării în teatru este contingentul britanic, în Sierra Leone, în anul 2000. Un alt exemplu de manifestare a credibilității este misiunea UE în estul RD Congo, în 2003, unde milițiile tribale și alte grupuri armate au fost avertizate constant asupra hotărârii de folosire a forței, fiind lovite cu maximă eficacitate oriunde și oricând au încălcat acordurile.

e. Identificarea componentelor critice ale operației

Consider că este important: a se identifica cu precizie poziția, capacitățile militare și intenția grupurilor armate/elementelor violente, componența etnică a acestora și relaționarea cu populația civilă din zona de responsabilitate; a se defini spațiul de acțiune al organizațiilor umanitare și modul de cooperare al forțelor armate alocate misiunii internaționale, cu acestea; a se optimiza sistemul de comandă și control al misiunii; a se

determina nevoile generale logistice și de legătură ale elementelor desfășurate; a se planifica forțe pentru acoperirea operațională a zonelor cu o concentrație mare de populație civilă, incluzând aici taberele de refugiați și/sau taberele populației strămutate.

Gânditorii militari trebuie să ia în considerație cât mai multe opțiuni la nivel operativ/tactic, cu privire la protecția populației civile prezente în zonele de risc. Este important să se analizeze impactul pe care îl pot avea structurile militare pentru protecția fizică a persoanelor, precum și pentru respectarea drepturilor omului, prin întrebuițarea forței. Nu se va scăpa din vedere nici necesitatea ca militarii aflați în funcții de comandă să anticipeze sarcinile/misiunile de protecție a civililor și să consilieze autoritățile politice când se constată discrepanțe majore între realitatea din teren, cerințe și posibilități.

Militarii au înțeles că pe lângă protecția fizică pe care ei o asigură populației, identificarea nevoilor umanitare și menținerea fluxului ajutoarelor pentru aceasta reprezintă alte aspecte esențiale ale misiunii de protecție. Pe lângă protecție, populația civilă afectată de conflict are nevoie de adăpost, hrană, asistență medicală, iar militarii misiunii sunt, de regulă, solicitați să ajute la transportul și la distribuirea ajutoarelor umanitare și să asigure protecția personalului și a convoaielor organizațiilor umanitare. Acest lucru constituie marea provocare a comandanților, care trebuie să hotărască modul de întrebuițare a resurselor operaționale, astfel încât să asigure atât protecția fizică a populației civile în fața amenințării grupurilor armate, cât și fluxul asistenței umanitare în zona de responsabilitate⁸.

Managementul riscului cu privire la protecția civililor

Se realizează prin:

a. întărirea capacității generale a unei misiuni, de a genera reacții întrunite – este esențială constituirea unor structuri întrunite de protecție, din militari, elemente de poliție și reprezentanți ai secțiunilor civile, care să se deplaseze pe teren, să constituie, să actualizeze și să consulte în comun baze de date, să identifice prioritățile în materie de protecția civililor și să propună reacții adecvate la nivel local și provincial;

b. instituirea și permanentizarea planificării întrunite a operațiilor specifice – planificarea militară va integra (în baza unei matrice care să înglobeze factorii de risc și zonele cele mai expuse) măsurile referitoare la prioritățile pe linie umanitară și de protecție, înainte, pe timpul și după desfășurarea operațiilor. Se va avea în vedere necesitatea desfășurării

⁸ Holt K. Victoria and Berkman C. Tobias, *The Impossible Mandate? Military Preparedness, the Responsibility to Protect, and Modern Peace Operations*, 2006, Future of Peace Operations program website, at www.stimson.org/fopo

negocierilor cu părțile implicate în conflict, în vederea creării unor zone securizate acceptate, protejate de efectele acțiunilor militare, unde să se poată grupa populația civilă necombatantă.

c. maximizarea impactului acțiunilor de protecție prin reacții coordonate

Structurile întrunite de protecție vor acționa în funcție de prioritățile identificate și aprobate de conducerea misiunii, astfel încât să se utilizeze cât mai eficient capacitățile contingentului militar și expertiza civilă pe domenii de specialitate.⁹ Se vor stabili elemente de intervenție pentru protecție, în fiecare zonă de dislocare a contingentelor militare, se vor sprijini acțiunile de dezarmare/ demobilizare a grupurilor armate, se vor separa copiii de aceste grupuri, se vor crea rețele de comunicare și consultare cu comunitățile locale, se va analiza dinamica politică, socială și economică din regiune în scopul anticipării nevoilor de protecție și pregătirii măsurilor de intervenție, în funcție de posibilitățile contingentului militar, combinate cu posibilitățile celorlalți actori implicați în activitatea de protecție.

Menținerea unei comunicări permanente cu populația locală, prin care aceasta să fie informată despre scopul misiunii și acțiunile de protecție desfășurate în folosul ei, este deosebit de benefică. Importantă este și realizarea unei bune coordonări între elementele militare și de poliție ale misiunii și structurile locale de menținere a securității și ordinii publice, prin schimb de informații și executarea de misiuni în comun, în special în zonele sensibile cum sunt fiefurile etnice/religioase, taberele de refugiați sau de populații strămutate. Misiunile comune se vor desfășura cu informarea organizațiilor umanitare prezente în zonă.

d. lărgirea accesului organizațiilor umanitare – ne raliem opiniei specialiștilor care subliniază importanța schimbării mentalității legate de managementul spațiului umanitar, în sensul unei regândiri a conlucrării dintre organizațiile umanitare și structurile militare de protecție. Deși „umanitarii” nu vor să vadă militari în procesul acordării asistenței specifice, situația complicată pe linia protecției grupurilor vulnerabile necesită o altă abordare. În condițiile reale întâlnite în multe zone afectate de conflicte armate nu se mai poate menționa despre spațiu nemilitarizat, dacă se dorește o protecție adecvată a populației civile!

Militarii din contingentele de protecție nu trebuie să se implice foarte mult în distribuirea ajutoarelor umanitare sau în desfășurarea misiunilor umanitare, ci trebuie să rămână focalizați asupra sarcinii de protecție. Este puțin probabil ca forțele de protecție să fie prezente într-un număr suficient pentru a răspunde tuturor solicitărilor dintr-o zonă de conflict și din acest motiv trebuie stabilite priorități de acțiune, punctual pe zone cu grad ridicat de risc.

⁹ UN Security Council, *Open Debate: Protection of Civilians in Armed Conflict*, 11 Nov. 2009.

În general, spațiul pe care forțele trebuie să îl monitorizeze are dimensiuni foarte mari, iar tiparul acțional al grupărilor armate este uneori neregulat, complicând procesul de planificare. A nu se uita deci de necesitatea menținerii unor capacități adecvate de reacție în întreg spațiul de responsabilitate, în cazul foarte probabil al apariției unor focare de violență în alte puncte decât cele anticipate prin procesul de planificare. Au devenit de notorietate, în acest sens, infiltrările grupărilor armate în taberele de refugiați și în zonele de distribuire a ajutoarelor umanitare în Uganda, Sri Lanka, Liberia, RD Congo, deși acestea erau considerate zone sigure, unde accesul persoanelor înarmate era interzis !

În concluzie, protecția civililor în zonele de conflict armat reprezintă o sarcină prezentă și viitoare de bază pentru misiunile forțelor armate. Componenta militară destinată să execute misiuni de protecție va avea nevoie de o instruire complexă și va aplica un management bazat pe cooperare cu alți actori, reacții întrunite și adaptarea la mediul de securitate din zonă. Adaptabilitatea și flexibilitatea acțiunilor, centrate pe impactul asupra populației, reprezintă esența operațiilor de protecție.

BIBLIOGRAFIE

- Flavin William, *Finding the Balance: U.S. Military and Future Operations*, The US Army Peacekeeping and Stability Operations Institute, Carlisle, Pennsylvania, 08 Mar 2011.
- Holt K. Victoria and Berkman C. Tobias, *The Impossible Mandate? Military Preparedness, the Responsibility to Protect, and Modern Peace Operations*, 2006, Future of Peace Operations program website, at www.stimson.org/fopo.
- Holt K. Victoria and Smith Joshua, *Halting Widespread or Systematic Attacks on Civilians: Military Strategies and Operational Concepts*, workshop report, Future of Peace Operations Program, The Henry L. Stimson Center, Washington, DC, draft only – 26 March 2008.
- Malan Mark, *Peacekeeping in Africa – Trends and Responses*, The Institute for Security Studies, Pretoria, Occasional Paper No. 31 – June 1998.

- UK Government, *Strategy on the Protection of Civilians in Armed Conflict*, Foreign Commonwealth Office, 2010.
- UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, *Civilian Protection in Armed Conflict*, Integrated Regional Info Networks – IRIN, Nairobi, 2003.
- UN Security Council, *Open Debate: Protection of Civilians in Armed Conflict*, 11 Nov. 2009.
- UN Security Council, *Resolution 1674 on the Protection of Civilians in Armed Conflict*, 28 April 2006.
- United Nations, *World Summit Outcome Document, A/60/L.1*, 15 Sep 2005.

RECONSTRUCȚIA POSTCONFLICT ȘI PRINCIPIILE CARE TREBUIE APLICATE ÎN PEISAJUL CONFRUNTĂRILOR MODERNE

POST-CONFLICT RECONSTRUCTION AND THE PRINCIPLES TO BE APPLIED IN THE FRAMEWORK OF MODERN CONFRONTATIONS

Col.lect.univ.dr. Dorin-Marinel EPARU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Evoluția spectaculoasă a societății omenești a modificat, în mod fundamental, percepțiile despre război și confruntarea armată și pune în termeni noi vechea problemă a conflictivității, urmare a acumulării fără precedent de putere distructivă. În aceste condiții, întregul eșafodaj teoretic cu privire la fizionomia conflictelor trebuie să acorde o atenție specială și etapei care urmează încheierii conflictului propriu-zis, și anume perioada postconflict care este caracterizată cel mai adesea „nici pace, nici război”. Diversitatea situațiilor specifice stării postconflictuale, abordarea și soluționarea unei palete diversificate de probleme, recomandă structurile militare ca singurele organisme capabile de un răspuns adecvat în astfel de situații, întrucât prin natura lor, organizare și dotare pot acționa rapid și eficient. Întrucât subiectul abordat este destul de vast, articolul de față își propune doar să identifice unele aspecte teoretice privind reconstrucția postconflict în peisajul confruntărilor moderne și principiile acestora care trebuie aplicate.

The spectacular evolution of human society fundamentally altered perceptions of war and armed confrontation and put the old problem of conflict in a new light, due to the accumulation of unprecedented destructive power. In these circumstances, the entire scaffolding theory on conflict physiognomy should pay special attention to the stage following the end of the conflict itself, namely the period that is characterized most often as "neither peace nor war". The diversity of specific post-conflict situations as well as the need to approach and solve a wide range of diverse problems recommend the military structures as the only organisms capable of an appropriate response in such situations, since by their nature, organization and equipment they can act quickly and effectively. Since the subject matter is quite broad, this article aims only to identify some theoretical aspects of post-conflict reconstruction and the principles to be applied in the framework of modern confrontations.

Cuvinte-cheie: reconstrucție; principii de acțiune în perioada postconflict.
Keywords: reconstruction; principles of post-conflict period.

* e-mail: dorineparu@gmail.com

Reconstrucția postconflict

Reconstrucția, la nivel general, include, pe termen lung, refacerea instituțiilor statului, reconstrucția civilă și urmărirea unei dezvoltări ulterioare durabile și susținută cu toate instrumentele economiei de piață. De asemenea, trebuie reconstruite structurile și instituțiile politice și, ceea ce este și mai important, trebuie refăcută încrederea dintre beligeranți, între părți ale comunității, ceea ce nu este ușor de realizat. Problemele legate de implementarea unei puteri stabile într-o regiune de conflict nu este suficient pentru a evita un nou val de violențe, fiind necesar crearea de instituții funcționale ale statului și să se instituie „domnia legii”. „Un proces de reconstrucție după conflict este considerat reușit dacă asigură o interfață între aspectele civile și militare. Este important să cunoști cât mai bine comunitatea, ceea ce poate facilita efectuarea unor activități concrete la fața locului, bazate pe un set de valori”.¹ Populația localnică trebuie să fie implicată în procesul de reconstrucție postconflict a statului, ceea ce v-a avea un impact pozitiv asupra vieții acesteia. Actorii reconstrucției sunt militarii, agențiile civile, agențiile de asistență umanitară, iar un obiectiv constant trebuie să fie înțelegerea reciprocă dintre organizațiile implicate, cu scopul de a maximiza compatibilitatea acestora și de a limita fragmentarea, sau uneori, pierderea încrederii localnicilor. „Mulți asociază reconstrucția cu o curățire a dezordinii, după ce pierderile au fost provocate, dar aceasta nu este în totalitate adevărat, reconstrucția înseamnă și prevenirea conflictelor: după un conflict, există șanse mari ca ostilitățile să reapară”.²

De aceea, este necesar să fie promovată reconstrucția prin politici integrate, apelând la instrumente internaționale, la ajutor umanitar și coordonând reîntoarcerea refugiaților. La aceste provocări, sistemul internațional reacționează prin întărirea sistemelor de securitate și prin regionalizarea securității. Acest lucru presupune că securitatea întregului sistem internațional depinde într-o mare măsură de securitatea unei regiuni sau, în unele situații, chiar și a unui stat. Însă accelerarea proceselor de globalizare și resimțirea efectelor acesteia, până în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, au condus la o restrângere considerabilă a mărimii spațiului care poate afecta întreg sistemul internațional.

Consider că, în primul rând, perioada de reconstrucție postconflict are o nevoie acută de concentrare asupra procesului de furnizare de securitate, proces văzut ca o prioritate implicită și ca o condiție necesară

¹ Gl.lt.prof.univ.dr. Teodor Frunzeti, *Conflictele contemporane. Noi perspective ale conflictualității armate*, Sesiunea de comunicări științifice, UNAp „Carol I”, București, 2010.

² Col. (r) prof.univ.dr. Lucian Stăncilă, *Terorismul provocare a secolului XXI*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

pentru implementarea cu succes a tuturor celorlalte măsuri necesare. Dacă o zonă locuită nu este sigură, atunci procese precum reconstrucția sau dezvoltarea socială și economică ulterioară vor fi extrem de greu de pus în aplicare. Realitatea din teren este de așa natură încât securizarea zonelor locuite trebuie realizată în paralel cu tentative repetate de a pune capăt violențelor din zonele de conflict și de a impune combatanților un consens privind situațiile în care uzul forței devine justificat.

În al doilea rând, într-o perioadă de reconstrucție postconflict, securizarea unei zone locuite trebuie realizată înainte ca acest proces de securizare să fie legitimat prin intermediul unui proces electoral. În situațiile nonconflict, procesul de securizare tinde să urmeze procesului electoral, beneficiind astfel de un plus de legitimitate.

În al treilea rând, securitatea zonelor locuite în perioade de reconstrucție postconflict este strâns legată de operațiile în sprijinul păcii și de aceea este probabil ca procesul de securizare să fie puternic influențat și de către alte state, care au fost de asemenea implicate în mediul conflictual ca și furnizoare de forță militară. Prezența străină are, de obicei, un puternic caracter militar și mai puțin unul civil. Acest lucru presupune acordarea unei atenții sporite construirii capacităților de apărare și o atenție scăzută ariei legislative sau judiciare.

În continuare, misiunile contemporane de reconstrucție postconflict se confruntă cu provocări neașteptate și se propun soluții improvizate, care adesea, au efecte inhibante asupra succesului misiunii ca întreg.

Redus la esență, obiectivul principal inițial al unui proces de reconstrucție postconflict este transformarea unei societăți violente într-una pașnică și funcțională. Securitatea, hrana, adăpostul, serviciile de bază trebuie asigurate încă din prima fază a procesului. A apărut, astfel, necesitatea structurării unui sistem de evaluare exactă a amploarei provocărilor ce însoțesc orice efort destinat stabilizării și reconstrucției în faza postconflict pornind de la definițiile arondate acțiunilor de reconstrucție.

Ca o primă definiție, reconstrucția postconflict „... cuprinde toate acele activități asociate cu reconstrucția socială și politică a unui stat, care includ, dar nu se limitează, la următoarele: dezvoltarea instituțiilor politice, societate civilă, responsabilizarea leadershipului; dezarmare, demobilizare și reintegrarea soldaților; reforma sectorului de securitate; deminare; profesionalizarea forțelor militare și a celor polițienești; reconstrucția infrastructurii sociale; dezvoltarea economică; îmbunătățirea performanțelor politicilor publice și ale administrației”³.

³ Patrick J. O’Halloran, *Postconflict Reconstruction: Constitutional and Transitional Power-sharing Arrangements in Bosnia and Kosovo*, in Sid Noel, *From Power-sharing to Democracy: Postconflict Institutions in Ethnically Divided Societies*, McGill – Queen’s University Press, London-Montreal Kingston, 2005, p. 104.

O altă definiție prezintă procesul de stabilizare și de reconstrucție postconflict ca fiind „... un sistem complex care furnizează simultan programe pe termen scurt, mediu și lung, pentru a preveni reluarea și escaladarea conflictului, precum și consolidarea unei păci durabile”.⁴

Definiția, ce o completează pe cea anterioară, subliniază că reconstrucția postconflict reprezintă „... un proces pe termen lung de reclădire a dimensiunilor politice, de securitate, economice și sociale ale unei societăți afectate de un conflict”.⁵

O altă definiție folosită de către James Dobbins procesului de reconstrucție postconflict⁶ utilizează conceptul american de „construcție națională” și accentuează asupra folosirii forțelor armate imediat după un conflict pentru a promova o pace durabilă și un guvern reprezentativ. Realitatea din teatrele de operații ne arată că, adesea, reconstrucția începe încă din faza de conflict. Totodată este evident faptul că există practici naționale diferite în acest domeniu, în funcție și de coloratura ideologică a fiecărui demers. În spațiul european, se accentuează asupra securității individului și regândirea, reconstrucția (din interior) a societăților stabile nevoite astfel să se adapteze schimbărilor contemporane (inclusiv perceperea unor principii fundamentale în trecut privind independența, suveranitatea etc.).

Așadar, conceptele relevante pentru acest domeniu pot fi depășite, abordările, strategiile sunt și ele diferite și uneori necomplementare. În accepția experților anterior menționați, „nation-building” sau reconstrucția postconflict implică folosirea forțelor armate ca parte a unui efort mai larg de a promova reforme politice și economice, cu scopul transformării unei societăți ieșite din conflict într-o societate pașnică (împăcată cu ea însăși și cu vecinii). Dificultatea abordării unitare a procesului de reconstrucție derivă și din împărțirea defectuoasă a sarcinilor între diferite organizații și suprapunerea etapelor. Fiecare organizație are proceduri specifice de planificare și priorități operaționale diferite. Cu alte cuvinte, coordonarea interinstituțională rămâne de multe ori doar un deziderat nu și realitate.

Prin definițiile prezentate, se poate deduce că situațiile postconflictuale sunt caracterizate de existența unui climat de instabilitate și insecuritate. Instituțiile interne cu atribuții în domeniul securității statelor respective sunt, fie inexistente sau desființate (ca în cazul Afghanistanului și Irakului imediat

⁴ *African Postconflict Reconstruction Policy Framework*, NEPAD Secretariat – Governance, Peace and Security Programme, iunie 2005, p. 5.

⁵ *Ibidem*, p. 111.

⁶ James Dobbins, Seth G. Jones, Keith Crane, Beth, *The Beginner’s Guide to Nation-Building*, RAND Co, 2007, p. 11.

după intervențiile militare), fie nu sunt capabile să opereze decât în afara normelor general acceptate (corupție, ca în cazul situației din Panama, abuz de putere în Balcani, instabilitate internă în Afghanistan). Inexistența securității umane diferențiază intervențiile postconflict de intervențiile organizate exclusiv din considerente umanitare (de exemplu, dezastre naturale), cu toate că situațiile postconflict au și o puternică componentă umanitară.

Experiența ultimelor două decenii a demonstrat că pentru restabilirea securității în faza postconflict, este necesară acțiunea combinată din două direcții: din partea furnizorului extern de securitate (care poate fi un stat sau o organizație internațională – ONU, NATO, OSCE, UE etc.) și din partea noilor autorități autohtone. Colaborarea dintre cele două părți este esențială pentru buna desfășurare a procesului de reconstrucție postconflict în domeniul securității. Esențiale pentru această colaborare sunt numeroasele elemente, dintre care cele mai evidente le considerăm a fi:

- stabilirea unui calendar precis pentru fiecare operație în domeniul restabilirii securității: supravegherea retragerii forțelor beligerante, identificarea și neutralizarea potențialelor elemente radicale, asigurarea securității observatorilor externi și a negociatorilor, angajarea de operații de culegere a informațiilor, operații de contrainsurgență, colectarea și distrugerea armamentului insurgenților, deminarea, înființarea unor noi structuri de poliție, armată, servicii de informații etc.;
- inițierea activităților propriu-zise pentru fazele inițiale;
- o eficientă împărțire a sarcinilor între furnizorul extern de securitate și instituțiile națiunii-gazdă: resursele umane, resursele financiare, sprijinul logistic, instruirea în domeniul managementului de personal etc.;
- predarea tuturor atribuțiilor privind securitatea către națiunea-gazdă trebuie să reprezinte obiectivul strategic al planurilor privind restabilirea securității postconflict.

Din punct de vedere strict militar, una dintre dificultățile cel mai des întâlnite în procesul de reconstrucție postconflict este aceea de implicare a unui număr optim de resurse militare, umane și logistice pentru stabilizarea situației și menținerea ordinii pe termen lung, în special în momente în care securitatea internă tinde să fie destabilizată (spre exemplu, este cazul alegerilor, când intră în conflict diversele grupări ori facțiuni rivale). Tot din punct de vedere militar, considerăm că trebuie subliniată necesitatea obținerii de către forțele implicate în procesul de stabilizare și de reconstrucție postconflict a superiorității informaționale. De asemenea, prioritățile în domeniul securității ar consta și în inițierea și în finalizarea proceselor de

dezarmare și de reintegrare a foștilor combatanți și mai mult decât atât, extinderea rolului forțelor armate la cel de actori politici. Se consideră „că reforma sectorului de securitate este imperios necesară pentru eforturile de reconstrucție postconflict, întrucât aceasta poate sprijini o guvernare eficientă, precum și o dezvoltare socio-economică echitabilă”.⁷

O altă problemă legată de restabilirea securității în societățile care au suferit din cauza unui conflict este aceea că violențele pot reîncepe în orice moment, din cauza climatului intern instabil. Statisticile indică faptul că „în ultimii 10 ani numai jumătate din încercările de reconstrucție postconflict și de prevenire a reizbucnirii violenței au avut succes.”⁸ De aceea, menționez că una dintre chestiunile cele mai delicate este aceea a alegerii unui moment propice retragerii forței militare mandatate cu atribuții în restabilirea și în menținerea păcii. Alegerea acestui moment pentru predarea atribuțiilor de securitate către națiunea-gazdă trebuie să țină seama atât de factori militari, cât și de cei politici, inerenti procesului de reconstrucție postconflict.

Experiența în domeniu, dobândită în misiuni de acest gen, ne permite să apreciem că succesul eforturilor de reconstrucție postconflict este determinat și de rapiditatea procesului de recrutare a personalului local pentru administrație civilă, forțele de poliție, armată, servicii de informații, cât și de calitatea acestuia. Consider important și faptul că recrutarea de personal autohton, doar pentru trupele de poliție și de menținere a ordinii publice nu este suficientă, ci implică un palier conceptual în abordarea tuturor necesităților sociale, economice, juridice, politice etc. Pentru a utiliza aceste resurse în mod eficient, comandanții implicați în operații de reconstrucție au trebuit să înțeleagă și să aplice principiile de bază ale reconstrucției și dezvoltării. Aceste principii au evoluat și s-au dezvoltat prin ani de experiență.

Principiile operațiilor postconflict

După sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a apărut necesitatea reconstrucției zonelor afectate de război, ca o consecință a amplificării dialogului politic, cooperării și parteneriatului în cadrul organismelor internaționale și regionale, precum și a recunoașterii importanței legilor internaționale de drept umanitar. În prezent se apreciază însă că „operațiile

⁷ Scott Feil, *Building Better Foundations. Security in Postconflict Reconstruction*, The Washington Quarterly, 25:4, Autumn 2002, pp. 97-98.

⁸ James Dobbins, Seth G. Jones, Keith Crane, Andrew Rathmell, Brett Steele, Richard Teltschik, Anga Timilsina, *The UN's Role in Nation-Building. From the Congo to Iraq*, RAND Corporation, 2005, p. 147.

militare care se desfășoară pe timpul perioadei postconflict necesită o lungă perioadă de timp pentru a deveni eficiente, de regulă 5-8 ani, mult mai lungă decât cea destinată operațiilor militare specifice luptei armate”⁹.

De-a lungul ultimilor ani, Statele Unite și mai mulți dintre aliații săi, au devenit tot mai implicați în operațiile de stabilitate și de sprijin din întreaga lume. Cu toate acestea, eforturile în curs de desfășurare în Afghanistan, în Irak și în alte părți ale lumii au arătat greutatea majoră atât în pregătire, precum și în executarea de astfel de operații, care pot submina „perspectivele de succes”. Sarcina de stabilizare, care este cea mai mare prioritate, include câteva eforturi, cum ar fi: restaurarea legii și ordinii; furnizarea de ajutor umanitar; sprijinirea dezarmării, demobilizarea și reintegrarea (DDR) foștilor combatanți și construcția sau reconstrucția capacității de securitate locale. Odată ce aceste obiective au fost atinse, sarcinile reconstrucției, cum ar fi construirea sau reconstrucția instituțiilor guvernamentale, promovarea stabilizării și dezvoltării economice, precum și promovarea democrației, pot fi urmărite. Aceste sarcini, generale, de stabilizare și de reconstrucție conduc la anumite „cerințe ale capacității forței, care execută operații de stabilitate și reconstrucție, cum ar fi”¹⁰:

- *politici de securitate* cu respectarea statului de drept – dat fiind că este foarte puțin probabil ca autoritățile locale și poliția civilă să fie capabile pentru restabilirea ordinii, operațiile de sprijin necesită activități ale poliției civile dislocabile, instructori care să pregătească forțele de poliție, precum și experți judiciari;

- *antrenarea în domeniul militar și al informațiilor*, consolidarea acestor capacități – personalul militar poate fi utilizat în mod eficient pentru formarea forțelor armate ale țării gazdă.

Cu toate acestea, ambele eforturi necesită o supraveghere eficientă din partea societății civile și a politicienilor și trebuie să se facă cu transparență;

- *dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea* – eforturile privind dezarmarea, demobilizarea forțelor și reintegrarea acestora în societate, trebuie să fie foarte bine înțelese atât de către personalul militar, precum și de către cel civil, dar acestea trebuie să fie integrate în fluxul de reconciliere politic mai larg, pentru a avea succes;

- *asistența umanitară* – în cazul în care violențele pe scară largă au forțat organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale să părăsească țara sau să-și înceteze activitatea, personalul militar și civil al forței care execută operații de reconstrucție postconflict trebuie să

⁹ Studiul Comisiei SUA de Știință a Apărării, Decembrie, 2004, p. 3.

¹⁰ Nora Bensahel, Olga Olikier, Heather Peterson, *Improving Capacity for Stabilization and Reconstruction Operations*, National Defense Research Institute, 2009, disponibil pe <http://www.rand.org>. accesat la 07.11.2013, ora 15.30

furnizeze asistență umanitară în mod direct până în momentul în care în țară este suficient de sigur pentru revenirea organizațiilor de ajutor. În caz contrar, personalul participant la aceste operații, este mai susceptibil de a fi implicat în coordonarea eforturilor internaționale, decât în furnizarea de asistență directă;

- *guvernare, democratizare și drepturile omului* – imediat după conflict, forțele participante la operații de reconstrucție au posibilitatea pentru a ajuta țara gazdă să guverneze. De-a lungul timpului, se poate muta dintr-un rol principal în buna funcționare a statului, într-un rol consultativ vis-à-vis de personalul țării gazdă.

Operațiile postconflict includ acele activități militare minime, care sunt necesare în urma unui război. Pe scurt, misiunea armatei este de a furniza o atmosferă sigură pentru restabilirea guvernului civil, precum și de a asigura securitatea internă prin funcționarea sistemului de siguranță publică. În plus, menținerea un mediu sigur și securizat în faza postconflict este vitală pentru asigurarea interesului național și se realizează, în primul rând, prin dezarmarea și demobilizarea forțelor care au fost până la această dată în conflict.

Astfel de misiuni nu sunt „operații opționale”, ele sunt o parte integrantă a oricărei campanii militare și de aceea acestea trebuie avute în vedere, cu maximă atenție, la planificarea unei campanii militare ce se presupune a fi executată de către un stat pe teritoriul altui stat. De fapt, una dintre acțiunile improprii a „construirii unei națiuni” este că „națiunile construiesc națiuni”.¹¹ Armata SUA are, în opinia celor mai multor specialiști, cea mai mare experiență în planificarea și în ducerea operațiilor de menținere a păcii, de stabilitate și de reconstrucție postconflict, care s-au derulat la aproximativ o dată la doi ani, începând cu sfârșitul Războiului Rece.

Conform *FM 3-07 – Operații de stabilitate*, din octombrie 2008, aceste principii ar trebui să fie următoarele: *proprietatea, construirea și consolidarea capacităților, durabilitatea, selectivitatea, evaluarea, rezultatele, parteneriatul, flexibilitatea și răspunderii*.¹²

Principiile au fost testate prin ani de aplicare practică și de înțelegere a influențelor culturale și socio-economice din țara gazdă. Înțelegerea acestor principii general acceptate permite celor implicați în procesul de reconstrucție a statelor și în aspectele legate de dezvoltarea stabilizării și

¹¹ Gunter Bischof and James Jay Carafano, Ph.D., *Marshall Plan Won't Work in Iraq*, Heritage Foundation Commentary, October 13, 2003, disponibil pe www.heritage.org/Press/Commentary, accesat la 07.02.2013 ora 16.00.

¹² *FM 3-07, Stability Operations*, Headquarters Department of the Army, 6 October 2008, p. C-1.

reconstrucției, să includă tehnici și proceduri în mod eficient, pentru atingerea scopurilor propuse. Apoi, cei implicați pot ajuta țările vizate prin îmbunătățirea condițiilor economice și sociale ale poporului acestor țări. Organizațiile internaționale de dezvoltare își pot îmbunătăți probabilitatea de succes prin aplicarea acestor principii de reconstrucție și de dezvoltare. Punându-se accent în timp util și aplicate adecvat, aceste principii „cresc posibilitatea pentru succes imediat sau cel puțin, oferă un mijloc de a se adapta la condițiile în schimbare”¹³.

Principiul proprietății creează condiții de succes, numai, prin construirea împreună cu conducerea statului și cu participarea și angajamentul națiunii gazdă și a poporului său.

Proprietatea presupune stabilirea și conducerea priorităților de dezvoltare bazându-se pe sprijinul națiunii gazdă. Națiunea gazdă conduce acest efort unitar cu sprijinul organizațiilor externe donatoare.

Organizațiile donatoare sprijină și asistă procesul de reconstrucție și de dezvoltare în calitate de parteneri de lucru cu națiunea gazdă spre obiective comune. Proiectele de reconstrucție și de dezvoltare, precum și inițiativele întreprinse ar trebui să abordeze, în primul rând, nevoile țării, ale comunității sale și ale populației sale. Prezența agențiilor de asistență poate ajuta la construirea de credibilitate, încredere și consens în cadrul populației locale, iar aceasta ar trebui să aibă în vedere dezvoltarea proiectelor care le aparțin și nu cele ale comunității donatorilor. Dreptul de proprietate al comunității este un proces delicat și consumator de timp, fiind nevoie de multe ori de angajament de personal și de resurse pe termen lung. Atunci când dreptul de proprietate există și o comunitate, la rândul său, investește într-un proiect, cetățenii vor apăra, vor menține și vor extinde proiectul lăsat de către organizațiile donatoare.

Dezvoltarea comunității atinge rezultate pozitive atunci când liderii naționali și locali se angajează cu răbdare în propria dezvoltare, mai degrabă decât încercarea de a impune dezvoltarea rapid și autocratic din afară.

Politica Statelor Unite și a aliaților săi în Afghanistan întruchipează principiul de proprietate și se concentrează asupra încurajării populației afgane pentru a ocupa poziții guvernamentale de conducere. Alegerea (în decembrie 2001, patru fracțiuni majore afgane s-au întâlnit la Bonn, în Germania, pentru a selecta un lider interimar) liderului Hamid Karzai ca președinte al Afghanistanului este o bună ilustrare în acest sens. Semnificația acestui model este că președintele Karzai și miniștrii săi sunt toți afgani născuți în Afghanistan. Karzai s-a străduit, în plus, pentru a realiza un echilibru etnic, cabinetul interimar cuprinzând reprezentanți ai

¹³ *Ibidem*, p. C-3.

tuturor grupurilor politice din Afghanistan, de la mujahedini și din Alianța de Nord, la europeni și americani ai Diasporei Afgane.

În opinia mea, este foarte important de a avea o conducere națională a țării și a cetățenilor, de a avea un guvern autohton din mai multe motive. Cu astfel de lideri se pot realiza:

- legitimitatea conducerii naționale;
- eliminarea barierelor lingvistice;
- dezvoltarea proprietății și responsabilitatea pentru deciziile de guvernare;
- înțelegerea mai bine a peisajului politic național;
- maximizarea de sprijin național de către politicile guvernamentale.

Principiul de construire și de consolidare a capacităților implică transferul de cunoștințe tehnice și a competențelor către populație și instituțiile centrale și locale. Consolidarea capacităților are ca scop consolidarea instituțiilor naționale și locale, transferul de abilități tehnice și promovarea de politici și programe eficiente. Odată îndeplinite aceste obiective, se poate permite ca pe termen lung națiunea-gazdă să aibă capacitatea de a stabili politicile și să ofere servicii publice susținute competente.

Un important produs al construirii de capacități este faptul că oferă creștere posibilității țării respective de a facilita, de a reține și de a absorbi investițiile economice. În cele din urmă, o guvernare mai bună și o creștere a mediului de investiții este o condiție necesară pentru o creștere economică susținută, în orice țară. Dezvoltarea comunitară este recunoscută ca fiind atributul politicilor guvernamentale, ca singura modalitate de succes în eforturile de dezvoltare ale unui stat. De aceea, o țară cu instituții de guvernare slabe și politici de dezvoltare greșite, va avea o capacitate de dezvoltare economică și socială proprie limitată. Totodată nu este suficient să construiești universități și să acționezi pentru educarea populației unei țări, dacă acest efort nu este însoțit de oportunități care să permită absolvenților de universitate să devină viitorii lideri politici și de afaceri în țara respectivă.

Principiul durabilității

Agențiile de asistență pentru dezvoltare proiectează programe care au impact dincolo de sfârșitul implementării acestui proiect. Principiul durabilității cuprinde două premise: prima premisă este că resursele unei națiuni sunt terminate, iar cea de-a doua premisă este că dezvoltarea ar trebui să asigure un echilibru între dezvoltarea economică, socială, a democrației și a capacității de guvernare.

Principiul durabilității obligă managerii de ajutor să ia în considerare dacă tehnologia, instituția sau serviciile pe care le introduc vor avea un

efect de durată asupra unei societăți. În unele cazuri, managerii pot urmări programe fără sustenabilitatea pe termen lung pentru a oferi stabilitate ulterior. Cu toate acestea, programul de punere în aplicare afectează sau poate avea implicații pe termen lung asupra potențialului de acordare a asistenței. Atunci când se acționează pentru punerea în aplicare a unui program, comandanții militari au obligația să depună eforturi pentru a atinge sustenabilitatea pe termen lung, chiar și atunci când circumstanțele sau condițiile imediate pot conduce la soluții pe termen scurt.

Durabilitatea este aplicabilă foarte bine în contextul militar, deoarece militarii oscilează între necesitatea de a executa rapid cerințele unei misiuni imediate și retragerea ulterioară a forțelor care intervin, cu obligația de a pregăti forțele de securitate ale națiunii-gazdă. Aceste forțe trebuie să fie în măsură să protejeze țara împotriva diferitelor amenințări viitoare atât interne, cât și externe. Forțele militare nu pot aprecia un succes doar instruirea și echiparea forțelor națiunii gazdă, însă fără un sprijin guvernamental susținut și o finanțare a acestor forțe de lungă durată, acest efort riscă să se fi făcut în zadar. Durabilitatea cere ca guvernul națiunii-gazdă să înceapă, în cele din urmă, ca în locul asistenței militare externe, să acționeze cu finanțare internă pentru susținerea forțelor militare naționale și a celorlalte servicii publice.

Principiul selectivității este aplicat de către statele sau de către organizațiile de asistență bilaterală pentru a investi resurse limitate de ajutor și se bazează pe trei criterii: umanitare, interesele de politică externă ale statului care investește și angajamentul unei țări și a conducerii sale de a se reforma. Pentru a maximiza eficiența resurselor investite, trebuie ca aceste resurse să aibă un impact semnificativ asupra națiunii-gazdă, comunitatea destinatară trebuie să demonstreze un angajament ferm la obiectivele de dezvoltare propuse de către statul sau organizația donatoare. Ideea de bază este că resursele sunt limitate și sunt mai eficiente atunci când sunt concentrate împreună în situații atent selectate. Orice alocare de resurse, indiferent dacă aceasta se face în operații de luptă sau în proiecte de infrastructură, trebuie să ia în considerare interesele de politică externă, circumstanțele politice și nivelul cerințelor și nevoilor.

Un exemplu de aplicare a principiului selectivității în Afghanistan, este restaurarea autostrăzii Kabul – Kandahar. Astfel, mai mult de 35% din populația țării trăiește pe mai puțin de o arie de 50 de mile de o parte și de alta a acestei autostrăzi. Restaurarea autostrăzii a fost o prioritate atât pentru țara gazdă, respectiv Afghanistan, cât și pentru Statele Unite ale Americii și aliații acestora. Proiectul a fost crucial pentru extinderea influenței noului guvern. Încă de la finalizare, autostrada a dus la creșterea ratelor de dezvoltare economică, a încurajat dezvoltarea societății civile și

a dus la asigurarea unității și securității pe termen lung în țară. În plus, drumul trece prin mai multe cetăți ale talibanilor. Creșterea gradului de siguranță pe acest drum a diminuat capacitatea talibanilor de a exercita o influență în acest domeniu.

Autostrada a fost o prioritate de dezvoltare, deoarece a deschis accesul la orașe și piețe. Aceasta servește atât intereselor politicii externe americane, prin facilitarea forțelor proprii a îndeplinirii misiunilor ce le revin, dar și intereselor țării gazdă prin promovarea dezvoltării economice, unității țării, precum și angajarea liderilor țării în contracararea influenței talibanilor.

Principiul evaluării. O agenție de asistență pentru dezvoltare trebuie să completeze o evaluare cuprinzătoare a condițiilor locale înainte de proiectarea și punerea în aplicare a unui program. Agențiile de dezvoltare au sarcina importantă de a efectua o cercetare atentă, de adaptare a celor mai bune practici, precum și de proiectare pentru condițiile locale.

O preocupare serioasă pentru programele de ajutor extern este aceea că se pompează prea mulți bani în instituțiile locale, care nu-i pot cheltui în mod responsabil și care duce în acest mod la creșterea finanțării externe. Ca urmare, consider că agențiile de dezvoltare trebuie să ia în considerare mai multe probleme în activitatea lor de evaluare, iar unele dintre acestea ar fi:

- Planurile de reconstrucție sunt conforme cu condițiile de pe teren?
- Care sunt cele mai bune practici pentru fiecare intervenție?
- Este societatea capabilă să absoarbă fondurile alocate?

Astfel, agențiile de dezvoltare trebuie să lucreze cu entități teritoriale, cum ar fi echipele de reconstrucție provinciale (PRT) pentru a asigura că proiectele propuse se încadrează în planurile naționale.

Un guvern ales în mod democratic ar trebui să fie în măsură să ofere serviciile publice esențiale și nevoile de bază ale populației. Furnizarea de servicii se bazează pe sprijinul public și pe legitimitatea percepută a guvernului. Pentru a facilita acest lucru, fiecare minister din cadrul guvernului trebuie să prezinte o strategie care se potrivește cu planul național general de dezvoltare, pentru maximizarea resurselor, care în general sunt limitate. Donatorii trebuie să se asigure că programele incluse în planul strategic al națiunii gazdă au asigurat bugetul, pentru a finanța sprijinul acestora în mod continuu și sunt asigurate resursele și, în final, proiectul are eficacitate.

Principiul de evaluare este în strânsă legătură cu principiul de dezvoltare. Astfel tehnici rapide de evaluare sunt vitale pentru a ajuta la reducerea întârzierilor în punerea în aplicare a proiectului de dezvoltare.

Principiul rezultatelor include direcționarea resurselor pentru a realiza în mod clar obiective strategice definite, măsurabile și concentrate.

Acest principiu se asigură că înainte ca o organizație donatoare să investească într-o anumită țară, prima dată determină care sunt obiectivele sale strategice sau care este impactul organizației donatoare și care sunt speranțele așteptate să se realizeze, de către națiunea-gazdă.

Donatorul și națiunea gazdă trebuie să ia în considerare modul în care acestea pot atinge cel mai bine impactul dorit și ce tipuri de programe și resurse vor avea prioritate. Împreună, ei trebuie să stabilească valorile de referință. Valorile de referință indică dacă tipurile de programe sunt în concordanță cu realizarea obiectivelor lor strategice și dacă programele puse în aplicare sunt destinate realizării de impact.

Atunci când o agenție realizează care este impactul unui program încă de la începutul acțiunii, agenția va avea mai multe obiective clar definite și în același timp mai bine concentrate. Noțiunea de gestionare a rezultatelor obținute a apărut ca o valoare de bază explicită, deoarece atunci când se decide dacă să se pună în aplicare un proiect special, trebuie să se prezinte în mod clar obiectivele ce urmează să fie realizate de către organizația care se implică în procesul de reconstrucție și care este sprijinul altor organizații donatoare.

Un exemplu în acest sens ar fi proiectul de refacere a unei piețe de desfacere a mărfurilor în Kirkuk din Irak, când printr-un program al USAID cu autoritățile locale, s-a renovat această piață care era distrusă în urma războiului și s-a dat pentru folosință populației locale.

Principiul parteneriatului susține că organizațiile de donatori ar trebui să colaboreze îndeaproape la toate nivelurile, cu entitățile partenere de la afacerile locale și organizațiile neguvernamentale, până la ministere și alți donatori. Agențiile de dezvoltare precum USAID, de obicei, pun în aplicare proiectele prin intermediul unei rețele publice și parteneri privați, care includ adesea organizațiile neguvernamentale și companiile private sau întreprinderi private. Acești parteneri pot supraveghea, în mod direct, un program întreg sau pot pune în aplicare o parte a unui program, cum ar fi o inițiativă de educație civică în cadrul unui program de guvernare mai mare.

Atunci când se analizează implementarea unui proiect, USAID caută un partener puternic la nivel local, care partener trebuie să fie capabil să gestioneze în mod eficient programul de la proiectare și până la evaluare, în vederea punerii acestuia în aplicare. În acest sens trebuie să dispui de un set de instrumente analitice pentru a determina care dintre partenerii potențiali au cea mai mare probabilitatea de succes.

Principiul flexibilității. Asistența pentru reconstrucție și dezvoltare este încărcată cu incertitudini și circumstanțe în schimbare, ceea ce determină faptul că o agenție trebuie să evalueze condițiile actuale în mod continuu și să-și ajusteze activitatea în mod corespunzător. Principiul flexibilității susține că agențiile trebuie să fie adaptabile pentru a anticipa

eventualele probleme și să profite de oportunități. Flexibilitatea trebuie să fie echilibrată, împotriva premisei că o bună dezvoltare are nevoie de timp, iar eforturile de reconstrucție ar trebui să fie sistematizate și executate pe scară largă.

Un model de aplicare a principiului flexibilității în Irak, în districtul Fallujah, este construcția în anul 2008 a unei fântâni de apă, care funcționează pe baza energiei furnizate de panouri solare, pentru a ajuta populația locală să aibă acces la apă potabilă. Până la construirea acestei fântâni, populația locală folosea ca apă de băut, apa din alte fântâni care nu erau sigure sau apa direct din râul Eufrat, care era contaminată. Acest lucru ilustrează pe cât de bine posibil, receptivitate și flexibilitate la nevoile națiunii-gazdă.

Pentru a asigura plasarea echitabilă a unităților, PRT a lucrat îndeaproape cu Consiliul Raional din Fallujah (un sinod constituit din conducerea municipală și tribală din Fallujah majoritară în acest district). Rezultatul a fost accesul la apă potabilă pentru întreaga populație. În același timp, PRT a evitat exacerbarea tensiunilor etnice datorate de distribuția preferențială a apei potabile de către anumite grupuri sau comunități.

Faptul că operațiile de stabilitate și de reconstrucție includ o astfel de agendă, cuprinzând totul, de la acțiuni antiteroriste la asistență umanitară, subliniază nevoia de flexibilitate din partea militarilor. Flexibilitatea este o componentă integrantă a operațiilor de stabilitate și de reconstrucție, ghidul de considerații politice privind eforturile de stabilizare și reconstrucție a unui stat. Forțele militare și agențiile de dezvoltare trebuie să rămână permanent conștiente și adaptabile la mediul politic local și să fie pregătiți să-și schimbe tactica în consecință.

Principiul răspunderii. Națiunea gazdă, organizațiile donatoare și comunitatea de dezvoltare trebuie să dovedească responsabilitate și transparență în tot ceea ce întreprind. Procedând astfel, ei construiesc uneltele necesare de luptă împotriva corupției în același timp, cu satisfacerea nevoilor populației locale. Donatorii trebuie să lucreze pentru combaterea corupției în țările în care își desfășoară activitatea.

Fiecare organizație trebuie să fie controlată de către organisme guvernamentale de supraveghere, pentru protecția împotriva depășirilor de costuri financiare, abuzurilor, gestionării defectuoase a fondurilor financiare destinate în acest scop.

Pe plan extern, agențiile de dezvoltare ar trebui să acorde o mare atenție oficialilor locali corupți, care pot împiedica potențialele proiecte. Aceste agenții ar trebui să asigure faptul că aceleași programe au o dezvoltare mai rapidă, dacă există o conlucrare eficientă între structurile guvernamentale și sistemele locale de responsabilitate. Instituțiile politice, în special în țările în curs de dezvoltare, sunt fragile și dacă acestor țări le

lipsesc regulile de aplicare a legii, atunci riscul de corupție crește. Acest principiu se poate realiza, numai prin urmarea, de către agențiile implicate în reconstrucție, a unui set standard de responsabilități bazate pe responsabilitate instituțională și experiență.

Toate aceste principii sunt proiectate pentru a asigura responsabilitatea locală și viabilitatea programului de consolidare a capacităților locale și naționale, precum și independența în timp a unei eventuale asistențe din exterior.

Aplicarea acestor principii ajută națiunea gazdă să implementeze activitățile de reconstrucție și dezvoltare într-un mediu politic dinamic, care de obicei este întâlnit într-un conflict violent sau într-o situație postconflict.

Concluzii

Perioada postconflict se concentrează pe restabilirea ordinii și reducerea la minimum a confuziei care urmează operațiilor de amploare, refacerea infrastructurii, pregătirea forțelor pentru redislocare, dar și continuarea prezenței forțelor militare pentru a permite elementelor puterii naționale să finalizeze scopurile strategice generale, astfel încât operațiile militare ce sunt executate în această perioadă angajează factorii de decizie de la toate nivelurile.

Structurile militare pot ajuta la normalizarea vieții economico-sociale prin asistență și asigurarea sprijinului în domeniul securității, însă doar guvernul și populația statului din zona de operații postconflict pot lua și susține anumite decizii importante pentru viitorul statutului lor, revenirea la starea de normalitate depinzând foarte mult de modul cum sectorul securitate este restabilit și controlat.

Operațiile militare reprezintă un element al stabilizării și al reconstrucției postconflict, întrucât reconstrucția include sarcini militare și civile în cinci domenii diferite: asigurarea securității (inclusiv în privința funcțiilor militare și de poliție); furnizarea serviciilor esențiale (apă, hrană, electricitate și asistență medicală); crearea structurilor politice (elaborarea unei constituții și organizarea sistemului electoral); crearea unei infrastructuri economice și facilitarea reconcilierii între grupurile care s-au aflat anterior în conflict.

Stabilitatea și reconstrucția implică activități civile și militare ce acoperă tot spectrul conflictului. Diferite agenții și instituții joacă diferite roluri în cadrul diverselor stagii ale tranziției, dar forțele armate dețin un rol esențial în asigurarea securității în perioada inițială. Odată cu îmbunătățirea securității, agențiile civile și instituțiile financiare internaționale trebuie să ocupe rolul principal.

Strânsa coordonare dintre forțele armate și agențiile civile este esențială pentru realizarea succesului, care poate fi analizat prin dezvoltarea capacităților autohtone de a asigura securitatea serviciilor esențiale, a unei economii de piață viabile, precum și autodeterminarea în cadrul unei societăți civile sănătoase. Desigur, cea mai bună cale pentru a elimina potențialul de conflict din cadrul unui stat „problemă” poate fi diplomația și asistența pentru dezvoltare.

BIBLIOGRAFIE

- Doctrina pentru operațiile întrunite multinaționale*, București, 2001.
- Legea nr. 42 din 15 martie 2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara statului român.*
- Dobbins James, *Nation Building: The Inescapable Responsibility of the World's Only Superpower*, Rand Corporation, Washington DC, 2003, disponibilă pe www.rand.org/publications
- Dobbins James, Seth G. Jones, Crane Keith Beth, *The Beginner's Guide to Nation-Building*, RAND Co, 2007.
- Gl.lt.prof.univ.dr. Frunzeti Teodor, *Conflictele contemporane. Noi perspective ale conflictualității armate*, Sesiunea de comunicări științifice, UNAp „Carol I”, București, 2010.
- Morgenthau Hans J., *Politica între națiuni*, Editura Polirom, București, 2007.
- Dr. Sarcinschi Alexandra, *Operațiile de stabilitate și securitatea umană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2008.
- Col. (r) prof.univ.dr. Stăncilă Lucian, *Terorismul provocare a secolului XXI*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
- Col.(r) prof.univ.dr. Stăncilă Lucian, lt.col. Pîgulescu Ion, Constantin Eugen, *Operațiile postconflict*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.
- www.cic.nyu.edu – postconflict reconstruction pdf.;
- <http://www.nato.int/docu/>;

**ASPECTE PRIVIND ORGANIZAȚIA MILITARĂ
DIN ROMÂNIA ÎNAINTE DE ANUL 1989
ȘI DUPĂ ANUL 1989**

**ASPECTS REGARDING MILITARY ORGANIZATION
IN ROMANIA BEFORE 1989
AND AFTER 1989**

Lt.col.drd.ing.Marian Ștefan ZAHARIA *
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Prin modernizarea organizației militare din țara noastră se urmărește construcția unei armate de mici dimensiuni, flexibilă, profesionalizată, cu mare mobilitate, înzestrată cu echipamente moderne, capabilă să-și îndeplinească misiunea de garant al suveranității, al independenței și unității statului, al integrității teritoriale a țării și democrației constituționale și să participe la apărarea colectivă în cadrul NATO la eforturile generale de întărire și de menținere a păcii și securității în Europa și în lume.

Pentru a evidenția acest lucru, ne propunem să prezentăm unele aspecte ale organizației militare din România înainte de anul 1989 și după acest an.

By modernizing its military organization' our country aims to build a small army of flexible, high mobility professionalized, equipped with modern equipment, able to carry out its mission as a provider of sovereignty, independence and unity of the State, the territorial integrity of the country and constitutional democracy and participate in the collective defense within NATO general efforts to strengthen and maintain peace and security in Europe and in the world.

To highlight this, we intend to present some aspects regarding the military organization in Romania before and after 1989.

Cuvinte-cheie: organizație militară; structură; faze; transformare; scop.

Keywords: military organization; structure; phases; transformation; purpose.

* e-mail: zahariamstefan@yahoo.com

Organizația militară înainte de anul 1989

În perioada 1945-1989, Forțele Armate Române (FAR) au trecut prin trei faze importante: o fază de sovietizare, între anii 1945 și 1965, o fază de profesionalizare între anii 1965 și 1979 (termenul de profesionalizare este privit în contextul perioadei comuniste, ca „profesionalizare” față de perioada anterioară) și o fază de deprofesionalizare între anii 1980 și 1989. Armata națională și doctrina sa au fost elaborate în întregime după 1965, când Nicolae Ceaușescu a devenit secretar general al Partidului Comunist Român. Scopul doctrinei era de a lupta împotriva imperialismului, utilizând strategii și tactici derivate din experiența tradițională românească, combinate cu lecții oferite de către Iugoslavia, China și Vietnam.

Înainte de Revoluția din anul 1989, organizația militară românească avea o structură organizatorică și de personal destul de stabilă. În centrul structurii ierarhice era plasat comandantul, conducător și responsabil unic asupra activității din unitatea sa. Acestuia i se subordonau necondiționat toți membrii organizației. Modul de luare a decizie era unul consultativ, bazat pe consilierea deciziei de către experți – specialiști profesionalizați în domeniile particulare ale activității militare. Odată luată decizia, comandantul avea toată autoritatea pentru a o pune în aplicare. Instituția comandantului avea un puternic rol structurant, deoarece adăuga puterii ierarhiei disponibilitatea membrilor organizației de a accepta ca „firească” autoritatea comandantului.

Organizația militară se afla sub control politic strict; politizarea se realiza prin pârgii specifice, cum ar fi: existența unor structuri și/sau a unui locțiitor politic care participa la majoritatea deciziilor luate de către comandant; obligația comandantului de a face parte dintr-un organ politic superior care îi evalua activitatea; existența unui sistem de propagandă și educație politico-ideologică în unitățile militare. Desigur că politizarea a avut efecte instituționale asupra organizației militare. Un prim efect l-a constituit inechitatea introdusă în sistem prin selecția și promovarea personalului după criteriul originii muncitorești sănătoase, care a dus la favorizarea persoanelor cu experiență în câmpul muncii, anterioară formării în învățământul militar de bază. Alt efect l-a reprezentat ideologizarea forțată a limbajului militar, prin promovarea unor termeni cu conotație politico-ideologică. Caracterul artificial al multora dintre sintagmele create și promovate de ideologia politică în organizația militară a reieșit și din ușurința renunțării la ele după 1989.

Structura de partid din organizația militară, pe lângă sarcina principală de control politic, avea și atribuții de gestionare a problemelor sociale ale personalului, punându-și amprenta asupra evoluției sale în

carieră. În domeniul militar, tendința de polarizare a puterii organizaționale între structura managerială (de comandă) și cea politică a avut o conotație aparte, pentru că divizarea puterii conducea la o anumită limitare a autoritarismului lanțului ierarhic și la crearea unui cadru acțional permisiv membrilor de rând ai organizației, cărora li se ofereau mai multe căi de atac în cazul unor eventuale nemulțumiri.

O caracteristică a organizației militare rezultă și din situația aparte a ofițerului de securitate (binecunoscutul contrainformator) care devenise un pol de putere necontrolat de structura managerială și politică. În preajma anului 1989, acesta nu mai era selecționat din rândul personalului militar, așa cum se obișnuia, ci dintre ofițerii de securitate, formați în sistemul de învățământ al respectivei instituții.

Organizația militară avea trei autorități distincte: comandantul, perceput de către membrii organizației ca specialist și care avea în subordine toate celelalte structuri; ofițerul politic, perceput atât ca instrument al controlului politic, cât și ca gestionare al problemelor sociale ale personalului; ofițerul de informații, perceput ca reprezentant al securității în unitate.

Cariera militară poate fi caracterizată până în anul 1989 prin următoarele¹:

- stabilitatea profesională ridicată, dată de faptul că sistemul nu încuraja plecarea din armată sau schimbarea profesiei, și asigura celui acceptat în învățământul militar o carieră îndelungată și sigură;
- prestigiul social al profesiei militare era ridicat, nivelul de salarizare și drepturile acordate militarilor erau percepute de către populație ca fiind peste media celorlalte profesii;
- mobilitatea profesională era redusă, existând tendința fixării personalului în localități apropiate de locul de origine al părinților și totodată de stabilizare în localitatea primei garnizoane;
- ascensiunea profesională era determinată de nivelul studiilor și de vârsta persoanelor. Personalul cu funcții de conducere beneficia mai ușor de locuință de serviciu, dar și de o perspectivă de promovare în carieră mai bună; după anii '80 s-a constatat un proces de școlarizare și de promovare în funcții de conducere medii a ofițerilor tineri, denumit proces de întinerire a funcțiilor de conducere. Stagiul de unu sau de doi ani în activități economice era o condiție necesară promovării profesionale.

Importanța organizației militare în societate era recunoscută ca instituție a statului. Puterea politică a vremii respective era interesată în asigurarea loialității armatei, exercitând un control politico-statal asupra acesteia prin structurile politice și de securitate, prin ierarhie, prin sistemul

¹ Claudiu Nicolae, *Schimbarea organizației militare. O perspectivă (neo)instituționalistă*, Editura Tritonic, București, 2004, pp. 75-76.

de formare și de educare a cadrelor militare, prin numirea unor persoane loiale în funcțiile de conducere ale armatei. Datorită caracterului dictatorial și centralizat al exercitării puterii în stat, mediul instituțional al organizației militare era destul de stabil: statul român era unicul distribuitor al resurselor; toți agenții instituționali promovau politica oficială, având o atitudine coerentă și neconflictuală față de organizația militară.²

În cadrul organizației militare, comportamentul militarilor era susținut de o cultură organizațională stabilă, care promova: *ideea necesității ierarhiei militare* puternic internalizată sub forma instituțiilor comandantului și a ordinului care asigura baza conformării și a disciplinei interne a armatei; *ideea importanței instruirii* (idee care corespundea cu principala misiune a armatei – pregătirea pentru apărare; sensul de a fi al organizației și al profesiei militare îl reprezenta instruirea militarilor în termen, celelalte activități desfășurate în organizația militară aveau un caracter auxiliar); *ideea superiorității ofițerului*, comparativ cu toate celelalte categorii profesionale din armată, idee care se reflecta în structura organizatorică prin ponderea relativă de 2 la 1 a funcțiilor de ofițeri cu cele de maiștri militari și de subofițeri; *ideea națională*, organizația militară fiind percepută ca apărătoare a intereselor națiunii și a independenței naționale.

La nivel structural, organizația militară avea organizare asemănătoare cu aceea a majorității organizației existente. Există un organ central și o distribuție în teritoriu, cu diverse nivele intermediare. Când privește organizarea procesuală a muncii, organizația militară integra multe dintre rolurile instituționale specifice societății civile: șef-subordonat, inginer-maistru, profesor-student etc. Roluri specifice militare erau acelea de cadru militar, ofițer și comandant, care implicau o responsabilitate suplimentară comparativ cu personalul civil din armată și cu militarii în termen, precum și motivare și disponibilitate mai pronunțate. Configurarea posturilor și a competențelor profesionale se făcea în mod centralizat, organizația militară având o independență mai mare în ceea ce privea domeniile cu specific strict militar (cele tehnico-tactice). Atestarea competențelor se făcea: în interiorul organizației pentru absolvenții sistemului de învățământ militar și în exteriorul organizației pentru salariații civili. Astfel, orice cadru militar activa o perioadă între 2 și 7 ani în învățământul militar în etapa formării de bază, când se realiza socializarea profesională; ulterior, într-o proporție mai redusă, cadrele militare își perfecționau pregătirea în domeniul universitar sau în unele ramuri tehnice din sistemul învățământului civil.

² Claudiu Nicolae, *op.cit.*, p. 76.

Specificul organizației militare înainte de revoluție era dat și de următoarele aspecte: existența unui sistem propriu de pregătire; uniformă, simboluri și ceremoniale specifice; statul și rolul instituțional de cadru militar; o anumită autonomie în raport cu sistemul juridic; specificitatea activităților operative desfășurate; dotarea cu tehnică militară și gestionarea sistemelor de arme ale societății; cultură organizațională proprie. Una dintre cele mai izbitoare imagini ale anului 1989 a fost aceea a soldaților români în stradă și mulțimea strigând „Armata e cu noi!”.

Organizația militară după anul 1989

După Revoluția din decembrie 1989, organizația militară s-a confruntat imediat cu o anumită criză de legitimitate și de identitate, ca și în cazul altor instituții ale statului român.³

Cele trei tipuri de autorități (a comandantului, a locțiitorului politic și a ofițerului de securitate) au fost contestate, în forme diferite și din motive diverse. Contestarea acestor autorități a venit din mediul extern, în special din partea presei, dar și din mediul intern prin forme specifice, cum au fost: mișcarea grevistă spontană prin care cadrele din garnizoana București au manifestat în fața guvernului cerând schimbări în organizația militară și în profesia militară, apariția formelor incipiente de mișcare sindicală în unele unități militare, care s-au coagulat la nivel central prin apariția organizației profesionale autointitulate „Comitetul de Acțiune pentru Democratizarea Armatei – CADA”. Membrii CADA au manifestat pentru o perioadă de câteva luni ca o autoritate reprezentativă pentru opiniile personalului militar, participând la negocierea unor semnificații esențiale privind politica organizației militare și încercând să impună anumite schimbări în modul de organizare și de funcționare a acesteia. CADA a apărut ca o reacție la autoritarismul instalat în organizația militară în perioada imediat următoare revoluției, dar, în absența unui cadru instituțional al activității sale, și-a încetat activitatea⁴.

Principalele probleme cu care s-a confruntat conducerea organizației militare după decembrie 1989 au fost: nevoia redefinirii misiunilor armatei în contextul schimbărilor ce aveau loc pe plan regional; obligativitatea reducerii efectivelor militare în conformitate cu cerințele impuse de tratatele internaționale și ale noilor parteneri; redefinirea locului și rolului armatei în societate și a relațiilor sale cu puterea politică; necesitatea păstrării coeziunii interne și a coerenței acționale a organizației militare; pregătirea în vederea integrării în structurile euroatlantice.

³ Claudiu Nicolae, *Schimbarea organizației militare. O perspectivă (neo)instituționalistă*, Editura Tritonic, București, 2004, p. 91.

⁴ *Ibidem*, p. 103.

Transformarea organizației militare materializată prin reformă a început imediat după decembrie 1989, dar a prins contur după anul 2000.

Scopul fundamental al transformării organizației militare îl constituie realizarea noilor capacități prin care România va răspunde provocărilor actuale și viitoare de natură diferită din mediul de securitate. Scopul general al transformării organizației militare îl constituie realizarea unei structuri moderne, complet profesionalizate, cu un grad sporit de mobilitate, eficiență, flexibilă, dislocabilă, sustenabilă, având capacitatea de a acționa întrunit și a fi angajată într-un spectru larg de misiuni.⁵

În vederea îndeplinirii scopurilor mai sus precizate au fost stabilite o serie de obiective necesare realizării unei structuri de forțe interoperabile și compatibile cu armatele statelor membre NATO: elaborarea unui cadru legislativ nou, specific organizației militare; separarea atributelor politice de cele militare și asigurarea controlului democratic al societății civile asupra armatei; elaborarea unui sistem conceptual și doctrinar privind organizarea, înzestrarea, dezvoltarea, instruirea și întrebuințarea forțelor militare la pace, în situații de criză și la război; creșterea nivelului de profesionalizare, a forțelor militare și reducerea treptată a efectivelor organizației militare; dezvoltarea unei capacități sporite de gestionare a crizelor; realizarea nivelului de interoperabilitate cu sistemul militar NATO și cu forțele militare ale statelor membre ale Alianței; simplificarea procedurilor de comandă și control; perfecționarea sistemului de trecere a armatei de la starea de pace la starea de război; restructurarea și modernizarea învățământului militar și a sistemului de instruire; asigurarea transparenței organismului militar; asigurarea și gestionarea eficientă a resurselor.⁶

Procesul de transformare al organizației militare din România a cunoscut mai multe etape⁷, fiecare dintre acestea având obiective specifice.

Prima etapă s-a desfășurat în perioada 1990-1995 și a avut ca obiectiv principal ajustarea structurală rapidă și depolitizarea armatei. În acest sens, au fost stabilite mai multe măsuri: desființarea structurilor politice din armată și scoaterea acestora de sub controlul fostei securități; desființarea structurilor destinate activităților din economia națională; ieșirea din Tratatul de la Varșovia și desființarea structurilor destinate acestei organizații; crearea unui nou cadru legislativ pentru organizarea și funcționarea organizației militare în conformitate cu cerințele statului

⁵ Gabriel Gabor, *Transformarea organizațiilor militare prin modernizarea și optimizarea managementului resurselor de apărare I. Armata în schimbare. Transformarea Armatei României după 1989*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2012, p. 67.

⁶ *Ibidem*, p. 68.

⁷ *Ibidem*, pp. 146-148.

democratic de drept; realizarea structurii organizatorice și a cadrului normativ pentru executarea controlului societății civile asupra organizației militare; aplicarea măsurilor de reducere a armamentelor și forțelor convenționale potrivit Tratatului de la Paris; crearea cadrului legislativ și a structurii de forțe pentru participarea la misiuni de menținere a păcii și umanitare sub egida ONU; declanșarea unor programe de modernizare a înzestrării organizației militare; reorganizarea structurii de forțe prin renunțarea la eşaloanele de tip divizie și regiment în favoarea structurilor de tip corp de armată, brigadă și batalion.

A doua etapă de transformare a organizației militare din România, desfășurată în perioada 1995-1997, a vizat următoarele: operaționalizarea structurilor înființate în prima etapă; finalizarea reorganizării structurale a organizației militare pe eşaloane noi de tip batalion, brigadă și corp de armată; declanșarea procesului de realizare a interoperabilității cu armatele statelor membre NATO pe baza obiectivelor de interoperabilitate stabilite în cadrul primului ciclu PARP (Procesul de Planificare și Analiză a Parteneriatului pentru Pace); reorganizarea învățământului militar; finalizarea reorganizării structurilor nominalizate să participe la acțiuni de menținere a păcii.

A treia etapă s-a desfășurat în perioada 1997-1999 și a cuprins o serie de obiective: finalizarea analizelor și studiilor pe baza cărora a fost elaborată prima Concepție de restructurare și modernizare a Forțelor Armatei Românie, cunoscută și sub denumirea de „Armata 2000”; promovarea către Consiliul Suprem de Apărare a Țării a propunerilor de restructurare a unor mari unități, unități și formațiuni din compunerea de pace a armatei; reorganizarea Ministerului Apărării Naționale și a Statului Major General potrivit Hotărârii de Guvern nr. 110/14.04.1997; adoptarea în septembrie 1999, ca urmare a invitației lansate de Washington, a primului Program Național Anual; elaborarea Directivei de Planificare a Apărării care a introdus Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare – SPPBE (după modelul folosit de NATO, al cărui punct central îl constituie concepția integrată privind planificarea și gestionarea resurselor umane, materiale și financiare care vor îmbunătăți capacitatea forțelor armate de a îndeplini criteriile operaționale.

Perioada 2000-2007 s-a desfășurat în două faze și urmărea realizarea structurii de forțe:

- faza întâi (2000-2003) a vizat restructurarea și operaționalizarea structurii de forțe la nivelul cerințelor minime impuse de necesitatea asigurării unei capacități defensive credibile și a nivelului de interoperabilitate planificat și asumat de către România prin programul PARP. În anul 2000, Ministerul Apărării Naționale a pus bazele „Programului de reconversie profesională a personalului militar disponibilizat din Armata

României”, elaborat cu ajutorul specialiștilor NATO și acceptat spre finanțare de către Banca Mondială. În această perioadă au fost desființate 186 de unități și mari unități, au fost transformate 162 de unități și mari unități, iar 270 de unități și mari unități au fost reorganizate structural;

- faza a doua (2004-2007), Forța Obiectiv 2007 a avut ca obiectiv modernizarea structurii organizatorice și a înzestrării și continuarea realizării capacității operaționale a organizației militare.

Restructurarea organizației militare a cuprins și resursa umană; astfel după anul 1989 structura de forțe la război s-a redus de la 850.000 la 230.000, iar personalul militar activ de la 280.000 la 112.000; în anul 2007 s-a ajuns la un număr de 75.000 militari și 15.000 civili.⁸

O importanță deosebită s-a acordat, după 1989, învățării limbii engleze prin programul nonintensiv de învățare a limbilor străine organizate în instituțiile militare. Un număr mare de ofițeri au urmat diverse forme de învățământ militar, cursuri de bază sau avansate, în cadrul unor colegii sau academii militare naționale sau ale categoriilor de forțe armate din țări membre NATO (SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, Italia etc.), beneficiind de o pregătire la nivelul standardelor specifice armatelor din țările NATO.

Elaborarea strategiilor, doctrinelor și manualelor constituie motorul reformei din instituția militară. În acest sens au fost elaborate un număr mare de regulamente, instrucțiuni, manuale etc. Experiența colaborării cu forțele militare ale statelor membre NATO a crescut prin participarea unităților militare din Armata României la activitățile PfP. Pe lângă unitățile nominalizate pentru operațiile în sprijinul păcii, la care participă în cadrul structurilor regionale, România a oferit forțe pentru participarea la operații sub incidența art. 5 în afara granițelor țării.

Procesul de restructurare a organizației militare continuă astfel încât aceasta să devină o structură adaptată la mediul de securitate actual și aptă să asigure îndeplinirea angajamentelor țării, ca membră a NATO și a UE, în concordanță cu procesele implicate de transformare a Alianței. Finalizarea acestui proces se va materializa în calitatea personalului profesionalizat al organizației militare, promovarea managerilor de succes, modernizarea sistemelor tehnice și de armament, managementul resurselor și un învățământ militar modern. Este unanim acceptat că „profesionalizarea organizației militare, ca o consecință a câmpului de luptă modern este soluția viabilă prin care se poate asigura securitatea națională”⁹.

⁸ *Ibidem*, p. 149.

⁹ Gabriel Gabor, *Transformarea organizațiilor militare în geopolitica globalizării*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010, p. 353.

După aderarea la NATO, organizația militară a parcurs evoluții notabile în procesul de transformare, în concordanță cu misiunile ce-i revin pe teritoriul național și cu obligațiile asumate în cadrul NATO, UE și al altor organisme internaționale la care România este parte. Strategia de transformare a Armatei României prevede că „transformarea Armatei României are ca obiectiv general realizarea unei structuri moderne, complet profesionalizate, cu un grad sporit de mobilitate, eficiență, flexibilă, dislocabilă, sustenabilă, având capacitatea de a acționa întrunit și a fi angajată într-un larg spectru de misiuni atât pe teritoriul național cât și în afara acestuia”¹⁰.

Trebuie să amintim faptul că în țara noastră, înainte de 1990, cei care refuzau să-și îndeplinească serviciul militar, inclusiv pe motive religioase erau pasibili de pedeapsa cu închisoarea; după 1990, prin aprobarea noii legi a cultelor, Ministerul Apărării Naționale a căutat o formă de organizare care să permită celor care obiectează pe motive religioase să efectueze un serviciu alternativ. La 23 octombrie 2006, România a desființat serviciul militar obligatoriu, introducându-se sistemul militar pe bază de voluntariat. Profesionalizarea serviciului militar scoate în evidență dimensiunile elitiste ale acestei profesii; acest lucru impune voința de înrolare și de asumare a sacrificiului pentru valorile definitorii ale socialului.

Concluzii

Transformarea organizației militare din România a pornit de la premisele din abordarea potențială a noilor modalități de ducere a războiului, ducând la schimbări esențiale în conținutul conceptelor operaționale, în structura de forțe, în sistemul de planificare, programare bugetare. Reforma în domeniul militar, după anul 1989, a avut o evoluție firească: mai întâi în plan conceptual-atitudinal, ulterior prin reevaluarea și redimensionarea structurală, acțional-funcțională și infrastructurală¹¹.

Modernizarea organizației militare din orice stat trebuie să servească drept argument pentru asigurarea securității și ca factor de inducere a descurajării și consolidării apărării, precum și de prevenire controlată a conflictelor și gestionarea constructivă a crizelor.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de transformare a armatei României, 2007.

¹⁰ *Strategia de transformare a armatei României, 2007, p. 14.*

¹¹ Col. Gheorghe Dima, *Transformarea organizațiilor militare-factori care generează schimbarea, etape și finalitate*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 3/2010, p. 57.

- Dulea Gabriel, *Sociodinamica grupului militar, o abordare polifuncțională*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Militară, București, 2008.
- Gabor Gabriel, *Transformarea organizațiilor militare în geopolitica globalizării*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010.
- Gabor Gabriel, *Transformarea organizațiilor militare prin modernizarea și optimizarea managementului resurselor de apărare I. Armata în schimbare. Transformarea Armatei României după 1989*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2012.
- Gabor Gabriel, *Paradigme în noile afaceri militare. Armata României în mediul de securitate globalizat*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2012.
- Nicolae Claudiu, *Schimbarea organizației militare. O perspectivă (neo)instituționalistă*, Editura Tritonic, București, 2004.

SISTEMUL ȘI PROCESUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT – DIFERENȚE CONCEPTUALE ȘI EFECTE ÎN PRACTICA MANAGEMENTULUI EDUCAȚIONAL

EDUCATIONAL SYSTEM AND EDUCATIONAL PROCESS – CONCEPTUAL DIFFERENCES AND EFFECTS IN THE PRACTICE OF EDUCATIONAL MANAGEMENT

Conf.univ.dr. Adriana RÎȘNOVEANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Nevoia de a scrie acest articol a fost generată de interesante dezbateri pe care le-am moderat la seminariile din cadrul *Programului postuniversitar de dezvoltare profesională continuă, conducere în domeniul managementului educațional* cu privire la aspecte funcționale și disfuncționale ale managementului educațional militar.

Deoarece sistemul și procesul de învățământ sunt entități distincte, dar interdependente ale fenomenului educațional militar, am simțit nevoia unor clarificări conceptuale și sublinierea unor implicații practice asupra proceselor de management educațional militar

The need to write this article was generated by interesting debates which I had to mediate in the seminar classes within the Post-university program of life-long professional development, „leadership in the educational management field”, regarding functional and dysfunctional aspects of military educational management.

As the educational system and the educational process are distinct entities, while they still depend on each other, we felt the need to make some notional clarifications and underline the practical implications upon the military educational management processes.

Cuvinte-cheie: sistemul de învățământ; procesul de învățământ; management educațional.

Keywords: *educational system; educational process; educational management.*

* e-mail: ad_risnov@yahoo.com

Niveluri ale managementului educațional

După cum sugerează însăși eticheta verbală asociată conceptului, „managementul educațional” desemnează activitatea de conducere ce se desfășoară în organizațiile educaționale (locul unde se desfășoară procesul de învățământ) sau în instituțiile ce reglementează și supervizează activitatea educațională (sistemul de învățământ).

Este știut că managementul nu reprezintă un fapt natural, organic și nici ceva mistic care ne ajută în mod miraculos să obținem rezultatele dorite. Managementul este un produs conceput, elaborat și pus în practică de către oameni preocupați să găsească formule optime de proiectare, de realizare și de evaluare a obiectivelor și activităților într-o organizație, preocupați să găsească moduri ordonate de gândire în contexte organizaționale complexe.

În sens larg, managementul presupune descrierea în termeni operaționali a ceea ce este de făcut, cum trebuie făcut și cum se știe ce, când și cum s-a făcut. Managementul este, în fapt, o metodologie de operare, coerentă și consecvent aplicată în cadrul organizațional, „un ansamblu de reguli și principii de conducere a unei activități în condiții specifice, de gestionare eficientă a unor resurse existente, pentru atingerea unor finalități/obiective prestabilite”¹.

Ca proces, managementul poate fi definit drept un ansamblu coerent de activități (acțiuni și operații) derulate în timp, prin care sunt puse în practică legi și principii de conducere, cu scopul atingerii obiectivelor strategice ale organizației, într-o manieră acțională eficientă și eficientă.

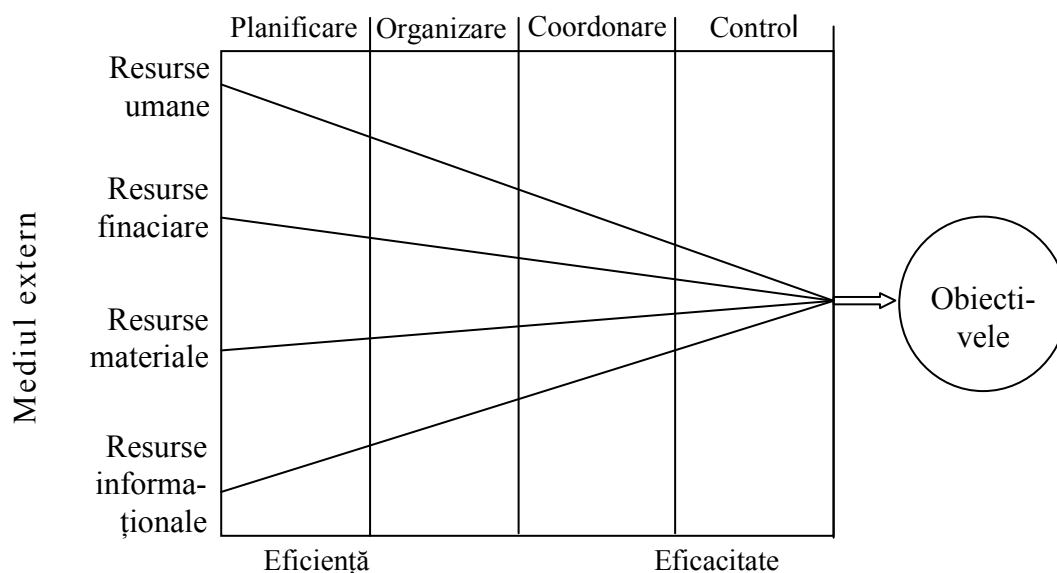

Fig. 1 Diagrama procesului de management în organizații²

¹ Alois Gherguț, *Management general și strategic în educație. Ghid practic*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 11.

² R.W. Griffin, *Management*, 3rd edition, Houghton Mifflin Co., Boston, 1990, p. 7 apud *Ghidul directorului*, ediția a II-a, volum elaborat în cadrul Programului Phare pentru Protecția copilului, Editura IMAGO, Sibiu, 1997, p. 29.

Deși conceptul de „management” este un termen consacrat în spațiul anglo-american, etimologia sa este latină. Termenul provine din latinescul „manus” – mână, iar în mod acțional înseamnă „manevrare”, „pilotare”. Etimologic management înseamnă a ține în mână, a conduce în mod eficient și eficace o acțiune. Definim, așadar, *managementul* ca fiind procesul rațional, creativ și coerent prin care un om (managerul) sau o echipă (managerială) realizează prin alții (resurse umane, acțiuni asupra resurselor financiare, materiale, informații) cu scopul realizării obiectivelor propuse ale organizației.

Termenul de management este deseori folosit, în mod eronat, ca fiind sinonim cu alte concepte, cum ar fi:

- administrare (ansamblu de operații statice pentru evidența/gospodărirea resurselor, bunurilor, materialelor);
- gestionare (parte a conducerii, păstrarea, mânuirea bunurilor, a resurselor încredințate);
- organizare (parte a managementului ce vizează structurarea activității, resurselor și relațiilor);
- coordonare, îndrumare, antrenare³.

Din acest punct de vedere, consider utilă, pentru înțelegerea corectă a conceptului de management, analiza comparativă realizată de către Romița Iucu între „administrație” și „management”, prin care subliniază particularitățile fiecărui mod de abordare, administrativ și managerial⁴:

Tabelul 1

Comparație între conceptele de administrație și management

	ADMINISTRAȚIE	MANAGEMENT
OBIECTIVE	Formulate în termeni generali și revăzute sau schimbate rar.	Formulate ca obiective strategice generale și însoțite de sarcini detaliate pe termen scurt revizuibile.
CRITERII DE SUCCES	Evitarea erorilor. Performanță măsurabilă uneori.	Căutarea succesului. Cel mai adesea performanța este măsurabilă.
RESURSE	Se situează în planul secund al atenției.	Se situează în centrul atenției, constituind o sarcină primară.
DECIZIA	Se adoptă decizii puține ce vor afecta multe persoane, în absența constrângerilor de timp.	Se adoptă o multitudine de decizii, care vor afecta multe persoane, în condiții restrictive de timp.

³ *Ibidem*, p. 12.

⁴ Romița Iucu, *Managementul și gestiunea clasei de elevi*, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 42.

	ADMINISTRAȚIE	MANAGEMENT
STRUCTURA	Roluri definite în termeni de domenii de responsabilitate. Ierarhii ample, delegare limitată.	Ierarhii limitate, delegare maximă.
ROLURI	Arbitru	Protagonist
ATITUDINI	Passive: gradul de încărcare este determinat în afara sistemului. Cei mai buni membri folosiți pentru a soluționa problemele. Inaccesibilitate la factorul timp. Prudență, conformism, accent asupra procedurilor.	Active: încearcă să influențeze mediul. Cei mai buni membri sunt folosiți pentru a exploata ocazii. Presiune a factorului timp. Risc acceptat, în condiții de minimizare. Accent pe rezultate, nonconformism, independență.
APTITUDINI	De literaturizare (accent pe rapoarte, note)	De cuantificare (accent pe statistici, pe date).

În zona educațională, definirea managementului s-a bazat, pe de o parte, pe explicitarea teoretică și practică a conceptului de management în alte domenii științifice, cum ar fi economia, științele politice sau sociologia, iar pe de altă parte pe luarea în considerare a specificului acțiunii educative (concepție și derulare).

Astfel, se poate defini managementul educațional drept arta și știința de a planifica, a organiza, a desfășura, a controla și a evalua activitățile din domeniul educațional fie că sunt activități educaționale propriu zise (în școală, la clasă), fie că sunt activități suport (la nivel sistemic). Din această perspectivă, prof. Sorin Cristea⁵ subliniază că managementul educațional este:

- o metodologie de abordare globală - optimă - strategică a activității de educație (la nivel de sistem de învățământ);
- un model de conducere a unității de bază a sistemului de învățământ (la nivel de proces de învățământ).

De aceea, managementul educațional este realizat la toate nivelurile funcționale ale învățământului:

- nivelul de vârf (minister, respectiv Statul Major General);
- nivelul intermediar (inspectorat, pentru sistemul militar de învățământ, Statele majore ale categoriilor de forțe);
- nivelul de bază (unitate de învățământ, școală de aplicație, centru de instruire, academie, universitate), fiecare palier având însă un rol aparte în ansamblul managementului educațional militar, iar ca țintă finală calitatea educației la nivelul funcțional de bază.

⁵ Sorin Cristea, *Managementul organizației școlare*, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 2004.

Educație – instruire – instrucție – învățământ

În acest punct al construcției teoretice se simte nevoia unei clarificări conceptuale ce se impune și care va susține ultima parte a articolului: educație, instruire, instrucție, învățământ, clarificări pe care le vom face din punctul de vedere al unui specialist în științele educației.

Astfel, *educația* se definește drept o activitate socială complexă care se realizează printr-un lanț nesfârșit de acțiuni exercitate în mod conștient, sistematic și organizat. În activitatea educativă, în fiecare moment, un educator acționează asupra unui educabil, în vederea transformării acestuia din urmă într-o personalitate activă și creatoare, corespunzătoare atât cerințelor sociale prezente și de perspectivă, cât și potențialului său individual. Prin urmare, educația este activitatea ce urmărește dezvoltarea personalității individului educat pe toate coordonatele, cognitiv, afectiv, psihomotric, social.

Instruirea, alt concept des utilizat în documentele de management educațional militar, semnifică „transmitere de cunoștințe și competențe, dar și efectele educative implicite ale acestor achiziții, (...) latură a educației prin care se realizează formarea intelectuală și profesională”⁶.

În lucrarea *Dictionnaire actuel de l'éducation* instruirea este definită „a comunica, a transmite, a face cunoscute cuiva informații care îi vor permite să cunoască elementele unei situații, fără să ia decizii”, „activitatea de transmitere de cunoștințe unei persoane”⁷. Cu alte cuvinte, instruirea se referă doar la acțiunea ce are drept efect achiziția de cunoștințe și exersarea operațiilor intelectuale, formarea educabililor în plan intelectual și profesional. Un om instruit nu este un om educat! Conceptul de instruire este cuprins ca semnificație în cel de educație, acesta din urmă având însă o arie mult mai largă de cuprindere. Acțiunile educative pot fi și de instruire, dar nu numai. Redusă doar la instruire activitatea educativă nu se realizează în adevăratul sens al conceptului de educație, ci se limitează doar la aspectele cognitive ale formării personalității umane sau a profesionistului.

Instrucția se referă la acea parte a procesului educativ ce vizează formarea priceperilor și deprinderilor motrice, caracterizate prin acuratețe, viteză și ușurință în execuție. Și instrucția se cuprinde în semnificația conceptului de educație, dar acoperă doar acea zonă educațională responsabilă cu formarea deprinderilor psihomotrice.

Învățământul semnifică forma instituționalizată a desfășurării acțiunilor educative, cadrul formal în interiorul căruia se derulează procesele cu rol de dezvoltare a personalității educabilului sau a viitorului

⁶ Mircea Ștefan, *Lexicon pedagogic*, Editura Aramis, București, 2006, pp. 160-161.

⁷ Renald Legendre, *Dictionnaire actuel de l'éducation*, 3e édition, Guérin, éditeur Itée, Montréal - Toronto, 2005, p. 782.

profesionist. Legate de conceptul de *învățământ*, se definesc alte două concepte, ce ne interesează direct în contextul prezentului articol: sistem de învățământ, proces de învățământ.

Analiza conceptuală a sistemului și a procesului de învățământ

Sistemul de învățământ este parte a sistemului social și subordonat acestuia, servind la realizarea funcțiilor educaționale ale societății. Conceptul desemnează „organizarea instituțională a învățământului”⁸, adică în sens larg instituțiile care desfășoară procesul instructiv – educativ, în modalități formale și nonformale, iar în sens restrâns ansamblul instituțiilor școlare. Consider potrivit, ca acestor elemente constitutive ale sistemului să le adăugăm, în această analiză, și acei actori instituționali implicați în elaborarea politicilor și strategiilor educaționale, deoarece deciziile luate la acest nivel configurează o anumită arhitectură instituțională, în interiorul căreia se va desfășura procesul educațional. Rolul existenței și funcționării sistemului de învățământ (a structurii instituționale) este acela de a asigura cadrul politic, strategic, conceptual și legal de funcționare a procesului de învățământ. Cu alte cuvinte, sistemul există și funcționează pentru a asigura derularea la standarde de calitate a proceselor educaționale, și nu invers. El reprezintă realitatea *hard* a domeniului educațional, cadrul formal în care are loc procesul de învățământ.

Procesul de învățământ este activitatea ce se derulează pe trepte diferite ale sistemului de învățământ, este elementul de conținut al învățământului și care se desfășoară într-o anumită formă de organizare. Procesul de învățământ este sinonim cu procesul instructiv – educativ⁹, adică realitatea *soft* a domeniului educațional. Procesul de învățământ nu este altceva decât educația în varianta ei formală, oficială, organizată sistematic și voluntar. Aici se menționează despre interacțiunile cu efect formativ dintre cadrele didactice și elevi/studenți/cursanți, aici se produce calitatea în educație, plus valoarea pe care activitatea educațională trebuie să o genereze.

Tabelul 2

Comparație între sistemul și procesul de învățământ

SISTEM DE ÎNVĂȚĂMÂNT	PROCES DE ÎNVĂȚĂMÂNT
Unde are loc procesul educativ? (locația)	Ce se află în plină derulare? (acțiunea)
elemente hard	elemente soft
ansamblul instituțiilor	educația (formală)
conducerea sistemului de învățământ	conducerea procesului de învățământ

⁸ Mircea Ștefan, *op.cit.*, p. 312.

⁹ Venera Mihaela Cojocaru, *Introducere în managementul educației*, EDP, București, 2004, p. 23.

Din perspectiva proceselor de management educațional se impune o distincție între managementul sistemului de învățământ și managementul procesului de învățământ.

În primul rând trebuie conștientizată diferențierea unor paliere ierarhice în managementul educațional¹⁰:

1. managementul strategic de vârf (de top) – ce are în vedere elaborarea politicilor educaționale și a strategiilor pe termen lung și mediu, la nivelul sistemului de învățământ (sunt cuprinse aici structurile instituționale centrale), sau conducerea propriu – zisă a fiecărei unități de învățământ (rector/director, consiliu de administrație, consiliu executiv);

2. managementul tactic (intermediar) – vizează conducerea structurilor medii, implementarea deciziilor de tip strategic și elaborarea planurilor pe termen mediu;

3. managementul operativ (de bază) – se referă la organizarea și la monitorizarea efectivă a activităților cuprinse în planurile de dezvoltare instituțională/organizațională, planuri elaborate, de regulă, pe termen scurt și derivate din strategia generală concepută la nivelurile superioare ale managementului educațional.

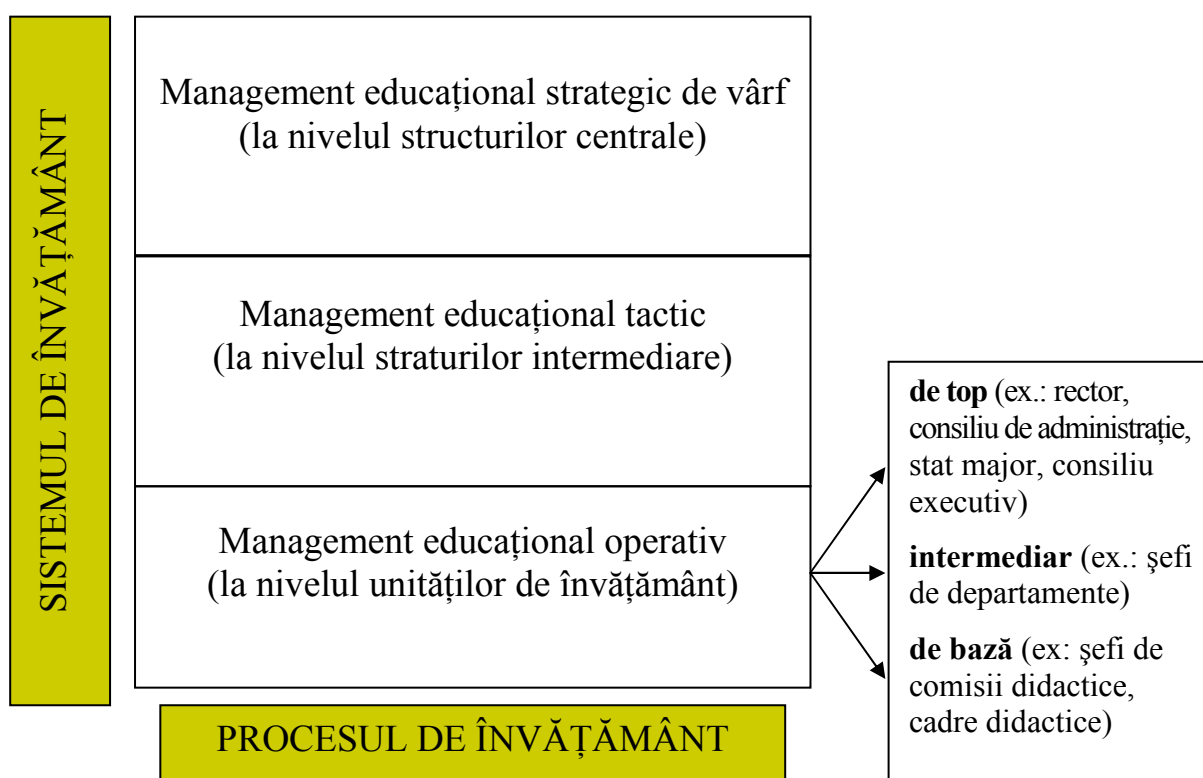

Fig. 2 Managementul sistemului și procesului de învățământ

¹⁰ Alois Gherguț, *op.cit.*, p. 24.

Managementul sistemului de învățământ, desfășurat pe trei niveluri, nu trebuie să scape din vedere managementul procesului de învățământ și faptul că întreaga construcție politică și strategică de la nivelul superior va determina în mod direct și nemijlocit derularea procesului în instituția educațională. Pe de altă parte, managementul procesului de învățământ nu se poate derula în afara liniilor directoare cu privire la educație trasate de nivelul superior de management al sistemului de învățământ.

Concluzii

Prin acest articol mi-am propus să evidențiez faptul că sistemul de învățământ nu este sinonim cu procesul de învățământ și că în logica acțiunii educative sistemul reprezintă suportul ce asigură și favorizează bunul mers al activităților educaționale, desfășurate în mod instituțional. Confuzia dintre cele două realități, sistem și proces, determină o serie de efecte negative, manifestate mai ales la nivelul managementului educațional¹¹:

1. Tendința transformării abordării responsabilităților de conducere în sens prioritar administrativ. Se dă întâietate aspectelor de formă, în dauna aspectelor ce țin de fondul activității didactice. Managementul educațional atât la nivel de sistem, cât și la nivel de proces, are ca primă țință buna desfășurare a activității educaționale, pentru formarea unor absolvenți, la toate programele educaționale, potrivit nevoilor de formare definite de organizația militară. Este importantă, în primul rând, educația! Aspectele financiare, logistice, materiale nu pot fi abordate decât în cadrul acestui deziderat. Este incorect să ajungem să nu vedem pădurea din cauza copacilor!

2. Tendința formalizării deciziei. Se traduce în luarea unor decizii la nivelul conducerii ce nu țin cont de logica acțiunii educaționale, de nevoile cadrelor didactice și ale elevilor/studentilor/cursanților. Practic formalizarea deciziei poate săpa o prăpastie între palierul sistem și palierul proces de învățământ. Orice decizie luată trebuie să aibă în vedere derularea optimă a activităților educative. Deciziile nu se iau pentru a fi luate, ci se iau pentru a genera optimizări!

3. Tendința extrapolării operației de control (predominant cantitativă, constatativă, birocratică) în raport cu cea de evaluare (predominant calitativă, pedagogică, managerială). Controlul și evaluarea nu pot funcționa decât împreună, dacă se dorește îmbunătățirea activităților educative și a rezultatelor. Controlul fără evaluare se traduce în constatare fără ameliorare, în radiografiere fără diagnosticare. În plus se creează un sentiment al dorinței de pedepsire a vinovaților.

¹¹ Venera Mihaela Cojocaru, *op.cit.*, p. 23.

4. Tendința reglării prin mijloace administrative externe care blochează mecanismele pedagogice interne. Sistemul de învățământ cuprinde, în palierul de la baza lui, procesul de învățământ. Logica sistemului este predominant instituțională, birocratică, dar la punctul de întâlnire cu procesul de învățământ trebuie să utilizeze preponderent o logică pedagogică, derivată din realitatea activității educative. Educația este o activitate specific umană, preponderent calitativă, încărcată de valori, de sensuri și semnificații. A dori să o reduci la o activitate de producție, judecată după legile eficienței și eficacității, determinată strict birocratic și formal nu vei avea ca rezultat decât golirea de conținut a acestei activități și transformarea ei într-o activitate formală și formalizată.

Managementul sistemului de învățământ și managementul procesului de învățământ sunt două realități interdependente sau distincte, necesare pentru activitatea educațională militară. Confundarea lor însă generează acțiuni, comportamente și atitudini nepotrivite în cazul celor puși să vegheze la desfășurarea optimă a activităților educaționale, astfel încât mediul militar să beneficieze de absolvenți cât mai bine pregătiți pentru nevoile actuale și viitoare ale organizațiilor militare.

BIBLIOGRAFIE

- Gherguț Alois, *Management general și strategic în educație. Ghid practic*, Editura Polirom, Iași, 2007.
- Iucu Romiță, *Managementul și gestiunea clasei de elevi*, Editura Polirom, Iași, 2000.
- Cristea Sorin, *Managementul organizației școlare*, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 2004.
- Ștefan Mircea, *Lexicon pedagogic*, Editura Aramis, București, 2006.
- Legendre Renald, *Dictionnaire actuel de l'éducation*, 3e édition, Guérin, éditeur Itée, Montréal - Toronto, 2005.
- Cojocaru Venera Mihaela, *Introducere în managementul educației*, EDP, București, 2004.

DESPRE SIMPLITATE ÎN ACȚIUNEA MILITARĂ

ABOUT SIMPLICITY IN MILITARY ACTIONS

Col.prof.univ.dr. Ion MITULEȚU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Simplitatea, în calitate de concept și de principiu al luptei armate, se manifestă în dinamica unor procese și activități care trebuie direcționată spre obținerea unor aspecte pozitive, cum ar fi: eficiență, superioritate, îndeplinirea obiectivelor, realizarea stării finale.

În acest sens, articolul pledează pentru prezentarea acelor elemente pozitive care să contribuie la eficientizarea deciziei și la potențarea acțiunii prin utilizarea principiului simplității.

Simplicity, as a quality concept of armed combat, can be encountered in certain processes and activities and directed towards positive aspects, such as efficiency, superiority etc.

In this respect, the article highlights the preparation, execution and evaluation of military actions, efficient decision-making.

Cuvinte-cheie: simplitate; comandă și control; planificare operațională.
Keywords: *simplicity; command and control; operational planning.*

Considerații generale privind conceptul de simplitate

Simplitatea este o însușire a unor persoane de a se purta natural, firesc și liber în mediul ambiant. Simplitatea, exprimată prin însușirea de a fi simplu, presupune lipsa de formalitate, de complicații, de artificialitate în activitatea umană.

Conceptul de simplism este opusul conceptului de simplitate, acesta exprimând nivelul individului de a aborda activitățile cu superficialitate și unilateral, prin neglijarea aspectelor esențiale și prin emiterea unor judecăți nefundamentate.

* e-mail: mituletuion@yahoo.com

În acest sens, afirmațiile de genul să gândim simplu, să judecăm simplu, să manifestăm simplitate în abordarea concepției, îmbracă aspecte pozitive ale fenomenului analizat, pe când expresiile de tipul să gândim simplist, să acționăm simplist, să manifestăm simplism în abordarea situației, denotă caracterul negativ al problemei.

În continuare, voi dezvolta conceptul de simplitate care constituie o însușire pozitivă a unor activități, procese și acțiuni desfășurate în cadrul unor organizații, având ca indicator de apreciere, eficiența.

Simplitatea se manifestă în dinamica unor procese și activități care trebuie direcționată spre obținerea unor aspecte pozitive (eficiență, superioritate, îndeplinirea obiectivelor, realizarea stării finale), în caz contrar, acestea induc o stare negativă, transformându-se în simplism, adică în superficialitate, puținătate în gândire, lipsă de coerență în înțelegerea situației.

Dacă simplitatea nu produce efectul preconizat în sensul eficientizării deciziei și potențării acțiunii, atunci devine opusul acesteia, rezultatele fiind negative. În acest sens, linia de demarcație dintre simplitate, ca însușire pozitivă a fenomenelor și a simplismului, ca element negativ al acestora este foarte permeabilă în activitatea umană desfășurată în cadrul organizațiilor militare.

Totodată, simplitatea înseamnă flexibilitate și adaptabilitate în planificare și vizează eficientizarea în plan decizional și acțional. În același timp, simplitatea este un principiu al luptei armate caracterizat prin creativitate și inovație la nivel cognitiv și prin concizie și claritate în elaborarea documentelor de conducere rezultate din procesul de planificare. Fără a minimaliza importanța aplicării principiului simplității în elaborarea planurilor/ordinelor, consider faptul că acest concept este mult mai larg, fiind integrat în toate etapele acțiunii militare.

În continuare, voi evidenția caracteristicile conceptului de simplitate în procesul operației, respectiv planificarea, pregătirea, execuția și evaluarea acesteia.

Conceptul de simplitate în procesul de planificare operațională

În procesul de planificare operațională, integrarea conceptului de simplitate la nivel cognitiv, procedural și în conținutul produselor de planificare constituie o cerință importantă pentru comandanți și pentru personalul din cadrul comandamentelor. În acest sens, organizarea comandamentelor pentru planificarea operațională a acțiunii militare trebuie să fie suplă, flexibilă, orientată către îndeplinirea obiectivelor stabilite, evitându-se suprapunerile de atribuții și responsabilități.

Comandanților de la toate nivelurile ierarhice de conducere le revine sarcina organizării temporare a comandamentelor pentru a funcționa eficient în cadrul punctelor de comandă în vederea planificării, pregătirii, executării și evaluării acțiunilor militare. Organizarea comandamentelor pe centre (module, funcțiuni) constituie o modalitate de aplicare a principiului simplității în sensul eliminării suprapunerilor și activităților redundante, asigurând, totodată, flexibilizarea și adaptarea permanentă a situației operative la condițiile concrete de desfășurare a acțiunilor militare.

Complexitatea activităților desfășurate de către comandamente în procesul de planificare operațională necesită aplicarea cu oportunitate a conceptului de simplitate, fapt ce presupune creșterea gradului de ierarhizare a responsabilităților în cadrul comandamentelor, precum și a modului de integrare, de coordonare și de sincronizare a acțiunilor.

De aceea, menționez că specializarea personalului comandamentului în cunoașterea și în aplicarea procedurilor de operare standard privind primirea, evaluarea, stocarea, diseminarea și valorificarea datelor și informațiilor de interes, constituie un element benefic procesului decizional, având ca sistem de referință simplitatea.

Pentru desfășurarea coerentă și eficientă a procesului de planificare, limbajul utilizat în cadrul comandamentului trebuie să fie standardizat și adaptat activităților de stat major, acesta fiind caracterizat de concizie și de suplețe. Eliminarea, în acest sens, a activităților redundante, a suprapunerilor și a repetărilor, prin folosirea limbajului de stat major, constituie elemente benefice ale comandamentului pentru planificarea în timp scurt a acțiunilor militare.

Existența bazei documentare în cadrul comandamentului cu datele și informațiile selectate pentru a fi integrate și valorificate în procesul de planificare, constituie fundamentul înțelegerii situației în vederea modelării mediului operațional prin crearea condițiilor necesare care să fie în avantajul forțelor proprii și în dezavantajul adversarului. Altfel spus, utilizarea riguroasă a bazei documentare în procesul de planificare constituie o cerință a simplității la nivel managerial.

Algoritmizarea activităților de planificare, utilizarea rezultatelor modelării matematice, spiritul analitic și sintetic, creativitatea și inovația, flexibilitatea în gândire și adaptabilitatea cu rapiditate la schimbările operaționale, constituie elemente de succes în procesul decizional prin devansarea adversarului la nivel mental și acțional.

Simplitatea contribuie decisiv la reducerea duratei procesului de planificare, dacă se utilizează metode moderne de evaluare și de interpretare a situației operaționale în corelație cu misiunea, obiectivele stabilite și starea

finală dorită. În acest sens, concentrarea efortului cognitiv și moral al comandamentului în vederea obținerii și transformării superiorității informaționale în superioritate decizională, nu aduce plusvaloare, dacă aceste activități nu se desfășoară în timp real (aproape real).

Pe parcursul desfășurării procesului de planificare, intenția comandantului rezultată din evaluarea comandamentului cu privire la elemente de bază ale acțiunii, are un rol important, exprimat prin afirmarea clară, precisă și concisă a orientărilor necesare îndeplinirii obiectivelor stabilite și realizării stării finale dorite. Intenția comandantului bazată pe simplitate în exprimare la nivel conceptual reduce incertitudinea și potențează înțelegerea, vizualizarea, descrierea și direcționarea acțiunii militare. De aceea, un moment important al planificării constă în formularea și în exprimarea intenției comandantului, având la bază principiul simplității, eliminându-se astfel neînțelegerile și eventualele confuzii în derularea activităților viitoare.

Simplitatea intenției comandantului este materializată în designul operațional a cărui acuratețe trebuie să concentreze concis, sub formă grafică, viziunea acestuia privind desfășurarea acțiunii militare de la început și până la atingerea stării finale dorite. Din acest motiv, consider faptul că elaborarea designului operațional în procesul de planificare presupune aplicarea principiului simplității care exprimă claritate, suplete, concizie și înțelegere de către tot personalul comandamentului. Cunoașterea și înțelegerea clară a viziunii comandantului privind desfășurarea acțiunii militare va direcționa eficient activitatea comandamentului în elaborarea, dezvoltarea și compararea unor cursuri de acțiune fezabile în vederea luării deciziei.

În elaborarea cursurilor de acțiune, personalul centrului de operații trebuie să aplice principiul simplității în reprezentarea, grafic și text, a schemei de manevră, a dispozitivului operativ, a organizării conducerii, a sprijinului armelor și specialităților, astfel încât, compararea acestora să evidențieze părțile pozitive și cele negative și să favorizeze selectarea cursului optim. Utilizarea unor procedee complicate de elaborare a cursurilor de acțiune sau a unor mecanisme greoaie de comparare a acestora, mari consumatoare de timp și de resurse, influențează negativ procesul decizional, defavorizând acțiunea. În acest context, constituirea și funcționarea comandamentelor din timp de pace, antrenarea acestora în condiții complexe, folosirea procedeelelor simple de planificare bazate pe experiență și pe metode moderne de modelare, standardizarea activităților și documentelor de conducere și informare, utilizarea limbajului de stat major adecvat, constituie elemente care potențează succesul în executarea acțiunilor militare.

Elementele privind aplicarea principiului simplității la nivel cognitiv sunt reflectate în conținutul planurilor și ordinelor rezultate din

desfășurarea procesului de planificare. În acest sens, activitatea cognitivă desfășurată în procesul de planificare se reflectă în conținutul documentelor de conducere și de informare elaborate în cadrul comandamentului.

Cerința de bază în elaborarea documentelor de conducere și informare presupune, în primul rând, standardizarea conținutului acestora, iar în al doilea rând, simplitate, claritate, acuratețe și concizie, astfel încât să fie eliminate neînțelegerile și evitate suprapunerile, confuziile sau animozitățile. Un plan sau un ordin de acțiune este bun dacă exprimă concis situația, misiunea, execuția, sprijinul logistic, comanda și comunicațiile, fără justificări și motivări inutile, utilizând un limbaj direct, clar și pe înțelesul tuturor subordonaților, astfel încât să elimine neînțelegerile, confuziile sau incertitudinile.

În acest context apreciez faptul că simplitatea concepției, a planurilor și a ordinelor are la bază concizia, concentrarea, algoritmizarea, flexibilitatea și adaptabilitatea cognitivă a comandamentului și generează dinamism și eficiență în executarea acțiunilor militare.

Conceptul de simplitate în procesul de pregătire a acțiunii militare

Existența unor planuri și ordine simple și clare la subordonați favorizează pregătirea acțiunilor în timp scurt, astfel încât să fie utilizată eficient puterea de luptă a forței în executarea acțiunilor militare.

Aplicarea conceptului de simplitate în pregătirea acțiunilor militare presupune desfășurarea unor activități complexe de către subordonați, care să conducă în timp scurt la realizarea capacității de luptă necesară îndeplinirii misiunilor precizate în planurile și în ordinele de acțiune. Din ansamblul activităților desfășurate în etapa de pregătire a acțiunilor voi detalia executarea repetițiilor, organizarea și modelarea forței pentru îndeplinirea misiunii primite, instruirea și antrenarea subordonaților și transmiterea misiunilor către subordonați și verificarea modului de înțelegere a conținutului acestora.

Executarea repetițiilor este pretabilă aplicării principiului simplității, deoarece se exersează acele procedee care dinamizează și potențează acțiunea. Repetițiile reflectă simplitatea planului/ordinului de acțiune și sunt orientate către neutralizarea centrului de greutate al adversarului în vederea îndeplinirii obiectivelor precizate prin misiune și realizarea stării finale dorite. De asemenea, aplicarea unor procedee simple pe timpul executării repetițiilor, presupune capacitatea de integrare, de coordonare și de sincronizare a acțiunilor forței în vederea realizării puterii de luptă necesare devansării adversarului la nivel conceptual și acțional și potențării îndeplinirii misiunilor.

Simplitatea în executarea repetițiilor nu trebuie confundată cu superficialitatea în abordarea misiunilor și cu simplismul integrării,

coordonării și sincronizării în plan acțional care conduce la neglijarea aspectelor esențiale ale pregătirii forței.

Simplitatea în organizarea și în modelarea forței pentru îndeplinirea misiunii primite este direcționată către nevoia de asigurare a resurselor necesare. În acest sens, organizarea forței pentru misiune trebuie modelată sau simulată, astfel încât, cantitatea de forțe și mijloace să fie dimensionată corect în raport cu obiectivele stabilite a fi îndeplinite.

Organizarea forței pentru îndeplinirea unei anumite misiuni este inclusă în conținutul planului/ordinului de acțiune al eșalonului superior, inclusiv ordinea de bătaie a acesteia. De aceea, eșalonul superior, adică emitentul planului/ordinului de acțiune trebuie să dimensioneze cu realism structura forței pentru a fi în concordanță cu amploarea și cu intensitatea misiunii precizată în conținutul acestor documente. Această abordare corelativă este o modalitate eficientă de aplicare a principiului simplității în organizarea și în modelarea forței pentru a răspunde cerințelor de îndeplinire cu succes a misiunii.

Instruirea și antrenarea subordonaților constituie un proces de durată care se desfășoară anterior planificării acțiunii militare, însă se intensifică pe timpul pregătirii acesteia.

În această etapă a pregătirii acțiunii, instruirea și antrenarea forței este orientată către sincronizare în vederea aplicării sinergice a componentelor puterii de luptă. De aceea, apreciez faptul că desfășurarea activităților practice de instruire vor fi orientate către aplicarea principiului simplității, însă nu a simplismului, adică a superficialității, materializat în executarea unor exerciții care să reflecte mediul operațional sau pe cel virtual, finalitățile fiind concretizate în acțiunea conjugată a forței pentru îndeplinirea misiunii. Simplitatea în acțiune presupune instruirea cât mai aproape de realitate, exersarea formelor adecvate de manevră, coordonarea și sincronizarea elementelor sistemului de lovire, realizarea protecției multidimensionale și a logisticii în rețea. Experimentarea unor forme noi de acțiune care presupun utilizarea unor echipamente de luptă moderne, nu trebuie să reducă simplitatea în instruire, de aceea este necesară desfășurarea unei pregătiri intensive în timp de pace.

Transmiterea misiunilor către subordonați și verificarea modului de înțelegere a conținutului acestora se bazează pe concizia, acuratețea și simplitatea planurilor/ordinelor de acțiune. Deși este benefic mecanismul de control executat la subordonați pentru verificarea modului de înțelegere a conținutului misiunilor primite, nu trebuie abdicat de la respectarea caracteristicilor ordinului care presupun simplitate, concizie, claritate, eliminarea neînțelegerilor și a confuziei.

Prezentarea acestor elemente care presupun aplicarea principiului simplității în pregătirea acțiunii militare dinamizează și potențează executarea acesteia în condiții de eficiență.

Conceptul de simplitate pe timpul executării acțiunii militare

Executarea acțiunii militare are la bază un plan sau un ordin al cărui conținut dinamizează sau diminuează îndeplinirea misiunii. În acest context este evidentă relația biunivocă existentă dintre conținutul ordinului și executarea misiunii, simplitatea și claritatea ordinului devenind elemente pozitive pe timpul desfășurării acțiunilor. De aici rezultă și reciproca, adică un ordin confuz, superficial sau marcat de ambiguitate îmbracă aspecte negative în executarea acțiunilor în vederea realizării obiectivelor stabilite și a stării finale dorite. Aceste abordări confirmă pe deplin necesitatea integrării conceptului de simplitate în procesul operației atât la nivel cognitiv, cât și în plan procedural, doctrinar și fizic.

În etapa de execuție a misiunii, care este marcată de inițiativă și de dinamism, dar și de riscuri și incertitudini, obținerea succesului presupune simplitate, flexibilitate și inventivitate în gândire și acțiune. Rolul simplității în dinamica acțiunii devine foarte important, deoarece potențează coordonarea și sincronizarea permanentă a forței în executarea misiunilor și atingerea obiectivelor stabilite. Adaptarea permanentă a procedeelelor de luptă la situația concretă, reducerea efectelor desincronizării, valorificarea informațiilor de interes și flexibilitatea acțională sunt condiții de succes, generate de aplicarea principiului simplității.

În acest sens, simplitatea, în adoptarea formei de manevră adecvate situației create în spațiul de luptă pe timpul îndeplinirii misiunilor, presupune creativitate și inovație în poziționarea forței, astfel încât, adversarul să fie surprins și devansat în acțiune, iar obiectivele să fie cucerite cu rapiditate. Eliminarea stereotipurilor și a desfășurării acțiunilor cu orice preț și concentrarea efortului asupra elementelor esențiale ale misiunii care să îmbine menținerea capacității operaționale a forței cu îndeplinirea rapidă a obiectivelor, constituie modalități de suplețe și de simplitate în gândire. Totodată, simplitatea în gândire și în acțiune nu presupune neglijarea aspectelor considerate ca fiind mai puțin importante pentru executarea misiunii respective, ci filtrarea acestora în raport cu situația operativă, astfel încât efortul conjugat al forței să fie direcționat în permanență către centrul de greutate al adversarului, deoarece numai neutralizarea/anihilarea acestuia asigură îndeplinirea obiectivelor stabilite și realizarea stării finale dorite.

Schimbarea situației pe timpul executării misiunilor presupune noi decizii și noi ordine de acțiune al căror conținut trebuie să fie cât mai

simplic și să exprime cu claritate numai ceea ce se modifică, astfel încât, acțiunile să aibă continuitate, dispozitivul de luptă să-și mențină dinamismul și suplețea, tempoul să fie susținut, în concordanță cu obiectivele stabilite a fi îndeplinite. Simplitatea în gândire și în acțiune favorizează adaptarea forței la noile situații create în spațiul de luptă, fără a necesita executarea unor manevre și re poziționări de amploare sau de complicare și fără a modifica obiectivele stabilite inițial a fi îndeplinite.

Lecțiile învățate rezultate din desfășurarea conflictelor armate recente constituie un instrument util în activitatea structurilor militare pentru aplicarea principiului simplității în pregătirea și în executarea misiunilor în tot spectrul acțiunilor militare.

Conceptul de simplitate pe timpul evaluării acțiunii militare

Procesul operației are ca finalitate evaluarea modului de îndeplinire a misiunilor și concordanța dintre conținutul planului/ordinului și executarea acțiunilor în spațiul de luptă.

Rezultatele evaluării sunt foarte importante, deoarece vor fi valorificate în planificarea acțiunilor viitoare, eliminându-se pe cât posibil, neconcordanțele, suprapunerile, desincronizările și disfuncționalitățile în executarea misiunilor de către structurile de forțe.

Simplitatea în evaluare are în vedere capacitatea comandamentelor de a constitui structuri specializate care să cuantifice consecințele și efectele acțiunilor desfășurate. De fapt, evaluarea presupune stabilirea unor indicatori care să măsoare rezultatele desfășurării acțiunilor militare, în raport cu conținutul planului/ordinului și a efectelor dorite.

Activitatea de stabilire a indicatorilor de evaluare presupune simplitate, flexibilitate și creativitate pentru a fi măsurată corect eficiența și performanța structurilor militare pe timpul executării misiunilor. De aceea, procesul de evaluare trebuie optimizat prin folosirea unor criterii relevante, iar produsele rezultate să determine o îmbunătățire a activității personalului comandamentului în planificarea acțiunilor viitoare și în elaborarea noilor planuri/ordine.

Abordarea cuprinzătoare a conceptului de simplitate în procesul operației justifică importanța acestuia în planificarea, pregătirea, execuția și evaluarea acțiunii militare.

De asemenea, principiul simplității care generează creativitate, inventivitate, dinamism, flexibilitate, claritate și concizie în activitatea structurilor militare constituie un aspect pozitiv în eficientizarea procesului decizional și în potențarea puterii de luptă în plan acțional.

Neutilizarea corectă a conceptului de simplitate se poate transforma în simplism, superficialitate și incoerență, cu implicații negative în

desfășurarea activităților de către structurile militare în plan decizional și acțional.

În încheiere, doresc să evidențiez un singur aspect din multitudinea celor care pot amplifica sau pot diminua efectele pozitive privind procesul de planificare, de pregătire, de execuție și de evaluare a acțiunii militare, exprimat prin următoarea frază „să gândești complicat atunci când vrei să abordezi conceptul de simplitate este dovada manifestării simplismului, a superficialității și incoerenței, elemente incompatibile cu activitatea desfășurată de ofițerul de comandă și stat major”.

BIBLIOGRAFIE

- Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- Doctrina Armatei României*, București, 2012.
- Manualul de planificare a operațiilor*, București, 2011.
- Doctrina operațiilor forțelor terestre*, București, 2007.
- Sisteme informaționale pentru management* (colectiv de autori), Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

SPRIJINUL DE GENIU SPECIFIC FORȚELOR TERESTRE

ENGINEERING SUPPORT OF SPECIFIC LAND FORCES

Col.conf.univ.dr. Dumitru RADU*
Academia Tehnică Militară

Articolul prezintă unele considerații despre mediul de securitate actual și de perspectivă care pot avea influență în desfășurarea operațiilor militare și implicit a sprijinului de geniu ca și componentă care contribuie la creșterea potențialului operațional al unei structuri prin aportul său.

Gama largă de misiuni de geniu la care sunt angrenate forțele de geniu sunt abordate pe funcțiuni și domenii de manifestare ale sprijinului de geniu în corelație cu tipurile de manifestări ale forțelor terestre, evidențiindu-se dominantă funcțiunii în raport cu operația.

This article presents some considerations regarding the actual and future security environment that can influence the performance of the military operations and implicitly, the engineering support, as a component that contributes to the increase of the operational potential of a military structure. The wide range of engineering tasks, in which the engineering forces are involved are approached by functions and by ranges of actions of the engineering support, in correlation with the types of actions of the land forces, thus highlighting the importance of the engineering forces in relation with the operation.

Cuvinte-cheie: sprijin de geniu; operații de geniu; capacități; forțe luptătoare; tehnică eficientă.

Keywords: *engineering support; engineering operations; capability; combat forces; efficient techniques.*

Într-un viitor nu prea îndepărtat, probabil, tipologia noilor operații militare impun ca, în prezent, să ne punem multe întrebări ca: Cine sunt și ce interese vor avea beligeranții?; Ce echipamente se vor folosi?; Ce tipuri de alianțe vor fi?; Unde este locul armatei române în acest context? Sunt prea multe întrebări?!

* e-mail: dradu@mta.ro

Procesul de redimensionare pentru alinierea la criteriile de interoperabilitate, la standardele de performanță ale NATO și UE, dar și la cerințele câmpului de luptă actual și de perspectivă, impun noi viziuni asupra acțiunilor structurale de geniu pe care acestea le pot desfășura în situațiile în care pot fi angrenate.

Operațiile forțelor de geniu, specifice, ca parte integrantă a procesului de planificare și desfășurare a operațiilor, se manifestă prin funcțiuni de sprijin ale operației și ale forței, prin componentele de mobilitate, contramobilitate, menținere a capacității de luptă și sprijin de geniu general care se concretizează prin sarcini ale sprijinului de geniu executate în folosul forțelor luptătoare și de sprijin.

Aspecte conjuncturale ale sprijinului de geniu

În viitorul apropiat și cu precădere în cel îndepărtat, ca răspuns al dezvoltării tehnicii și tehnologiilor letale și neletale, convenționale și neconvenționale, de izolare sau de promovare a intereselor colective și (sau) individuale, de presiunea profiturilor cât mai mari a unor grupuri de interese de motivarea sau sacrificiul unor forțe ce dețin puterea de luptă, caracteristicile operațiilor militare vor fi altele, la fel și obiectivele, iar în acest context forțele militare atât cele naționale, dar și cele ale NATO trebuie să fie apte să domine și să acționeze în cadru întrunit și mediu multinațional.

Conform unor opinii exprimate de specialiști în domeniul economic avuția la nivel global este de 50.000 de mii de miliarde de dolari, din care aproximativ 14.200 de mii de miliarde de dolari, în SUA, aproximativ 12.000 de mii de miliarde de dolari, în Europa, iar diferența în alte spații.

Acest material, tratând un subiect cu specific militar, ne punem, în mod firesc, întrebarea: Ce sumă se vehiculează, în mod real, în acest domeniu? Iar din suma alocată, care sunt proporțiile pentru: sistemele ofensive, sistemele defensive, sistemele de supraviețuire active și pasive, sistemele de reconstrucție?

Din această perspectivă, supremația tehnologică și tehnică pe care forțele unor coaliții constituite în care sau la care au luat parte și forțe NATO, fapt confirmat și demonstrat de recente operații, au evidențiat faptul că puține forțe armate inamice pot face față unor lupte și operații convenționale împotriva Alianței. Aspectul conturează ideea că o victorie în timp scurt este o victorie, iar o victorie pe timp îndelungat nu este o victorie. Concret, acești beligeranți de rang doi s-au angajat în conflicte asimetrice, exploatând o tipologie largă de capacități, de la dispozitive explozive improvizate până la armele moderne din dotare.

Prin acțiunile desfășurate, acești adversari, de multe ori nevăzuți (nedetecțai), au generat victime, pagube și teroare fără discriminare

atrăgând forțele aliate în zone cât mai defavorabile, au atacat, de multe ori, pe toată adâncimea dispozitivului operativ.

Dacă factorul politic, cel care stabilește mijloacele, după ce s-au epuizat argumentele diplomatice, a stabilit obiectivul strategic, militarii au fost nevoiți să-și asume efectiv desfășurarea acestor situații conflictuale concomitent cu provocările operațiilor de stabilitate și sprijin.

În acest context, structurile de geniu aflate la dispoziția grupărilor de forțe au trebuit să fie în măsură să facă față unei diversități de provocări, să asigure o mare diversitate de capacități operative și tehnice în funcție de condițiile concrete ale teatrului de operații.

Forțele de geniu au prezentat de fiecare dată, în cadrul operațiilor NATO, un mare interes și o mare importanță datorate multiplicării șanselor de succes ale trupelor proprii și demultiplicării avantajelor create de forțele adverse, dar pentru rezolvarea acestor fundamente esențiale în cadru multinațional este și vom avea nevoie de cât mai multe elemente comune (în viziunea autorului se impun argumente reale de interoperabilitate la toate nivelurile și domeniile, iar cele tehnice vor modela structura și implicit mentalitățile).

Elemente ale manifestării sprijinului de geniu

Contextul, modul cum se desfășoară, caracterul atipic de manifestare al acțiunilor militare și implicit al misiunilor forțelor armate au făcut ca multe dintre regulile de angajare ale operațiilor militare să aibă alte abordări.

La început de secol XXI au apărut o serie de operații militare care au la bază diferite concepte ca RBR (război bazat pe rețea), RA (război asimetric), RBE (război bazat pe efecte). Despre acestea sau scris multe materiale, studii, rezultând unele învățăminte, dar pentru unii aceste concepte nu au fost decât o bază teoretică de studiu și discuții, iar pentru alții o continuare a noilor tehnologii și tehnici de abordare a unor noi operații militare.

Au fost multe schimbări în cadrul normativ și legislativ la nivelul alianței NATO și, implicit, odată cu acesta, cel național. De multe ori schimbările erau făcute fără o logică, spun acest lucru ca urmare a constatării că după o anumită perioadă de timp se revine la ce era anterior. Din acest punct de vedere, viziunea trebuie să primeze în fața unor mici interese.

Ca urmare a tipologiilor și a caracteristicilor operațiilor militare recente, lupta armată, operațiile de diplomație a păcii, pot avea loc concomitent în cadrul unei arii geografice mai restrânse. Într-un astfel de mediu operațional, forțele militare și cu precădere cele ale NATO trebuie să facă față amenințărilor pluridirecționale care pot apărea în orice moment, fără o înștiințare sau o avertizare prealabilă.

Din acest punct de vedere se impun schimbări de compatibilitate, interoperabilitate, etapizate în funcție de costuri în doctrine, instruire și echipamente sau echipamente, instruire și doctrine pentru a înfrunța cu eficiență actualele și noile amenințări.

Operațiile militare la care au luat parte și forțele de geniu fie în cadrul forțelor multinaționale, naționale sau independente, au evidențiat modul de acțiune în zonele din apropierea unor localități cu populație sau în cadrul acestora (schimbându-se caracteristicile operațiilor militare multe dintre centrele economice, sociale și politice nu au fost evacuate) și au impus folosirea capacităților de specialist ale acestora fiind dezvoltate sau adaptate în funcție de posibilele misiuni (inclusiv prin folosirea unor roboți specializați numai la anumite tipuri de misiuni).

Totodată posibilitățile tehnice, chiar dacă limitate de cele mai multe ori ale uneia dintre părți, au creat premise nebănuite de multe ori în a exploata efectele acestui lucru și a deveni un atu deloc de neglijat în noul context de securitate, când se manifestă o măcinare permanentă a trupelor celeilalte părți coroborate cu relatările mass-media. Astfel s-a impus ca tehnica destinată acestor tipuri de misiuni să aibă mobilitate și o protecție pasivă sau activă sporită pentru a face față unui mediu din ce în ce mai ostil și nevăzut.

Forțele de geniu moderne au trebuit să-și elaboreze tehnici, tactici și proceduri mai eficiente pentru protecția forțelor împotriva multiplelor amenințări, inclusiv a actelor sinucigașe cu materiale explozibile.

Implicații pentru forțele de geniu

Ca urmare a diversității spațialității, operațiile militare la care alianța a fost angrenată în misiuni de combatere a terorismului, de diplomație a păcii, iar forțele neavând locații adecvate au crescut și cerințele pentru realizarea unui sprijin de geniu eficient care trebuie acordat tuturor forțelor participante.

Misiunile de geniu fiind mari consumatoare de forță de muncă, resurse și timp, au impus identificarea din timp a nevoilor de sprijin de geniu pentru a se putea trece peste limitările inerente ce apar la toate nivelurile, de la cel tactic până la cel strategic. Planificarea în detaliu a unei operații a impus consultarea permanentă a forțelor de geniu pentru stabilirea antamării priorităților – obiectivelor pe urgențe, pregătindu-se astfel câmpul de luptă în conformitate cu intențiile comandantului.

Pentru a executa misiunile de geniu în volum optim este nevoie de o forță flexibilă și agilă prin doctrină, structură, atitudine și înzestrare, cu posibilități reale. Prin tipologia lor, forțele de geniu sunt indispensabile și specializate pentru a fi angajate și folosite să acționeze în grupuri mici,

organizate pentru misiune, pe perioade scurte de timp, reorganizându-se atunci când este necesar în vederea sprijinului forțelor în subordinea cărora acționează.

Pe timpul operațiilor, forțele de geniu trebuie să îndeplinească și misiuni ale sprijinului de geniu general cu sarcini de aprovizionare, inclusiv cu apă și asigurare cu electricitate etc. atât pentru nevoile militarilor, cât și ale civililor.

În cadrul Forțelor Terestre, locul forțelor de geniu depinde de structura în sprijinul căreia acționează, de misiunile acestora și de misiunile sprijinului de geniu încredințate.

Din punct de vedere funcțional, structurile de geniu pot face parte din forțele dislocabile sau din forțele nedislocabile (generare-regenerare). Din punct de vedere acțional, structurile de geniu se găsesc în cadrul forțelor de sprijin de luptă pe direcția principală de efort. Sunt precizate în tabelul de mai jos componentele sprijinului de geniu.

Tabelul nr. 1

Componentele sprijinului de geniu

Funcțiuni	Sprijinul de geniu de luptă		Sprijinul de geniu al forței	
<i>Domenii</i>	mobilitate	contramobilitate	menținerea capacității de luptă (supraviețuire)	sprijin de geniu general
<i>Misiuni</i>	deminare	baraje explozive și neexplozive	fortificații	amenajarea și întreținerea bazelor militare
	drumuri	distrugerii	mascare	aprovizionarea cu apă și electricitate
	treceri	blocări de drumuri	consolidarea lucrărilor și întărirea obiectivelor importante inclusiv lucrările de protecție colectivă și CBRN	EOD
	amenajarea bazelor aeriene înaintate		sprijinul pentru amenajarea sectoarelor de tragere	sprijinul operațiilor aeriene și maritime
operații la contact				
		operații în afara contactului		
Alte activități importante: cercetare de geniu; scufundări și scafandrii de geniu; informații genistice				

Dintre cele prezentate rezultă importanța forțelor de geniu, în context general, pentru sprijinul pe linie de specialitate, care constă în consilierea la toate nivelurile și la toate structurile de forțe luptătoare sau de sprijin din cadrul dispozitivului de operații, dar și în afara acestuia în funcție de

misiunea la care participă prin consiliere și asigurarea sprijinului pentru realizarea mobilității și contramobilității, a supraviețuirii, precum și a sprijinului de geniu general.

Elemente ale sprijinului de geniu

Prin punctele de vedere exprimate în continuare se dorește o abordare sintetică, logică, coerentă și pe cât posibil pe înțelesul a cât mai multor specialiști din domeniu, dar și a celorlalți care sunt interesați de aspectele sprijinului de geniu. În opinia mea, toate marile operații militare din istorie și cu precădere operațiile desfășurate de către legiunile militare romane s-au bazat, sub o formă sau alta, pe componentele sprijinului de geniu. Astfel s-au realizat importante căi de comunicații pietruite, numeroase valuri de pământ pentru apărare, castele importante pentru siguranță, pe diferite perioade de timp care au constituit avanposturi înaintate pentru trupe, materiale, refugii, precum și alte lucrări mai ample de aducțiuni de apă, adăpostire a flotei etc. Toate aceste aspecte au fost bine sesizate în ultima perioadă de timp, s-a dezvoltat tehnica și tehnologia necesară cu scopul de a contribui la crearea unor facilități sau obstacole și astfel au luat ființă structurile de geniu moderne. Spun acest lucru cu regret, dar și cu mândrie în același timp deoarece consider că existența elementelor care definesc forțele de geniu se află undeva la armate prietene sau aliate și se poate face o referire la acestea sau reprezintă deziderate importante pentru această specialitate militară.

Sprijinul de geniu este o componentă a asistenței operaționale și constă în totalitatea sarcinilor de geniu care se planifică, se organizează și se execută în sprijinul forțelor participante la lupta armată, la operațiile de stabilitate și de sprijin, precum și la cele intermediare. Sprijinul de geniu este necesar la toate eșaloanele și nivelurile operațiilor, iar în funcție de locul din zona de operații în care este executat poate avea două funcțiuni: sprijin de geniu de luptă și sprijin de geniu al forței.

Sprijinul de geniu de luptă cuprinde sarcinile de geniu asociate cu sprijinul direct pentru operațiile curente sau imediate, în zona operațiilor de la contact și are drept scop menținerea/accelerarea ritmului operației și îndeplinirea cerințelor tactice pe termen scurt. Sprijinul de geniu de luptă are un rol deosebit în asigurarea mobilității și menținerea capacității de luptă a forțelor proprii, precum și în executarea sarcinilor de contramobilitate pentru a împiedica manevra liberă a forțelor inamice.

Sprijinul de geniu al forței cuprinde acele sarcini de geniu executate în sprijinul indirect al operațiilor curente și viitoare, în zona operațiilor din afara contactului, care asigură pregătirea deliberată și pe termen lung a zonei de operații, precum și susținerea forțelor pe parcursul tuturor fazelor operației.

Rolurile sprijinului de geniu se manifestă în domeniile mobilității, contramobilității, menținerii capacității de luptă și sprijinului de geniu general. Pentru îndeplinirea acestor roluri în sprijinul misiunii grupării de forțe, structurile de geniu execută sarcini care pot fi prevăzute explicit sau pot fi deduse din planuri, ordine și anexe.

Sprijinul de geniu pentru realizarea mobilității. Forțele luptătoare au nevoie de abilitatea de a se mișca rapid și liber în zona de operații pentru a-și îndeplini misiunile lor de bază. Mobilitatea este necesară pentru a se asigura concentrarea efortului și desfășurarea rapidă în scopul angajării inamicului sau dezangajării de acesta.

În contextul noului cadru operațional, operațiile de contramobilitate ale inamicului, indiferent de tip, se axează, pe oprirea sau încetinirea forțelor NATO astfel încât să le fixeze în zona țintă sau în limita libertății de manevră. Pentru a îndeplini aceste misiuni, inamicul poate folosi mijloacele aeriene și minele terestre, inclusiv cele dispersate și IEDs. Obstacolele naturale și distrugerea infrastructurii vor fi, de asemenea, folosite pentru mărirea eficienței obstacolelor realizate, căutând să restrângă posibilitățile de mobilitate ale forțelor NATO/propriei.

Mediul urban reprezintă un mediu favorabil pentru dezvoltarea de către inamic a unei game de noi amenințări și oportunități distructive fapt ce va solicita din partea forțelor aliate conceperea și realizarea unor vehicule de geniu și soluții tehnice pentru a face față cu eficiență acestor potențiale provocări împotriva mobilității.

Forțele proprii vor încerca să ocolească sau să depășească obstacolele și să mențină mobilitatea, folosind propriile resurse disponibile. Pentru a se menține ritmul și inițiativa, în operațiile care presupun manevra, la întâlnirea obstacolelor se vor întreprinde următoarele acțiuni: ocolirea; trecerea peste obstacole cu mijloacele din dotare; desfășurarea forțelor specializate pentru trecerea obstacolelor.

Menținerea ritmului și a mobilității la întâlnirea unui obstacol, amplasat sau nu de către inamic, depinde de următorii factori: evaluarea din timp a eventualelor obstacole care sunt de trecut; descoperirea la timp și cercetarea obstacolelor; desfășurarea forțelor într-un dispozitiv adecvat astfel încât să depășească obstacolele cât mai repede posibil; procedurile și antrenamentele eficiente.

În sprijinul mobilității forțelor proprii, principalele misiuni de geniu sunt: trecerea văilor adânci, cu apă sau uscate; operațiile de deminare: detectarea, cercetarea, marcarea, ocolirea, traversarea și deminarea zonelor; operațiile împotriva obstacolelor: traversarea, ocolirea sau reducerea obstacolelor, altele decât văile adânci sau zonele minate; refacerea și construcția drumurilor pentru deplasările tactice; sprijinul aviației înaintate

prin construirea, repararea și întreținerea pistelor înaintate și pregătirea zonelor de aterizare – bazele de operare înaintate/FOB și punctele înaintate pentru aprovizionare și realimentare/ FARP.

Sprrijinul de geniu pentru realizarea contramobilității. Operațiile de contramobilitate afectează capacitatea inamicului de a executa fără restricții manevre interzicându-i acestuia posibilitatea de a se folosi de caracteristicile terenului. De asemenea, aceste operații pot reduce efectul superiorității numerice a unui atacator și îl pot canaliza în zone unde poate fi înfrânt. Planificarea contramobilității trebuie să țină cont de necesitățile de manevră ale forțelor proprii.

Dezvoltarea planificată a unei varietăți de sisteme tehnologice avansate bazate pe muniții dispersate, împreună cu elemente de tip autoneutralizare/SN și autodistrugere/SD, va mări semnificativ capacitatea forțelor proprii de a crea rapid o varietate de efecte de contramobilitate corespunzătoare, letale sau neletale, pe tot spațiul de luptă, modelându-l în avantajul propriu. O astfel de capabilitate este folositoare și în alte situații îndeosebi în mediul urban.

Inamicul își poate spori mobilitatea pentru a obține superioritate în ceea ce privește forțele la un moment și loc decisiv și pentru a menține ritmul operațiilor. Echipamentul inamicului poate fi conceput pentru a da posibilitatea forțelor acestuia să facă față acestor cerințe. Trupele de geniu pot fi organizate și înzestrate să ajute la menținerea ritmului ridicat de deplasare prin curățirea și menținerea viabilității itinerarelor/drumurilor pentru înaintarea unităților din toate armele și specialitățile militare, inclusiv prin crearea de culoare prin câmpurile de mine sau alte tipuri de obstacole, precum și prin traversarea văilor adânci.

Operațiile de contramobilitate trebuie puse în acord cu întreruperea mobilității inamicului, dar fără a limita propria capacitate de a executa manevre fără restricții. Obstacolele pot fi orientate în funcție de teren, obiective sau situație. Probabilitatea de a opera într-un mediu urban/teren închis impune o capacitate coerentă de contramobilitate ca și în alte zone de teren mai deschis, concomitent cu intenția de a direcționa deplasarea inamicului în zone dinainte stabilite.

Pentru a putea realiza efectele cerute de către comandant asupra manevrei inamicului, planificarea obstacolelor va urmări pregătirea informativă a câmpului de luptă/IPB și procesele de estimare. În cadrul acestora comandantul își va exprima intenția privind integrarea obstacolelor de către armele întrunite/CAOI și va căuta să mențină libertatea de manevră a forțelor proprii concomitent cu împiedicarea manevrei inamicului prin întrerupere, întoarcere, fixare sau blocare.

Principalele misiuni de geniu pentru realizarea contramobilității sunt: amplasarea obstacolelor prin utilizarea minelor, explozivilor, săpăturilor etc; întărirea obstacolelor artificiale; extinderea obstacolelor naturale; ridicarea nivelului de sincronizare dintre arme/specialități privind valoarea obstacolelor prin acoperirea acestora cu foc eficient.

Sprijinul de geniu pentru menținerea capacității de luptă include aspectele fizice ale protecției personalului, armamentului și materialelor împotriva efectului armamentului inamic și a diferitelor sisteme de detectare. Poate include și măsuri de mascare și inducere în eroare.

Inamicul poate folosi masiv puterea de foc pentru suprimare și distrugere și pentru a intensifica șocul acțiunilor forțelor atacatoare. Poate desfășura o gamă largă de sisteme de supraveghere a zonelor și de descoperire a țintelor. Pe de altă parte, acesta poate folosi mijloace neconvenționale cum ar fi oameni și vehicule care transportă dispozitive explozive inclusiv atacuri sinucigașe.

Toate genurile de armă și servicii sunt responsabile pentru protecția imediată a propriilor forțe. Forțele de geniu întăresc măsurile de protecție a unităților în limitele resurselor avute la dispoziție și a priorităților ordonate de către comandant. Sprijinul de geniu se concentrează pe executarea sarcinilor care necesită deprinderi speciale și echipamente specializate. Măsurile de protecție încep cu folosirea acoperirilor și posibilităților de mascare naturale, urmate de săparea și amenajarea pozițiilor de luptă și a lucrărilor de protecție.

Pe timpul operațiilor de stabilitate și de sprijin, proiectarea, asigurarea resurselor și construirea facilităților necesare pentru protecția forței, inclusiv a câmpurilor, precum și asigurarea utilităților, sunt în responsabilitatea geniștilor. Această sarcină importantă solicită o gamă largă de deprinderi și echipamente pentru protecția forței pentru a o face capabilă să execute operații eficiente în tot spectrul de operații.

Principalele misiuni de geniu pentru menținerea capacității de luptă sunt: pregătirea și amenajarea fortificațiilor de campanie; consolidarea și executarea lucrărilor de infrastructură de protecție, incluzând protecția colectivă împotriva armelor CBRN; mascarea prin ascundere și inducerea în eroare a inamicului; curățirea câmpului de tragere.

Sprijinul de geniu general presupune activități de consiliere și expertiză tehnică, furnizarea de resurse și forță de lucru, altele decât cele furnizate de sprijinul de geniu de luptă organic direct operațiilor combative. Acesta va fi concentrat predominant pe operațiile pre/postconflict și pe operațiile din spatele dispozitivului propriu pe timpul conflictului armat. Poate implica un grad foarte mare de sprijin între

categorii de forțe, iar sarcinile genistice sunt, de regulă, de durată și bazate, cu precădere, pe soluții special proiectate și elemente prefabricate, care vor îndeplini o cerință operațională pe termen lung.

Principalele misiuni ale sprijinului de geniu general sunt: aprovizionarea cu apă în situații de urgență; asigurarea energiei electrice de urgență; sprijinul operațiilor aeriene; construcția și mentenanța utilităților și a structurilor; participarea la înlăturarea efectelor ADM CBRN; sprijinul misiunilor de reconstrucție și CIMIC.

În concluzie, se poate aprecia că sprijinul de geniu reprezintă o componentă care multiplică elementele de putere ale unei forțe, dă consistența, stabilitatea și suplețea unui dispozitiv operativ de nivel tactic, operativ sau strategic. De asemenea prin elementele de structură ale sprijinului de geniu sunt identificate elementele specifice care contribuie la realizarea acestuia prin și de către sau cu ajutorul forțelor specializate de geniu.

BIBLIOGRAFIE

- F.T.-1, S.M.G.–64 din 20.11.2006, Doctrina operațiilor Forțelor Terestre, ediție 2006.*
- S.M.G.– 98/2007 F. T.-9, Manualul sprijinului de geniu în operațiile Forțelor Terestre, București, 2007.*
- F.T.-3, Manualul de tactică generală a Forțelor Terestre, ediție 2006.*
- ATP - 52, Doctrina trupelor de geniu în NATO, STANAG – 22394.*
- SMG 95/2009 G-1 Doctrina sprijinului de geniu în operațiile întrunite, București, 2009.*
- STANAG 2394 ATP 52 (B), ediția a 3-a, Doctrina de geniu din Forțele Terestre.*

SURPRINDEREA, PRINCIPIU ÎNTOTDEAUNA PREZENT ÎN LUPTA ARMATĂ

SURPRISE, A PRINCIPLE THAT WILL ALWAYS BE PREZENT IN THE ARMED CONFLICTS

Col.drd. Ioan-Marian CRISTUREAN*
U.M. 02565, Cluj-Napoca

Analizând evoluția conflictelor militare din epoca modernă, am considerat necesară revizuirea modului în care se manifestă principiile războiului datorită evoluțiilor tehnologice.

Aceasta ne face să credem că problematica este de actualitate. Pentru început voi aborda surprinderea, ca principiu totdeauna prezent în lupta armată.

Analyzing the evolution of the military conflicts, from modern age, I have considered necessary a review of the manifestation mode of the principles of military war in present, especially because of the technological evolution.

This is why we believe that a review of this problem is necessary and useful. Therefore, in this case, we will stop, for the beginning, at the surprise, a principle that will always be present in the armed conflicts.

Cuvinte-cheie: surprindere; război; luptă armată; manevră; acțiuni militare.

Keywords: *surprise; war; warfighting; maneuver; military operation.*

Confruntările militare care au însoțit istoria societății omenеști au consacrat surprinderea ca principiu de bază al acțiunii militare. Deși atât de prezent, „binecunoscut și folosit de către toată lumea”, principiul surprinderii rămâne, în același timp, poate cel mai greu de examinat și de studiat în profunzimea sa. Dificultatea este determinată de faptul că surprinderea și evitarea ei nu pot fi concepute decât în strânsă legătură cu ceea ce se relevă ca imprevizibil, sau chiar ca necunoscut, în acțiunea militară,

* e-mail: cristureanioanmarian@yahoo.com

un vast și diversificat câmp de fenomene, care se adresează cu prioritate psihicului uman.

Abordarea teoretică a surprinderii este dificilă și ca urmare a faptului că, spre deosebire de oricare alt principiu al acțiunii militare, are căi și domenii de manifestare practică mai puțin precise, fiind printre altele și rezultanta acțiunii factorilor aleatori, ceea ce a făcut ca, în unele conflicte, cu toate măsurile luate de către comandanți și trupele din subordine, să fie surprinși de adversar, să fie obligați să se supună voinței acestuia. Pe drept cuvânt, în acțiunea militară surprinde acela care reușește să impună planurile sale.

Surprinderea și evitarea ei au preocupat din toate timpurile gândirea militară, numeroși teoreticieni făcând referiri – sau chiar elaborând studii – cu privire la rolul acestora în lupta armată, la domeniile de manifestare, metodele și procedeele de realizare.

Gânditorul militar chinez Sun Tzu – în opera sa „Arta războiului” – aprecia că: „Întreaga artă a războiului se bazează pe înșelătorie. De aceea, dacă ești capabil, simulează incapacitatea; dacă ești activ, simulează pasivitatea. Dacă ești aproape, fă să se creadă că ești departe, și dacă ești departe fă să se creadă că ești aproape. Momește inamicul pentru a-l prinde în capcană; simulează neorânduiala și lovește-l [...]. Enervează-l și derutează-l pe comandantul lui de căpetenie [...]. Atacă-l când și acolo unde nu este pregătit; acționează când el nu se așteaptă la așa ceva”¹.

Carl von Clausewitz a făcut și el o analiză profundă asupra rolului surprinderii și a domeniilor de manifestare a acesteia în lupta armată. Evitând supraestimarea rolului surprinderii, tendință manifestată la alți teoreticieni militari, Clausewitz consideră că „ea stă, mai mult sau mai puțin la baza a tot ce se întreprinde, pentru că fără surprindere, de fapt, nu se poate închipui superioritatea în punctul hotărâtor”².

El situează secretul și rapiditatea în rândul factorilor inițiali de care depinde realizarea surprinderii. Ambii factori presupun o mare energie în conducerea trupelor, disciplină în luptă și o conștiinciozitate în serviciu. Teoreticianul militar german a sesizat că surprinderea nu este un *factotum*, că ea trebuie potențată de alți factori. „Cu moliciune și prea puțină fermitate în principii – susține el – degeaba se contează pe surprindere”³.

O lungă perioadă, surprinderea a fost pusă în legătură aproape exclusiv cu manevra, considerându-se că aceasta îi condiționează reușita. De aceea, în ultima jumătate a secolului al XIX-lea și în cele două războaie mondiale din secolul al XX-lea, problema ritmului de executare a

¹ Sun Tzî, *Arta războiului*, Editura Militară, București, 1976, p. 33.

² Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1965, p. 180.

³ *Ibidem*, p. 180.

acțiunilor militare a preocupat pe mulți autori. Majoritatea lor considerau că efectul surprinderii rezultă, în principal, din rapiditatea manevrei. Nu este lipsit de interes de amintit ce deseori se afirma: metaforic, cheia succesului unui conducător de oști „stă în picioarele oștenilor săi”. Se constata faptul că de rapiditatea deplasărilor depindea, de cele mai multe ori, de succesul unei manevre și, deci, realizarea surprinderii.

Pornind de la condițiile de ducere a războiului specifice secolului al XIX-lea, Clausewitz considera că cel mai adecvat domeniu de manifestare a surprinderii este tactica. „În tactică – consideră Clausewitz –, surprinderea este mult mai la locul ei, din motivul firesc că toate duratele și spațiile sunt mai mici. În strategie, ea devine deci cu atât mai posibilă cu cât măsurile respective sunt mai aproape de domeniul tacticii, și cu atât mai dificilă cu cât acestea se află mai sus, către domeniul politicii”⁴.

Istoria militară nu a confirmat această idee a lui Clausewitz. Experiența războaielor din secolul nostru demonstrează că surprinderea poate fi realizată, cu cele mai spectaculoase efecte, în toate domeniile artei militare, chiar și în domeniul strategic, unde urmările ei se manifestă pe termen lung sau sunt decisive în deznădământul războiului (cazurile Olandei, Greciei, Iugoslaviei, Danemarcei în cel de-al Doilea Război Mondial).

Este notoriu că marile succese obținute în confruntările militare din toate timpurile s-au bazat, în majoritatea lor, pe modalități de acțiune uneori greu de imaginat de către adversar, ca urmare a raportării într-o manieră nouă la cerințele legilor și a principiilor luptei armate, chiar dacă, aparent, ele au fost încălcate.

Gândirea militară românească a acordat, și ea, o atenție deosebită problematicii surprinderii în acțiunile militare. În numeroase lucrări s-au formulat opinii dintre cele mai diferite cu privire la conținutul, domeniile, metodele, procedeele, efectele surprinderii. Astfel, în lucrarea „Elemente de strategie” sunt scoase în evidență atât efectele pe care le produce surprinderea și influența directă asupra luptei și operației, cât și omniprezența ei în concepția comandanților: „În toate timpurile surprinderea a avut un rol hotărâtor în obținerea victoriei. Toți marii căpitani atât în manevra strategică, cât și pe câmpul de bătălie”⁵.

Studii interesante privind rolul surprinderii au fost făcute și în perioada postbelică. Se consideră că surprinderea amplifică efectele forței proprii punând în inferioritate forțele adverse și constituie o garanție de reușită a manevrei și un complement indispensabil al vitezei.

⁴ *Ibidem*, p. 103.

⁵ I. Sichițiu, Al. Ioanițiu, *Elemente de strategie*, Editura Cartea Românească, București, 1936, p. 132.

Trecerea în revistă a opiniilor câtorva dintre teoreticienii militari, aparținând celor mai diverse epoci istorice, referitoare la surprindere în acțiunile militare, a avut drept scop evidențierea permanenței de care s-a bucurat principiul respectiv în studiile de artă militară, rolul lui în obținerea succesului.

În concluzie, se poate spune că surprinderea are, și va avea, un rol foarte important în pregătirea și în ducerea acțiunilor militare, în toate domeniile artei militare, întrucât aceasta urmează să asigure lovitura pe neașteptate a adversarului, să provoace panică în rândurile sale, să-i reducă capacitatea de ripostă și să-i dezorganizeze conducerea, creând condiții favorabile nimicirii lui cu forțe și mijloace mai puține și schimbării raportului de forțe.

Teoria militară consideră că surprinderea constituie un principiu de bază al acțiunilor militare. Evident, ipostazele în care poate fi perceput și studiat sunt diverse.

Deși în domeniul acțiunilor militare esența surprinderii o reprezintă, cel mai adesea, caracterul neașteptat al acțiunilor, totuși, numai neprevăzutul pentru adversar nu poate explica totul, ci este necesară și participarea unor mijloace corespunzătoare. Astfel, o acțiune ofensivă surprinde pe inamic nu numai prin simplul fapt că se produce pe neașteptate, ci și pentru că ea este dusă cu mijloace corespunzătoare obținerii unui succes important. Prin urmare, surprinderea este rezultatul unor acțiuni concepute, organizate și desfășurate astfel încât să aibă un caracter neașteptat pentru inamic în ceea ce privește locul, momentul și mijloacele cu care se execută lovitura, găsindu-l nepregătit sau punându-l în situația de a lua cu greu măsuri de contracarare. Toate acțiunile militare trebuie astfel concepute, organizate și executate astfel încât, prin folosirea cu pricepere a situației create și a mijloacelor de care dispunem, să obținem succesul punând pe inamic în situația de a nu prevedea acțiunea noastră sau a nu putea lua măsuri corespunzătoare în timp oportun, deci de a fi în imposibilitatea de a face față situației create.

Conform Doctrinei operaționale a Forțelor Terestre, surprinderea inamicului este principiul care presupune executarea de acțiuni la momentul, în locul sau într-un mod neașteptat de către adversar, care să producă, cel puțin, întârzierea conștientizării și a reacției eficiente a acestuia. Are rolul de a impune adversarului voința proprie, de a realiza superioritatea în punctul și la momentul hotărâtor.

Surprinderea mai este definită ca fiind rezultatul măsurilor întreprinse pentru pregătirea și desfășurarea acțiunilor de luptă în ascuns în locul, momentul și cu mijloacele strict necesare, astfel încât să aibă un caracter neașteptat pentru adversar. Ea trebuie să asigure lovirea

adversarului, să provoace panică, să-i reducă capacitatea de luptă și să-i dezorganizeze conducerea, creând condiții favorabile pentru nimicirea lui, chiar în condițiile când acesta este superior numeric și ca înzestrare tehnică.

Din punct de vedere militar, prevenirea (evitarea) surprinderii presupune un ansamblu de măsuri și acțiuni luate încă din timp de pace și continuate pe toată durata războiului, cum sunt: executarea neîntreruptă a cercetării; ascunderea grupărilor de forțe, a lucrărilor de amenajare genistică a terenului și a altor obiective, inducerea în eroare a adversarului.

Ca normă de conduită strategică (operativă și tactică), surprinderea inamicului, fiind rezultatul unei activități îndelung studiate și dirijate spre o anumită direcție – lovirea adversarului în mod neașteptat – trebuie să se sprijine pe analiza condițiilor în care urmează să se desfășoare acțiunile militare. Cerințele principiului nu se realizează din „întâmplare” ori în urma ori în urma „inspirației”, ci ca urmare a unei activități creatoare a comandantului, a statului major și a trupelor, este rezultatul unei conduceri ferme și al ingeniozității în conducere și execuție.

Stând la baza acțiunilor ce se desfășoară în război, surprinderea devine mijlocul de realizare a superiorității în punctul hotărâtor, sursă a numeroase efecte negative pentru cel surprins. Acestea se pot metamorfoza însă în factori de succes numai la acela care, declanșând acțiunile prin surprindere, îi impune adversarului voința sa. Dacă surprinderea reușește, atunci cu siguranță că acțiunea respectivă va provoca panică în rândurile adversarului, confuzie și descurajare, comandamentelor și trupelor sale le va paraliza voința și le va reduce brusc capacitatea de luptă. Totodată, surprinderea va duce și la dezorganizarea conducerii trupelor adversarului, la amplificarea succesului propriu, creând condiții favorabile chiar pentru nimicirea unor forțe superioare.

Problematika efectelor surprinderii a fost și este amplu dezbătută în literatura de specialitate. După fiecare război, bătălie sau luptă câștigată ori pierdută s-a încercat și se încearcă să se vadă în ce măsură efectele surprinderii au contribuit la câștigarea, pe de o parte, a victoriei, iar pe de altă parte, la insuccese. Efectele surprinderii sunt atât de ordin politic, militar, moral, psihologic, cât și material.

Dacă avem în vedere concepțiile cu privire la amplificarea sau la diminuarea posibilităților de realizare a surprinderii, constatăm că efectele politico-militare ale acesteia țin mai ales de principiile doctrinei militare care stau la baza sistemului militar al unui stat și de măsurile luate pentru apărare. Astfel, unele state pot fi surprinse chiar și după amenințarea efectivă din partea agresorului, uneori după o perioadă de câteva luni sau mai mult, în timp ce altora le sunt suficiente doar două-trei zile de la

amenințare pentru a lua toate măsurile de contracarare a invaziei. În ambele cazuri, realizarea surprinderii depinde de gradul de pregătire a sistemului militar al țării și de capacitatea lui de reacție rapidă. În primul exemplu avem de-a face cu o doctrină militară care nu s-a putut adapta la condițiile politico-militare concrete, în timp ce în celălalt caz se dispune de o doctrină militară adecvată, care permite trecerea în timp scurt a forțelor armate și a economiei naționale de la starea de pace la cea de război, acoperirea oportună a frontierei de stat și realizarea înainte sau concomitent cu declanșarea agresiunii a dispozitivului strategic de apărare, în structura căruia sunt incluse toate forțele componente.

Un rol însemnat în obținerea victoriei în cazul declanșării agresiunii prin surprindere îl are factorul moral. Din punct de vedere moral, cel surprins are, cel puțin la început, sentimentul inferiorității și imaginea înfrângerii trăirii foarte greu de stăpânit atât de către comandanți, cât și de către trupele subordonate. Efectele morale ale surprinderii sunt amplificate în mare măsură de necunoașterea sau cunoașterea incompletă a intențiilor adversarului.

Efectele morale sunt diferențiate și în funcție de alți factori: nivelul pregătirii pentru luptă, starea morală, gradul de coeziune în luptă, capacitatea de conducere. Un rol important îl are atitudinea adversarului și capacitatea lui de a exploata efectele morale ale surprinderii. Impactul surprinderii asupra moralului adversarului a fost descoperit de multă vreme, problematica făcând obiectul a numeroase elaborări teoretice. Clausewitz, de pildă, arăta că „surprinderea devine, deci, mijlocul superiorității, dar mai trebuie privită și ca un principiu independent, și anume prin efectul ei moral. Unde reușește la un grad înalt, ea are drept consecință confuzia și descurajarea adversarului, și există multe exemple, mari și mici, cum aceasta multiplică succesul”⁶.

Surprinderea are efecte psihologice, influențând asupra stării psihice a luptătorilor, și ca urmare, a specificului acțiunilor militare. Astfel, lupta de întâlnire, manevra de întoarcere și de învăluire, ripostele ofensive executate în flanc și spate duc, de regulă, la „dezechilibrarea psihologică” a adversarului, la apariția simțământului că el a căzut în cursă. Cercetările psihologice au dovedit că stimulii periculoși, neprevăzuți, situațiile noi, pline de risc, necunoașterea semnificației și însemnătății unor acțiuni desfășurate de către adversar – așa cum se întâmplă, de fapt, în cazul surprinderii – determină schimbări profunde în psihicul luptătorilor, le reduce spiritul de inițiativă și capacitatea de analiză a evenimentelor, le provoacă dereglări în activitate, pot duce la apariția panicii. Din aceste motive, surprinderea poate fi considerată și „o stare specifică a conștiinței”,

⁶ Carl von Clausewitz, *op.cit.*, p. 310.

provocată de apariția unei situații neprevăzute, ce impune acțiuni de răspuns rapide, dar pentru care nu există o deplină pregătire.

În timp de război, omul este confruntat cu o multitudine de evenimente și situații dintre cele mai diferite și neașteptate. Atunci când informațiile ce-i parvin îl surprind, el rămâne temporar dezorientat, nu știe ce să facă, îi trebuie timp să se „dezmeticească” și să decidă, poate avea reacții neadecvate, poate fi cuprins de nesiguranță și teamă, sau chiar poate să intre în panică. În aceste condiții, foarte important este factorul timp, omul putându-se adapta repede. Restabilirea structurii proceselor psihice întrerupte din cauza surprinderii este, însă, în funcție de mai multe condiții, cea mai importantă, de nivelul pregătirii pentru luptă: cu atât mai scurt este acest timp de revenire, cu cât este mai mare gradul de instruire. Apare astfel necesitatea ca efectele psihomorale inițiale ale surprinderii să fie exploatate oportun și amplificate prin acțiuni care să nu permită adversarului restabilirea situației și adoptarea unor variante de acțiune modificate, dar eficiente.

Surprinderea este generată de o situație neașteptată, dar ea are efecte atunci când adversarul nu este pregătit pentru a o rezolva. Cu cât situația în care este pus adversarul va fi mai „uluitoare” pentru acesta, cu atât surprinderea va fi mai mare, efectele ei mai puternice, iar timpul necesar de revenire va fi mai mare pentru el.

Nu întâmplător, înțeleptul chinez Sun Tzî aprecia că „un inamic surprins este pe jumătate învins; nu este același lucru dacă are timp să se dezmeticească; în acest din urmă caz, el poate găsi posibilitatea să-ți scape și resurse pentru a te nimici.”⁷

Crearea unor situații neașteptate pentru inamic presupune, adeseori, îndepărtarea de la un mod de a proceda rațional, acceptarea cu bună știință a unor riscuri generate de punerea propriilor forțe și mijloace în situații nefavorabile, ducerea acțiunilor de luptă în condiții improprii. Apare astfel necesitatea ca în organizarea luptei să se evalueze cu cât mai multă precizie dacă adversarul are în vedere sau nu o eventuală acțiune în sectorul respectiv. Este o condiție de primă importanță pentru succesul acțiunii. Astfel, cel ce-și propune să surprindă, se va găsi cu certitudine în postura de surprins.

Surprinderea nu are numai efecte morale și psihologice. Întotdeauna ele se combină cu cele materiale (pierderi mari în personal și tehnică militară, dezorganizarea sistemului de conducere, logistic etc.). Dacă celelalte efecte pot fi, într-un fel sau altul, diminuate, cel material este absolut, constituind modalitatea principală prin care surprinderea își manifestă influența asupra raportului de forțe și câștigării inițiativei. Despre acestea, generalul

⁷ Sun Tzî, *op.cit*, p. 35.

Sichitiu spunea: „Dacă la un comandant cu sânge rece și la o armată cu moral ridicat, efectele surprinderii morale pot fi limitate, cele ale surprinderii materiale produc întotdeauna un efect hotărâtor.”⁸

Rezultatele pe plan moral și cele dobândite pe plan material sunt în strânsă legătură și nu se pot separa decât printr-o analiză teoretică. Dacă incapacitatea de a găsi rezolvări concrete, rezultat al efectelor morale, se soldează cu victime omenești și importante pagube materiale, pierderile pe plan material provoacă, la rândul lor, serioase efecte asupra psihicului luptătorilor.

În unele cazuri, lipsa de perseverență a comandanților în desfășurarea unor acțiuni care să surprindă adversarul a permis acestuia să-și revină și să ia măsurile corespunzătoare de limitare a proporțiilor eșecului, sau chiar să încline balanța victoriei în favoarea sa. De aceea, dezvoltarea succesului obținut în urma surprinderii adversarului ne apare ca o condiție importantă prin care se dă finalitate acesteia și care compensează riscul asumat prin organizarea și executarea acțiunilor surpriză.

Efectul moral și cel material se realizează prin devansarea adversarului în deschiderea focului, prin executarea loviturilor pe direcțiile și în raioanele în care el se așteaptă mai puțin, cât și prin aplicarea unor forme ingenioase de manevră. Adversarul va fi surprins și atunci când nu este în măsură să facă față situației, chiar dacă ar lua de la început unele măsuri de prevenire. Surprinderea se manifestă și atunci când adversarul cunoaște acțiunea noastră, dar nu poate lua măsuri de contracarare fie pentru că acțiunea lui este tardivă, fie că forțele îi sunt angajate în alte acțiuni și nu le poate întrebuința oportun. Această cale de surprindere este condiționată de rapiditatea execuției manevrei și lovituri, de angajarea forțelor – în special a rezervelor – în acțiuni numeroase, diseminate spațial, un rol hotărâtor avându-l infiltrările de subunități mici, lupta grupărilor încercuite pe diverse obiective, a subunităților în adâncimea dispozitivului sau, lupta de rezistență. Toți marii comandanți care au reușit victorii strălucite în diferite perioade ale istoriei s-au bazat pe efectele surprinderii, materializate fie în organizarea, înzestrarea și pregătirea trupelor, în procedeele de ducere a luptei, a manevrei de forțe și mijloace, fie în modul de folosire a terenului, a condițiilor meteorologice, a factorului timp etc.

În concluzie, *principalii factori* care contribuie la realizarea surprinderii adversarului în acțiunile militare moderne sunt: prevederea; cunoașterea cât mai temeinică a factorilor situației; tendințele de evoluție a acestora și a influenței pe care o au sau ar putea-o avea în viitor asupra fizionomiei și a deznodământului acțiunilor: flexibilitatea gândirii și

⁸ I. Sichitiu, Al. Ioanițiu, *op.cit.*, p. 70.

acțiunii; rapiditatea; inițiativa; capacitatea comandanților de a-și asuma riscul necesar calculat; păstrarea secretului asupra acțiunilor proprii; mascarea; intoxicarea permanentă a adversarului cu informații false; oportunitatea; precizia și violența focului; mobilitatea și manevra trupelor; întrebuițarea unor procedee noi de acțiune.

BIBLIOGRAFIE

- Col.dr. Arsenie Valentin, *Principii ale luptei armate în războiul întregului popor*, Editura Militară, București, 1987.
- Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982.
- Col.prof.univ.dr. Frunzeti Teodor, *Securitatea națională și războiul modern*, Editura Militară, București, 1999.
- Col. Hoțu Anghel, mr. Leordean Alexandru, *Normă și valoare în acțiunea militară*, Editura Militară, București, 1990.
- Gl.mr. Marin Ilie, *Reflectare legilor și principiilor luptei armate în conducerea strategică a forțelor*, Editura Militară, București, 1997.
- Col.dr. Onișor Constantin, *Teoria strategiei militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.
- Pașcu Ioan Mircea, *Armele și politica*, Editura Politică, București, 1989.
- Gl.bg.dr. Paul Vasile, *Conflictele secolului XXI*, Editura Militară, București, 1999.
- Dr. Posea Constantin, *Teoria generală a științei militare*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 1998.
- Col.dr. Savu Alexandru Gheorghe, *Studii de istorie și teorie militară*, Editura Militară, București, 1980.
- Gl.lt. Șuța Ion, *Lupta armată*, Editura Militară, București, 1978.
- Col.prof.univ. Toma Gheorghe, *Arta operativă încotro?*, Editura Artprint, București, 2000.
- DEX*, Editura Academiei Române, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, București, 1998.
- Lexicon Militar*, Editura Militară, București, 1980.
- Logica acțiunii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Membrii titulari și membrii corespondenți ai Academiei Oamenilor de Știință din România, *Tratat de știință militară, vol. 1*, Editura Militară, București, 2001.
- Revista Forțelor Terestre*, nr. 5 / 2000.

ORGANELE DE COMANDĂ ȘI CONTROL ALE SPRIJINULUI LOGISTIC ÎN MISIUNILE DE MENȚINERE A PĂCII CONDUSE DE CĂTRE *ONU*

THE COMMAND AND CONTROL STRUCTURES OF LOGISTIC SUPPORT IN PEACEKEEPING MISSIONS LED BY THE UN

Col.conf.univ.dr. Marilena Miorica MOROȘAN*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Misiunea organelor de comandă și control în operațiile de menținere a păcii conduse de către ONU este de a oferi sprijin logistic efectiv, eficient și în timp util, la cantitatea și calitatea corespunzătoare, și la cel mai mic cost, pentru ca misiunea să-și realizeze sarcinile sale mandatate, proporționale cu constrângerile operaționale și politice.

The mission of command and control structures in peacekeeping operations led by the UN is to provide logistical support in an effective, efficient and timely manner, appropriate quantity and quality and at the lowest cost. All these logistical requirements are necessary for the mission to carry out its mandated tasks proportionate to the operational and political constraints.

Cuvinte-cheie: pace; logistică; comandă; aprovizionare; transport.

Keywords: *peace; logistics; command; supply; transport.*

Operațiile de menținere a păcii conduse de către ONU sunt dimensionate diferit în funcție de misiune. Acestea pot fi reprezentate de către un grup mic de observatori, care poate fi alcătuit din civili, poliție, militari sau o combinație a acestor categorii, ori poate fi o operație întrunită a forțelor terestre, maritime și aeriene care implică zeci de mii de trupe. De aceea, pentru a îndeplini cerințele logistice ale misiunii se utilizează diverse concepte de acordare a sprijinului logistic. Fiecare concept trebuie să fie adaptat pentru o anumită misiune în funcție de sarcinile operaționale,

* e-mail: marlinmoro@yahoo.com

spațiu și timp, personal, materiale, mediu, climă, infrastructură și resurse disponibile. Acesta poate include elemente mobile sau statice, civile sau militare, cu depozite în teatru sau reprovizionare din țară, dar în cele mai multe cazuri, o combinație a acestor elemente.

Utilizarea și coordonarea acestor resurse umane, financiare și materiale într-un mod eficace în operațiile de menținere a păcii este obiectivul principal al unor structuri din cadrul ONU.

Până în anul 2007, structura cu atribuții pe linie de logistică era FALD (*Field Administration and Logistics Division* – Divizia de Administrație și Logistică în Teren) cu sediul la New York¹. Aceasta era o componentă a Secției Planificare și Suport din structura DPKO (*Department of Peace Keeping Operations* – Departamentul Operații de Menținere a Păcii). Aria responsabilităților sale era cuprinzătoare, incluzând atât aspectele logistice ale unei misiuni ONU, cât și cele legate de organizațiile nonguvernamentale din zona operațiilor de menținere a păcii.

În anul 2006, numărul operațiilor conduse de către ONU a crescut foarte mult, iar personalul Biroului de Operații al DPKO fiind repartizat în cadrul acestora s-a diminuat. Pentru a adapta creșterea în număr și în complexitate a operațiilor, Secretarul General Ban Ki-Moon a făcut din reforma DPKO o prioritate. Astfel, începând cu iulie 2007 s-a creat Grupul de menținere a păcii al ONU având în compunere DPKO și DFS (*Department of Field Support* – Departamentul de Sprijin în Teren), cu scopul de a echilibra unitatea de comandă și de diviziune a muncii².

Chiar dacă nu mai are atribuții directe în ceea ce privește sprijinul logistic, DPKO este responsabil de elaborarea politicilor, planificarea și desfășurarea operațiilor de menținere a păcii și acționează ca un element de contact între Secretariatul ONU și statele membre în ceea ce privește aspectele operaționale și administrative de menținere a păcii.

În cadrul ONU, DFS este structura principală care răspunde de sprijinul logistic al operațiilor de menținere a păcii, incluzând probleme de personal, finanțe, achiziții, logistică, comunicații, tehnologia informației, și alte aspecte legate de administrarea resurselor. DFS are în compunere³: FPD (*Field Personnel Division* – Divizia de Personal), FBFD (*Field Budget and Finance Division* – Divizia de Finanțe și Buget în Teren), LSD (*Logistics Support Division* – Divizia de Sprijin Logistic), ICTD (*Information & Communications Technology Division* – Divizia de Tehnologii Informaționale și Comunicații).

¹ <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/usa/04977.pdf>, accesat la 25.10.2013

² <http://www.centerforunreform.org/node/321>, accesat la 20.11.2013

³ https://www.un.org/en/peacekeeping/documents/dpkodfs_org_chart.pdf, accesat la 23.11.2013

Recrutarea, gestionarea și păstrarea personalului civil cu înaltă calificare pentru operațiile conduse de către ONU, este atributul principal al FDP. De asemenea, aceasta determină viziunea strategică a resurselor umane pentru operații de menținere a păcii ale Organizației Națiunilor Unite, în exercitarea controlului general și responsabilității pentru desfășurarea atribuțiilor de management al resurselor umane în cadrul DFS.

Gestionarea unui proces de bugetare eficient este atributul FBFD, care oferă îndrumări pentru misiunile ONU de menținere a păcii privind formularea propunerilor lor de buget și rapoartelor de performanță și oferă suport pentru directorii din domeniu din teatrul de operații.

FBFD asigură, de asemenea, îndrumare pentru DPKO și Departamentul de Afaceri Politice (DAP) privind normele financiare și reglementările, politicile și procedurile, precum și bugetarea bazată pe rezultate și recomandări ale organismelor legislative. O altă responsabilitate este gestionarea eficientă a echipamentelor deținute de contingente, asigură plata unor indemnizații în cazul unui deces sau invaliditate rezultate în urma operațiilor din teren, precum și comunicarea și interacțiunea cu statele membre privind acordurile de participare, politicile și procedurile, stabilind direcțiile strategice pentru aceste activități de bază.

LSD este structura care pune în aplicare și monitorizează politicile și procedurile pentru toate problemele logistice din cadrul operațiilor de menținere a păcii. Divizia are patru componente⁴: OSS (*Operational Support Service* – Serviciul de Sprijin Operational), SSS (*Specialist Support Service* – Serviciul de Sprijin de Specialitate), TMS (*Transportation & Movement Service* – Serviciul de Transport și Mișcare), Baza Logistică ONU (*UN Logistics Base*).

Serviciul de Sprijin Operațional răspunde de planificarea și de coordonarea sprijinului logistic pentru misiunile existente în teatrele de operații, cele în curs de extindere, dar și pentru noile misiuni, incluzând și unele birouri de afaceri politice. Serviciul gestionează resursele pentru pregătirea, dislocarea rapidă și reprovizionarea trupelor, asigură securitatea operațiilor și mijloacelor aeriene ale DPKO urmărind totodată respectarea standardelor internaționale de siguranță.

Serviciul de Sprijin de Specialitate are rolul de a sprijini necesitățile misiunilor de menținere a păcii, ale misiunilor politice speciale, și ale Bazei Logistice a ONU. Acest serviciu asistă misiunea în planificarea și în gestionarea materialelor și serviciilor într-o mare varietate de condiții strategice. În mod special, secțiunile în cadrul SSS coordonează activitățile

⁴ http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/logistics_2/logistics_2_french.pdf, accesat la 28.11.2013

privind achizițiile, sprijinul de geniu, managementul materialelor din dotare și sprijinul medical.

Serviciul de Transport și Mișcare are sarcina de a asigura capacitatea logistică adecvată de sprijin aerian. De asemenea, ia măsurile necesare ca serviciile aeriene și maritime strategice pentru personalul militar și civil, dar și pentru materiale, vehicule și piese de schimb să fie furnizate la locul și momentul oportun, de maniera cea mai eficace pentru sprijinirea misiunilor ONU de menținere a păcii, dar și a altor misiuni oriunde în lume. Acest lucru implică transpunerea cerințelor în planuri detaliate pentru achiziționarea de bunuri și servicii, pentru consolidarea, recrutarea și dezvoltarea personalului din teren, precum și dezvoltarea și actualizarea politicilor, procedurilor și manualelor privind transportul și mișcarea.

ICTD este responsabilă pentru managementul și administrarea sistemelor informatice și de comunicații ale DFS la nivel mondial. ICTD răspunde, de asemenea, de operațiile și infrastructura de suport a centrului de date și de rețeaua complexă a Centrului de comunicații prin satelit al Bazei Logistice a ONU. Totodată aceasta gestionează datele utilizate de către personalul misiunii în exercitarea atribuțiilor lor, în paralel cu stocarea datelor utilizate la nivel global în cadrul misiunilor sprijinite de Departamentul de Afaceri Politice. Sistemul informatic trebuie să fie capabil să configureze rapid datele, astfel încât acestea să fie folosite oportun de către personalul misiunilor.

Fiecare dintre misiunile conduse de către ONU are o structură organizatorică adaptată în funcție de mandatul său. În timp ce misiunile își modifică dimensiunea, această structură organizațională se poate schimba. Deși misiunile sunt diferite în structura lor specifică de organizare, ele au elemente comune, printre care: Șeful misiunii, care este Reprezentantul Special al Secretarului General (*Special Representative of the Secretary General* – SRSG); Comandantul forței (FC); componenta administrativă; componenta militară; componenta de poliție militară; componentele civile specifice (electorală, referendum, juridică).

În funcție de mandatul și de componența misiunii, Secretarul General poate numi un Reprezentant Special în vederea conducerii componentelor operației (electorale, afaceri civile, militare, poliție civilă, administrație). Din punctul de vedere al logisticii operaționale, două componente principale (militare și civile) sunt plasate sub autoritatea șefului misiunii și sunt responsabile de gestionarea furnizării sprijinului logistic.

Componenta civilă este condusă de către CAO (*Chief Administrative Officer* – Ofițerul administrativ șef), care are în subordine CAS (*Chief of Administrative Services* – Șeful Serviciilor Administrative) și CISS (*Chief of Integrated Support Services* – Șeful Serviciilor de Sprijin Integrat).

CAO este numit de către șeful DFS. El este responsabil de gestionarea, în mod eficient și economic, a tuturor funcțiilor administrative ale misiunii. Acesta acționează în calitate de principal consultant al șefului misiunii cu privire la toate aspectele legate de administrarea misiunii. Problemele de personal, transport sau servicii tehnice sunt doar pentru componenta civilă. În ceea ce privește aspectele financiare și de aprovizionare această responsabilitate se extinde la întreaga misiune, inclusiv pentru componenta militară.

CAS răspunde de asigurarea personalului ONU și de sprijinul administrativ pentru misiune. Principalele secțiuni pe care le îndrumă CSA sunt: personal, finanțe, servicii generale, achiziții.

Secțiunea de Personal este condusă de către Șeful Personalului Civil care administrează personalul civil al misiunii, în conformitate cu normele și reglementările ONU, dar și cu alte instrucțiuni administrative oferind, de asemenea, orientări privind interpretarea și punerea în aplicare a normelor și reglementărilor ONU privind gestionarea personalului.

Directorul Financiar este șeful Secțiunii Finanțe și are ca atribuții gestionarea bugetului misiunii, evidența contabilă a fondurilor și decontarea tuturor tranzacțiilor financiare (de călătorie, diurna, salariale și de beneficii ale personalului local, materiale și servicii).

Șeful Secțiunii Servicii Generale este responsabil pentru: serviciile poștale și de curierat; serviciile de copiere și multiplicare a documentelor; serviciile de călătorie și de circulație, în coordonare cu personalul militar care se ocupă de controlul mișcării; articolele de birou în coordonare cu personalul militar responsabil pentru de aprovizionare; reclamații, investigații și control al materialelor; problemele de siguranță și de securitate în consultare cu Șeful Poliției Militare.

Secția de Achiziții condusă de către Șeful Serviciului Achiziții furnizează toate materialele și serviciile necesare componentelor misiunii.

CISS răspunde de furnizarea sprijinul logistic în cadrul misiunilor ONU de menținere a păcii, iar acest lucru îl face prin intermediul secțiunilor aflate sub coordonarea sa: transport, cazarmare, tehnologia informației și comunicații, aprovizionare, grupul de control al mișcării, grupul de control al materialelor, centrul întrunit de operații logistice.

Șeful Secțiunii de Transport se ocupă de coordonarea, alocarea, distribuirea, contabilizarea și întreținerea vehiculelor aparținând ONU, acesta putând dirija un parc de vehicule.

Șeful Secțiunii de gestionare și întreținere a clădirilor colaborează cu Șeful Geniului pentru asigurarea cazării și serviciilor de construcții, infrastructurii de geniu, utilităților și generatoarelor electrice pentru comandamentul misiunii.

Secțiunea de Tehnologie a Informației și Comunicațiilor condusă de către Șeful Comunicațiilor oferă comunicații la nivel mondial între misiuni și sediul ONU, servicii de comunicații intrateatru pentru componentele civile și militare, care nu sunt acoperite de semnale și întreținerea echipamentelor de comunicații aparținând Națiunilor Unite. Secțiunea este, de asemenea, responsabilă pentru serviciile privind asigurarea cu computere și materiale de informatică pentru toate componentele misiunii.

Șeful Grupului de control al mișcării are ca atribuții dislocarea și redislocarea forțelor în teatrul de operații. Secțiunea coordonează, de asemenea, circulația de personal și echipamente intrateatru în funcție de operațiile Centrului Întrunit de Logistică. Toate modurile de transport (terestre, maritime, aeriene) sunt gestionate prin intermediul Centrului mixt de control al mișcării.

Grupul de control al materialelor realizează controlul materialelor și monitorizează gestionarea în bune condiții a stocurilor aparținând ONU, utilizate în misiunile de menținere a păcii.

Secțiunea de aprovizionare oferă servicii de depozitare prin depozitul central, precum și emiterea și onorarea comenzilor, răspunde, de asemenea, de gestionarea de mărfuri în vrac, cum ar fi: de combustibil, uleiuri și lubrifianti, apă și rații de luptă.

Centrul Logistic Întrunit de Operații (JLOC) coordonează furnizarea sprijinului logistic forței de menținere a păcii. Format din personal, din componente civile și militare, JLOC planifică și execută operații de logistică. JLOC dispune de un Centru de Control al Mișcării al cărui personal facilitează cerințele de transport pentru personal și materiale.

Componenta militară⁵ este comandată de către FC (*Force Commander* – Comandantul Forței) care are în subordine FPM (*Force Provost Marshall* – Șeful Poliției Militare) și COS (*Chief of Staff* – Șeful de Stat Major).

Șeful Poliției Militare are ca misiune asigurarea siguranței fizice a personalului Organizației Națiunilor Unite (în consultare cu personalul de securitate), siguranța bunurilor și a echipamentelor (în consultare cu personalul operațiilor militare), efectuarea de investigații de poliție (în cooperare cu autoritățile locale) și de control al traficului.

Șeful Statului Major asigură coordonarea logisticii și sprijinului administrativ pentru transferurile din interiorul misiunii. COS colaborează cu CISS pentru armonizarea aspectelor de sprijin logistic al misiunii.

În cadrul comandamentului misiunii sunt implicate următoarele persoane, subordonate COS, în sprijinul logistic operațional: Șeful

⁵ http://download.cabledrum.net/wikileaks_archive/file/un-intermediate-logistics-course.pdf, accesat la 29.11.2013

Logisticii, Șeful Personalului Militar, Șeful Serviciului Medical, Șeful Operațiilor Aeriene, Șeful Transmisiunilor și Șeful Geniului.

Șeful Logisticii are ca sarcină principală managementul sprijinului logistic al Forței. Prin Centrul Întrunit de Operații Logistice, acesta cooperează cu adjunctul CISS pentru a se asigura că activitățile logistice sunt în concordanță cu constrângerile bugetare stabilite de către ONU. Șeful Logisticii organizează Baza logistică a forței, operează și pregătește procedurile operaționale care reglementează funcționarea sprijinului logistic al misiunii. El este asistat de către o mică echipă de planificare și conducere în cadrul comandamentului, precum și de către personalul Bazei logistice.

Șeful Personalului Militar este responsabil pentru aspectele legate de logistica ONU cu privire la: administrarea de personal, cum ar fi: identificarea, statutul personalului, politicile legate de concedii, investigații administrative și comisiile de anchetă; petrecerea timpului liber și relaxarea pentru îndeplinirea obiectivelor privind moralul; ținerea unui registru central și păstrarea dosarelor personale ale componentei militare; coordonarea redactării și difuzării de publicații ale componentei militare.

Șeful Serviciului Medical trasează politicile și liniile directoare pentru gestionarea și tratarea personalului civil și militar al misiunii privind medicina preventivă (igiena) și evacuarea aeromedicală (MEDEVAC), în colaborare cu personalul structurii de aviație și în conformitate cu Directiva privind evacuarea medicală a personalului Națiunilor Unite. În plus, el răspunde de integrarea serviciilor medicale furnizate de contingente și coordonează împreună cu CAO nevoile MEDEVAC legate de repatriere în afara zonei de operații a personalului.

Șeful Operațiilor Aeriene are sarcina de a coordona mijloacele aeriene din cadrul zonei în sprijinul operațiilor.

Șeful Transmisiunilor, în consultare cu Secțiunea de Tehnologie a Informației și Comunicațiilor, coordonează comunicațiile în teatrul de operații pentru componenta militară și furnizează servicii IT în funcție de cerințele de instruire și trai pentru componenta militară.

Șeful Geniului, în consultare cu Secțiunea de gestionare și întreținere a clădirilor, are ca îndatorire coordonarea sprijinului de geniu în teren, cazarea și serviciile de construcții.

Operațiile de menținere a păcii conduse de către ONU sunt influențate de anumite trăsături specifice care au un impact fundamental asupra furnizării sprijinului logistic, și anume: complexitatea politică și natura dinamică a fiecărui scenariu operațional; condițiile geografice și climaterice din teatrele de operații; numărul de națiuni implicate în fiecare operație; variațiile standardelor naționale, în ceea ce privește instruirea, echiparea, procedurile operaționale; diferențele de limbă și culturale.

De aceea, este important să se aibă în vedere tipul de misiune în planificarea și în desfășurarea operațiunilor de menținere a păcii. Acest lucru este deosebit de important pentru a determina volumul sprijinului logistic, modul de proveniență al acestuia, dar și stabilirea responsabilităților atât pentru organele de conducere din cadrul ONU, cât și pentru cele din cadrul misiunii. Îndeplinirea atribuțiilor de către toate organele implicate în furnizarea sprijinului logistic concură la atingerea obiectivelor propuse în mandantul misiunii.

BIBLIOGRAFIE

- <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/usa/04977.pdf>
- <http://www.centerforunreform.org/node/321>
- https://www.un.org/en/peacekeeping/documents/dpkodfs_org_chart.pdf
- http://cdn.peaceopstraining.org/course_promos/logistics_2/logistics_2_french.pdf
- http://download.cabledrum.net/wikileaks_archive/file/un-intermediate-logistics-course.pdf

ASPECTE PRIVIND SPRIJINUL MEDICAL ÎN OPERAȚIILE MULTINAȚIONALE CONDUSE DE CĂTRE NATO

CONSIDERATIONS REGARDING MEDICAL SUPPORT IN NATO LED MULTINATIONAL OPERATIONS

Col.drd. Aurel ILIUȚĂ*

Spitalul Universitar de Urgență Militar Central „Carol Davila”

Încercările de rezolvare a unora dintre situațiile de criză apărute și desfășurate la nivel global, în ultimii ani, prin apelarea la forța armată, ca o ultimă soluție, a reprezentat și reprezintă, cel puțin pe termen scurt și mediu, pentru actorii scenei mondiale, indiferent că sunt de tip organizație, alianță, uniuni, state sau pur și simplu actori nonstatali, argumente pentru menținerea unui climat de pace și securitate, pentru revenirea la situațiile existente înainte de începerea conflictelor. În sensul celor prezentate, entități extrem de complexe, din punct de vedere sistemic, precum ONU, OSCE, NATO, UE, Liga Arabă, ASEAN etc. au devenit factori din ce în ce mai activi pentru formarea de coaliții de forțe care să participe la soluționarea crizelor izbucnite în diverse regiuni ale globului.

The latest attempts to end some of the global crises by using military force as a last resort, continue to represent, now and in the near future, for the key players on the world stage, no matter they are organizations, alliances, unions, states or simply nongovernmental players, arguments to ensure peace and stability and reinstate the initial peaceful situation. Therefore, some of the most complex entities from a systemic point of view, as UN, OSCE, NATO, Arab League have become more active in forming military coalitions to find a solution to end different crises worldwide.

Cuvinte-cheie: operații multinaționale; sprijin logistic; sprijin medical; asistență medicală; sistem medical; linii de sprijin.

Keywords: multinational operations; logistic support; medical support; health care; medical system; lines of support.

* e-mail: iliutaurel@yahoo.com

Într-un mediu geopolitic și geostrategic în continuă schimbare, care începe să evidențieze schimbarea de interes american dinspre mediul și spațiul european către placa turnantă (bazinul) a sistemului de relații internaționale Asia-Pacific și către continentul african, derularea unor crize politico-militare precum cele din Irak, Afghanistan, Libia, țările din Magreb, cele din Orientul Mijlociu, Oceanul Indian, Mali sau, mai nou, Egipt par a nu mai surprinde specialiștii care își desfășoară activitatea în domeniul relațiilor internaționale.

Prin prisma celor prezentate atât la nivel decizional NATO, dar și al UE se consideră că implicarea și participarea la operații multinaționale sub egida Organizației Națiunilor Unite (*United Nation Organisation/ONU*), dar nu numai, reprezintă misiuni fundamentale pentru cele două entități. Asigurarea sprijinului logistic pentru astfel de operații multinaționale (indiferent de tipologia acestora) continuă să rămână o responsabilitate comună a statelor membre și a celor două organizații, aceasta fiind o caracteristică fundamentală a viziunii Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (*North Atlantic Treaty Organization/NATO*) și al Uniunii Europene (*European Union/UE*) în domeniul militar. În ceea ce privește sprijinul medical, domeniu funcțional al sprijinului logistic, abordările celor două organizații evidențiază pe deplin rolul și importanța activităților specifice de menținere a unei stării corespunzătoare de sănătate și a unui nivel ridicat al moralului personalului care participă la operații multinaționale și, totodată, componenta umanitară a acestuia, prin acordarea, în limita resurselor și posibilităților a asistenței medicale primare populației locale, din zona de desfășurare a acțiunilor militare.

Schimbările petrecute în mediul geopolitic și geostrategic global, încheierea Războiului Rece și atacurile teroriste din SUA, asupra unora dintre simbolurile acestei țări a accelerat procesul de transformare din domeniul logistic și, implicit, din cel medical, astfel încât la momentul actual structurile de sprijin medical sunt proiectate și antrenate să participe la operații multinaționale cu un profund caracter asimetric. Rolul structurilor de sprijin medical din țările membre NATO (fostele și actualele) și UE (în aceeași măsură) pe timpul derulării Războiului Rece a fost acela de a fi în măsură să asigure tratamentul și evacuarea unui mare număr de răniți. În perioada luată în considerare, varianta unui sprijin medical multinațional nu a fost considerată necesară sau practică¹.

În conformitate cu noul Concept Strategic al NATO, noua structură de forțe a Alianței ia în considerare un nivel crescut de mobilitate,

¹ E. Röödig, *Sprijinul medical întrunit NATO. Realitate și perspective*, Luisenstrasse 109, 53721 Siegburg, Germania, [ftp.rta.nato.int/public/Pubfulltext/RTO/MP/.../MP-HFM-109-\\$KN2.pdf](ftp.rta.nato.int/public/Pubfulltext/RTO/MP/.../MP-HFM-109-$KN2.pdf), accesat în 06.06.2013, orele 13.55.

interoperabilitate, capacitatea de acțiune întrunită în mediu multinațional și, nu în ultimul rând, capacitate ridicată de autosusținere. În condițiile în care NATO și UE și statele membre celor două organizații acționează de o bună perioadă de timp în condițiile unor conflicte și războaie asimetrice și disimetrice, se confruntă cu pericolul terorismului global îndreptat îndeosebi către obiective și simboluri aparținând societății civile, comparativ cu cele militare, atingerea unui nivel major de dislocabilitate devine un scop în sine și, totodată, un obiectiv către care sunt îndreptate marea majoritate a eforturilor.

Abordările multora dintre statele membre ale NATO și UE, în domeniul militar, în general, și în domeniul sprijinului medical, în special, converg către reducerea bugetelor acordate apărării. Din acest motiv, limitările și constrângerile la care sunt supuse forțele participante la operațiile multinaționale au condus, de multe ori, la deficit de capabilități operaționale ale acestora. În consecință, sprijinul medical multinațional devine tot mai necesar și impune un nivel corespunzător de coordonare la fiecare nivel al artei militare, în special odată cu noua abordare în procesul de planificare a ducerii acțiunilor, care excede de la planificarea clasică către planificarea strategică și operațională. Chiar și din acest motiv, asigurarea sprijinului medical pe timpul ducerii operațiilor multinaționale devine una dintre responsabilitățile comandanților FM, iar uneori, principala lor responsabilitate².

Din perspectiva celor prezentate se apreciază că proiectarea și realizarea unui sistem eficient de sprijin medical reîncepe să devină responsabilitatea comună a NATO, UE și a TCNs participante la operația multinațională. Asigurarea unor capabilități credibile de sprijin medical intră în responsabilitățile fiecărei națiuni, contribuitoare cu trupe, aici fiind incluse „... menținerea sănătății și prevenirea îmbolnăvirilor, colectarea, tratamentul și evacuarea pacienților, reaprovizionarea cu sânge și materiale sanitar-farmaceutice, pentru a reduce la minim pierderile de forțe umane din cauza rănilor și îmbolnăvirilor și recuperarea integrală pentru misiune a acestora”³. Asigurarea capabilităților operaționale din domeniul abordat trebuie să satisfacă nu numai standarde acceptabile de îngrijire medicală, existente la nivelul FM, dar și pe cele ale TCNs, ele trebuind, pe cât posibil să fie aceleași ca în situație de pace.

În conformitate cu prevederile documentelor care reglementează domeniul abordat în cadrul NATO și UE, asigurarea sprijinului medical

² E. Röödig, *Sprijinul medical întrunit NATO. Realitate și perspective*, Luisenstrasse 109, 53721 Siegburg, Germania, [ftp.rta.nato.int/public/Pubfulltext/RTO/MP/...//MP-HFM-109-\\$KN2.pdf](ftp.rta.nato.int/public/Pubfulltext/RTO/MP/...//MP-HFM-109-$KN2.pdf), accesat în 06.06.2013, orele 13.55.

³ *SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 32.

pentru forțele care participă la operațiile multinaționale conduse de către cele două organizații reprezintă o responsabilitate națională. Pentru coordonarea abordărilor TCNs din domeniul sprijinului medical, la nivelul Alianței a fost înființat, încă din anul 1994, Comitetul Șefilor Serviciilor Medicale Militare (*Committee of the Chiefs of Military Medical Service/COMEDS*).

În ceea ce privește sistemul de sprijin medical organizat la nivelul operațiilor multinaționale conduse de către NATO, acesta impune ca resursele medicale alocate pentru acest tip de acțiuni militare să rămână sub comandă și control național, excepție făcând doar cele asigurate din fonduri comune.

În operațiile conduse de către UE, sprijinul medical (*Health and Medical Support/HMS*) reprezintă responsabilitatea TCNs, pentru forțele proprii, dislocate în teatrul de operații. Asigurarea sprijinului medical poate fi realizată printr-o multitudine de opțiuni incluzând acordurile de sprijin logistic reciproc între statele participante cu trupe, cu organizații guvernamentale și nonguvernamentale în dorința de a limita eventualele redundanțe care ar putea apărea din acumularea de capacități medicale, fără rost (economisirea resurselor medicale). În astfel de cazuri, Comandantul Operațional (*Operational Commander/OpCdr*) și/sau Comandantul Forței Multinaționale (*Force Commander/FCdr*) consiliați de către Directorul Medical al operației multinaționale pot fi delegați să asigure medierea și coordonarea unor astfel de aranjamente. În toate situațiile în care se execută Transferul de Autoritate (*Transfer of Authority/TOA*), OpCdr sau FCdr sunt direct responsabili pentru asigurarea HMS pentru forțele subordonate⁴.

Caracteristica de bază a sprijinului medical în cadrul Alianței (și a UE, de altfel) evidențiază faptul că asigurarea unui flux eficient al bolnavilor și al răniților, de la punctul de impact/punctul de îmbolnăvire către facilitățile care asigură tratament inițial, evacuare, tratament definitiv și refacere impune un nivel crescut al cooperării multinaționale⁵.

În armata SUA, datorită faptului că forțele armate românești dislocate în teatrul de operații din Afghanistan și de la care este asigurat sprijinul logistic, deci și sprijinul medical (*Health Service Support/HSS*), acest domeniu este abordat prin prisma responsabilităților TCNs pentru

⁴ *EU Concept for Logistic Support for EU-led Military Operations*, Council Of The European Union, Brussels, 8641/11, COSDP 320, CSDP/PSDC 177, EEAS, 4 April 2011, p. 23.

⁵ *NATO Logistics Handbook*, November, 2012, LC Secretariat International Staff, Logistics Capabilities Section, Defence Policy and Planning Division, NATO HQ, 1110 Brussels, Belgium, p. 131.

asigurarea sprijinului de specialitate pentru forțele proprii. În acest sens, din cauza sensibilităților naționale, SUA depune eforturi considerabile să asigure militarilor angajați în operații multinaționale un sprijin medical extins pe toate domeniile de activitate. Din punctul de vedere al raționalizării nivelului de acordare a sprijinului medical, operațiile multinaționale desfășurate sub comanda NATO reprezintă o oportunitate care poate fi accesată. Astfel, HSS de nivel III și IV poate fi asigurat de către o Țară Lider (*Lead Nation/LN*) sau de către o Țară cu Rol Specializat (*Role Specialist Nation/RSN*). În astfel de situații, se apreciază că diferențele în ceea ce privește standardele medicale, obiceiurile și instruirea necesită considerații atente în planificarea sprijinului medical multinațional⁶.

În operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE, sprijinul medical are în vedere o serie de măsuri și activități specifice care, de regulă, exced cadrului de reglementare național și se înscriu în intenția exprimată de către comandantul FM. Din perspectiva prezentată consider că cel puțin din punct de vedere medical, fiecare operație multinațională are un specific aparte, particular, care impune adoptarea de noi proceduri de operare permanente (*Standing Operating Procedures/SOP*) care trebuie aduse la cunoștința factorilor de decizie de la nivel tactic și operativ.

Referitor la componentele sprijinului medical, doresc să evidențiez faptul că, în conformitate cu prevederile existente în cadrul NATO și UE, dar și al unor țări, precum SUA, Marea Britanie sau Franța, sprijinul medical în operațiile multinaționale are în vedere mai multe arii de cuprindere, după cum urmează⁷: sprijinul la nivel operațional; evacuarea medicală; stabilizarea medicală; spitalizarea; medicina preventivă; logistica medicală; asistența stomatologică; asistența sanitar-veterinară; controlul operațional al stresului de luptă; sprijinul medicinei de laborator. Unele dintre aceste componente ale sprijinului medical, considerate ca fiind de maximă importanță, vor fi tratate, alături de altele, precum pierderile sanitare, sistemul informatic al sistemului de sprijin medical etc. în capitolul următor, unde voi insista asupra caracteristicilor și a particularităților lor.

Asigurarea sprijinului medical în operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE are în vedere, în primul rând, utilizarea corespunzătoare a resurselor avute la dispoziție (medicale și logistice), creșterea gradului de cooperare și de coordonare a acțiunilor specifice atât la nivelul TCNs, Forței Multinaționale, cât și al Țării Gazdă a acțiunii militare. În al doilea

⁶ *Joint Doctrine for Logistic Support of Multinational Operations*, Joint Publication 4-08, septembrie, 2002, p. 2-25.

⁷ www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/.../chap9.htm, accesat în 08.07.2013, orele 14.48.

rând, obținerea unui nivel corespunzător de optimizare a acțiunilor proprii reprezintă un deziderat extrem de important, cel puțin la nivelul FM, deoarece astfel, se apreciază că se poate obține integrarea capabilităților, bunurilor și mijloacelor medicale.

Stabilirea unui scop și a unor obiective atât de îndrăznețe trebuie să aibă proiecție în realitatea acțională a FM, a forțelor aparținând TCNs și, în mod obligatoriu, în asigurarea unui echilibru necesar între nivelul de autoritate atribuit comandanților de la toate nivelurile și responsabilitățile stabilite pentru aceștia.

La nivelul NATO și UE se apreciază că obținerea unui astfel de echilibru se poate obține, încă din fazele inițiale ale procesului de planificare a operației multinaționale, dialogul urmând să fie permanent și fără întreruperi. Acesta ar fi unul dintre motivele pentru care fiecare comandant trebuie să dispună de un nivel de autoritate corespunzător asupra resurselor medicale care să-i permită angajarea și susținerea forțelor la dispoziție în cea mai eficace manieră.

Din perspectiva cooperării internaționale, în domeniul sprijinului logistic și a celui medical, obținerea unei imagini consistente asupra resurselor avute la dispoziție de către TCNs și organizația internațională de securitate permite abordarea corespunzătoare a soluțiilor de sprijin atât în plan național, cât și multinațional. Există o serie de avantaje în asigurarea vizibilității asupra resurselor de sprijin medical, printre care enumerăm⁸: obținerea sinergiei serviciilor medicale; obținerea economiei; asigurarea eficienței și eficacității; existența informațiilor necesare; evitarea duplicării eforturilor; evitarea competiției pentru resurse; posibilitatea redistribuirii resurselor; posibilități de integrare; costuri reduse; reducerea amprenteii la sol a structurilor organice; acțiunea structurilor multinaționale integrate; nivel crescut de disponibilitate și de interoperabilitate a tehnicii și a echipamentelor utilizate; proceduri de operare permanente comune etc.

Căile și modalitățile prin care poate fi asigurat sprijinul medical în operațiile multinaționale îmbracă o multitudine de forme, mergând de la sprijinul medical național până la sprijinul medical obținut și asigurat de către unitățile specializate multinaționale cu un grad mai mare sau mai redus de integrare. Astfel, în operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE se regăsesc următoarele opțiuni de sprijin medical sau o combinație a acestora⁹: sprijinul medical național; Acordurile de sprijin

⁸ *AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*, Released to the public in accordance with C-M(2002)60. Reference of decision for release: NSA(MED) 0562 (2011)1/MedSB, 30 May 2011, pp. 2-11.

⁹ *Md-2, Doctrina sprijinului medical în operații*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008, p. 41; *AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*,

logistic și medical reciproc, cu caracter bilateral sau multilateral, de la caz la caz (*Mutual Support Agreements /MSAs*); Națiunea Conducătoare (*Lead Nation/LN*) Națiunea cu Rol Specializat (*Role Specialist Nation/ RSN*); Structura Medicală Multinațională (*Multinational Medical Unit/MMU*); Unitățile Medicale Integrate Multinaționale (*Multinational Integrated Medical Units/MIMUs*); Facilitățile medicale de tratament finanțate în comun (*Common-Funded MTF/CF MTF*); Sprijinul Medical al Națiunii Gazdă (*Medical Host Nations Support/MedHNS*).

Sprijinul medical național ia în considerare capabilitățile și oportunitățile oferite de sursele naționale de sprijin medical. Din acest motiv, dacă nu sunt inserate prevederi prin care comanda și controlul asupra structurilor medicale să fie atribuite comandantului FM, autoritatea pe ambele componente rămâne asupra comandanților naționali, inclusiv după transferul de autoritate. De altfel, schimbarea autorității de comandă și control nu privește, de regulă, MTF ROL 1, ci numai capabilitățile medicale situate la nivelele imediat superioare (de la ROL 2 la ROL 3).

Acordurile de Sprijin Reciproc/MSAs reprezintă o opțiune deja consacrată în mediul internațional, reprezentând acceptul anumitor TCNs de a-și asigura sprijin medical prin resursele puse la dispoziție de către alte state participante la operația multinațională. Acest tip de acorduri pot fi încheiate fie între două state (acorduri bilaterale) sau între mai multe astfel de țări participante la operația multinațională (multilaterale). Opțiunea statelor membre NATO și UE de a alege o astfel de opțiune vizează nivelul forțelor dislocate în teatrul de operații, disponibilitatea altor țări de a furniza sprijin medical și, nu în ultimul rând, dispunerea la teren a forțelor proprii.

Națiunea Conducătoare (Lead Nation/LN) reprezintă o altă opțiune prin care un stat membru NATO sau UE participant la operațiile multinaționale își poate asigura necesarul sau completa deficitul de sprijin medical. Din acest punct de vedere o LN își poate asuma responsabilitatea pentru coordonarea și/sau asigurarea sprijinului medical la nivelul teatrului de operații sau într-o arie geografică bine stabilită. Trebuie evidențiat faptul că, în conformitate cu prevederile NATO și UE, într-o operație desfășurată sub egida celor două organizații pot exista mai multe LN desemnate să asigure o gamă specifică de sprijin¹⁰, respectiv o singură LN și mai multe RSN¹¹.

Released to the public in accordance with C-M(2002)60. Reference of decision for release: NSA(MED)0562 (2011)1/MedSB, 30 May 2011, pp. 2-12 - 2-16; *SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, pp. 12-16.

¹⁰ *AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*, Released to the public in accordance with C-M(2002)60. Reference of decision for release: NSA(MED) 0562 (2011)1/MedSB, 30 May 2011, p. 2-13.

¹¹ *EU Concept for Logistic Support for EU-led Military Operations*, Council Of The European Union, Brussels, 8641/11, COSDP 320, CSDP/PSDC 177, EEAS, 4 April 2011, p. 23.

Națiunea cu Rol Specializat reprezintă o altă opțiune convenabilă de partajare a costurilor pe linia sprijinului medical, în operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE. În acest sens, o țară participantă la acțiunea militară își poate asuma răspunderea de a oferi asistența de specialitate pentru forțele statelor angajate în operație, pentru o parte a serviciilor medicale, pentru toate, dar în mod justificat, numai pentru o anumită regiune sau etape ale desfășurării operației. În mod obligatoriu, asumarea acestei responsabilități are loc în fazele inițiale ale procesului de planificare, iar țara respectivă trebuie să facă dovada unor capacități unice și certificate, în domeniu.

Acordarea sprijinului medical pentru beneficiarii acestui tip de suport se poate face la schimb reciproc cu alte servicii sau pe baze rambursabile. În unele cazuri în care există și acorduri de sprijin reciproc sprijinul medical poate avea loc fără rambursare. Printre serviciile medicale care se potrivesc acestui tip de sprijin sunt Evacuarea Aeriană (*Aerial Evacuation/AE*) de nivel strategic (de la MTF ROL 3 către MTF ROL 4) sau serviciile medicale de specialitate¹².

Unitatea Medicală Multinațională Integrată (Multinational Integrated Medical Unit/MIMU) constituie o opțiune de sprijin medical pentru operațiile multinaționale de joasă intensitate, la fel ca și Unitatea Medicală Multinațională (*Multinational Medical Unit/MMU*) și reprezintă o structură specializată din domeniul medical aflată sub control operațional (*Operational Control/OPCON*) la comandantul FM. Din această perspectivă diferența esențială dintre cele două tipuri de structuri este nivelul de autoritate și control, în cel de-al doilea caz acesta fiind de tip administrativ și logistic (*Logistic Control/LOGCON*) la comandantul FM.

Structura Medicală Multinațională/MMU reprezintă cea de-a doua variantă a opțiunii prezentate mai sus, cu amendamentul că ea este aleasă și devine efectivă și eficientă în situațiile în care o singură națiune este capabilă să formeze nucleul unei unități și/sau unei structuri de comandament, care apoi este completat (augmentat) de către alte națiuni, pentru a asigura sprijin comun. Demn de evidențiat este faptul că, în scopul participării la formarea unei astfel de structuri sunt încheiate înțelegeri privind gruparea mijloacelor, suportarea costurilor în comun, rambursarea sau asigurarea fără plată a serviciilor și a materialelor, toate acestea, în funcție de gradul de implicare a fiecărei națiuni la MMU¹³.

¹² *AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*, Released to the public in accordance with C-M(2002)60. Reference of decision for release: NSA(MED)0562(2011)1/MedSB, 30 May 2011, pp. 2-13.

¹³ *Metodologia planificării și organizării sprijinului logistic internațional al forțelor proprii*, Statul Major General, București, 2008, p. 12.

Facilitățile medicale de tratament/MTFs finanțate comun reprezintă rezultatul cooperării la nivel instituțional între NATO, UE și statele membre care își asumă fiecare dintre ele responsabilități concrete în finanțarea și în susținerea formării, operaționalizării și dislocării unei MTF medicale de nivel superior ROL 1, în teatrul de operații, în sprijinul unui comandament NATO sau pentru asigurarea sprijinului medical pentru o regiune de operații. Deși nu are prevăzută o astfel de opțiune, în legislația curentă, UE poate opta pentru a avea acces la resursele NATO, pe baza aranjamentelor de tip Berlin Plus.

Contribuțiile TCNs și ale NATO la formarea unei astfel de facilități medicale de tratament sunt reprezentate de finanțarea organizației (NATO) pentru asigurarea infrastructurii și a echipamentelor necesare și resursele alocate de TCNs pentru asigurarea personalului medical și administrativ necesar funcționării optime a acestei structuri. Printre aspectele care trebuie avute în vedere, putem evidenția¹⁴: capacitățile de depozitare a echipamentelor; alegerea și mentenanța echipamentelor; personalul instruit; sprijinul logistic acordat personalului; acreditarea standardelor de calitate; națiunea conducătoare/competențele de conducere.

Sprijinul Medical al Națiunii Gazdă (Medical Host Nation Support/MedHNS) reprezintă o altă opțiune de sprijin medical pe care statele contribuitoare cu trupe o pot accesa, ea fiind accesibilă „... efectivelor care operează sau se află în tranzit pe teritoriul națiunii gazdă...”¹⁵. Din perspectiva reducerii costurilor operaționale, Sprijinul Națiunii Gazdă reprezintă nu numai un acord, încheiat între guvernul statului în cauză și forțele NATO, pe de o parte, respectiv statele contribuitoare cu trupe, pe de altă parte. Prin încheierea acordurilor de tip HNS crește, în mod exponențial, eficiența și eficacitatea oricărei categorii de sprijin, inclusiv a celui medical. Planificarea din timp și coordonarea reprezintă factori esențiali în domeniul sprijinului medical, drept pentru care la nivelul NATO și UE se urmărește, fără excepție, încheierea de Convenții pentru Sprijinul Națiunii Gazdă (*Host Nation Support Arrangements/HNSA*) coordonate de către cele două organizații.

De încheierea HNSA depinde atât calitatea, cât și cantitatea resurselor medicale (inclusiv dimensiunea structurilor medicale) dislocate de către NATO și UE în teatrul de operații. În ceea ce privește resursele medicale care pot fi asigurate prin HNS, la nivelul NATO și UE sunt luate

¹⁴ *AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*, Released to the public in accordance with C-M(2002)60. Reference of decision for release: NSA(MED)0562 (2011)1/MedSB, 30 May 2011, pp. 2-14.

¹⁵ *Md-2, Doctrina sprijinului medical în operații*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008, p. 41.

în considerare¹⁶: mijloacele și infrastructura de evacuare a pacienților atât de nivel intrateatru, cât și în afara acestuia (strategică); capacitățile de tratament la toate nivelurile, dar în special MTF ROL 3; sprijinul logistic medical, incluzând aici și asigurarea medicamentelor, consumabilelor, bunurilor de unică folosință și gazelor medicale; infrastructura și serviciile de campanie (cazare și cartiruire, asigurarea cu apă potabilă, electricitate, salubritate, spălătorie, forță de muncă etc.).

În final, doresc să evidențiez unele aspecte ale sprijinului medical în operațiile multinaționale conduse de către NATO și UE, prin prisma participării statelor membre cu forțe și mijloace specifice. Astfel, operațiile multinaționale pot fi asigurate la un nivel superior, pe linia sprijinului medical, în condițiile în care TCNs optează pentru diversele opțiuni multinaționale prezentate mai sus. Oricare dintre abordările prezentate sunt mult mai suportabile, din punct de vedere al costurilor și al resurselor alocate, decât varianta națională, în care, de regulă, statele membre NATO și UE, cu mici excepții au probleme mai mari sau mai mici, pe linie de disponibilitate, de la caz la caz.

Pe de altă parte nu trebuie uitat faptul că indiferent de rolul jucat de către NATO și UE în organizarea, planificarea și executarea operațiilor multinaționale, TCNs au o contribuție esențială în implementarea conceptelor de sprijin medical multinațional și pentru obținerea unui nivel ridicat de integrare la nivel medical. Din această perspectivă trebuie evidențiat faptul că TCNs depun eforturi majore în realizarea și în implementarea la nivel operativ și tactic a principiilor, a politicilor și a standardelor din domeniul medical. În același timp la nivelul tuturor statelor membre NATO și UE, de o bună perioadă de timp se desfășoară eforturi în direcția ridicării nivelului de pregătire a personalului medical și de standardizare a practicilor medicale.

O altă concluzie are în vedere nivelul de interoperabilitate a tehnicii și a echipamentelor deținute de către statele membre ale celor două organizații, care trebuie să crească fără oprire, inclusiv în ceea ce privește practicile și metodele de operare în domenii, precum cele ale evidenței medicale, de urmărire a evoluției stării pacienților, de utilizare a sistemelor informatice medicale etc.

¹⁶ Md-2, *Doctrina sprijinului medical în operații*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008, p. 42.

BIBLIOGRAFIE

- Röödig E., *Sprijinul medical întrunit NATO. Realitate și perspective*, Luisenstrasse 109, 53721 Siegburg, Germania, ftp.rta.nato.int/public/Pubfulltext/RTO/MP/...///MP-HFM-109-\$KN2.pdf
- SMG/L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.
- EU Concept for Logistic Support for EU-led Military Operations*, Council Of The European Union, Brussels, 8641/11, COSDP 320, CSDP/PSDC 177, EEAS, 4 April 2011.
- NATO Logistics Handbook*, November, 2012, LC Secretariat International Staff, Logistics Capabilities Section, Defence Policy and Planning Division, NATO HQ, 1110 Brussels, Belgium.
- Joint Doctrine for Logistic Support of Multinational Operations*, Joint Publication 4-08, septembrie, 2002.
- AJP-4.10(A), Allied Joint Medical Support Doctrine*, Released to the public in accordance with C-M(2002)60. Reference of decision for release: NSA(MED) 0562 (2011)1/MedSB, 30 May 2011.
- Md-2, Doctrina sprijinului medical în operații*, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008.
- Metodologia planificării și organizării sprijinului logistic internațional al forțelor proprii*, Statul Major General, București, 2008.
- www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/.../chap9.htm

EVOLUȚII DOCTRINARE ALE TEORIEI ȘI ALE PRACTICII RĂZBOIULUI AERIAN ÎN PRIMELE DECENII ALE SECOLULUI XXI

DOCTRINARY EVOLUTIONS IN THE THEORY AND PRACTICE OF AIR WARFARE AT THE BEGINNING OF THE 21st CENTURY

Cdor.conf.univ.dr. Titi-Iulian AGAFIȚEI*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Cdor.dr. Liviu LUNGULESCU**
Statul Major General

Conflictele desfășurate în deceniile următoare momentului încheierii Războiului Rece au relevat apariția unei desincronizări flagrante între, pe de o parte, doctrina de planificare și de ducere a războiului specifică forțelor de uscat și, pe de altă parte, cea adoptată de către forțele aeriene, a cărei consecință imediată a fost scăderea vizibilă a eficienței efortului operațional de nivel întrunit.

Conflicts in progress in the decades that followed the end of the Cold War highlighted the appearance of a lack of synchronization between, on the one hand, the doctrine for planning and conducting war belonging to the Army, and on the other, the one adopted by the Air Force, whose immediate consequence was the visible decrease in the efficiency of the joint operational effort.

Cuvinte-cheie: putere aeriană; atac strategic; muniție dirijată; apărare/atac aerian.

Keywords: *air power; strategic attack; guided munitions; air defence/offensive.*

Toate acțiunile care au legătură cu războiul reprezintă, în primul rând, o chestiune de voință politică, nu doar militară!

Ciclul vicios format din însumarea avansului permanent al tehnologiilor militare și perfecționarea permanentă a strategiilor și tacticilor de luptă poate

* e-mail: agatitiul@yahoo.de

** e-mail: lungulescu@gmail.com

conduce către o simplificare periculoasă a apelului către calea războiului pentru rezolvarea unor necesități politice, circumstanță care, totuși, nu garantează, în niciun caz, obținerea unei victorii mai rapide sau, cel puțin, mai ieftin plătite. Exemplele cele mai recente din Iraq sau Afghanistan nu fac decât să ne susțină părerea.

Situația geopolitică actuală, în care niciun stat de pe glob, oricât de puternic ar fi acesta, nu își propune să provoace într-un viitor previzibil Alianța Nord-Atlantică sau/și Statele Unite, poate reprezenta pentru conducerea politico-militară a acestora o capcană conceptuală periculoasă.

Adversarii potențiali ai spațiului geopolitic euroatlantic pot intra în coliziune cu statele membre ale Alianței Nord-Atlantice nu doar ca urmare al unui proces politic sau militar premeditat, ci, la fel de posibil, doar ca o consecință a simplei ambiții de a rămâne competitiv din punct de vedere militar în competiția regională (cel mai probabil cazul actual al Iranului) sau ca rezultat al unui sentiment de frică paranoidă față de o posibilă, dar nu și probabilă, invazie externă (de exemplu, Coreea de Nord sau Pakistan). Mai mult, faptul că acest gen de state nu își pot permite, din punct de vedere financiar, întreaga panoplie de tehnologii militare avansate, aflate la dispoziția Occidentului, le obligă să apeleze doar la ultimele două opțiuni rămase la dispoziție: opțiunea nucleară sau/și opțiunea asimetrică, ambele prezentând un potențial de disuasiune suficient în lupta cu un adversar mai puternic, poate, din punct de vedere tehnologic, dar probabil, tocmai din această cauză, mai imprudent.

În realitate, cei care duc un război nu fac decât să pună în practică axioma clausewiziană: „Impunerea propriei voințe în fața inamicului constituie obiectivul *de facto* al conflictului militar. Pentru a asigura realizarea acestui obiectiv inamicul trebuie adus în stare de neputință....”¹. Privind înapoi în istorie, observăm că, relativ frecvent, sintagma „aducerii inamicului în stare de neputință” nu a însemnat doar efortul de a-i distruge acestuia forțele sale militare principale, ci a inclus și încercarea de a-i lovi în mod decisiv centrul(-ele) primordial(-e) de voință și conducere politică.

Bineînțeles că, niciodată, identificarea „căii ușoare” nu a fost chiar foarte simplă! Pentru că, în cazul în care războiul se poate constitui, până la urmă, într-o situație inevitabilă, probabil că cea mai bună cale de a-l face „cât mai scurt” și „cât mai puțin scump” este constrângerea inamicului către convingerea că rezistența este calea cea mai puțin rentabilă pentru el. Și pentru aceasta rămân doar două soluții la dispoziție: să se evite ajungerea la lupte (bătălii) prelungite de uzură și să se aleagă loviturile

¹ Karl von Clausewitz, *On War*, ed. and trans. Michael Howard and Peter Paret, Alfred A. Knopf, New York, USA, 1993, p. 83.

directe, cu efecte maxime și costuri cât mai mici. În cea mai mare parte, alegerea acestei variante de abordare a războiului înseamnă, de fapt, promovarea conceptului de atac strategic – un efort care poate produce o varietate de perspective doctrinare, având la bază situații și circumstanțe specifice cu multiple coloraturi. De exemplu, în anii '30, atacul strategic a fost asociat bombardamentului aerian, în anii '40 a fost asociat cu atacul asupra centrelor industriale ale adversarului; sau, în mod alternativ, cu bombardamentul nuclear strategic al anilor '50 ori cu atacul centrelor de greutate militară și politică ale deceniului nouă al secolului XX. În toate cazurile însă, se poate observa că atacul strategic este, dacă nu sinonim, măcar convergent cu puterea aeriană.

Chiar și în timpurile noastre, când conceptul „JOINT” a căpătat o aureolă de adevăr mistic, sarcina atacului strategic nu este privită ca fiind o sarcină ținând de competența comandamentului grupării de forțe întrunite (CJTF), ci, mai degrabă, rămâne o sarcină aflată în grija comandanților de componente operaționale.

Bineînțeles că la nivelul comandantului grupării de forțe întrunite (CJTF) se poate lua decizia executării unei (unor) acțiuni strategice de lovire, dacă se consideră a fi necesar și fezabil. Dar, dacă necesitatea atacului strategic poate fi stabilită la nivelul CJTF, execuția va fi, aproape întotdeauna, încredințată uneia dintre componente, cel mai probabil celei aeriene, dar nu în mod exclusiv. Toate componentele unei grupări de forțe întrunite trebuie să posede capacitatea de a acționa ofensiv în câmpul strategic, împotriva unor centre de greutate a dispozitivului de luptă inamic. Începând cu cel de-al Doilea Război Mondial, binomul „avion de cercetare + avion de atac/bombardament” a devenit principalul vector întrebuințat în executarea misiunilor de atac strategic, iar forțele aeriene aproape că au monopolizat acest tip de acțiuni, chiar dacă la nivelul celorlalte categorii de forțe există încă destule capacități de angajare a misiunilor strategice de lovire.

Perfecționarea permanentă a tehnologiilor militare constituie un proces evolutiv, care nu ocolește nicio categorie de forță sau gen de armă, lărgind într-o măsură egală orizonturile posibilităților operaționale, deschizând noi căi de abordare în domeniul metodelor și procedeele tactice și, în concluzie, modificând neconținut domeniul de manifestare a opțiunilor militare.

Câmpul de luptă aerian este, poate, alături de cel spațial, domeniul cel mai puternic afectat de acest proces, din această cauză, dintre toate categoriile de forțe, forțele aeriene fiind cele care, pentru a reuși să se adapteze în mod eficient la rata schimbării, reclamă și costurile cele mai înalte. Aprecierile pesimiste afirmă că, într-un viitor nu foarte îndepărtat, foarte puține state își vor permite să mai întrețină forțe aeriene moderne și eficiente. Spre exemplu, fiecare nouă generație de reactoare de luptă și-a

triplat prețul de achiziție, comparativ cu aeronavele aparținând generației precedente. În domeniul munițiilor aer-sol, rata de multiplicare a costurilor de producție/achiziție este 1 la 10, aproximativ aceeași rată fiind valabilă la sistemele de transmitere a datelor operaționale (*data link systems*)². Aeronavele fără echipaj uman la bord (UAV), inițial considerate a fi mai puțin costisitoare, s-au dovedit în ultimul deceniu a nu fi chiar soluția-minune atât de așteptată.

De exemplu, doar documentația tehnică și de exploatare a acestor sisteme (UAV) face cam 20% din prețul total de cost.³ Un alt element, dominant în cadrul eforturilor continue ale spațiului euroatlantic în direcția îmbunătățirii capacităților operaționale, este ridicarea gradului de interoperabilitate a sistemelor de conducere.

Cu cât acestea devin mai complexe, cu atât pericolul de a scăpa de sub control și de a deveni, în consecință, nefolositoare, devine mai mare. Și cu cât mai cuprinzătoare sunt domeniile în care noile tehnologii sunt folosite, cu atât mai mult crește dependența față de acestea. Cu alte cuvinte, cu cât mai mare este potențialul de atac al inamicului prezumat, cu atât mai scump va fi zidul de apărare!

Modificarea bazelor doctrinare

Dispărute pentru câțva timp din literatura de specialitate, după ce au dominat teoria militară a sfârșitului secolului XX, conceptele de „Revoluție în afacerile militare – RMA” și „Revoluția tehnologiilor militare” au revenit în forță în ultimii ani, de această dată suprapuse fiind altor câtorva noi concepte, precum „războiul în rețea” sau „războiul informațional”.

Motivele care constituie baza noului curent doctrinar sunt reprezentate de câteva premise cu importanță decisivă precum:

a. digitalizarea și miniaturizarea tehnologiilor electronicii, însoțită de noua generație de software operațional ultraspecializat;

b. intrarea în serviciu a aeronavelor de luptă din generația a IV-a și a V-a, împreună cu sisteme de armament corespunzătoare, cumulată cu lărga diseminare a tehnologiilor STEALTH atât în domeniul armamentelor terestre, cât și a celor navale;

c. apariția pe câmpurile de luptă a dronelor de atac aer-sol (*armed UAVs*), precum și decizia (însoțită de investiții masive) privind dezvoltarea unei noi generații de astfel de sisteme de luptă;

d. sistemele de dirijare precisă pentru în domeniul navigației și a întrebuințării armamentului și munițiilor.

² Matt Bassford, Hans Pung, Nigel Edgington (and others), *Sustaining Key Skills in the UK Military Aircraft Industry*, RAND Europe, Cambridge, United Kingdom, 2010, pp. 17-20.

³ *Ibidem*, pp. 65-70.

De asemenea, valul schimbărilor a atins chiar și sistemul de conducere al forțelor, introducerea în serviciu a noilor sisteme de gestionare automatizată a acțiunilor de luptă (de exemplu, *Air Battle Management*) permițând translația în timp quasireal a datelor operaționale de la senzorii de achiziție către platformele de luptă, oriunde s-ar afla acestea din urmă, astfel încât intervalul de timp dintre momentul descoperirii și identificării țintei în cuprinsul câmpului de luptă și momentul angajării acesteia se scurtează drastic, toate acestea cu consecințe dramatice în ceea ce privește economia de ansamblu a războiului și cu efecte vizibile în modul în care acestea, beneficiind de digitalizare, tridimensionalitate sau/și spațialitate, percep dimensiunile geometrice ale câmpului de luptă – tacticul devenind operativ, operativul tranzitând spre strategic, iar strategicul urmărind integrarea totalității spațiale definite de axele verticale și orizontale ale câmpului de luptă în continuumul operațional temporal.

De exemplu, începând cu intrarea în serviciu a noului F-35 JSF (*Joint Strike Fighter*), forțele aeriene americane vor avea la dispoziție, pentru prima dată în istorie, un adevărat avion multirol, care va fi în măsură să execute misiuni de vânătoare, de atac și de cercetare în câmpul tactic, cu aceeași eficiență și folosind aceeași platformă⁴.

Iar această nouă revoluție, indiferent dacă acționează într-un mod insidios sau într-unul decisiv și tranșant, se constituie concomitent într-un val evoluționist care mișcă înainte domenii foarte diferite la prima vedere, dar complementare, până la urmă – de exemplu, perfecționarea sistemelor de avionică digitalizată duce la ridicarea nivelului de eficiență în folosirea armamentului de bord sau perfecționarea motoarelor-rachetă contribuie nu numai la îmbunătățirea agilității armamentului aer-aer dirijat, ci și la micșorarea timpului de refacere a capacității de luptă. Fundamentul acestor dezvoltări nu este reprezentat doar de dezvoltarea tehnologiilor industriale, ci și de rapida transpunere a teoriilor doctrinare în practica curentă.

Devine din ce în ce mai evident faptul că în domeniul conducerii și întrebuințării forțelor și mijloacelor în câmpul operațional granița dintre strategic, operativ și tactic tinde să dispară. Aceste așa-zise „delimitări conceptuale”, definite în mare parte în mod artificial, din rațiuni ținând mai degrabă de nevoi epistemologice și didactice, pot reprezenta pentru domeniul teoretico-doctrinar sau pentru de cel al învățământului superior militar adevăruri fundamentale, dar în practica teatrului de operații aceste „granițe” sunt de cele mai multe ori anulate de rațiunea necesității operaționale.

⁴ Richard H. Shultz Jr., Robert L. Pfaltzgraff Jr., *The Future of Air Power in the Aftermath of the Gulf War*, Air University Press, Maxwell AFB, Montgomery, Alabama, USA, July 1992, p. 185.

Imediat după încetarea „fazei fierbinți” a conflictului din fosta Iugoslavie și în urma concluziilor reieșite în urma operațiilor *Deliberate Force* și *Allied Force*, Alianța Nord-Atlantică a inițiat un program ambițios de îmbunătățire a potențialului de război al statelor aliate, în primul rând, al celor europene.⁵

În cadrul acestui efort comun s-au pus în discuție și s-a decis începerea mai multor programe de înarmare, și anume cele referitoare la potențialul de război aerian al Alianței, la sistemele de lovire aer-sol, transport aerian operativ și strategic, la sistemele de cercetare aeriană și de război electronic, și la sistemele automatizate de conducere în luptă. Cel puțin, operația *Allied Force* (1999) a indicat în mod foarte clar aceste deficite, iar remediile au fost prezentate, au fost promise, chiar cerute în mod repetat, iar în momentul actual, lucrurile par a se fi pus în mișcare, chiar dacă reducerile provocate de criza economică în bugetele apărării sunt dureros resimțite peste tot.

Cerințe absolut identice au fost stabilite și pentru programele dezvoltate sub egida Uniunii Europene (*European Headline Goals – EHG*), prin intermediul acestora membrii europeni ai NATO încercând să se alinieze cât mai aproape de parametrii calitativi stabiliți de către armata SUA. Și din această cauză, Europa se află într-un proces permanent de schimbare ce comportă atât o componentă politico-militară, cât și una economico-financiară și științifico-tehnologică. Cu această ocazie se poate constata că viziunile europene și cele ale NATO asupra direcțiilor de urmat încep să se suprapună. De exemplu, în ceea ce privește domeniul referitor la perfecționarea capacităților de război aerian s-a ajuns la un punct de vedere comun între NATO și EU, care consideră că primordial și de primă necesitate sunt realizarea interoperabilității dintre sistemele naționale de supraveghere și recunoaștere strategică, precum și între cele care asigură conducerea operațională a forțelor⁶.

Controversele teoretice în legătură cu modul de organizare, de înzestrare și de instruire al Forțelor Aeriene, precum și cu modul cum acestea sunt întrebuințate și conduse în luptă, astfel încât să-și folosească întregul potențial de lovire cu eficiență maximă (*How to fight?*), se

⁵ *Prague Capabilities Commitment Explained*, Interview with Dr. Edgar Buckley, NATO Assistant Secretary General for Defence and Planning Operations. December 6, 2002. NATO website: [<http://www.nato.int/docu/speech/2002/s021206a.htm>]. and NATO: Building New Capabilities For New Challenges - Fact Sheet. White House Office of the Press Secretary. November 21, 2002, “NATO To Adopt Capabilities Plan.”, Nicholas Firoenza. Defense News. Washington DC, USA, November 18, 2002.

⁶ Dr. Gerrard Quille, *The European Security and Defence Policy: from the Helsinki Headline Goal to the EU Battlegroups*, Directorate-general for External Policies of the Union, Directorate B - Policy Department, Brussels, European Parliament, 12 September 2006, p. 13.

constituie într-o discuție începută încă de prin anii 1917-1918 și rămasă, deocamdată, neterminată. În cele din urmă, necontestate au rămas doar principiile de ducere a războiului aerian ! Restul ...se poate încă discuta !?!

Astăzi, în academiile militare moderne nu se mai pun în dezbatere teze cu privire la preeminența bombardierelor asupra aviației de vânătoare sau a aviației de sprijin a forțele terestre la concurență cu aviația navală, nu se mai fac comparații cu privire la predilecția pentru operația ofensivă vs. cea defensivă, la misiunile independente de atac (lovire) aerian(-ă) în comparație cu misiunile planificate și executate cu forțe integrate, cu privire la atacul țintelor civile vs. lovirea cu predilecție a obiectivelor militare sau a celor industriale și de infrastructură logistică.

În zilele noastre, în aceste academii și nu numai, se discută dacă prin intermediul războiului aerian se pot atinge obiective politice (mai repede și mai puțin costisitor decât prin intermediul întrebuințării forțelor terestre, navale sau speciale) sau despre cât de ridicat ar trebui să fie gradul de integrare al operațiilor aeriene în economia de ansamblu a campaniilor întrunite. Și această întrebare nu reprezintă doar un motiv de controversă doctrinară în cadrul cercurilor militare academice, ci a devenit, în ultimele decenii, o problemă de drept al războiului, măcar începând cu momentul în care dronele de luptă americane au început să lichideze, în Afghanistan, în Yemen sau Pakistan, persoane considerate a fi inamici ai Vestului, în general, și ale SUA, în special, persoane care, de cele mai multe ori, nu purtau haine militare, iar activitățile de care au fost acuzați că le-ar fi făcut, nu pot fi în mod integral și indubitabil demonstrate în fața unui tribunal (instanță care în majoritatea cazurilor nici nu a existat și nici nu va exista vreodată).

Și iată cum războiul aerian a depășit, pe nesimțite, granița dintre domeniul relativ sigur al doctrinelor militare și spațiul, nereglementat încă în întregime, al dreptului popoarelor; legitimitatea războaielor nu este dată și certificată de doctrinele militare sau de cele politice, ci de principiile dreptului popoarelor. Cel puțin așa s-a pronunțat la Procesul de la Nürnberg!

De fapt, noul concept la modă este „puterea aeriană”, care reprezintă conform celor mai noi interpretări⁷ „suma întregului potențial militar al unui stat, la care se adaugă capacitățile civile de transport aerian împreună cu întreaga lor infrastructură de sprijin aferentă (personal de sprijin, aeroporturi, centre de conducere, sisteme radar de supraveghere a traficului aerian, depozite logistice, capacități de manevră și protecție la sol), precum și modul cum a fost rezolvată problema integrării acestor sisteme în rețeaua națională de ducere/conducere a războiului”.

Reducerea simplistă a conceptului puterii aeriene doar la segmentul reprezentat (chiar semnificativ) de sistemele de apărare aeriană denotă, în cel

⁷ *British Air Power Doctrine-AP3000*, Ministry of Defense, London, UK, 1999, p. 1.2.1.

mai bun caz, existența unui buget de apărare neîndestulător și corespunde, probabil, speranței nemărturisite că, până la urmă, chiar și pe baza unui potențial defensiv mai redus problemele-cheie se vor rezolva totuși cumva. Ori, aceasta este cea mai sigură cale către noi reduceri de cheltuieli. În viziunea multor politicieni europeni, platformele aerospațiale defensive moderne nu sunt decât niște jucării mult prea costisitoare și, de fapt, quasiinutile.

Ce-i drept există pericolul potențial ca, pe de o parte, investiția necesară achiziționării unor astfel de sisteme avansate de luptă să greveze în mod greu de suportat bugetul de stat și, pe de altă parte, odată achiziționate sistemele respective să rămână neutilizate în luptă pe timpul întregii lor „vieți operaționale”, astfel încât în momentul apariției necesității înlocuirii lor cu noi sisteme să apară întrebarea utilității lor reale. Dar, în acest caz, ar trebui cuantificat atât din punct de vedere politic, cât și economic efectele de „descurajare” și de „alinare” la standardele de modernitate” induse de existența acestor sisteme în arsenalul statului respectiv. De obicei, aceste efecte sunt conștientizate de către decidenții politici în momentul în care este, de cele mai multe ori, prea târziu!

În modalitatea „clasică” de sistematizare doctrinară sunt analizate și clasificate, în mod separat, caracteristicile, principiile de întrebuințare operațională și capacitățile referitoare la războiul aerian. În noul mod de gândire și de analiză sunt definite și enumerate rolurile și cerințele operaționale, precum și misiunile și cerințele de întrebuințare eficientă ale puterii aeriene, astfel încât:

a) *capacitățile* considerate a fi esențiale pentru întrebuințarea cu succes a puterii aeriene sunt: letalitatea, concentrarea/densitatea la obiectiv, vizibilitatea, capacitatea de penetrare, sustenabilitatea, precizia, capacitatea de răspuns/ reactivitatea;

b) *caracteristicile* unei forțe organizate și eficiente sunt: viteza, mobilitatea, raza, flexibilitatea, versatilitatea;

c) *principiile* de întrebuințare: unitatea de comandă, controlul centralizat, execuția descentralizată, inițiativa, întrebuințarea în masă, persistența, economia de forțe, viteza de reacție, folosirea efectelor sinergice;

d) *rolurile* încredințate puterii aeriene încearcă să combine specificul misiunilor cu obiectivele generale ale acesteia și sunt: controlul spațiului aerian (*aerospace control*), aplicarea forței din spațiul aerian în celelalte medii de luptă (*force application*), întărirea/multiplicarea forței (*force enhancement*) și asigurarea sprijinului forței (*force support*);

e) cerințele operaționale cărora trebuie să le răspundă puterea aeriană sunt: baze de operare sigure și suficiente, posibilități extinse de acces către zona de operații (expediționaritate), multinaționalitate, interoperabilitate,

capacitate sporită pentru desfășurarea unor operații paralele, capacități extinse de operare în mediul operațiilor de sprijin a păcii;

f) misiunile repartizate puterii aeriene pot (și trebuie să) include – controlul spațiului aerian din zona de interes (operații împotriva forțelor aeriene/de suprafață inamice), aplicarea forței pe direcțiile și aliniamentele alese (superioritate aeriană, atac strategic, interdicție aeriană, sprijin aerian nemijlocit), multiplicarea forței (aeromobilitate, realimentare în aer, recunoaștere, supraveghere, operații speciale, război electronic), sprijinul forței (sprijin logistic, protecția forței, sprijin în/de luptă);

g) alte misiuni (suplimentare) specifice puterii aeriene pot fi: C3I, C4ISR, alertă timpurie, căutare și salvare (evacuare), operații umanitare, supraveghere și intervenție antiinsurgență.

Cheia pentru atingerea succesului într-un război aerian constă, pe lângă calitatea și cantitatea forțelor și mijloacelor din dotare, în echilibrul constituit între capacitățile de atac și cele de apărare. Operațiile aeriene ofensive constituie nu numai cea mai eficientă modalitate de ducere a războiului aerian, dar reprezintă și cea mai ieftină variantă de apărare aeriană. Pentru că este foarte clar, iar istoria războaielor a demonstrat-o, în mod indubitabil, că cazul în care cineva gândește și acționează, în mod strict defensiv, nu va putea să facă mare lucru pentru a împiedica un inamic hotărât să acționeze ofensiv în mod decisiv și, cu atât mai mult, nu-l va putea învinge.

Cu alte cuvinte, acela care vrea să se apere în aer cu succes are nevoie, pe lângă un sistem ultradens de supraveghere a spațiului aerian, de un număr considerabil de mijloace de apărare aeriană, în special de avioane de vânatoare și de sisteme de luptă sol-aer. Dar acestea nu vor fi de ajuns dacă inamicul va fi hotărât să facă totul pentru a ataca! Pentru a-l opri sunt necesare acele mijloace de lovire care să erodeze permanent potențialul inamic de atac și să-i „țină” acestuia capacitățile ofensive cât mai departe de obiectivele potențiale. Din această cauză, misiunile de poliție aeriană (și deci și capacitățile aferente acesteia, oricât de sofisticate ar fi acestea), atât de tipice pentru situația de pace, nu au nimic de-a face cu o apărare aeriană de succes pe timp de război.

Concluzia ar fi că existența puterii aeriene garantează constituirea unui potențial credibil de război aerian cu efect indirect, dar foarte consistent, asupra întregii capacități de asigurare a securității naționale!

Cât de mult înseamnă, în balanța generală a războiului, raportul stabilit între operațiile ofensive și cele defensive, care depinde de caracteristicile teatrului de operații și de concepția de planificare operațională a inamicului. De exemplu, în războiul din Coreea⁸, SUA au trimis zilnic

⁸ Colin S. Gray, *Airpower for Strategic Effect, Strategic History III - Troubled Triumph, 1945-89*, Air University Press, Air Force Research Institute, Maxwell AFB, Montgomery, Alabama, USA, February 2012, p. 167.

deasupra Coreei de Nord cca. 100 de avioane de vânătoare F-86 Sabre, care de fiecare dată au angajat aeronavele MiG 15 nord-coreene în luptă, cu rezultatul că, în final au reușit să le elimine de pe cer. Sub protecția acestor operații de vânătoare ofensivă, formațiile de bombardiere și-au putut face treaba în liniște împotriva țintelor importante de la sol. Tot așa, în Vietnam⁹, forțele aeriene americane au menținut la sol una sau maxim două duzini de avioane de vânătoare (*Convair F-102 Delta Dagger*) pentru protecția nemijlocită a dispozitivului de luptă din Vietnamul de Sud. Cu toate acestea, MiG-21 nord-vietnameze nu au efectuat în 10 ani de conflict niciun atac împotriva teritoriului sud-vietnamez, fiind prea ocupate să respingă quasipermanenta ofensivă aeriană americană asupra Vietnamului de Nord.

Același lucru s-a petrecut și pe timpul operației *Allied Force*¹⁰ din Iugoslavia (1999), când forțele aeriene americane și cele italiene au menținut în alertă la sol sau în zone de patrulare aeriană de luptă deasupra Mării Adriatice câteva zeci de avioane de vânătoare, dar partea iugoslavă nu și-a pus nicio clipă problema de a ataca bazele aeriene NATO din Italia (probabil și datorită faptului că nu îi ajungeau forțele nici cât să lupte cu succes împotriva avioanelor NATO ce atacau aproape zilnic teritoriul iugoslav).

Prin urmare, totul depinde, până la urmă, de echilibrul de forțe stabilit între părțile beligerante, de estimările prealabile ale experților și, de fiecare dată, de cunoștințele sigure, câștigate prin intermediul agențiilor de informații, despre potențialul de război aerian și despre concepția operațională a inamicului prezumtiv.

Atacul centrelor de greutate inamice – de la teoria academică la practica operațională

Obiectivul principal al celor ce planifică războiului aerian este, până la urmă, să caute și să găsească cele mai eficiente modalități de a afecta, într-un mod cât mai eficient, potențialul general de război al inamicului.

În noua accepțiune doctrinară, planificatorii operațiilor aeriene vor identifica, mai întâi, centrele (strategice) de greutate ale dispozitivului de luptă inamic, care pot fi reprezentate fie de centrul de decizie politică al acestuia, fie de nucleul de generare a puterii militare (eșaloanele strategice și operative de conducere militară sau/și nucleul complexului militar industrial). Și numai apoi urmează atacarea acestora!

⁹ Richard H. Shultz Jr., Robert L. Pfaltzgraff Jr., *The Future of Air Power in the Aftermath of the Gulf War*, Air University Press, Maxwell AFB, Montgomery, Alabama, USA, July 1992, p. 106.

¹⁰ David E. Johnson, *Learning Large Lessons The Evolving Roles of Ground Power and Air Power in the Post-Cold War Era*, RAND Corporation, Santa Monica, CA, USA, 2007, p.27, apud. William M. Arkin, *Operation Allied Force*, in Bacevich and Cohen, *War Over Kosovo*, 2001, p. 27.

Această adaptare a teoriei clausewitziene la specificul războiului aerian a fost realizată la începutul anilor '80 ai secolului XX de către teoreticianul militar american John M. Warden, care a statuat că loviturile principale asupra inamicului trebuie să fie planificate și desfășurate împotriva legăturilor ce unesc principalele domenii de forță (politico-ideologică, economică și militară) ale acestuia, astfel încât aceste domenii să fie deconectate unul de altul, dezarticulând și „gripând” astfel întregul efort militar al adversarului (principiu permanent citat de către toți teoreticienii militari în ultimele două decenii). Colonelul american John M. Warden elaborase, încă din 1976, în cadrul proiectului de cercetare operațională „Șah-mat”¹¹, bazele teoretico-doctrinare ale unui nou tip de campanie aeriană, a cărei planificare să plece de la stabilirea inițială unui set de indici sintetici de eficacitate operațională, care să aibă ca finalitate desfășurarea unei campanii aeriene bazate pe efecte operaționale intensificate. Acest nou sistem de planificare a războiului aerian s-a constituit în baza doctrinării a planului operației „Instant Thunder”, care a fost prezentat în august 1990 spre avizare eșaloanelor superioare de decizie politico – militară pentru a fi folosit ulterior împotriva Irakului.

Chiar dacă a stârnit un mare interes pe culoarele Secretariatului pentru Apărare al SUA, planul nu a căpătat și adevărata conducere superioară a US Air Force, fapt ceea ce a provocat respingerea lui. Consecințele au fost cel puțin deranjante pentru forțele aeriene ale principalei puteri învingătoare!

Pe timpul războiului care a urmat (Irak - 1991) s-a resimțit în mod acut lipsa controlurilor aeriene pe poziții înaintate, care nu se aflau unde ar fi trebuit să fie sau care, chiar mai rău, au fost bombardate de propria aviație, s-a resimțit lipsa rezultatelor cercetării aeriene pre- sau postatac atunci când era cea mai mare nevoie de acestea, au existat frecvent prea multe ținte desemnate a fi lovite de prea puține avioane în același timp, modificarea frecventă a priorităților operaționale pe timpul desfășurării operației a dus atât la nerealizarea obiectivelor operaționale, cât și la un consum exagerat de resursă de luptă etc. Au fost planificate numeroase misiuni de atac, care ulterior s-au dovedit a fi fost inutile, executate împotriva unor ținte de importanță secundară sau împotriva unor ținte civile fără semnificație operațională, pe când, în lipsa unor date suficiente de cercetare, nimeni nu a știut cu certitudine, de exemplu, câte lansatoare de rachete SCUD deține Irakul, locul unde se găsesc acestea și, până la urmă, câte anume funcționează și sunt efectiv periculoase. În mod similar a fost tratată problema existenței facilităților (instalațiilor) de cercetare și producție pentru

¹¹ John A. Warden III, Leleand A. Russell, *Winning in Fast Time*, Venturist Publishing, Montgomery, Alabama, USA, 2006, pp. 134-135.

armele de nimicire în masă ale irakienilor (inspectorii ONU au descoperit, în următorii ani, că în realitate existau cca. 50 de siteuri de cercetare și producție a ANM, în loc de 20, așa cum s-a crezut tot timpul)?¹²

Ca urmare a concluziilor reieșite din conflictele din Irak și Iugoslavia, noul concept doctrinar (denumit „*al centrelor de greutate*”) a devenit în ultima vreme piatra unghiulară a tuturor teoriilor operaționale aplicabile în domeniul războiului aerian.

Prin intermediul acestui concept se pot stabili concomitent atât obiectivele operaționale concrete, cât și căile (modalitățile) de desfășurare ale operațiilor (*liniile de operație*) cele mai eficiente. Astfel, în funcție de rezultatele analizei preliminară a centrelor de greutate ale inamicului, la nivelul eșalonului de planificare al operației aeriene se stabilesc mijloacele de punere în operă a acesteia (resursele operaționale), se determină domeniile de competență a diferitelor eșaloane de conducere și execuție (de exemplu, misiunile de atac strategic desfășurate cu forțe de nivel tactic, dar a căror conducere este atributul unui eșalon de nivel strategic), se analizează și se definesc condițiile mediului de luptă și, în cele din urmă, se elaborează ordinele de punere în execuție.

Pe parcursul procesului de analiză și de clarificare a schemei operaționale, structurii generale a centrelor de greutate i se subsumează nu doar categoriile și grupările de obiective ce ar trebui lovite, ci și repartitia de amănunt a ieșirilor pe misiuni și ținte, în cadrul cărora trebuie precizat numărul necesar de aeronave de lovire și de sprijin ce vor lua parte la desfășurarea tuturor acțiunilor ofensive (ELINT, AAR, SWEEP/Escort, SEAD, TAR). În cadrul acestui efort de planificare trebuie să se țină permanent seama de faptul că toate aceste categorii/grupări de obiective, subordonate unui anumit tip de centru de greutate, diferă atât cantitativ, cât și calitativ de la stat la stat. Statele puternic dezvoltate au alt profil structural în ceea ce privește modulul biunivoc „centru de greutate – obiectiv implicit” decât societățile înapoiate, chiar dacă nominal centrele de greutate ar putea, până la un moment dat, să coincidă. În orice caz, sistemul de conducere politico-militar, armele de nimicire în masă, sistemele de arme strategice (rachetele sol-sol, sistemele de supraveghere îndepărtată), concentrările de forțe sau alte capacități de cercetare și lovire care ar putea să împiedice în mod decisiv propriile capacități trebuie clasificate ca părți importante ale centrelor de greutate și, în consecință, trebuie neutralizate. Un obiectiv la fel de important pentru linia proprie de operație îl poate reprezenta moralul de luptă (capacitatea combativă) a inamicului, cu toate că în cazul regimurilor cu ideologie fanatică sau a

¹² Colin S. Gray, *Airpower for Strategic Effect*, Air University Press, Air Force Research Institute, Maxwell Air Force Base, Alabama, USA, 2012, pp. 210-215.

statelor eșuate, precum Somalia este destul greu, dacă nu imposibil, ca acest obiectiv să fie realizat. Premisa *sine qua non* a succesului rămâne, până la urmă, un ansamblu de activități de cercetare și de recunoaștere temeinic planificate și oportun desfășurate, care să permită înțelegerea corectă și precizarea cu acuratețe a obiectivelor de lovit. Rezultatul acestor acțiuni de cercetare va fi un plan de operații rațional și coerent, care să asigure realizarea obiectivelor operaționale dorite. Ulterior, acțiunile ofensive aeriene împotriva țintelor alese vor fi intensificate, până în momentul în care centrele de greutate ale inamicului vor fi anihilate și războiul va fi decis. Cât de rapid și de efectiv va fi obținută victoria aplicând conceptul lovirii centrelor de greutate poate să fie eventual altă discuție.

Și, nu în ultimul rând, obținerea victoriei va depinde de modul în care s-a realizat pregătirea pentru luptă a forțelor și mijloacelor proprii (*Management of Forces*), apoi de corectitudinea alegerii momentului, locului și tempoului acțiunilor de lovire, de nivelul de integralitate a pregătirii logistice și a celei privitoare la sprijinul în luptă a acțiunilor planificate, precum și de modul cum țintele au fost sau nu angajate în funcție de gradul lor de prioritate operațională. Cel mai adesea însă, chiar dacă din punct de vedere operațional posibilitățile de acțiune pentru obținerea succesului vor fi clare încă de la începutul conflictului pentru eșalonul de conducere militară, decizia finală va trebui tranșată de către eșalonul politic de conducere, după realizarea unei analize integrale a tuturor efectelor politice posibile, rezultate în urma lovirii și neutralizării diferitelor centre de greutate ale inamicului.

În acest context, experiența ultimelor conflicte (Irak, Iugoslavia) a dovedit că această modalitate de abordare operațională (conceptul „centrelor de greutate”) poate fi folosită în mod optim împotriva infrastructurii militare (și represive) a regimurilor politice iraționale, dar poate prezenta, totuși, o serie de dezavantaje politice majore, necesitând o ajustare permanentă a efortului ofensiv, astfel încât operațiile de război aerian să fie planificate și desfășurate cu luarea permanentă în considerare a efectului „rezidual” provocat de apariția pierderilor colaterale în rândul populației civile necombatante, efect care poate anula pe termen scurt sau/și mediu în anumite cazuri câștigul militar astfel obținut.

Există însă și cazul statelor posesoare a unor infrastructuri economice și cultural-politice precare, precum Somalia, Sierra Leone sau Afghanistan, care nu sunt foarte potrivite pentru aplicarea acestui concept, deoarece îngreunarea excesivă a vieții populației civile, aflate deja la/sub limita de jos a subzistenței, ca rezultat a distrugerilor provocate de raidurile aeriene, nu va face decât să arunce în barca regimului opinia publică locală

Toate celelalte au rămas, ca și până acum, neschimbate: arta conducerii, arta militară, talentul/măiestria tactic(-ă), grija de a evita

greșelile și, câteodată, norocul – sunt decisive în efortul a reduce pe cât posibil „ceța și fricțiunile războiului”, pentru că, toți comandanții adevărați știu aceasta, stresul, incertitudinea informațională și presiunea timpului nu pot fi niciodată, pe de-a întreg, evitate!

După cum am precizat mai sus, planificarea de nivel tactic a războiului aerian pleacă, în majoritatea cazurilor (cu excepția secvenței de apărare aeriană), de la definirea și stabilirea listei cu țintele (de lovit), ținte fiind prioritizate în funcție de importanța lor operațională (efectul pe care distrugerea acestora îl provoacă în economia generală a războiului). Integrarea conceptuală a tuturor acțiunilor tactice, într-un tot ce capătă un sens operațional coerent este apanajul strategiei, care stabilește întotdeauna obiectivele operației aeriene și, deseori dă orientarea generală cu privire la modul de desfășurare a acesteia în timp și spațiu. Astfel, nivelul strategic de conducere a războiului aerian coboară spre eșaloanele de execuție stabilind mijloacele cu ajutorul cărora vor fi realizate obiectivele operației, domeniile de competență a eșaloanelor de conducere tactică și operativă, intervenind câteodată până la coordonarea emiterii ordinelor de execuție. Intervenția coordonatoare a eșaloanelor strategice de conducere este necesară deoarece în cadrul activităților de planificare și conducere a operațiilor aeriene trebuie să se ia permanent în calcul erorile posibile/probabile, induse de către factorii de incertitudine informațională și acțională, adică de suma variabilelor politice, diplomatice, economico-financiare, geoclimatice și/sau de altă natură ce pot influența desfășurarea războiului aerian (*political/operational risk assesment*). Cu toate acestea, intervenția prea insistentă și inoportună a eșalonului strategic de conducere în procesul de planificare și conducere a operațiilor aeriene poate avea și efecte profund distructive asupra rezultatului final.

Aproape în fiecare dintre conflictele majore ale ultimei jumătăți de secol intervențiile voluntariste ale „strategilor” politici a provocat prejudicii semnificative bunului mers al operațiilor aeriene. Fac parte deja din tratatele de istorie militară erorile tipice de conducere săvârșite de eșaloanele politice strategice americane pe timpul războiului din Vietnam¹³, atunci când obiectivele operațiilor aeriene (operațiile *Rolling Thunder* și *Linebacker I*) s-au stabilit direct din birourile decidenților politici de la Washington, peste capul și cu desconsiderarea quasitotală a expertizei profesionale a comandamentelor militare din teatrul de operații.

¹³ Dennis M. Drew, *Air Theory, Air Force and Low Intensity Conflict: A Short Journey to Confusion in The Paths of Heeaven - The Evolution of Airpower Theory*, editat de Phillip S. Meilinger, USAF, Col, Air University Press, Maxwell AFB, Montgomery, Alabama, USA, 1997, pp. 334-335.

Aceste erori au fost evitate pe deplin pe timpul primului război din Golf (1990) datorită eforturilor generalului Schwarzkopf, mai apoi însă, pe timpul operației *Allied Force*, desfășurată, în 1999, de Alianța Nord-Atlantică împotriva fostei Iugoslavii erorile eșaloanelor de conducere politică au „reușit” din nou să impieteze asupra bunului mers al operațiilor aeriene.

Astfel, atât procesul de stabilire al țintelor, cât și pe timpul desfășurării propriu zise a operațiilor aeriene o mulțime de instanțe politice, precum Departamentul american de stat și cel al apărării, Comitetul Mixt al Șefilor de state majore al armatei SUA, CIA, diferitele comitete politice ale Alianței Nord-Atlantice, precum și câteva dintre guvernele europene aliate (Marea Britanie, Franța, Germania, Olanda, Danemarca și Norvegia) și-au arogat dreptul de a discuta deciziile militare, până acolo încât au provocat o reacție fermă de respingere atât din partea Comandamentului Întrunit al Flancului de Sud al NATO, cât și a Comandamentului Suprem (SHAPE) din Mons¹⁴. În faza inițială a operației *Enduring Freedom* (Afganistan-2001), toate premisele se arătau a fi ideale pentru întrebuițarea cu succes a puterii aeriene pentru obținerea succesului în luptă.

Astfel, grupările de lovire ale Forțelor Aeriene americane au reușit în prima fază a conflictului să scoată rapid din luptă forțele principale ale regimului taliban, confirmând astfel toate așteptările teoreticienilor și comandanților militari ce sprijineau noua doctrină de luptă („neutralizarea centrelor de greutate ale inamicului”). Mai apoi însă, odată cu prelungirea conflictului și intrarea în scenă a politicianilor și juriștilor (mai ales europeni), care puneau sub semnul întrebării fiecare aspect al războiului aerian, a avut ca rezultat direct nu numai asigurarea protecției principalilor conducători ai talibanilor în afara granițelor Afganistanului, ci și revigorarea forțelor aparținând Al-Qaida, care au reușit să se regrupeze și să-și refacă capacitatea de luptă.¹⁵

O primă concluzie (dar nu și cea finală)

Perfecționarea permanentă a tehnologiilor militare reprezintă un proces evolutiv obiectiv, care nu ocolește nici o categorie de forță (gen de armă), constituind în cazul forțelor aeriene o paradigmă *sine qua non*. Noile tehnologii sporesc posibilitățile operaționale ale grupărilor de forțe, stând la baza modificării procedurilor tactic-operative și astfel făcând

¹⁴ Colin S. Gray, *Airpower for Strategic Effect*, Air University Press, Air Force Research Institute, Maxwell Air Force Base, Alabama, USA, 2012, pp. 253-255.

¹⁵ Daniel Benjamin, Steven Simon, *The Age of Sacred Terror. Radical Islam's War against America*, Random House Trade Paperbacks, Chapter 10 - How great is a Failure, New York, 2003, USA, pp. 384-389.

posibilă introducerea unor noi opțiuni de abordare conceptuală a teoriei și practicii războiului aerian. La această oră, răspunsul la întrebările:

„Care este rolul jucat de forțele aeriene în război ?” și „Care sunt cele mai potrivite mijloace pe care forțele aeriene trebuie să le folosească pentru a avea succesul dorit în operație ?” nu mai reprezintă o importanță centrală. În prezent întrebarea principală, aflată încă în dezbatere este „Dacă și în ce condiții capacitățile de război aerian pot îndeplini singure obiectivele politice alese?” și „Cât de departe se poate merge cu transformarea războiului aerian într-o formă de război total ?”.

Războiul aerian a reprezentat, încă de la începuturile sale, un domeniu propice pentru reprezentările utopice, în care unele abordări teoretice au frizat de multe ori ficțiunea. Cu toate acestea, în mod paradoxal, realitatea a reușit ca treptat să ajungă din urmă și chiar să depășească uneori cele mai îndrăznețe închipuiri ale părinților teoriei războiului aerian (Douhet, Mitchell sau Trenchard). Pe timpul războiului din Coreea, toate luptele aeriene s-au dus cu ajutorul tunurilor de bord, în Vietnam, aproape jumătate din angajamentele aer-aer au implicat lansări de rachete de interceptare dirijate, în războaiele Golfului, deasupra Iugoslaviei și Afghanistanului acțiunile de lovire aer-sol s-au desfășurat cu întrebuințarea masată a munițiilor dirijate cu precizie către ținte, folosind soluțiile de ochire Radar, IR, TV sau LASER. Noile generații de armament aer-aer, preconizate a intra în dotarea forțelor aeriene occidentale, după anul 2020 vor revoluționa modul de desfășurare a războiului aerian, la fel cum armamentul aer-sol de mare precizie a făcut-o începând cu primul război din Golf (1991).

După primul război din Golf (1991), planificatorii din forțele aeriene occidentale au căzut de acord, că viitorul războiului aerian va fi dominat de fenomenul schimbării paradigmei operaționale, concretizat de următoarele principii:

a. cine va fi capabil să se mențină permanent în ofensivă, acela va domina spațiul aerian și, finalmente, va câștiga războiul;

b. cine va alege doar să se apere, abandonând astfel inițiativa operativă și strategică adversarului și acționând doar în mod reactiv la nivel tactic (operativ) va pierde aproape întotdeauna războiul; din această cauză partea care își va construi planul de campanie aeriană centrat pe întrebuințarea masată a avioanelor de vânătoare angajate majoritatea în operațiile de tip defensiv nu va reuși să provoace efecte decisive în teatrul de acțiuni militare.

Dar trebuie spus că decizia finală în războiul aerian nu este urmarea întrebuințării extensive a avioanelor de vânătoare, ci a celor de atac. Misiunile de escortă cu importanță operațională semnificativă sau obținerea de avantaje strategice prin intermediul unor angajamente ale

aviației de vânătoare îndreptate împotriva unor componente operaționale de mare valoare ale inamicului constituie mai degrabă o excepție decât o regulă în războiul modern, oricât de mediatizate ar fi acest tip de acțiuni. De fapt, în prezent, războiul aerian se desfășoară din ce în ce mai mult pe timpul nopții – aeronave cu profil STEALTH, procedee tactice de apropiere către țintele alese asistate de aeronave cu capabilități AWACS, EW sau J-STARS, toate îndreptate pentru eliminarea în totalitate a reacției probabile a inamicului, fie ea din aer sau de la sol, astfel încât pachetele de lovire să-și poată face treaba nestingherite și să se întoarcă acasă neatinse. Ca urmare, capacitatea aeronavelor de a întrebuința armament de precizie nu mai reprezintă doar un mofet a celor bogați, iar posibilitatea de a înarma avioanele de vânătoare cu armament aer-sol, doar cu minime investiții în avionică, poate reprezenta o soluție și pentru cei mai puțin avuți. De fapt tendința de a abandona muniția „clasică” în favoarea celei dirijate a devenit un trend general, planificatorilor din forțele aeriene fiindu-le clar că întrebuințarea munițiilor dirijate în luptă înseamnă în primul rând un număr mai mic de ieșiri-avion per obiectiv de lovit (probabilitatea de vulnerare a țintei este de circa 50 de ori mai mare în comparație cu armamentul nedirijat) și, în al doilea rând, reprezintă un pariu câștigat în ceea ce privește rata de supraviețuire a aeronavelor întrebuințate, prin micșorarea semnificativă a riscurilor la care sunt expuși piloții care execută misiunile de lovire.

Dar dincolo de întrebuințarea mai intensă sau mai restrictivă a munițiilor de mare precizie, superioritatea informațională rămâne premisa de bază a unei campanii de succes care, în ultimul timp, se concretizează în conceptul „războiului centrat pe rețea” – diseminarea datelor cu privire la ținte în timp real, managementul datelor de stare operațională, valorificarea integrată a datelor de cercetare și recunoaștere, sprijinul transversal cu date operaționale, toate acestea influențează în mod profund atât profilul doctrinar, cât și fizionomia operațională a războiului aerian, deoarece dau posibilitatea intervenției directe în luptă a aeronavelor special destinate/dotate pentru conducerea operaționale, multiplicând astfel avantajul părții care le folosește. În fapt, tehnicile și procedurile specifice „războiului bazat pe rețea” sunt de neevitat în cazul confruntării cu un adversar dotat cu armament de înaltă tehnologie, celelalte opțiuni fiind sau renunțarea totală la război, ca opțiune de acțiune politică, sau realizarea unui efort uriaș de edificare în teatrul de operații, încă din etapa inițială a conflictului, a unei uriașe superiorități cantitative și calitative, ambele opțiuni prezentând în mod evident dezavantaje majore.

În aceste condiții, abordarea proprie NCW poate aduce foloase multiple: pe plan strategic modifică în mod avantajos strategiile de

planificare ale războiului împotriva unor puteri ostile, în plan operativ permite planificarea facilă a unor acțiuni decisive de lovire orientate către anihilarea centrelor de greutate inamice, iar în plan tactic permite neutralizarea mijloacelor și sistemelor de conducere operațională a inamicului, precum și îngreunarea funcționării unora dintre sistemele sale de luptă. Totuși, în toată această acumulare entuziasmantă de avantaje rezidă un pericol insidios: toate acumulările de date și informații operaționale procesate și vehiculate în sistem trebuie transmisă în timp util și fără nicio eroare beneficiarilor reali.

Ca urmare, noua axiomă de securitate ne spune că soluția optimă nu este să cumperi mai multe avioane, nave sau vehicule de luptă, ci să transmiți toate datele și informațiile operaționale necesare către cele pe care le deții deja! Mai multe informații transmise la timp către beneficiari va permite o mai bună întrebuințare a forțelor și mijloacelor avute la un moment dat la dispoziție. (60-80% din forțele unei grupări de nivel operativ nu intră niciodată sau foarte rar în luptă deoarece, într-o formă sau alta nu au contact cu inamicul sau nu dețin informația reală despre inamicul care se află în raza de acțiune a armamentului lor).¹⁶

Pe viitor, acțiunile de război aerian vor fi desfășurate pornind fie din locațiile de dislocare dispuse în propriul teritoriu, fie din dispozitivul de luptă al unei forțe expediționare. În acest caz, manevra (în sine) de intrare în teatrul de operații a grupărilor de forțe aeriene, va trebui completată cu manevra sistemului de asigurare logistică a acestora care, la rândul său, va dubla permanent mișcările (manevrele) operaționale a unităților luptătoare, ceea ce accentuează efortul de asigurare a resurselor de sprijin, mai ales în cazul în care se prevede prelungirea în timp a operațiilor aeriene. De exemplu, în ceea ce privește stocurile de piese de schimb, rata de epuizare a acestora pe timpul unei operații este de șase ori mai mare decât cea valabilă pentru situația de pace.

Deoarece în contextul operațiilor cu participare multinațională interoperabilitatea reprezintă o condiție *sine qua non*, capacitatea unei aeronave de a îndeplini doar un tip de misiuni (de exemplu, vânătoare/recunoaștere/ război electronic) îi oferă acesteia doar simpla calitate de „simbol politic” (de exemplu, cazul aeronavelor Tornado ECR aparținând *Luftwaffe* în cadrul operației *Allied Force*/Iugoslavia 1999), iar în acest caz nu putem vorbi de o investiție profitabilă.

Ca urmare a experienței operaționale dobândite în ultimele decenii, NATO a oferit statelor-membre un cadru clar de orientare organizațională și

¹⁶ Jeffrey M. Reilly, *Operational Design. Distilling Clarity from Complexity for Decisive Action*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, USA, 2012, pp. 11-13.

acțională, care asigură acestora îndeplinirea obiectivelor la nivel strategic, operativ și tactic și la care s-au aliniat între timp și majoritatea statelor asociate în regim PfP. În spațiul euroatlantic s-a dovedit că NATO reprezintă cea mai bună soluție atât pentru asigurarea securității colective a membrilor săi, cât și realizarea unei repartii judicioase a efortului militar în cazul în care statele aliate au decis să intervină într-un teatru de conflict, chiar și în cazul în care, de fapt, SUA au preluat de regulă 70-80% din povară.

Cu toate acestea, mai este încă necesar ca decidenții politici să implementeze programe bugetare cuprinzătoare și suficiente care, alături de politici de securitate clare și vizionare, să ducă la punerea în operă a unui ansamblu de măsuri hotărâte și coerente de instruire și de perfecționare a nivelului de interoperabilitate atât în cadrul Alianței Nord-Atlantice, cât și în interiorul Uniunii Europene.

BIBLIOGRAFIE

- Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene, F.A.-1, SMFA*, București, 2005.
- NATO Joint Air and Space Operations Doctrine / AJP - 3.3, NATO Military Agency for Standardization*, Bruxelles, July 2002.
- Bassford Matt, Pung Hans, Edgington Nigel, *Sustaining Key Skills in the UK Military Aircraft Industry*, RAND Europe, Cambridge, United Kingdom, 2010.
- Benjamin Daniel, Simon Steven, *The Age of Sacred Terror. Radical Islam's War against America*, Random House Trade Paperbacks, Chapter 10 - How great is a Failure, New York, 2003, USA.
- Clausewitz Karl von, *On War*, ed. and trans. Michael Howard and Peter Paret, Alfred A. Knopf, New York, USA, 1993.
- Drew M. Dennis, *Air Theory, Air Force and Low Intensity Conflict: A Short Journey to Confusion in The Paths of Heaven - The Evolution of Airpower Theory*, editat de Phillip S. MEILINGER, USAF, Col, Air University Press, Maxwell AFB, Montgomery, Alabama, USA, 1997.
- Gray Colin S., *Airpower for Strategic Effect*, Strategic History III-Troubled Triumph, 1945-89, Air University Press, Air Force Research Institute, Maxwell AFB, Montgomery, Alabama, USA, February 2012.
- Firoenza Nicholas, *NATO to Adopt Capabilities Plan*, Defense News, Washington DC, USA, November 18, 2002.

- Johnson E. David, *Learning Large Lessons The Evolving Roles of Ground Power and Air Power in the Post-Cold War Era*, RAND Corporation, Santa Monica, CA, USA, 2007.
- Reilly M. Jeffrey, *Operational Design. Distilling Clarity from Complexity for Decisive Action*, Air University Press, Maxwell Air Force Base, Alabama, USA, 2012.
- Warden John A. III, Russell A. Leleand, *Winning in Fast Time*, Venturist Publishing, Montgomery, Alabama, USA, 2006.

LOGISTICA MISIUNILOR INTERNAȚIONALE SUB JURISDICȚIA NAȚIUNILOR UNITE

LOGISTICS OF INTERNATIONAL MISSIONS UNDER UN JURISDICTION

Mr.dr. Grigore JELER*

Academia Tehnică Militară

Mr.dr. Marius MIHARTA**

Serviciul Român de Informații

La sfârșitul Primului Război Mondial, în 1918, mulți oameni au fost determinați ca niciodată să nu existe un asemenea măcel și vărsare de sânge. O asociație internațională numită „Liga Națiunilor” a fost formată de către națiunile conducătoare implicate în război. Pacea și securitatea sunt principalele scopuri ale Națiunilor Unite, succesorul Ligii Națiunilor.

Din 1945, Națiunile Unite au ajutat la negocierea păcii și a furnizat forțele necesare menținerii acesteia. În plus față de realizarea păcii, Națiunile Unite au și alte ramuri, numite agenții, care se ocupă de probleme globale. Unele dintre aceste agenții ajută oamenii cu nevoi, cum ar fi refugiații. Altele se preocupă de problemele de sănătate și drepturile omului. Nici una dintre acestea nu ar putea exista fără suport logistic.

At the end of World War I in 1918, many people were determined that such terrible slaughter and bloodshed should never exist again. An international association called the League of Nations was formed by the leading nation involved in the war. Peace and security are the most important aims of the United Nations, the successor of League of Nations.

Since 1945, the UN has helped to negotiate peace deals and has provided peacekeeping forces. In addition to working for peace, the UN has many other branches, called agencies, which deal with worldwide problems. Some of these agencies provide aid for people in need, such as refugees. Others are concerned with health matters, living and working conditions, and human rights. All of these couldn't be possible without logistics support of agencies.

Cuvinte-cheie: logistică; Națiunile Unite; misiuni internaționale.

Keywords: logistics; UN; international mission.

* e-mail: eduard_jeler@yahoo.com

** e-mail: vic@mta.ro

Pentru viitorii menținători ai păcii care lucrează în mediul natural, în propria țară, logistica rareori creează probleme. El/Ea își primește masa zilnică în săli de mese sau pe câmp, apa de la robinet este potabilă, mentenanța și aprovizionarea cu combustibil este o rutină, când o uniformă este uzată el/ea primește o uniformă nouă, el/ea are patul lui/ei și o cazare adecvată, iar dacă se îmbolnăvește spitalul unității are un doctor și un dentist. Alte provizii sunt adăpostite în depozite aproape de barăci și pot fi repede scoase spre utilizare.

Serviciul într-o misiune a Națiunilor Unite nu este foarte diferit. Dar dacă susținătorii păcii sunt trimiși într-o misiune care este în curs de întemeiere aceștia pot fi supuși unor greutăți. Toate aceste facilități menționate în țara lui/ei trebuie să fie stabilite în zona în care are loc misiunea și este o responsabilitate comună pentru Națiunile Unite și Țara Care Contribuie cu Trupe (TCC). Operațiunile Națiunilor Unite sunt relativ complexe în raport cu suportul logistic. Nu sunt două misiuni identice datorită faptului că suportul acordat Națiunilor Unite de către țările gazdă, țările care contribuie cu trupe și contractanți diferă. Acest modul va explica cum responsabilitatea este împărțită între Țara Care Contribuie cu Trupe și Națiunile Unite și la ce se poate aștepta fiecare susținător al păcii și ce poate cere de la sistemul logistic al Națiunilor Unite.

Pentru definirea termenului logistică pot fi găsite multe definiții. Fiecare organizație are posibilitatea de a avea propriile reguli. Pentru un susținător al păcii el/ea trebuie să știe că proviziile și serviciile necesare pe front pot fi asigurate în timp util și într-un anumit loc de un sistem complex de suport. Nevoile primare ale omului sunt apa, mâncarea, îmbrăcămintea și adăpostul. Suportul logistic nu reprezintă doar aprovizionarea cu aceste provizii necesare omului pentru a supraviețui și a se deplasa, ci de asemenea și personalul, procedurile și organizațiile și serviciile necesare pentru asigurarea cererii, transportului și distribuției de provizii.

Biroul de Suport al Misiunilor al Departamentului pentru Operațiile de Menținere a Păcii din cadrul Națiunilor Unite este responsabil pentru suportul logistic și administrativ al Misiunilor de pe Front.

Pentru fiecare misiune de menținere a păcii o metodologie de suport logistic se va realiza de către țările care contribuie cu trupe și Națiunile Unite. În funcție de condițiile speciale din zona misiunii, de caracteristicile contribuțiilor, de alte elemente logistice, factorii legali și financiari vor semna un acord (Starea Acordului Forțelor sau Memorandum al Înțelegerii).

Starea Acordului Forțelor (SOFA) reprezintă un acord între Națiunile Unite și țara gazdă. Stabilește privilegiile, imunitatea, facilitățile sau concesiunile garantate operației Națiunilor Unite de menținere a păcii și de membrii operației de către menținere a păcii și va fi aplicat doar în zona operației.

În Memorandumul Înțelegerii (MOU), Națiunile Unite menționează ce suport logistic și echipament este asigurat de către Națiunile Unite (Echipament Deținut de Națiunile Unite) (UNOE) și care trebuie aduse din țară (Echipament deținut de Continget)(COE) și plătit de către Națiunile Unite.

Sub noua metodologie COE, dacă o TCC asigură Echipament Major sau se autosușține prin MOU acea țară este responsabilă pentru asigurarea tuturor echipamentelor minore și a consumabilelor și de a reproviziona consumabilele.

Una dintre principalele dificultăți ale operațiilor militare internaționale o reprezintă standardizarea echipamentului. Dacă este realizată, standardizarea permite un suport logistic simplificat; așadar, un singur tip de vehicul, o singură linie de aprovizionare și mentenanță. Națiunile Unite nu posedă resursele necesare pentru a asigura tuturor susținătorilor păcii echipamentul standardizat necesar. Ca politică, UNMO (Observatori Militari ai Națiunilor Unite) și CivPol (Poliția Civilă) sunt aprovizionați cu vehicule ale Națiunilor Unite și alte materiale, totuși unitățile care iau parte la operație participă cu materialele lor naționale.

Soluția problemei logistice de asigurare a proviziilor pentru toți s-a stabilit prin sistemul „Chiria Umedă-Uscată”. Când o țară asigură orice sistem material Națiunilor Unite se semnează un acord prin care se stipulează în ce condiții logistice sunt date în chirie misiunii de menținere a păcii.

Umed înseamnă că Națiunile Unite vor plăti o sumă mai mare pentru fiecare articol, dar țara trebuie să-și asume întreaga responsabilitate privitoare la furnizarea suportului logistic pentru susținerea sistemului cu excepția combustibilului.

Uscat înseamnă că Națiunile Unite își asumă responsabilitatea pentru asigurarea întregului suport logistic, dar țara va avea parte de o tăiere semnificativă din suma plătită pentru material.

Totuși regulile interne ale fiecărei unități sunt regulile naționale ceea ce înseamnă că este obligatorie armonizarea regulilor naționale cu cele internaționale pentru a facilita o acțiune ușoară și eficientă. Așadar conceptele și principiile logistice sunt operaționale și în misiunile non Națiunile Unite. Ceea ce diferă între misiunile Națiunilor Unite și cele non Națiunile Unite este structura logisticii.

Națiunile Unite nu au o structură specializată de conducere și suport logistic în zona operațiilor. Când este luată decizia de a începe o misiune Națiunile Unite numesc Departamentul pentru Operațiile de Menținere a Păcii (DPKO) pentru realizarea conducerii și suportului logistic pe front. DPKO prin Administrarea Frontului și Divizia Logistică (FALD) organizează suportul logistic și controlează proprietățile Națiunilor Unite și

contractele semnate. În misiunile Națiunilor Unite, logistica are două componente: o componentă militară și o componentă civilă. Componenta civilă este alcătuită din Șeful Serviciului de Suport Integrat (CISS) și Ofițerul Superior Administrativ (CAO). Componenta militară este alcătuită din Ofițerul Superior Logistic (CLO) și subordonații săi.

CISS are controlul asupra suportului logistic al misiunii. CAO are competențe asupra componentei civile a logisticii, iar CLO asupra componentei militare. Ca o nouă competență în misiunile Națiunilor Unite, logistica are sub jurisdicția sa și personalul prin Ofițerul Superior Militar de Personal (CMPO).

Cine poate cheltui banii logisticii Națiunilor Unite? Trebuie menționat că doar unii oficiali ai Națiunilor Unite au autoritatea să utilizeze resursele financiare pentru orice scop. În funcție de chiria contractului semnat, cererile pot fi înaintate către Ofițerul Superior Administrativ (CAO) prin CISS. Așadar, în cadrul Națiunilor Unite, CAO poate fi considerat ca fiind șeful. Nici Comandantul Forțelor nici cel mai important șef civil din cadrul Națiunilor Unite (Reprezentantul Special al Secretarului General) nu poate cheltui bani fără permisiunea CAO. Aceasta este bineînțeles o mare diferență, deoarece în multe țări care contribuie cu trupe banii sunt mai ușor accesibili.

Un alt lucru specific pentru misiunile Națiunilor Unite o reprezintă clasele de provizii. Există nouă clase de provizii în comparație cu cele cinci clase ale NATO. Acest lucru este util, deoarece poate fi specific, dar în același timp birocrația este mai ridicată și este necesar a fi mai mult personal implicat în evidența și în depozitarea proviziilor. De asemenea meniul este diferit în funcție de TCC. Așadar, Baza Aprovizionării (BOP) este: BOP A pentru Hindu TCC și BOP B pentru alte TCC.

Logistica Națiunilor Unite este alcătuită din două sisteme: „împinge” și „trage”, iar sistemul de aprovizionare va funcționa pe baza uneia dintre acestea sau pe baza unui sistem compus dintre acestea două. „Împinge” înseamnă că bunurile sunt trimise automat trupelor din zona de operație. Bunurile consumabile (POL (petrol, ulei și lubrifianți), necesarul din birouri etc.) sunt trimise către Sediile Centrale Regionale (RHQ) pe baza Ratei Medii de Consum (ACR) a regiunii.

Prin sistemul de tip „Trage” se înțelege faptul că suportul logistic este bazat în special pe cererile de la RHQ-ul contingentelor naționale. Acest sistem este utilizat pentru bunuri neconsumabile cum ar fi: mobile, unelte, farfurii etc.

Există două tipuri de cereri: cereri de rutină și cereri de urgență. Cererile de rutină sunt trimise prin poștă, fax și curier și sunt necesare trei sau patru zile pentru livrarea bunurilor solicitate. Cererile de urgență pot fi

trimise oricând prin fax sau prin orice alte mijloace și trebuie trimise cu prima ocazie posibilă, cu primul transport care pleacă în zona de unde a venit cererea.

Pentru UNMO și pentru CivPol există Proceduri Standard de Operare (SOP) speciale. Acestea sunt bazate pe sistemul „Împinge” deci bunurile vor fi stabilite de ACR, iar depozitele RHQ vor livra bunurile.

Referitor la conducerea logisticii, aceasta se bazează pe patru solicitări obligatorii: continuitate, determinare, flexibilitate și oportunitate. Cheia eficacității o constituie informația, SOP și structura forțelor logistice.

Pentru aceasta în Sediul Central al Forței (FHQ) și RHQ vor fi ofițeri logistici din diferite țări. Aceștia vor asigura interoperabilitatea, lucrul cel mai important în conducerea logisticii.

Planificarea logistică este o foarte importantă sarcină a misiunii. Aceasta este alcătuită din șase etape distincte. Prima etapă o constituie inițierea în care datele, misiunea și diferitele particularități sunt asimilate. A doua etapă este rezervată pentru o conferință cu personalul pentru orientare. A treia etapă constă în recunoașterea logistică de către personalul numit, care are sarcina de a întocmi un raport legat de zonă și de nevoile misiunii. A patra etapă constă dintr-o conferință cu tot personalul în care toate datele rezultate în urma recunoașterii sunt raportate. În a cincea etapă se realizează adevăratul plan logistic, iar în a șasea se efectuează verificările suplimentare și prezentarea spre ratificare către CISS.

Logistica este compusă din secțiunea operațiilor logistice și secțiunea planificării logistice. Secțiunea operațiilor logistice realizează activități referitoare la: situația politică din acea zonă, legătura cu RHQ, actualizarea hărților, rapoarte zilnice, coordonare logistică, stocarea datelor privitoare la analiza inamicului și a prognozelor.

Secțiunea planificării logistice realizează activități referitoare la: actualizarea hărții regionale, legătura cu secțiunea planificării militare, reînlocuirea planurilor și a suportului logistic pentru contingente, planurile de evacuare, planurile conferințelor logistice, evidența personalului etc.

Documentele conducerii logistice sunt standardizate. Acestea sunt: plan logistic, dispoziții logistice și rapoarte logistice. Planul logistic este principalul document pentru conducerea unei misiuni internaționale. Este datoria CLO-ului și constă în: deplasarea RHQ, sistemul logistic, zonele logistice, punctele aeriene/navale/pe șine/pe drum de îmbarcare/debarcare, căi de comunicare, deplasarea Organizațiilor Non Guvernamentale (NGO) și deplasarea serviciilor și bunurile furnizorilor locali.

Dispozițiile logistice sunt emise de eșalonul superior și împreună cu SOP reprezintă suportul legal al activităților logistice. Acestea sunt emise

de obicei într-o ordine fragmentară (FRAGO), specifică pentru rezolvarea diferitelor probleme care au apărut în zona de operație.

Rapoartele logistice au rolul de a informa eșalonul superior despre situațiile speciale și despre cereri.

Controlul forțelor logistice este realizat de către comandat sau de către șef doar asupra activităților efectuate de către subordonații structurii potrivit lanțului ierarhic. Controlul logistic în misiunile Națiunilor Unite sunt diferite față de cele din misiunile NATO, deoarece controlul operațional nu înseamnă responsabilitate și control mai presus de forțele logistice. Această responsabilitate și competență este rezervată CLO-ului forțelor. În același timp, ordinele pentru ofițerii logistici ai contingentelor naționale pot proveni de la forțele CLO sau de la comisarul CLO. Mandatul comisarului pentru a da ordine se bazează pe dispoziția CLO.

Forțele române (militare) au realizat puține misiuni importante sub jurisdicția Națiunilor Unite: Misiunea UNIKOM, UNAVEM III și Operația ALBA. Din cauza lipsei de comunicare dintre Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Administrației și Internelor, nu poate fi accentuat tot efortul românesc acordat misiunilor Națiunilor Unite.

Misiunea UNIKOM este legată de zona de observare și de demilitarizare din Kuwait (DMZ). România a participat cu 38 de ofițeri ca MOU. Din punctul de vedere al logisticii, aceasta a fost asigurată de RHQ, așa cum s-a prezentat anterior.

Prima și principala misiune sub jurisdicția Națiunilor Unite a fost UNAVEM III. România a participat cu un grup de ofițeri din sediile centrale, un spital militar și un batalion de infanterie (Al doilea Batalion de Infanterie), primul batalion care a participat într-o misiune a Națiunilor Unite. Această misiune a fost transformată în MONUA.

În aceste misiuni au participat 3.069 de ofițeri, subofițeri și soldați. Cu acest efectiv, România s-a clasat pe locul trei în topul țărilor contribuabile.

A treia misiune, Operația „ALBA” a fost cea mai periculoasă misiune. A fost prima misiune în care contingentul român nu a fost foarte bine pregătit și de asemenea insurgenții au deschis focul foarte des. Deoarece misiunea a fost foarte scurtă, proviziile au fost luate din țară cu excepția POL care a fost furnizată de către armata italiană. Alte servicii precum poșta, ziare și alte surse media erau inexistente. Dar lucrul cel mai dificil a fost reprezentat de tehnica veche și nepregătită pentru misiune din cauza timpului scurt pentru pregătire și datorită faptului că tehnica mai bună a fost trimisă în Angola în cadrul misiunii MONUA.¹²

¹ Marius Miharta, *Logistica misiunilor internaționale sub egida ONU*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2008.

Luând în considerare informațiile prezentate anterior putem concluziona că:

- după ce Națiunile Unite depun o cerere de sprijin, este obligatoriu a se cere o documentație logistică a regiunii în care va avea loc operația;
- trebuie realizată o informare asupra situației cu toți ofițerii logistici ai contingentului;
- este necesar a dispune de ofițeri care au promovat cursuri logistice în străinătate pentru o mai bună interoperabilitate;
- este necesar a avea traducători în structurile logistice pentru a ușura rezolvarea problemelor logistice;
- stocurile logistice trebuie să fie corespunzătoare și suficiente pentru profilul misiunii;
- piesele de schimb și bateriile sunt obligatorii a fi în cantități suficiente pentru toate categoriile de tehnică;
- tehnica ce trebuie trimisă este necesar a fi interoperabilă cu tehnica din alte țări;
- serviciile poștal, e-mail și media sunt foarte importante pentru moralul trupelor, deci este necesară aranjarea unei aprovizionări constante din țară;

BIBLIOGRAFIE

- Miharta Marius, *Logistica misiunilor internaționale sub egida ONU*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2008.
- Suciu Augustin Dănuț, *Logistica operațiilor multinaționale sub egida ONU*, Lucrare de dizertație, UNAp, 2001.
- Vizitiu Iulian Constantin, *Război electronic. Aspecte moderne*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2008.

² Augustin Dănuț Suciu, *Logistica operațiilor multinaționale*, sub egida ONU, Lucrare de dizertație, UNAp, 2001.

³ Iulian Constantin Vizitiu, *Război electronic. Aspecte moderne*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2008.

APLICAREA TRATATELOR INTERNAȚIONALE, MODALITATE DE REALIZARE A SECURITĂȚII

THE APPLICATION OF THE INTERNATIONAL TREATIES, A WAY TO ACHIEVE THE GLOBAL SECURITY

Drd. Costin-Mădălin ZOTOI*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Tratatele internaționale au rolul de a promova, în esență, atât interesele comune ale părților semnatare, cât și de a consfinți, într-o formă unanim acceptată, anumite înțelegeri. Având în vedere scopurile susmenționate, încheierea și aplicarea acestor documente conduc la realizarea unei conduite previzibile și agreate a statelor pe plan internațional, factor determinant al stabilității locale, regionale și globale. Prin tratate internaționale se poate stabili, pe lângă drepturi și obligații pentru părți, și constituirea unor organizații cu rol în promovarea intereselor comune ale statelor membre, inclusiv pe dimensiunea de securitate locală, regională sau globală.

International treaties are designed to promote essentially both the common interests of the Parties and entrench in a widely accepted form, certain arrangements. Taking into consideration the above mentioned purposes, the conclusion and the implementation of these documents result internationally in a predictable and agreed demeanor of the states, determining factor of local, regional and global stability. International treaties may, in addition to rights and obligations for the parties, establish some organizations involved in promoting the common interests of the Member States, including the dimension of the local, regional or global security.

Cuvinte-cheie: tratat internațional; securitate globală; promovarea intereselor.

Keywords: international treaty; global security; interest promotion.

Dreptul reprezintă o știință social-umană care studiază „legile existenței și dezvoltării statului și dreptului, instituțiile politice și juridice, formele lor concret – istorice”¹, precum și interdependența acestora cu

* e-mail: costin.zotoi@gmail.com

¹ Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1996, p. 7.

celelalte elemente ale sistemului social. Mai exact, dreptul reprezintă o colecție de reguli asigurate și garantate de state care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman. Dreptul reprezintă o știință complexă care acoperă toate sferile de activitate umană și care se organizează pe mai multe ramuri după domeniile pe care le reglementează.

O ramură aparte a științelor juridice este Dreptul Internațional. Acesta poate fi definit ca totalitatea normelor stabilite prin „acordul între state suverane și egale în drepturi care exprimă voințele convergente ale acestora”². În context se impune precizarea că acordul între state este perceput la nivel generic și nu se referă strict la acordul scris între două state, deoarece, pe de o parte, dreptul internațional este constituit și din cutuma internațională, și anume din norme de comportare a statelor cimentate de vreme și mutual acceptate, iar, pe de altă parte, acordul dintre state poate fi exprimat și verbal, prin reprezentanți anume împuterniciți.

Dreptul internațional este poate singura ramură de drept public cu caractere pronunțate de drept privat. Face parte din categoria dreptului public, deoarece cel puțin un subiect al raportului juridic de drept internațional este statul, însă, spre deosebire de celelalte ramuri de drept public, statul nu beneficiază de o poziție privilegiată în raportul juridic de drept internațional, deoarece cealaltă parte este la rândul ei un stat.

În epoca actuală, statele moderne pot fi privite doar în contextul internațional dinamic în care ființează, leagă relații, obțin drepturi și își asumă obligațiile corelative în raporturile cu alte subiecte de drept internațional, în scopul dezvoltării și îndeplinirii eficiente a funcțiilor proprii și realizarea interesului național. O condiție esențială pentru îndeplinirea cu succes a oricărui demers internațional (inclusiv încheierea de tratate) este atingerea nivelului de securitate statală care să permită atât angajarea statului în exterior, cât și perceperea acestuia ca un potențial partener stabil și credibil. Prin încheierea unui tratat statul își exercită voința suverană în vederea stabilirii de relații economice, recunoașterii unor stări de fapt, garantarea reciprocă a unor drepturi, pentru formarea unor alianțe (de exemplu, NATO), înființarea unor organizații internaționale cu atribuții în domeniu securității internaționale (de exemplu, ONU) etc.

Tratatele internaționale și aplicarea lor

Înțelegerile internaționale se regăsesc în practică sub mai multe forme și denumiri. Astfel, au fost încheiate tratate, convenții (înțelegeri prin care sunt reglementate relații internaționale în domenii speciale sau determinate), pacte (înțelegeri bilaterale sau multilaterale privitoare la

² Emil Bălan, *Instituții de drept public*, Editura All Beck, București, 2003, p. 11.

domenii concrete ale relațiilor politice dintre state), acorduri (înțelegeri internaționale intervenite cu precădere în domeniul economic, cultural, juridic etc.), protocoale (reprezintă, de regulă, acte subsecvente unor tratate încheiate anterior) sau aranjamente (acte date pentru fixarea modalităților de aplicare a unor tratate aflate în vigoare). Pentru a ilustra optim și concis rolul și aplicarea înțelegerilor internaționale ne vom referi, în cele ce urmează, doar la cazul tratatelor internaționale datorită calității acestora de exponent în materie.

Stabilirea de raporturi juridice între state se realizează prin intermediul tratatelor internaționale. Efectul imediat al încheierii unui tratat este că se „nasc” drepturi și obligații pentru părți, se modifică cele existente sau se sting drepturi și obligații asumate deja.

Tratatul poate fi definit concis ca fiind o colecție de norme obligatorii pentru părți. Primul efect juridic al acestuia este „legarea” părților de drepturile și obligațiile corelative stabilite prin documentul internațional. Din acest punct de vedere, odată parcursă succesiunea de etape intermediare și încheierea tratatului, un stat nu mai poate denunța unilateral, în orice condiții, acordul, fiind legat din punct de vedere juridic. În context menționăm că, în unele cazuri, acordul unui stat manifestat prin reprezentanți poate avea valoare de înțelegere, fără a mai fi necesară și încheierea unei forme scrise a acesteia (de exemplu, Declarația Ilhen și Cauza „Estul Groenlandei”).

Principiul de bază al unui tratat este „pacta sunt servanda” consfințind astfel respectarea angajamentelor juridice asumate, întocmai și cu bună credință. Mai mult, în măsura în care un tratat este valabil, părțile trebuie să-l respecte și să-l aplice. Principiul „pacta sunt servanda” este prevăzut în preambulul Cartei Organizației Națiunilor Unite: „Noi Popoarele Națiunilor Unite, hotărâte (...) să ne reafirmăm credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor, precum și a națiunilor mari și mici, să creăm condițiile necesare menținerii justiției și respectării obligațiilor decurgând din tratate și alte izvoare ale dreptului internațional”³. În România, sediul materiei acestui principiu se regăsește în art. 11 din Constituția României intitulat „Dreptul internațional și dreptul intern”. Prevederea stipulează, pe de o parte, obligația statului de a respecta cu bună credință tratatele internaționale, iar, pe de altă parte, asimilează tratatele ratificate dreptului intern. Respectarea tratatelor reprezintă, de fapt, condiția fundamentală fără de care nu poate exista dreptul internațional. Regula obligativității aplicării acordurilor comportă însă două excepții: forța majoră și legitima apărare. Forța majoră este

³ www.onuinfo.ro/documente_fundamentale/carta_natiunilor_unite, accesat în 14.03.2013.

acceptată ca primă excepție, un stat putându-se prevala de împrejurări obiective, ce nu puteau fi prevăzute la data încheierii tratatului și care fac imposibilă aplicarea acestuia în tot sau în parte (noțiunea de forță majoră a fost preluată din disciplina contractuală raportându-se la aceleași ipoteze). Cea de-a doua excepție se referă la acțiunile de apărare întreprinse de către un stat și care pot deveni contrare unor dispoziții ale tratatelor la care acesta este parte sau chiar unor norme generale de drept internațional.

Încheierea unui tratat reprezintă finalitatea parcurgerii unor etape succesive îndeplinite într-o anumită ordine. Conform *Convenției de la Viena din 23 mai 1969, cu privire la dreptul tratatelor*, acestea sunt: eliberarea deplinelor puteri, negocierea, adoptarea sau autentificarea textului unui tratat, semnare, ratificare, acceptare sau aprobare după caz. În România, dispozițiile *Legii nr. 590/2003 privind tratatele* prevăd ordinea etapelor, și anume: aprobarea inițierii negocierilor, desfășurarea negocierilor, aprobarea semnării, eliberarea deplinelor puteri și exprimarea consimțământului de a deveni parte la tratat (ratificare, aprobare, aderare sau acceptare, după caz).

Efectele unui tratat au caracter de generalitate și de permanență în limitele prevederilor acestuia. Prin urmare un tratat se aplică, câtă vreme este în vigoare, pentru toate situațiile incidente obiectului său. În cazurile în care apar schimbări asociate unui stat (formă de guvernământ, organizare politico-administrativă etc.), se prezumă că acestea nu afectează existența sau calitatea statului, motiv pentru care obligațiile juridice născute prin tratat subzistă. Prevederile tratatului asumat de două sau mai multe state nu pot fi supuse modificării conform dreptului intern al unuia dintre statele semnatare, în mod unilateral, la nivelul acestuia din urmă fiind preluat, întocmai și în totalitate, textul internațional. În executarea prevederilor unui tratat sunt implicate toate autoritățile statului care și-a asumat acordul și care nu se pot prevala de dispozițiile dreptului intern în vederea motivării neîndeplinirii obligațiilor ce la revin.

Din punct de vedere al aplicării teritoriale, un tratat produce efecte, de regulă, pe întreg teritoriul statelor – părți ale acestuia. Ca excepții de la regula generală au fost reglementate situațiile în care un tratat se poate aplica fie numai pe suprafața unor diviziuni teritoriale ale unui stat, fie chiar altor state care nu sunt părți ale acordului (de exemplu, *Tratatul de la Versailles* din 1919, tratatele prin care se acordă asistență unor state etc.). Acordul poate conține clauze care să limiteze aplicarea teritorială lăsând chiar la dispoziția unui stat alegerea teritoriilor asupra cărora să se aplice.

Printre similaritățile existente între dreptul internațional și dreptul intern al unui stat se numără și principiile de aplicare a normei juridice, respectiv neretroactivitatea actului normativ și autonomia de voință a părților. Astfel, tratatul internațional nu produce efecte decât după încheierea sa, deoarece numai după acest moment dispune de forță juridică. Acest lucru prezintă importanță și în stabilirea reperelor cronologice ale tratatelor în sensul în care încheierea unuia poate să afecteze capacitatea părților de a mai încheia tratate cu același obiect (de exemplu, clauza de exclusivitate). De pildă, în cazul în care un stat încheie un tratat ce conține printre clauzele sale și o prevedere referitoare la exclusivitate, este foarte important să se poată stabili ulterior ordinea înțelegerilor internaționale încheiate, întrucât următorul acord încheiat cu aceeași temă care contravine clauzei de exclusivitate nu poate fi valid. Similar dreptului intern (retroactivitatea legii penale) există și excepții cu privire la aplicarea în timp a tratatelor internaționale, excepții strict prevăzute prin dispozițiile acestora. În lumina aserțiunilor de mai sus putem conchide că între data de intrare în vigoare a tratatelor și data aplicării acestora există o strânsă legătură în sensul în care obligațiile prevăzute de un acord iau naștere la data încheierii acestuia însă nu devin exigibile decât după intrarea în vigoare. Sunt relevante în domeniu prevederile art. 24 alin. (1) din *Convenția de la Viena privind codificarea dreptului tratatelor din 1969* potrivit căroră „un tratat intră în vigoare la data și potrivit modalităților care au fost fixate prin dispozițiile sale și prin acord între statele care au participat la negocieri”.

Datorită asemănărilor tratatelor cu tipologia contractuală reglementată în dreptul intern, apreciem că, în general, drepturile și obligațiile corelative se nasc cu aplicabilitate numai asupra părților, ele neaducând niciun profit terților. În context, se respectă principiul „pacta tertiis nec nocent nec posunt”. Totuși, la fel ca în dreptul civil, și aici există excepții. Este posibil, de pildă, ca printr-un tratat să se stipuleze drepturi pentru un stat terț (de exemplu, recunoașterea unui statut internațional). De asemenea, se poate ajunge în situația limitării principiului relativității efectelor actelor juridice în două direcții: pe plan extern, efectele tratatului se propagă și asupra unui subiect de drept internațional care nu este parte la tratat, iar, pe plan intern, efectele tratatului se îndreaptă și asupra altor subiecte de drept intern. Ca exemplu relevant, în acest sens, amintim situația României după cel de-al Doilea Război Mondial, stat care a fost obligat prin tratatul de pace să recunoască și acordurile ce au fost sau erau pe cale de a fi încheiate de către puterile victorioase cu cele perdante.

Pentru ca un tratat să producă obligații în sarcina unui terț este necesară îndeplinirea cumulativă a două condiții, și anume ca părțile tratatului să-și fi manifestat voința lor de a prevedea obligații clar

determinate în sarcina unui terț, iar acceptul acestuia să fi fost obținut cu privire la obligațiile sale prin intermediul unei formule diplomatice acceptate. Singura excepție de la obligația obținerii consimțământului este când statul terț și-a exprimat deja acordul printr-o înțelegere anterioară. În situația ipotezei în care un tratat poate stabili exclusiv drepturi pentru un stat terț, s-a stabilit că acest lucru este posibil, deoarece țara în cauză poate, la rândul ei, să accepte sau nu să exercite un drept astfel obținut.

În ceea ce privește perioada în interiorul căreia se produc efectele unui tratat se ia în considerare două puncte temporale logice: încheierea, respectiv ieșirea din vigoare. Dacă mai sus am prezentat momentul intrării în vigoare a unui acord, în ceea ce privește ieșirea din vigoare a acestuia se poate afirma că un tratat internațional nu mai produce efecte juridice în momentul împlinirii unui termen sau condiții expres prevăzute sau al invalidării acestuia (presupune inițiativa unui stat). O situație aparte intervine în momentul suspendării aplicării unui acord, caz în care, pentru o perioadă strict determinată, acesta nu mai produce efecte juridice. Suspendarea poate interveni ca urmare a unor prevederi conținute de acord, datorită manifestării voinței părților în această direcție sau din cauza unei cauze obiective cu efect suspensiv.

S-a observat că în aplicarea tratatelor internaționale pot apărea conflicte între efectele acestora, fiind cazul, pe de o parte, pentru statul obligat să adopte unele conduite contradictorii, ori, pe de altă parte, pentru statul care nu-și respectă obligațiile pretinzând, uneori în același timp, onorarea obligațiilor asumate de cealaltă parte. Astfel, a apărut ca necesară formularea de reglementări-cadru care stabilesc modalitatea de soluționare a diferendelor interne și externe. Fără a limita principiul libertății depline a statelor în a încheia tratate a fost formulat art. 30 al *Convenției de la Viena* privind codificarea dreptului tratatelor din 1969 intitulat „Aplicarea tratatelor succesive purtând asupra aceleiași materii” care stabilește modul de soluționare al eventualelor conflicte interne generate de aplicarea simultană a mai multe acorduri.

Relația dintre tratatele internaționale și legislația internă a unui stat comportă două abordări diferite: pe de o parte, se consideră că normele cuprinse într-un tratat intră direct în legislația internă fără intervenția legiuitorului, iar, pe de altă parte, în viziunea monistă, se consideră ca punct de plecare legea internă, nerecunoscându-se forța juridică a tratatului decât în măsura în care aceasta se reflectă în dreptul intern. Orice altă abordare „subapreciază rolul statului căruia, în niciun caz, nu i poate contesta calitatea de subiect de drept internațional”⁴.

⁴ Ion Anghel, *Dreptul tratatelor*, Editura Lumina Lex, București, 2000, vol. II, p. 829.

Încălcarea tratatelor și poziția instanțelor internaționale

În accepțiunea art. 1 din *Legea nr. 590/2003 privind tratatele*, tratatul internațional reprezintă „actul juridic, indiferent de denumire sau de formă, care consemnează în scris un acord la nivel de stat, la nivel guvernamental sau la nivel departamental având scopul de a crea, de a modifica ori de a stinge drepturi și obligații juridice sau de altă natură, guvernat de dreptul internațional public și consemnat într-un instrument unic ori în două sau mai multe instrumente conexe”.

Odată încheiat un tratat internațional, statele semnatare sunt ținute să-l aplice în litera și în spiritul său. În practică au existat însă numeroase cazuri de încălcare a înțelegerilor internaționale, protagoniștii repudiindu-și obligațiile. Astfel, în cazul neaplicării unui tratat pe motiv de nerespectare a obligațiilor asumate, s-a pus atât problema remedierii situației, cât și a reparării prejudiciului cauzat. În dreptul intern, încălcarea unei norme juridice atrage după sine, de regulă, răspunderea persoanei vinovate. Aceasta diferă, de la caz la caz, putând fi: administrativă, contravențională sau chiar penală. În dreptul civil sau comercial, însă, sancțiunea pentru încălcarea cauzelor contractuale se aplică de către părți, în baza prevederilor convenției încheiate, dacă actul care reprezintă izvorul raportului juridic conține clauze penale, sau prin intermediul unui arbitru ori a instanței de judecată, care stabilește încălcarea și care aplică sancțiunea obiectiv.

Pentru fiecare situație ce poate izvorî dintr-un tratat, în dreptul internațional s-au stabilit „arbitrii”. În situația unui litigiu, părțile aplică, de regulă, clauzele conținute de tratat ce se referă la modalitatea de soluționare a diferendelor. Astfel, în cazul divergențelor ce pot apărea în aplicarea tratatelor, nesoluționate de părți, au fost înființate o serie de instanțe internaționale, specializate sau nu, a căror competență a fost recunoscută și care pot interveni la solicitarea părților și în funcție de obiectul cererii acestora, pentru restabilirea echității în raporturile supuse judecății.

Se poate spune că justiția internațională „constituie o modalitate extrem de importantă de aplicare a dreptului internațional, de influențare a creării, dezvoltării și evoluției dreptului internațional”⁵. Din definiția oferită se pot extrage cu ușurință trăsăturile justiției internaționale și rolurile ei. Cele două caractere ale justiției internaționale sunt consensualitatea și facultativitatea. Astfel, părțile trebuie să fie de acord să defere disputa unei instanțe internaționale competente și, bineînțeles, să se angajeze să pună în executare hotărârea acesteia, indiferent de conținutul ei (de exemplu, România contra Ucraina în cazul „Delimitării maritime în

⁵ Bogdan Aurescu, *Sistemul juridicilor internaționale*, Editura All Beck, București, 2005, p. 1.

Marea Neagră”). Facultativitatea căii de soluționare reiese din faptul că, potrivit dreptului internațional, nu este obligatoriu ca soluționarea unui diferend să se efectueze prin mijlocirea unei instanțe competente, atingerea aceluiași scop putând fi făcută inclusiv prin mijloace diplomatice sau politice. Printre scopurile instanțelor jurisdicțiilor internaționale se poate menționa doar soluționarea diferendelor internaționale și interpretarea dreptului internațional.

În principiu se poate afirma că pentru fiecare neînțelegere izvorâtă din dreptul internațional există o instanță competentă în fața căreia cauza poate fi supusă spre soluționare, aserțiune întărită și de clasificarea instanțelor internaționale. Astfel, în funcție de modalitatea de soluționare jurisdicțională există instanțe arbitrale și instanțe jurisdicționale. După subiectele de drept ce pot participa la procedură există instanțe de tip clasic (părțile diferendului trebuie să fie neapărat state) sau instanțe de tip nou unde parte a unui diferend poate să fie orice persoană fizică sau juridică (organizații, societăți, state etc.). În funcție de întinderea competenței, instanțele internaționale se clasifică ca având vocație universală (Curtea Internațională de Justiție), vocație regională (Curtea Europeană pentru Drepturile Omului) sau subregională (Curtea Centramericană de Justiție). După criteriul competenței materiale instanțele se clasifică în două categorii: cu competență generală (Curtea Internațională de Justiție) sau cu competență specializată (Curtea Europeană pentru Drepturile Omului).

Orice diferend rezultat din aplicarea unui tratat internațional poate fi soluționat pe cale judiciară. Totuși, pentru ca litigiul să fie justițiabil, acesta trebuie să întrunească cumulativ o serie de condiții: trebuie să fie real (nicio instanță nu se pronunță asupra unei situații ipotetice) și să poată fi soluționat prin intermediul justiției.

O altă modalitate alternativă de soluționare a diferendelor internaționale este pe calea arbitrajului. Arbitrajul poate fi definit și ca „modalitate jurisdicțională de soluționare a diferendelor prin care părțile unui diferend (potențial sau existent) îl supun (în principiu, prin clauză compromisorie sau acord compromisoriu) deciziei unei terțe părți (o persoană sau mai multe), care este rezultatul unei proceduri contencioase din care rezultă o hotărâre (de regulă) definitivă și pe care părțile își iau angajamentul s-o respecte”⁶. În cazul în care părțile doresc să soluționeze un diferend pe cale arbitrală, acestea trebuie să se înțeleagă asupra a trei aspecte: litigiul, arbitrii și dreptul aplicabil.

În practică există numeroase instanțe ce pot soluționa diferendele între state izvorâte sau nu din tratate, însă, din motive de concizie, voi prezenta în continuare doar principalul for care servește, de fapt, drept model pentru toate instanțele internaționale specializate.

⁶ *Ibidem*, p. 36.

Pentru rezolvarea pașnică și civilizată a oricărui diferend internațional justițiabil, două sau mai multe state se pot adresa unei instanțe internaționale de tip clasic, cu vocație universală și competență generală: Curtea Internațională de Justiție. Conform art. 92 din Carta Organizației Națiunilor Unite, această instanță este organul judiciar principal al ONU.

În cazul neexecutării hotărârilor acestei instanțe, partea lezată se poate adresa direct Consiliului de Securitate care poate dispune un set de măsuri în consecință. În exercitarea misiunii de a soluționa diferendele conform dreptului internațional, Curtea va aplica: convențiile internaționale care stabilesc reguli recunoscute de statele aflate în litigiu, cutuma internațională, principiile generale de drept, precum și hotărâri judecătorești și doctrina celor mai calificați specialiști (folosite ca mijloace auxiliare – precedent).

Competența materială a Curții Internaționale de Justiție acoperă toate litigiile internaționale cu excepția cauzelor penale. Pe baza acestor considerente, în anul 1998, a fost adoptat în cadrul Conferinței Diplomatice a Plenipotențiarilor *Statutul Curții Penale Internaționale*.

Concluzii

Prin aplicarea tratatelor internaționale se realizează principala modalitate de cooperare internațională care îmbracă astfel forma instituționalizată. Tratatul mențin prin regulile proprii (mai ales prin aplicarea de sancțiuni) „starea de legalitate” internațională, prevenind apariția litigiilor sau, în cazul existenței acestora, determinând rezolvarea civilizată a diferendelor în deplină concordanță cu normele proprii, evitând în condiții normale clasica recurgere la forță. Se realizează astfel prima dintre preocupările majore ale statelor, și anume asigurarea unui mediu propice dezvoltării vieții sociale la adăpost de amenințări. Acest deziderat se reflectă atât pe plan național, acolo unde un stat este suveran, cât și la nivel macro unde interesul național se materializează și se afirmă, pe cât posibil, prin respectarea și de ce nu, crearea normelor de drept internațional. Astfel, statele se raliază în jurul unei inițiative legislative (forma incipientă a tratatului) a mai multor țări cu interese comune într-un anumit domeniu, asumându-și în context o serie de obligații și imprimându-i acesteia părți din suveranitatea proprie. Se realizează astfel o construcție juridică puternică care le consfințește interesele mutuale. Tratatul internațional rezultat este capabil să creeze cadrul legislativ, folosind bineînțeles resursele și influența statelor constitutive, pentru realizarea obiectivelor comune. Fără mijlocirea dreptului internațional construit prin tratate nu s-ar putea concepe o interacționare fără riscuri între

state, fiecare dintre acestea urmărind propriul interes național. Normele internaționale care stau la baza întocmirii fiecărui tratat sunt accesibile în aceeași măsură tuturor statelor, acestea constituind practic palierul comun pentru negocieri și acorduri.

În final, se poate afirma și că prin încheierea și aplicarea tratatelor internaționale statele-părți contribuie la instaurarea unei anumite stări de echilibru de securitate la nivel global.

BIBLIOGRAFIE

- Ion Anghel, *Dreptul tratatelor*, Editura Lumina Lex, București, 2000.
- Bogdan Aurescu, *Sistemul jurisdicțiilor internaționale*, Editura All Beck, București, 2005.
- Emil Bălan, *Instituții de drept public*, Editura All Beck, București, 2003.
- Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1996.
- Constituția României.*
- Carta Națiunilor Unite adoptată în San Francisco la 26 iunie 1945.*
- Statutul Curții Internaționale de Justiție.*
- Convenția de la Viena din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor.*
- Legea nr. 590/2003 privind tratatele*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 23/12.01.2004.

ÎNTREBUINȚAREA STRUCTURILOR DE POLIȚIE MILITARĂ ÎN ÎNTREGUL SPECTRU AL OPERAȚIILOR MODERNE

USING THE MILITARY POLICE UNITS IN THE FULL SPECTRUM OF MODERN OPERATIONS

Col.dr. Gabriel-Tiberiu BUCEAC*

Batalionul 265 Poliție Militară, Statul Major al Forțelor Terestre

Lt. Alina-Melania ȚUCĂ

Batalionul 265 Poliție Militară, Statul Major al Forțelor Terestre

Dragoș-Cosmin BUCEAC

Universitatea „Ovidius”, Constanța

Noile tendințe de evoluție și provocările mediului de securitate actual solicită răspunsuri și soluții noi. Strâns legate de globalizare și noua revoluție în afacerile militare, aceste noi condiții impun regândirea, la nivel conceptual, structural și acțional, a unor concepte și principii tradiționale, precum și adaptarea acestora la noile realități. În acest context se înscriu și actualele preocupări privind modernizarea structurilor de poliție militară din armata României și identificarea acelor soluții care să asigure maximizarea beneficiilor obținute prin angajarea acestor structuri în întreg spectru al operațiilor.

New challenges of nowadays security environment require new answers and new approaches. Those are strongly tied with the capacity to adapt to the new requirements of revolution on military affairs and globalization as well as to rethink and implement new tactics, techniques and procedures in order to ensure maximum of flexibility at conceptual, structural and action levels. In this context, the latest developments and modernization of Romanian Armed Forces Military Police structures are underway and identify the proper solutions to maximize engagement of these highly specialized units in Full Spectrum Operations.

Cuvinte-cheie: poliție militară; spectrul de operații; operații multinaționale.

Keywords: military police; full spectrum operations; multinational operations.

* e-mail: tiberiubuceac@yahoo.com

Moto:

„A evalua adversarii pentru a determina șansele de victorie, a evalua pericolele și amenințările, acestea sunt elementele necesare în acțiunea liderilor militari.”

Sun Tzu, *The Art of War*

Noile provocări la adresa sistemului global de securitate și a comunității internaționale, generate de apariția și evoluția unor fenomene cu caracter aparent contradictoriu precum: globalizarea și regionalizarea; fragmentarea și dispariția unor state și apariția unora noi; criza economică și financiară globală și dezvoltarea accelerată a unor economii naționale etc. se adaugă formelor deja clasice de riscuri și amenințări, conducând la apariția de noi vulnerabilități în domeniul asigurării securității la nivel internațional și a managementului situațiilor de criză.

Natura radical diferită a amenințărilor actuale cu care se confruntă statele naționale și sistemul internațional în ansamblul său – terorismul, agresiunile informaționale, traficul și contrabanda cu droguri, arme și materiale strategice, procesele de guvernare la nivel regional și global, degradarea mediului și epuizarea resurselor de energie etc. – evidențiază necesitatea regândirii și restructurării profunde a unor concepte tradiționale și adaptarea structurilor statale, economice, politice, sociale și de altă natură, la realitățile și la dezvoltările din domeniul securității internaționale.

Riscurile și amenințările asimetrice se diversifică ca formă și se amplifică în intensitate și în arie de întindere, iar prevenirea și contracararea efectelor acestora se dovedește a fi un efort complex și costisitor, care nu mai poate fi gestionat de către un singur stat, chiar dacă acesta are valențe de putere globală. Specialiștii în domeniu apreciază că, în momentul actual, niciun stat nu este în măsură să-și definească prioritățile și să-și construiască legislația națională fără a ține cont de evoluția relațiilor internaționale, în plan economic, politic, militar sau cultural.¹ Acest lucru dovedește faptul că societatea, în ansamblul ei, se află într-un profund proces de transformare, fiind puternic influențată de beneficiile, dar și de trendurile negative induse de globalizare. În acest context, apreciem că odată cu provocările noi cărora societatea și implicit structurile militare trebuie să le facă față, devine evident faptul că este necesară o nouă abordare, teoretică și practică, a modalităților de angajare și de utilizare a forțelor armate și a resurselor pentru gestionarea unor conflicte sau crize.

Putem remarca faptul că statele naționale își dezvoltă capacități militare de acțiune proprii, apte să desfășoare operații atât pe teritoriul național, cât și acțiuni comune în cadrul organismelor internaționale de

¹ D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Științifică, București, 1997, p. 411.

securitate și apărare colectivă. Orientarea preponderentă este crearea unei structuri de forțe moderne, profesionalizate, cu un grad ridicat de mobilitate, eficiență și flexibilitate, dislocabilă și sustenabilă, capabilă să îndeplinească un spectru larg de misiuni, departe de teritoriul național și în medii de acțiune complexe și ostile. Aceste forțe trebuie să fie expediționare, cu un pronunțat caracter multinațional și multiinstrument. Condițiile și dezvoltările actuale din mediul internațional presupun de asemenea ca forțele armate să fie în măsură să execute intervenția în caz de crize sau urgențe civile și să acorde sprijinul autorităților civile în vederea promovării stabilității și creării unui climat favorabil de dezvoltare durabilă a diferitelor regiuni cu un potențial crescut de instabilitate.

Plecând de la aceste considerente, apreciem că următoarele principii vor governa utilizarea instrumentului militar în cadrul operațiilor moderne:

- *abordarea integrată*, care presupune coordonarea și integrarea tuturor instrumentelor și resurselor civile și militare avute la dispoziție pentru realizarea obiectivelor în plan politic și militar;

- *asigurarea legitimității operațiilor*, care trebuie planificate și conduse pe baza unui mandat clar, atribuit de către organismele internaționale de securitate abilitate și desfășurate în strictă conformitate cu normelor dreptului internațional;

- *multinaționalitatea*, asigurată prin faptul că operațiile vor avea la bază interesele comune ale statelor membre, iar participarea la acțiuni se va realiza prin contribuția voluntară a statelor;

- *caracterul expediționar*, implicând realizarea capacității de desfășurare a forțelor armate necesară pentru a sprijini acțiunile diplomatice și celelalte mijloace de intervenție în situațiile de criză sau conflict;

- *managementul integrat al resurselor*, care presupune capacitatea gestionării și utilizării atât a resurselor proprii specifice forțelor armate, cât și a celor existente în teatrul de operații aparținând țării gazdă sau diferitelor organisme internaționale;

- *managementul riscurilor*, care trebuie să conducă la limitarea sau chiar la eliminarea într-o măsură cât mai mare a amenințărilor și a pierderilor în rândul forțelor proprii și să constituie un avantaj hotărâtor în angajarea adversarului.

Analizând detaliat evoluția sistemului global pentru orizontul de timp 2025, specialiștii apreciază că se conturează mai degrabă trenduri cu influențe negative atât pentru mediul internațional de securitate, în ansamblul său, cât și pentru diferitele regiuni ale globului.²

² Raportul Institutului European pentru studii de securitate de la Paris, *The New Global Puzzle. What World for the EU in 2025?*, www.iss-eu.org/books/NGP.pdf

La nivel internațional se poate remarca faptul că statele acționează în plan politic, diplomatic, economic, social, informațional și militar pentru promovarea și apărarea valorilor democratice și intereselor generale ale comunității internaționale atât în mod individual, cât și în cooperare cu alte state în cadrul diferitelor organizații multinaționale. Practica internațională reglementează faptul că acțiunea politică este primordială în rezolvarea diferitelor aspecte controversate ale securității internaționale, utilizarea forței armate reprezentând o opțiune de ultimă instanță, dar care trebuie totuși luată în considerare în funcție de contextul concret în care evoluează situația.

În acest sens, apreciem că, pe termen relativ mediu, utilizarea forțelor armate va continua să fie un element extrem de important în gestionarea și în rezolvarea unor crize pe plan internațional sau a unor situații de urgență pe teritoriul național.

Având în vedere acestea, constatăm că un nou termen și-a făcut apariția în vocabularul de specialitate și anume cel de *operații în întregul spectru (Full Spectrum Operations – FSO)*.

Prin FSO se înțelege că forțele armate combină acțiunile ofensive, de apărare și cele de stabilitate sau de sprijin a autorităților civile, în mod simultan, ca parte a unui efort întrunit, prin care câștigă, rețin și exploatează inițiativa, acceptând un grad minim de risc, pentru a crea oportunitățile necesare obținerii unor rezultate decisive.³

Acest lucru presupune acțiuni sincronizate utilizând atât instrumente letale, cât și neletale, proporțional cu nivelul amenințării și misiunea primită, precum și o înțelegere extinsă a variabilelor din mediul operațional.

Abordarea clasică a operațiilor întrunite presupune planificarea și ducerea acțiunilor într-o anumită succesiune și urmând un model al formelor de luptă în care sunt angajate forțele, începând cu apărarea, crearea condițiilor favorabile pentru trecerea la ofensivă, ofensiva având drept scop nimicirea sau anihilarea capacității combative a inamicului și, în funcție de situație, desfășurarea acțiunilor postconflict. Operațiile în întregul spectru – FSO ridică noi provocări atât în ceea ce privește organizarea pentru luptă, cât și acțiunile propriu-zise. Astfel, urmând modelul clasic, dacă o grupare de forțe este angajată într-o operație, aceasta va desfășura acțiuni clasice de apărare, va asigura condițiile pentru declanșarea ofensivei și va fi înlocuită de către o altă grupare care va duce acțiuni ofensive. La finalizarea acțiunilor de luptă și atingerea scopului final al operației, o altă forță va desfășura acțiunile postconflict de stabilitate. În cadrul FSO, forțele care participă la operații trebuie să aibă organizarea și să fie în măsură să desfășoare concomitent atât acțiunile clasice, cât și cele postconflict sau de sprijin al autorităților

³ FM 3-0, *Operations*, 2008, pp. 2-11.

civile din zonă. Planificarea și conducerea acțiunilor în întreg spectrul al operațiilor presupune asigurarea unui grad ridicat de instruire, o capacitate extinsă de proiectare și desfășurare a forței și capabilități adecvate care să asigure susținerea tuturor acțiunilor militare.

Structurile de forțe moderne, modulare și flexibile sunt capabile să desfășoare concomitent toate misiunile presupuse de FSO. În acest context se înscrie angajarea și utilizarea, din ce în ce mai consistentă, a structurilor de poliție militară ca forțe specializate pentru îndeplinirea unor misiuni diversificate de sprijin și de protecție.

Particularitățile structurilor de Poliție Militară

Reînființate la începutul anilor ‘90, ca o consecință a nevoii de securizare a facilităților și a obiectivelor militare, protecție a forței și întărire a ordinii și disciplinei militare în unități și în afara acestora, structurile de poliție militară din forțele terestre au suferit multiple transformări și redimensionări atât în privința organizării structurale, cât și în plan acțional și conceptual.

În documentele specifice, într-o accepțiune mai largă, poliția militară este definită ca o organizație conectată sau făcând parte din forțele armate ale unui stat, responsabilă cu aplicarea măsurilor specifice atât în interiorul și asupra forțelor armate, cât și, în anumite situații, asupra populației civile.⁴

În principiu, poliția militară este structura specializată care asigură respectarea ordinii și disciplinei militare, paza și protecția forțelor și a unor obiective sau facilități importante, asigurarea mobilității și a libertății de mișcare, controlul și îndrumarea traficului rutier, asigurarea securității rutelor de transport și a căilor de comunicație atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații. În anumite situații, structurile de poliție militară pot desfășura acțiuni antiteroriste cu caracter limitat, misiuni de protecție fizică și asigurarea securității unor demnitari militari, precum și paza, protecția și gestionarea prizonierilor și a populației civile, și a refugiaților din zonele de conflict.

Poliția militară este o structură multifuncțională, capabilă să execute o gamă largă de misiuni atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații, sprijinind comandanții de la toate eșaloanele pentru asigurarea unui cadru optim de conducere și de desfășurare a acțiunilor militare, folosind tehnici și proceduri specifice de poliție militară.

Având la dispoziție dotări și capabilități specifice și dispunând de o instruire specializată, poliția militară sprijină manevra și mobilitatea trupelor, asigură securitatea unor zone sau obiective de importanță deosebită, participă la culegerea și procesarea de date și informații și

⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Military_police

efectuează investigații specifice, concomitent cu instruirea continuă pentru menținerea și dezvoltarea nivelului operațional.

În principiu, pe teritoriul național, poliția militară colaborează cu structurile specializate de protecție și siguranță militară și unitățile dislocate în garnizoane, raioane de concentrare, iar în situațiile operative, pe baza deciziei factorilor de conducere, cu structurile specializate ale Ministerului Afacerilor Interne, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Protecție și Pază și cu autoritățile administrației publice centrale și locale⁵.

Pe teritoriul național, structurile de poliție militară exercită autoritatea conferită de prevederile legale naționale, iar în operațiile multinaționale acționează în concordanță cu acordul privind statutul forțelor (SOFA) sau alte înțelegeri și acorduri încheiate cu națiunea gazdă.

În operațiile desfășurate în afara teritoriului național, conform concepției comandantului misiunii, pe lângă sarcinile specifice, poliția militară poate asigura misiuni de legătură cu celelalte forțe de securitate din cadrul structurilor specializate din zona de operații, pregătirea și instruirea structurilor de poliție ale națiunii gazdă și sprijinirea acțiunilor umanitare, contribuind astfel la întărirea potențialului moral al forțelor proprii și la creșterea credibilității și eficienței acțiunilor militare desfășurate în teatrul de operații.

Disponând de un grad ridicat de mobilitate și flexibilitate organizatorică, structurile de poliție militară pot acționa atât independent, ca entități de sine stătătoare, cât și integrat sau în cooperare cu alte elemente ale sistemului național de apărare, precum și cu alte structuri militare ale statelor partenere sau cu organizații civile legal constituite și recunoscute ca atare, pe timpul participării la misiuni internaționale.

Pe timp de pace, pentru îndeplinirea misiunilor specifice pe teritoriul național, conducerea poliției militare este asigurată de către Statul Major General, prin structurile specializate, iar în operațiile multinaționale, de către comandantul misiunii. Conducerea nemijlocită se exercită de către comandanții eşaloanelor care au în subordine unități și subunități de poliție militară, precum și de către comandanții unităților și subunităților de poliție militară.

Comandanții unităților/subunităților de poliție militară răspund de îndeplinirea misiunilor primite, stabilirea concepției de folosire a efectivelor potrivit cerințelor misiunilor, pregătirea și executarea acțiunilor specifice.

Activitatea de conducere constă în previziunea, planificarea, organizarea, coordonarea permanentă și controlul, menținerea și ridicarea capacității de acțiune a structurilor de poliție militară, pentru îndeplinirea misiunilor ce le revin potrivit competențelor și evoluției situației operative și cuprinde:

⁵ www.rumaniamilitary.wordpress.com

- obținerea, analizarea și exploatarea oportună a datelor și a informațiilor referitoare la situația operativă din zona de responsabilitate;
- luarea la timp a deciziilor și transmiterea misiunilor;
- asigurarea unui sistem de comunicații și informatică performant, care să asigure nevoile de comunicare;
- organizarea și coordonarea, într-un sistem unitar, a activităților desfășurate de unitățile/subunitățile de poliție militară;
- controlul și îndrumarea permanentă a subunităților pentru îndeplinirea misiunilor primite;
- menținerea unei capacități de reacție și stări psihomorale ridicate;
- adaptarea continuă a misiunilor în funcție de evoluția situației operative.

Comandantul structurii de poliție militară este consilierul comandantului pentru politicile specifice în domeniu și înaintează propuneri privind angajarea efectivă a forțelor de poliție militară, tacticile, tehnicile și procedurile ce vor fi utilizate pentru îndeplinirea misiunilor și modul în care capacitățile de care dispun structurile de poliție militară pot fi utilizate pentru a potența efortul operațional. În plus, comandantul structurii de poliție militară asigură consilierea comandantului misiunii pentru:

- cooperarea și legătura cu autoritățile/structurile de poliție civilă ale națiunii gazdă;
- întrebuințarea subunităților de poliție militară la misiuni de control a mulțimilor, executate în condițiile legii;
- cercetări/investigații ale unor evenimente care ar putea avea efect negativ asupra credibilității misiunii sau a moralului trupelor;
- interacțiunea dintre structurile de poliție militară și alte organizații care desfășoară activități polițienești similare.

Toate acestea asigură structurilor de poliție militară un loc și un rol clar definit și bine particularizat în orice operație externă sau în misiunile pe care le îndeplinesc pe teritoriul național.

Considerații privind întrebuințarea forțelor și mijloacelor de poliție militară în întregul spectru al operațiilor – FSO

Poliția militară reprezintă o componentă din ce în ce mai activă în cadrul întregului spectru al operațiilor, indiferent că este vorba despre operații ofensive, de apărare, operații în sprijinul păcii sau de stabilitate. Având o serie de caracteristici care le particularizează în raport cu alte entități, structurile de poliție militară sunt capabile să sprijine eficient acțiunile desfășurate în orice teatru de operații. Astfel, principalele caracteristici care își pun amprenta pe angajarea forțelor de poliție militară în operații sunt:

a) *mobilitate și dislocabilitate*, adică abilitatea de a se putea desfășura rapid și în condiții de deplină siguranță, concomitent cu menținerea unei ridicate capacități operaționale, oriunde pe teritoriul național sau în teatrele de operații din afara țării;

b) *capacitate de autosusținere (la nivelul unității de poliție militară)*, ceea ce presupune existența unui sprijin logistic propriu eficient, pentru o perioadă de timp suficientă, fără a periclita executarea misiunilor;

c) *angajare efectivă*, care reprezintă capacitatea de a angaja adversarul în întregul spectru operațional;

d) *flexibilitate structurală*, determinată de posibilitatea de a acționa atât întrunit ca unitate de sine stătătoare, dar și prin elemente independente începând de la nivel echipă/grupă date ca întărire sau în sprijin altor mari unități, fără a fi afectată unitatea de comandă și concepția generală de întrebuințare a structurilor de poliție militară;

e) *capabilitate de supraviețuire*, care implică abilitatea de a proteja subunitățile proprii împotriva acțiunilor inamicului, de a dispune de mijloacele tehnice de protecție necesare și de a le utiliza cu maximă eficiență pentru menținerea capacității combative;

f) *comunicații interoperabile*, care presupune existența unui sistem de comandă-control compatibil cu cele din dotarea aliaților, capabil să asigure conducerea subunităților de poliție militară care acționează, de regulă, dispersat, în zone și la distanțe mari de punctele de comandă.

Datorită flexibilității, mobilității, pregătirii personalului și capacității de adaptare la situații complexe, noi și inedite, structurile de poliție militară sunt capabile să asigure o gamă largă și diversificată de sprijin. Fiind un multiplicator al puterii de luptă, acestea sprijină comandanții unităților combatante prin îndeplinirea celor șase funcții ale poliției militare, integrând astfel efortul de sprijin cu cel al celorlalte elemente și formațiuni care constituie forța destinată îndeplinirii unei misiuni.

Astfel, forțele de poliție militară îndeplinesc următoarelor funcții:⁶

- sprijinul manevrei și mobilității;
- asigurarea securității, pazei și apărării;
- colectarea, paza temporară și escortarea prizonierilor de război, a suspectilor și a civililor;
- menținerea și restabilirea ordinii interioare și a disciplinei militare;
- culegerea, prelucrarea și diseminarea datelor și informațiilor;
- investigațiile specifice.

Sprijinul manevrei și mobilității implică stabilirea și impunerea măsurilor necesare pentru creșterea posibilităților de executare a manevrei

⁶ PM – 5, *Doctrina forțelor de poliție militară din Armata României*, București, 2010, p. 7.

de forțe și mijloace la nivel strategic, operațional sau tactic, precum și abilitatea de a gestiona deplasările forțelor proprii în orice condiții de mediu sau teren.

Adeseori confundată cu controlul și îndrumarea circulației această funcție a poliției militare include acțiuni de sprijin pentru traversarea cursurilor de apă, pasajul peste liniile de operații, controlul mișcărilor populației civile dislocate și a refugiaților care se află în tranzit prin zona de operații, misiuni de supraveghere și recunoașteri a rutelor de transport, precum și impunerea regulilor de trafic pe rutele principale de aprovizionare. Totodată, forțele de poliție militară pot impune anumite restricții de circulație, pot asigura semnalizarea rutieră temporară pe anumite tronsoane de drum și pot institui puncte de control și zone de restricție sau acces limitat, temporare sau permanente.

În opinia noastră, toate activitățile privind sprijinul manevrei și mobilității se constituie ca o funcție cheie a poliției militare și au ca scop principal creșterea manevrabilității trupelor și asigurarea condițiilor necesare pentru ca forțele combatante să primească personalul, echipamentele, tehnica și materialele la timp și în locul potrivit.

Din aceste motive, pe timpul planificării operației, comandantii structurilor de poliție militară trebuie să înțeleagă misiunea eșalonului sprijinit și să propună comandantului cele mai favorabile soluții pentru angajarea oportună a forțelor de poliție militară avute la dispoziție.

Securitatea, paza și apărarea reprezintă totalitatea măsurilor întreprinse pentru a asigura comandanților libertatea de mișcare și flexibilitatea necesară pentru conducerea operațiilor. Activitățile vizează în principiu, misiuni de recunoaștere, controlul zonelor cu potențial ridicat de risc, paza și apărarea unor zone de importanță deosebită și a raioanelor de dispunere a forțelor combatante, asigurarea securității instalațiilor, facilităților și personalului, măsurile de protecție a forței și asigurarea securității fizice a personalităților aflate în teatrul de operații. Un rol deosebit îl au structurile de poliție militară în ceea ce privește securizarea și asigurarea pazei aeroporturilor și terenurilor destinate aterizării mijloacelor de transport aerian, precum și realizarea acelor măsuri care să permită desfășurarea în condiții de siguranță a activităților specifice de transbordare a personalului, a tehnicii și a materialelor.

Tot în cadrul acestei funcții pot fi incluse și misiunile de escortă, pază și însoțire a convoaielor civile și a coloanelor militare atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații. Aceste misiuni au un grad de risc ridicat având în vedere atât importanța operațională a convoaielor respective, cât și expunerea mediatică, mai ales în privința convoaielor umanitare.

Apreciem că misiunile poliției militare privind paza, securitatea și apărarea se constituie ca un pachet de măsuri vizând protecția forțelor proprii și conservarea capacității combative, ceea ce permite comandanților de la toate eşaloanele o mai mare libertate de mișcare și o întrebuințare mult mai eficientă a forțelor avute la dispoziție.

Colectarea, paza temporară și escortarea prizonierilor de război, a suspectilor și civililor reprezintă una dintre misiunile cele mai sensibile pe care structurile de poliție militară le desfășoară, în special, în operațiile multinaționale. Această funcție a poliției militare presupune planificarea și realizarea măsurilor pentru asigurarea adăpostirii, susținerii, pazei, protecției și înregistrării prizonierilor, populației civile dislocate sau a refugiaților. Scopul principal al activităților îl reprezintă acoperirea unor nevoi privind protecția persoanelor care nu au legătură directă cu conflictul armat, sprijinul organizațiilor nonguvernamentale și autorităților legitime ale națiunii gazdă în gestionarea populației dislocate sau a refugiaților, precum și minimalizarea interferenței civililor în desfășurarea operațiilor. Totodată, prin îndeplinirea acestei funcții, structurile de poliție militară contribuie la îndeplinirea misiunilor pe linie de CIMIC, controlul și prevenirea izbucnirii unor epidemii și sprijinirea efortului umanitar desfășurat în beneficiul populației civile. Datorită faptului că persoanele dislocate, refugiații și prizonierii sunt în atenția majoră a mass-media, iar protecția drepturilor omului este un subiect de strictă sensibilitate pentru opinia publică, structurile de poliție militară destinate acestor activități trebuie să aibă o pregătire solidă în domeniul dreptului internațional umanitar și să dețină acele competențe specializate care să asigure maximizarea eforturilor și economicitatea resurselor.

Menținerea și restabilirea ordinii și a disciplinei militare contribuie la minimalizarea efectelor amenințărilor la adresa forțelor proprii. Structurile de poliție militară stabilesc și aplică măsurile care conduc la diminuarea sau la înlăturarea condițiilor și oportunităților pentru încălcarea normelor de drept, asigurând în acest fel prevenirea actelor de indisciplină care ar putea afecta imaginea sau moralul trupelor sau ar avea un impact negativ în privința asigurării sprijinului logistic al forțelor combatante. Pentru realizarea acestei funcții, poliția militară este abilitată să conducă operații de impunere a legii, investigații criminale, operațiuni vamale limitate și, în anumite situații, să asigure pregătire și asistență specializată forțelor de poliție locală sau altor organisme, care acționează în teatrul de operații.

Culegerea, prelucrarea și diseminarea de date și informații este funcția care susține, îmbunătățește și contribuie la implementarea

programului de protecție stabilit de către comandantul forței, sprijină realizarea unei imagini, cât mai realiste a situației și a câmpului de luptă, și asigură portretizarea informațiilor relevante și a amenințărilor care pot influența mediul operațional. Prin specificul misiunilor și particularitățile organizatorice ale structurilor, fiecare militar din forțele de poliție militară poate fi un adevărat senzor pentru culegerea de date și informații. Indiferent că are un caracter pasiv sau unul activ, activitatea de culegere, prelucrare și diseminare a informațiilor constituie o prioritate a poliției militare și vine să completeze nevoile critice de informații ale comandantului.

Investigațiile specifice includ pregătirea informațională a câmpului de luptă (*Intelligence preparation of battlefield – IPB*), acțiuni pasive și active de colectare de date și evaluări cu specific polițienesc. Controlul, prevenirea, limitarea și combaterea activităților ilegale și a traficului cu droguri sau substanțe interzise reprezintă misiuni desfășurate cu precădere în operațiile multinaționale și se referă, în special, la trupele proprii. Subscrise acestei funcții sunt și activitățile desfășurate pe linia investigațiilor criminale care au totuși un caracter limitat din cauza restricțiilor legislative naționale. Indiferent de situație, angajarea structurilor de poliție militară în investigații specifice oferă comandantului date relevante și constituie o sursă de informații valoroasă care, exploatată inteligent, poate contribui la diminuarea riscurilor și amenințărilor asupra forțelor proprii.

Sintetizând, putem deduce că, asociate funcțiilor principale, poliția militară execută diverse misiuni specifice după cum sunt prezentate în tabelul alăturat:

Remarcăm faptul că funcțiile poliției militare reprezintă o abordare cuprinzătoare a domeniilor acționale, în timp ce misiunile circumscrise domeniilor funcționale reprezintă o detaliere a acestor funcții. Ca o caracteristică specifică, se poate remarca faptul că o serie de misiuni nu se înscriu doar în cadrul unei funcții, ele putând fi caracteristice pentru două sau chiar mai multe. Acest lucru determină o interdependență crescută a structurilor interne și necesitatea adoptării unui model organizațional capabil să acopere toată aria de misiuni cu forțe și capacități relative reduse.

FUNCTIILE POLIȚIEI MILITARE/MISIUNI	FUNCTII					
	SPRIJINUL MANEVRĂRII ȘI MOBILITĂȚII	SECURITATE, PAZĂ ȘI APĂRARE	CULEGERE, PRELUCRARE INFORMAȚII	ORDINE ȘI DISCIPLINĂ	PAZĂ ȘI ESCORTĂ	INVESTIGAȚII SPECIFICE
MISIUNI	Sprijin pentru traversarea cursurilor de apă Sprijin pentru traversarea liniilor de operații Controlul mișcărilor populației civile și a refugiaților Executarea de recunoașteri și supravegherea rutelor Impunerea și monitorizarea regulilor de trafic	Misiuni de recunoaștere Controlul zonelor cu potențial ridicat de risc Apărarea unor zone Asigurarea securității Măsurile de protecție a forței/Forță de reacție rapidă Asigurarea securității fizice VIP Acțiuni antiteroriste	Colectarea, procesare și diseminarea informațiilor Evaluarea amenințărilor Coordonarea și asigurarea legăturilor între diferite componente	Impunerea legii Controlul respectării ordinii și disciplinei Operațiuni vamale limitate Asigurarea pregătirii și asistență specializată	Asigurarea adăpostirii, susținerii, pazei, protecției și înregistrării prizonierilor Asigurarea pazei și îndrumării populației civile dislocate sau a refugiaților Pază și însoțire transport valori Escortă demnitari	IPB Evaluări și investigații specifice Controlul și limitarea traficului ilegal Combaterea utilizării drogurilor și substanțelor interzise Investigații criminale

Caracterizate de capacitate ridicată de adaptabilitate la acțiunile și la situațiile din teatrul de operații, capacitate de a acționa imediat, în zona de dispunere sau la mare distanță, cu o mare mobilitate și flexibilitate, structurile de poliție militară sunt în măsură să genereze capacități de răspuns în orice situație, fiind un instrument valoros la îndemâna comandanților.

În operațiile multinaționale, caracterul acțiunilor adversarului, locul în dispozitiv unde se află sau pot acționa unitățile și subunitățile de poliție militară, precum și specificul misiunilor proprii, determină o creștere considerabilă a independenței eșaloanelor tactice mergând, în unele situații, până la nivel grupă. De asemenea, structurile de poliție militară pot acționa în cadrul sau în cooperare cu Unitatea Multinațională Specializată – MSU în conformitate cu regulile de angajare. Acest fapt determină necesitatea existenței unor structuri de conducere și de execuție flexibile, modulare, care să fie capabile să acționeze atât independent, cât și în cadrul unei grupări de forțe sau în cooperare cu alte entități specializate.

În operațiile moderne, gama de misiuni a poliției militare se extinde, îndeosebi asupra celor de protecție, siguranță, menținerea și restabilirea ordinii. Din cauza reducerii considerabile a timpului avut la dispoziție,

pregătirea și executarea misiunilor poate deveni simultană, ca urmare a desfășurării acțiunilor pe spații mari și cu subunități relativ mici, fapt ce conduce la descentralizarea conducerii. Toate acestea necesită o interoperabilitate ridicată, care să asigure conducerea și îndeplinirea misiunilor, în comun cu alte forțe din cadrul coaliției.

În operațiile multinaționale, unitățile și subunitățile de poliție militară execută misiunile, în conformitate cu mandatul misiunii, acordul privind statutul forțelor – SOFA sau acordul privind statutul misiunii – SOMA, regulile de angajare specifice misiunii și alte acorduri internaționale.

Angajarea structurilor de poliție militară trebuie să țină seama de o serie de principii care se referă, în principal, la:

- simplitate și flexibilitate în privința designului organizațional;
- asigurarea eficienței a resurselor materiale, financiare și umane necesare îndeplinirii misiunilor;
- echipament, tehnică și proceduri de acțiune adecvate;
- sistem de comandă-control compatibil cu cel al altor structuri care acționează în teatrul de operații;
- identificarea și alocarea misiunilor, în conformitate cu cerințele operaționale.

Câmpul de luptă modern nu este dominat de un singur tip de amenințare, fapt ce determină necesitatea unei abordări comprehensive și suplă în angajarea poliției militare în misiuni specifice. Având în vedere faptul că în operațiile multinaționale structurile de poliție militară trebuie să facă față atât unor amenințări tradiționale, cât și unor amenințări asimetrice, aplicarea flexibilă a principiilor enumerate poate garanta asigurarea succesului. Totodată, trebuie avute în vedere și misiunile „atipice”, cu caracter nemilitar, pe care le pot îndeplini forțele de poliție militară, respectiv acțiuni de combatere a traficului și imigrației ilegale, însoțirea convoaielor umanitare, monitorizarea zonelor de separație, măsurile de combatere a foametei, gestionarea fluxurilor de refugiați și a mișcărilor populației civile dislocate.

Toate acestea impun angajarea structurilor de poliție militară încă din fazele incipiente ale oricărei operații. Acest lucru asigură dezvoltarea unui sistem de securitate adecvat în teatrul de operații, stabilirea unor procese comune privind comunicațiile, conectivitatea și legăturile cu entitățile civile și militare, precum și regulile de interacțiune între toate forțele. Scopul final al angajării structurilor de poliție militară trebuie să fie utilizarea optimă a tuturor capacităților specifice avute la dispoziție, pentru sprijinirea efortului operațional al comandantului forței multinaționale.

Concluzii

Caracterul neliniar al câmpului de luptă și lipsa sau fluiditatea liniilor de operații, impactul amenințărilor asimetrice și vulnerabilitățile tehnologice necesită un răspuns ferm și continuu, încă din etapele inițiale ale operației, răspuns pe care forțele de poliție militară sunt în măsură să-l asigure eficient, degrevând astfel structurile combatante de o serie de sarcini suplimentare, mari consumatoare de resurse umane și materiale.

Putem afirma că, în prezent, Poliția Militară Română cuprinde un sistem bine articulat de structuri centrale, unități și subunități pregătite și antrenate la standarde NATO, capabile să îndeplinească misiunile specifice în beneficiul armatei României și Alianței Nord-Atlantice atât pe teritoriul național, cât și în teatrele de operații externe unde suntem angajați cu efective semnificative, pentru îndeplinirea angajamentelor asumate.

Aprecierile exprimate de către diferite personalități militare și civile, române și străine, asupra profesionalismului polițiștilor militari români demonstrate în misiunile executate în Somalia, Kuweit, Angola, Congo, Sudan, Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Afghanistan și Irak, probează calitățile acestora, nivelul ridicat de instruire atins și dă încredere în capacitatea polițiștilor militari de a atinge obiectivele stabilite.

BIBLIOGRAFIE

Manualul FM 3-19-4.

www.rumaniamilitary.wordpress.com

www.forter.ro

www.globalsecurity.org/military/library/policy/army

DIMENSIUNEA ECONOMICĂ A SECURITĂȚII ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI ÎN ZONA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE

ECONOMIC DIMENSION OF SECURITY IN CENTRAL EUROPE AND IN THE WIDER BLACK SEA REGION

Lt.col.conf.univ.dr. Dorel BUȘE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Zona extinsă a Mării Negre cuprinde trei state NATO și statele membre UE, al treilea stat fiind un potențial membru UE, Bulgaria, România și Turcia, republicile ex-sovietice din Europa, aparținând Moldova și Ucraina, o mare putere regională, Rusia și cele trei republici din Caucazul de Sud, Armenia, Azerbaidjan și Georgia.

În esență, zona extinsă a Mării Negre este un agregat de securitate, care include statele ale căror probleme de securitate nu pot fi realizate în mod individual, fără a avea o poziție cooperarea din celelalte țări din zonă. Extinderea UE în România și în Bulgaria a transformat aceasta într-un actor important în interiorul bazinului pontic, ceea ce impune necesitatea unei viziuni coerente și a unei strategii pe termen mediu și pentru zona extinsă a Mării Negre.

The extended area of the Black Sea includes three NATO and EU member states, the third state being a potential EU member, Bulgaria, Romania and Turkey, the ex-Soviet republics in Europe, belonging to Moldavia and Ukraine, a great regional power, Russia and the three republics from the Southern Caucasus, Armenia, Azerbaijan and Georgia.

Essentially, the extended area of the Black Sea is an aggregate of security that includes the states whose security problems can not be carried out individually, without having a cooperating position from the other countries in the area. The EU expansion in Romania and Bulgaria turned this one into an important actor inside the Pontical Basin, which imposes the necessity of a coherent vision and that of a long and medium strategy for the extended area of the Black Sea.

Cuvinte-cheie: parteneriate internaționale; Zona Extinsă a Mării Negre; Pact de Stabilitate; Sinergia Mării Negre.

Keywords: *international partnerships; Wider Black Sea Region; Stability Pact; Black Sea Synergy.*

* e-mail: dorel_buse@yahoo.com

Zona extinsă a Mării Negre – noua frontieră a UE

La începutul secolului al XXI-lea anticipând extinderea UE cu 10–12 state din Europa Centrală și de Sud-Est, oficialii de la Bruxelles și unii lideri politici au devenit tot mai preocupați de noua sa frontieră externă și de statele cu care se învecinează direct. Instabilitatea cu potențial exploziv, dar și importanța geostrategică și geoeconomică a noii vecinătăți i-au făcut pe oficialii UE să demareze procesul de elaborare a unei strategii adecvate.

„În martie 2003, Comisia Europeană a publicat un comunicat intitulat *Wider Europe Neighbourhood – A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*, care urma să lanseze o dezbatere printre țările membre ale UE în legătură cu natura relațiilor cu noii vecini ai acesteia, iar mai apoi în iulie 2003, un nou comunicat intitulat *Paving the Way for a New Neighbourhood Instrument*, care urma să propună un instrument financiar apt să faciliteze atingerea obiectivelor politicii europene pentru noua vecinătate. Viitorul pas în dezvoltarea acestei politici a fost următorul Comunicat al Comisiei Europene, *European Neighbourhood Policy-Strategy Paper*, care se dorea a fi un document conținând concluziile adecvate după doi ani de dezbateri și frământări în legătură cu rolul UE în regiunile adiacente.

În cele trei documente, Comisia a adoptat o perspectivă funcțională care va avea efecte negative asupra viziunii strategice și atingerii obiectivelor politicii pentru vecinătatea europeană. Diferențierea nu este printre punctele forte ale strategiei, deoarece ea plasează în același curs foste republici sovietice, statele din Orientul Mijlociu și din Africa de Nord, acestea din urmă neapartinând geografic continentului european.”¹

Mai multe state, cuprinse în strategie, reclamau apartenența culturală și geografică la Europa și declarau că obiectivul pe termen lung îl reprezintă aderarea la UE. O abordare separată cu statele din regiunile Mării Negre se impune datorită existenței unei rețele dense de relații cu UE sau cu statele membre, instituționalizate în numeroase acorduri de natură politică, economică și socială.

Definirea Zonei Extinse a Mării Negre

Conceptul de Zonă Extinsă a Mării Negre s-a conturat după atentatele teroriste din 11 septembrie 2001 și a devenit vizibil ca urmare a dublei largiri a NATO și a UE. Zona Extinsă a Mării Negre reunește trei state membre NATO și UE, al treilea stat fiind potențial membru al UE –

¹ Șerban F. Cioculescu, Stanislav Secreieru, *Ideii Contemporane*, în Revista Cadran Politic (revistă de analiză și informare politică cu distribuție națională și internațională) Nr. 21/2004, Centrul Român pentru Educație și Dezvoltare Durabilă, București, decembrie 2004.

Bulgaria, Romania și Turcia, republicile ex-sovietice din Europa – Moldova și Ucraina, o mare putere regională Rusia și cele trei republici din Caucazul de Sud – Armenia, Azerbaidjan și Georgia.

La baza acestui concept stă o combinație de criterii funcționale, geografice, culturale și de securitate. În esență, Zona Extinsă a Mării Negre este un complex de securitate care reunește statele ale căror probleme de securitate nu pot fi soluționate fără a beneficia de o poziție cooperantă din partea celorlalte țări din regiune. Și, mai mult, nici dezvoltarea economică a acestor țări nu poate fi concepută în termenii existenței autarhice fapt ce impune o abordare regională. Factorul geografic predispune aceste state să depună eforturi comune, să coopereze întru rezolvarea multiplelor probleme de ordin politic, militar și economic care împiedică modernizarea lor.

Extinderea UE cu România și Bulgaria a transformat-o pe aceasta într-un actor important în bazinul pontic, ceea ce-i impune necesitatea unei viziuni coerente și a unei strategii pe termen mediu și lung pentru Zona Extinsă a Mării Negre.

Prioritățile în relațiile UE cu statele din Zona Extinsă a Mării Negre

Zona Extinsă a Mării Negre reprezintă pentru UE o provocare, dar și o oportunitate în cazul unui eventual succes. Pe de o parte, riscurile și amenințările enumerate în strategia de securitate a UE, lansată în iunie 2003, se pot manifesta în Zona Extinsă a Mării Negre. Însă, pe de altă parte, această zonă extinsă are și un potențial pozitiv, cum ar fi existența unei piețe pentru produsele din UE sau facilitarea transportului petrolului și gazelor naturale din Marea Caspică direct în Europa, fapt ce ar diversifica importurile de resurse naturale ale statelor europene.

Spre a valorifica oportunitățile economice regionale, dar și pentru a neutraliza amenințările ce provin din această regiune, UE, folosind instrumentele prevăzute în politică pentru noua vecinătate, trebuie să urmărească prioritar:

- Implicarea mai activă în soluționarea conflictelor înghețate din Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și din Nagorno-Karabah. Aceste conflicte, aflate într-o stare latentă, pot reizbucni oricând destabilizând întreaga zonă. Deseori autoritățile separatiste din Tiraspol au invocat acordul tacit cu Osetia de Sud și Abhazia de a se ajuta reciproc în plan militar în cazul unui conflict cu autoritățile centrale. Aceste conflicte pot ajunge să agraveze și astfel exportul de instabilitate devine o realitate nu doar în zona respectivă, dar și în prospera UE.

Eforturile UE ar trebui să se concentreze pe internaționalizarea forțelor de menținere a păcii și extinderea formatului de negociere, însă

realizarea acestui obiectiv este în directă legătură cu evoluția relațiilor UE-Rusia.

- Relația cu Rusia este de o importanță strategică pentru UE. Statisticile arată că în viitor, importurile de gaze naturale și petrol în UE vor înregistra creșteri spectaculoase. Se consideră că Rusia va deveni tot mai importantă pentru țările UE, în ceea ce privește securitatea lor energetică, iar Uniunea are tot interesul de a-și diversifica sursele de aprovizionare, contând nu doar pe instabilul Orient Mijlociu.

Pe de altă parte, Rusia se confruntă cu cea mai mare provocare la adresa securității naționale – palestinizarea Caucazului de Nord. Așa cum a demonstrat tragedia de la Beslan, Rusia nu este pregătită să lupte eficient cu pericolele postmoderne și asimetrice de pe teritoriul său și împotriva cărora logica descurajării nucleare nu mai are niciun efect. Securizarea zonei este cu atât mai importantă pentru Rusia, cu cât singurul port important Novorossiysk, prin care trec exporturile de petrol către Europa, este înconjurat de un arc de instabilitate în Caucazul de Nord.

În acest context, luând în considerare preocupările de securitate ale Rusiei în Caucaz, dar și imperativele securizării potențialelor și deja existentelor rute de transport a petrolului și a gazelor naturale, UE trebuie să găsească o formulă de cooperare cu Kremlinul în Zona Extinsă a Mării Negre.

- Nu în ultimul rând, dar și ca efect al amortizării intereselor marilor jucători din zona UE, poate să fie motorul integrării intraregionale în zona extinsă a Marii Negre. Aceasta poate lua diverse forme, de la lansarea unor proiecte comune economia de reconstruire sau modernizare a infrastructurilor de comunicații și transporturi, până la cooperarea în controlul eficient al frontierelor prin introducerea noilor tehnologii informatizate și schimbul de informații între serviciile abilitate în asigurarea securității frontaliere².

Noile amenințări la adresa securității internaționale

„La cumpăna dintre secole, complexitatea fenomenelor geopolitice, geostrategice, dinamismul schimbării acestora, demonstrează multitudinea și varietatea configurației raporturilor de forțe pe plan mondial și regional, de redefinire a arhitecturii globale, de securitate pentru mileniul trei.

Complex și dinamic, mediul de securitate are o evoluție interesantă, cu urmări deosebite la nivel global, regional și local.

La nivel global, apar noi actori de securitate (China, India, Iran, Pakistan) precum și actori nonstatali cu veleități globaliste (ONG-uri, Corporații Multinaționale). La nivel regional, tranziția geopolitică și geostrategică (de exemplu: lărgirea UE și NATO) este influențată substanțial

² *Ibidem.*

de evoluția unor fenomene globale: front comun antiterorist, lărgirea NATO, întărirea OSCE, creșterea rolului UE în domeniul securității, evidențierea rolului statelor cu poziții geostrategice semnificative (în Zona Extinsă a Mării Negre). La nivel local, se înregistrează unele procese pozitive care se referă la integrarea economică, care sunt dublate de preocupările factorilor politici și guvernamentali europeni de a realiza o politică de securitate și apărare comună care să gestioneze eventualele crize și tendințe negative ce pot apărea în evoluția politică, economică și militară din spațiul ex-iugoslav și ex-sovietic”³.

„Securitatea, în sens obiectiv, înseamnă lipsa amenințărilor la adresa valorilor, iar în sens subiectiv, absența temerii că aceste valori vor fi atacate (Arnold Wolfers)”⁴. Deci, se poate rezuma că „securitatea presupune apărarea și promovarea unor interese și valori precum și crearea de condiții interne și internaționale favorabile reducerii la minimum a riscurilor, pericolelor și amenințărilor la adresa lor”⁵. Realizarea și menținerea unui mediu de securitate presupune necondiționat elaborarea și aplicarea unor strategii de securitate, inclusiv strategii militare.

Abordarea economică a regiunii nu poate fi separată de abordarea politică. Zona Extinsă a Mării Negre pornește cu un handicap din punct de vedere politic, deoarece sunt elemente de esență care fac ca interesele și preocupările actorilor din regiune să nu fie focalizate asupra acestei zone. Cu toate acestea, există anumite construcții instituționale care ne arată că problematica politică esențială nu trebuie luată de la zero, ci mai degrabă trebuie valorificate cooperările și instituțiile deja existente.

Zona Extinsă a Mării Negre leagă UE și NATO cu regiuni strategice foarte importante: Orientul Mijlociu, zona Caspică și chiar Asia Centrală. Există probleme de securitate care amenință regiunea cum ar fi: terorismul internațional, traficul de arme, crima organizată, potențiale dezastre naturale sau dezastre de mediu.

„O strategie trebuie dezvoltată și implementată de UE și SUA care să lucreze împreună cu toate țările din regiune, în special cu cele care sunt membre ale UE sau NATO sau amândurora. Însă există a doua problemă: competiția strategică”⁶, a declarat Janusz Bugajski.

Această zonă este importantă pentru securitatea energetică, deoarece se află la intersecția nu numai a intereselor de stat, dar și a celor comerciale. Este vorba desigur despre demersul de a aduce gaze și petrol în

³ Gheorghe Dragomir, articol publicat în *The on-line journal of the Cultural Association „România în lume”*, 27 ianuarie 2006.

⁴ Nicolae Uscoi, *Securitate internațională în epoca post război rece*, Editura CTEA, București, p. 2.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Janusz Bugajski, *Security Threats and Responses: Regional Perspectives (the first part of the series „Central and East Europe s Security agenda”)*, 2-3 aprilie, 2007.

Europa. Va deveni o provocare și o competiție asupra traseului căilor de distribuție, poziționării pompelor și în definitiv, asupra controlului infrastructurii. Importanța zonei pentru România este de necontestat, având în vedere potențialul pieței și faptul că reprezintă un furnizor de resurse, în primul rând energetic. „România poate juca un rol important în cadrul acestei rețele de distribuție din Asia Centrală către Europa. Dar se pare că UE, deși încearcă să-și diversifice sursele de aprovizionare, nu are încă o strategie.”⁷

Cornel Codiță a pus sub semnul întrebării mitul potrivit căruia regiunea Mării Negre ar trebui să se dezvolte și să fie una dintre zonele efervescente de cooperare economică. El a arătat că realitatea este cu totul alta. Actorii din Zona Mării Negre sunt din categorii extrem de diferite care nu stau cu ușurință la aceeași masă și nici cu o mare dorință de a comunica. Este o regiune cu actori cu mari discrepanțe în statutul politic. Agenda Mării Negre n-a fost făcută de politica de cooperare a statelor din jur, ci de cele mai multe ori de conflicte.

România și inițiativele ei de cooperare la Marea Neagră au fost izolate.

A fructifica o abordare în care România să joace un rol important la Marea Neagră, a plasa țara noastră politic într-o asemenea perspectivă, presupune existența unor mijloace cu care să exercite o influență de amploare. România se află sub potențialul pe care l-ar avea în mod natural, și nicidecum la nivelul mijloacelor care să-i permită să aibă acțiuni în această viziune de nivel strategic.

„Șansa României este aceea de a face acest efort nu singură, pentru ca nu va avea niciun temei de reușită, ci de a promova o agendă legată de relațiile în spațiul Mării Negre prin intermediul UE. În acest fel poate construi o agendă care să o plaseze într-o poziție specială de cooperare în zonă. Dar fără suportul economic și politic al UE vom rămâne cu mitul care nu va produce efecte economice.”⁸

Concluzii

Este o realitate faptul că țările din această zonă sunt mai puțin dezvoltate decât țările europene din vestul și centrul Europei. Problematika actuală a Mării Negre rezultă din interacțiunea a două tipuri de probleme specifice. Primul este reprezentat de problemele dezvoltării țărilor din regiune, deoarece se intersectează sferele de influență și ariile de securitate a mai multor centre de putere politice, militare și ideologice: UE, NATO, Rusia, SUA. Pentru a accede la dezvoltare, țările din regiune trebuie să se asocieze uneia sau alteia dintre regiunile de dezvoltare în competiție.

⁷ *Ibidem.*

⁸ Cornel Codiță, articol publicat în *The on-line journal of the Cultural Association „România în lume”*, 27 ianuarie 2006.

O altă categorie de probleme este dată de nesuprapunerea regiunilor de dezvoltare cu regiunile de securitate. Țările din zonă adoptă un model de securitate de tip democrat liberal, fără a însoți însă această opțiune de investiții și proiecte capabile să declanșeze dezvoltarea economică și socială a acestor țări.

„O completare binevenită ar fi crearea unui fond de dezvoltare al Regiunii Mării Negre, pus la dispoziția programelor guvernamentale și interguvernamentale. Fără atragerea unor fonduri private masive și a unor fonduri de solidaritate din partea unor regiuni de dezvoltare existente și în expansiune, perspectivele rămân modeste”⁹, a explicat Victor Babiuc, Președintele Curții Internaționale de Arbitraj.

În ceea ce privește creșterea importului României în această regiune, a fost evidențiată necesitatea elaborării unei strategii focalizate pe Zona Extinsă a Mării Negre.

„Această strategie poate fi o componentă a unei strategii naționale. În acest moment nu există o strategie cu: misiune, obiective, oportunități strategice, resurse, termene, avantaje competitive”.

O strategie trebuie însă dublată de mecanisme. Unele sunt componente ale mecanismelor de dezvoltare economică națională, celelalte sunt mecanisme specifice acestei zone. Acestea vor trebui construite având în vedere trei niveluri: nivelul național, nivelul organizațiilor care reprezintă comunitatea de afaceri (acțiune concertată) și nivelul colectivităților locale în special al celor limitrofe.

De asemenea este deosebit de importantă valorificarea programelor europene de dezvoltare transfrontalieră. Elementul favorizant este acela că economia mondială trece de la economia clasică la cea bazată pe cunoștințe. Această realitate oferă României niște șanse imense. Întotdeauna când a avut loc o revoluție s-au schimbat ierarhiile, iar țările care au știut să folosească elementele noi, care corespundeau viitorului stadiu de dezvoltare, au putut ca într-o perioadă foarte scurtă să treacă înaintea celor cu tradiții.

Elementul „cunoștințe” devine forța principală a dezvoltării, principala materie primă, principalul factor de producție, resursa activă și avantajul competitiv. Clusterelor, rețelele de firme, alianțele strategice pot fi foarte bine folosite pentru a ne promova interesele și a dezvolta cooperarea în Zona Extinsă a Mării Negre. Acestea cer, în primul rând, *know-how* care, cu o strategie bine pusă la punct și cu mecanisme adecvate, se poate obține la timp și poate fi valorificat.

⁹ Victor Babiuc, Declarație citată în *Revista Cadran Politic*, nr. 21, din decembrie 2004.

BIBLIOGRAFIE

- Babiuc Victor, Declarație citată în *Revista Cadran Politic*, nr. 21, din decembrie 2004.
- Bugajski Janusz, *Security Threats and Responses: Regional Perspectives* (the first part of the series “*Central and East Europes Security agenda*”), 2-3 aprilie, 2007.
- Cioculescu Șerban F., Secreieru Stanislav, *Idei Contemporane*, în *Revista Cadran Politic* (Revistă de analiză și informare politică cu distribuție națională și internațională), Centrul Român pentru Educație și Dezvoltare Durabilă, București, nr. 21, decembrie 2004.
- Codiță Cornel, articol publicat în *The on-line journal of the Cultural Association „România în lume”*, 27 ianuarie 2006.
- Dragomir Gheorghe, articol publicat în *The on-line journal of the Cultural Association „România în lume”*, 27 ianuarie 2006.

MANAGEMENTUL – PROFESIE ÎN LOGISTICA MILITARĂ

MANAGEMENT – PROFESSION IN THE LOGISTICS MILITARY BRANCH

Lt.col. Gheorghită Corneliu CIOBANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

În sensul cel mai larg, pentru trai, militarul are nevoie de hrană, îmbrăcăminte, medicamente, cazarmament; pentru a se deplasa, are nevoie de vehicule de toate tipurile, precum și de carburanți; pentru a fi instruit și a lupta, are nevoie de cantități corespunzătoare de armament, muniție, carburanți, lubrifianți, hrană, echipament militar și alte materiale; pentru a se întreține pe sine și tehnica de luptă, acesta are nevoie de forme adecvate de asigurare: medicale, tehnică, financiară, în domeniul telecomunicațiilor, culturală, juridică etc. Pentru dirijarea activităților de asigurare materială, tehnică, medicală, de prestări de servicii, de transport, sistemele militare au nevoie de organisme specializate de conducere și de execuție.

In the broadest sense, military needs food, clothing, medicines, bedding; to travel he needs all types of vehicles and fuel; to be trained and fight he needs appropriate quantities of arms, ammunition, fuel, lubricants, food, military equipment and other materials; to maintain himself and fighting techniques, he needs adequate insurance, such as medical, technical, financial, telecommunications, cultural, legal etc. For managing the activities material, technical, and medical insurance, services and transportation, military systems require specialized bodies and executive management.

Cuvinte-cheie: manager; logistică; conducere; participativ; autocrat.

Keywords: manage; logistics; management; participative; autocratic.

Logistica se consideră a fi termenul general, care acoperă cel mai bine notele caracteristice ale întregului mecanism și care concură la asigurarea necesităților materiale ale forțelor sistemului național de apărare atât în timp de pace, cât și pentru campanie. Totodată trebuie menționat și subliniat faptul că utilizarea termenului logistică nu exclude, ci impune folosirea și în continuare a noțiunilor: servicii, mentenanță, asigurare

* e-mail: corneliuciobanu@yahoo.com

medicală, asigurare materială etc., înțelegând prin fiecare în parte un aspect, o latură concretă a activității logistice.

Ca atare, logistica forțelor sistemului național de apărare pe timp de pace poate fi definită ca un subsistem complex, compus dintr-un ansamblu de organisme de stat centrale sau locale, civile, militare și comunitare, din mijloace materiale și forțe umane, precum și din concepții, reguli, norme, acte normative și activități care au ca scop general asigurarea bazei tehnice, materiale, financiare, medicale, de transport, prestări de servicii și de altă natură, necesare unităților și marilor unități pentru a-și îndeplini misiunile.

Pe cale de consecință, logistica unei unități militare se constituie din ansamblul coerent de activități prin care se asigură aprovizionarea și asistența acesteia pentru trai, instrucție și luptă.

În cadrul sistemelor logistice se regăsesc organe de conducere, organe de execuție, mijloace materiale, financiare și de altă natură, norme de acțiune și de conduită, toate vizând asigurarea îndeplinirii misiunilor cu cele mai mici eforturi (costuri). De-a lungul lanțurilor logistice iau naștere importante procese manageriale, care trebuie astfel gestionate încât cerințele moderne ale activității umane să fie evidente.

Știința managementului atenționează că, în orice domeniu, executanții îl acceptă numai pe acel manager care le este cel puțin egal ca nivel de dotare intelectuală, care dispune de pregătire managerială și profesională exemplară. Fără un astfel de manager (conducător), totul rămâne o simplă închipuire.

Tot știința managementului arată că pentru a defini managerul modern, indiferent de domeniu, trebuie să se pornească de la un ansamblu de trăsături, începând cu însușirile și calitățile atestate de știința managementului, de la personalitatea managerului cu componentele ei, de la atitudini și comportament, până la nivelul unei serioase pregătiri, pe baza căreia să-și evidențieze autoritatea și răspunderea, capacitatea și competența, modul de lucru, experiența etc.

Managementul are multe dintre caracteristicile unei profesii, cel care se angajează în activitatea de conducere devenind un profesionist, nu un amator. Aceste cerințe sunt mai mult decât evidente în domeniul logisticii.

Activitățile de bază ale managerului logistic vor urmări un scop, unul sau mai multe obiective, formarea unei echipe etc. Managerii din domeniul logisticii se caracterizează prin inițiativă și receptivitate, atribuțiile lor de bază fiind organizarea, planificarea și decizia, motivarea, stimularea și controlul, precum și activitatea logistică propriu-zisă.

Ofițerul de logistică manager în domeniul economic militar

Deschiderea domeniului militar – și mai ales a segmentului logistic al acestuia – către societatea civilă a impus adaptarea sa la sistemul de teorii, principii și concepte a științei economice moderne.

Astfel, deși cu timiditate, conceptul de manager este tot mai des utilizat în domeniul militar. Sfera conceptului de manager în domeniul logistic (manager logistic sau manager logistician) cuprinde toate persoanele cu funcții de conducere în sfera asigurării materiale, tehnice, medicale și financiare dintr-o structură militară. Nivelul de responsabilitate depinde de funcția ocupată și competențele acordate.

Activitatea managerului logistician este fondată pe acumularea de cunoștințe și este determinată de aptitudini care să-i permită exercitarea, în mod permanent, integral sau parțial a funcțiilor de previziune, de organizare, de coordonare, de antrenare și de evaluare a activității subordonaților. În acest sens, putem avea de a face chiar cu o vocație managerială. Materia primă a managerilor logisticii o reprezintă potențialul subordonaților, precum și propriul lor talent de a organiza și de a-și îndeplini propriile sarcini.

Orice manager trebuie să aibă cunoștințe, aptitudini și deprinderi – deci calități corespunzătoare funcției pe care o ocupă în sfera logisticii militare. Aceste cerințe determină o serie de caracteristici ale activității managerilor de logistică ce vizează:

- dubla profesionalizare – care decurge, pe de o parte, din specializarea de bază, iar pe de altă parte, din exigențele specifice funcției sale, adică un ansamblu de cunoștințe solide în domeniul managementului și aptitudini pentru aplicarea lor;
- fiecare logistician obține rezultate prin aportul colaboratorilor săi și a colectivului subordonat; aceasta presupune existența unor relații de lucru între conducători și echipa sa, a unui climat de muncă motivant, dar și a unui comportament practic, constructiv al managerului, orientat permanent spre obținerea de rezultate concrete, cel puțin la nivelul planurilor și programelor stabilite;
- pentru conducerea modernă, creativitatea care solicită în cel mai înalt grad capacitățile intelectuale ale conducătorului constituie o trăsătură definitorie; posibilitățile combinatorii ale unui volum de cunoștințe care crește continuu într-un ritm amețitor solicită din ce în ce mai intens imaginația, forța creativă a personalului logistic, conducerea novatoare devenind forma dominantă a acestui proces;
- autoritatea cu care este investit managerul logistic în executarea funcției reprezintă o altă caracteristică definitorie a activității sale; eficiența muncii managerului, capacitatea acestuia de a-și antrena colaboratorii și de

a obține rezultate superioare sunt invers proporționale cu diferențele care pot apărea între latura formală a autorității – *de jure*, conferită de funcție, o putere oficializată prin reglementări, norme, regulamente, ordine și dispoziții, o autoritate cu care este investit conducătorul și latura neformală – *de facto*, izvorâtă de personalitatea, nivelul cunoștințelor și experienței sale, din competența demonstrată în luarea deciziilor și gradul în care conducătorul logistic se impune realmente în fața colaboratorilor săi;

- în procesul conducerii, ofițerul de logistică se află într-o dublă ipostază, în raport cu care trebuie să-și modeleze conținutul și modalitățile de desfășurare a activității sale: pe de o parte, titular al unei funcții de conducere, pe de altă parte, membru al sistemului de comandă al marilor unități și unități;

- suprasolicitarea managerului logistic în exercitarea profesiei constituie o altă caracteristică esențială a activității sale; aceasta este determinată de conținutul amplu al muncii de conducere, datorită multitudinii problemelor zilnice care se cer a fi rezolvate, stresul decizional la care conducătorul este în permanență supus, fragmentarea excesivă a muncii, cauzată de solicitări extrem de diversificate; extinderea timpului de lucru zilnic al managerului care, de regulă, îl depășește sensibil pe cel al colaboratorilor săi.

Specificul proceselor manageriale din domeniul logisticii se reflectă atât în proporția considerabilă a calităților cerute din partea ofițerului de logistică – cunoștințe, aptitudini și comportament specific domeniului militar, cât și cunoștințe și aptitudini proprii domeniului logisticii. Din prima categorie fac parte: inteligența, memoria, spiritul de observație, capacitatea de concentrare, sănătatea, caracterul – calități necesare oricărui ofițer. Însă exigențele cresc în cazul managerilor logistici, dată fiind complexitatea și dificultatea proceselor manageriale pe care aceștia le desfășoară. Pe lângă calitățile native și dobândite prin educație menționate, ofițerul de logistică și, în special, cadrele de conducere trebuie să posede, în proporție sporită, pe lângă pregătirea de specialitate și o serie de cunoștințe economice (științe economice, management, marketing, contabilitate, finanțe), psihosociologice, juridice, tehnice, matematice și statistice, de cultură generală, precum și dorința de autoperfecționare continuă și capacitatea de lucru în echipă.

Teoria și experiența practică demonstrează cu prisosință că volumul și calitatea cunoștințelor și aptitudinilor manageriale trebuie să fie în concordanță cu nivelul ierarhic ocupat. Astfel, cu cât nivelul ierarhic este mai înalt, cu atât calitățile personale, cunoștințele și aptitudinile manageriale vor fi mai performante; concomitent, se diminuează ponderea cunoștințelor, deprinderilor și aptitudinilor din spectrul execuției.

Fiind însă dependentă de nivelul ierarhic, capacitatea de a decide depinde de cunoștințele manageriale și este axată pe pregătirea militară și de specialitate aplicabilă pe timp de pace, criză sau război. Cunoștințele de management și marketing specifice achiziției și consumului militar, celelalte cunoștințe economice, abilitatea de a dirija oamenii și capacitatea de autoperfecționare continuă au un rol important pentru oricare dintre managerii din domeniul logisticii.

Capacitatea de a conduce aplicând modelul participativ este o altă aptitudine de importanță deosebită pentru complexitatea logisticii militare. Managementul logistic participativ necesită cadre (de logistică) foarte bine pregătite, capabile să depisteze, să mobilizeze și să amplifice potențialul microgrupului de execuție și de conducere din care fac parte. De asemenea, capacitatea de a conduce în echipă implică o strânsă colaborare cu subordonații și utilizarea pe scară largă a consultării acestora, a luării deciziilor în grup, în baza unor proceduri acceptate de legislația în vigoare.

Influența interpersonală pe care o exercită ofițerul de conducere logistică asupra subordonaților săi (militari și civili), ca și aceștia, la rândul lor, asupra personalului condus este reprezentată de capacitatea managerială (*leadership*).

Capacitatea managerială reprezintă potențialul activ manifestat de către managerul logistic (șef de compartiment, birou, secție sau serviciu), prin care acesta își aduce contribuția direct la funcționarea unității sau mării unități, în calitate sa de manager al proceselor economice specifice prin care se delimitează, în ultimă instanță, de celelalte categorii de personal încadrat.

Din punctul de vedere care ne interesează personalitatea managerului logistic militar este una complexă: însușirilor de ordin psiho și socioprofesional (care îl recomandă pentru ocuparea funcției) li se adaugă autoritatea cu care este investit (pentru exercitarea funcției).

Știința managerială presupune concepție, acțiune și capacitatea de asumare a riscului pe mai multe planuri: profesional, organizatoric și administrativ (fără a omite variabilele, imprevizibilul și provocarea permanentă).

Acolo unde lipsește știința managerială își fac loc ineficiența și risipa. Pentru aceasta, managerul logistic, ca organ de decizie, dar și de execuție, este dator să discearnă problemele, să le ierarhizeze și să le rezolve în ordinea importanței. De aceea, competența profesională și organizatorică este legată de autoritatea managerului, iar componenta psihologică este obligatorie în activitatea managerială logistică.

Profilul psihosocioprofesional al top-managerului din sistemul logistic militar

Profilul top-managerului logistic conține câteva cerințe: cunoștințe și aptitudini profesionale, experiență, calități psihologice, calități psihosociale, nivel cultural și stare bună a sănătății, ceea ce îndreptățește, prin caracterul său

complex, denumirea de profil psihosocioprofesional. Aceste cerințe sunt valabile pentru toate persoanele care ocupă funcții în conducerea sistemului logistic al armatei, indiferent de specialitatea militară a managerului și de nivelul său ierarhic, ele conturând astfel un profil cadru.

Sintetic, profilul psihosocioprofesional al top-managerului din sistemul logisticii militare este prezentat în tabelul următor:

Nr. crt.	CERINȚE	GRADE DE NECESITATE		
		De dorit	Necesare	Absolut necesare
1	<p>PROFESIONALE</p> <p>a. Studii superioare (militare, tehnice, economice). b. Doctorat în științe militare, tehnice sau economice. c. Curs de perfecționare în domeniul managementului logistic și al marketingului. d. Curs de perfecționare în marketing și în economia de piață. e. Cunoștințe în domeniile:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tehnică, artă operativă și strategie militară; - economie de piață; - tehnologii de vârf; - juridic – legislativ; - administrație; - psihologie; - limbi străine; - protocol. 	*	*	*
2	<p>EXPERIENȚĂ</p> <p>a. în domeniul logisticii; b. managerială.</p>			*
3	<p>CALITĂȚI PSIHOLOGICE</p> <ul style="list-style-type: none"> - inteligență generală; - coordonare perfectă; - structuri operaționale algoritmice; - structuri operaționale euristice; - flexibilitatea gândirii; - aptitudini neconformiste; - cutezanță și asumarea riscurilor; - perseverență; - receptivitate față de nou; - motivație intrinsecă; - aptitudini de conducere (previzionale, decizionale. organizatorice, de coordonare și de control), - trăsături pozitive de caracter (exigență, obiectivitate, fermitate, spirit critic, modestie, consecvență, cinste). 	*	*	*

Nr. crt.	CERINȚE	GRADE DE NECESITATE		
		De dorit	Necesare	Absolut necesare
4	CALITĂȚI PSIHOSOCIALE a. sociabilitate; b. spirit de echipă; c. comportament adecvat (limbaj, capacitate de comunicare, vestimentație corespunzătoare, reguli de conduită).			* * *
5	NIVELUL CULTURAL a. cultură profesională; b. cultură generală.		*	*
6	STAREA SĂNĂTĂȚII a. somatic bună; b. psihic: - stabilitate comportamentală; - echilibru emotiv; - fără tendințe impulsive.		*	* * *

Comportamentul managerului logistic

În sens restrâns, comportamentul constă în ansamblul modalităților de reacție ale organismului la interacțiunea cu mediul. În ceea ce privește comportamentul managerial, există, în general, două tipuri: unul – mai puțin eficient, care dă ordine și dispoziții, fără a aprecia realitățile și eforturile, punând preț pe obligativitatea formală a îndeplinirii sarcinilor, astfel încât urmărește doar să-și păstreze funcția formală; celălalt – eficient, în care managerul nu apare întotdeauna într-o ipostază oficială, ci într-una prietenoasă, dar apreciind realist eforturile și realizările. Cele două nu se exclud, ci se completează, dând naștere unei game largi de situații și posibilități de manifestare, în funcție de împrejurări și de oameni. Din împletirea lor rezultă aria muncii managerului logistic, conturată prin șase trăsături esențiale: *feedbackul*, dozarea libertății de acțiune, îndeplinirea atribuțiilor, orientarea realizărilor, mobilitatea și responsabilitatea.

În activitatea sa, managerul logistic este dator să țină seama de principiile fundamentale de orientare a comportamentului, de inteligență și de cunoștințe profesionale și să aibă capacitatea de a folosi experiența acumulată; să aibă flexibilitate în gândire și în capacitatea de a privi către sine și către subordonații din compartimentul pe care îl conduce; să dovedească înțelegere pentru ceea ce se așteaptă de la sine; să acorde importanță motivației pentru obținerea rezultatelor scontate; să participe activ la conștientizarea sarcinilor ce stau în fața celor conduși; să asigure un climat

organizatoric care să contribuie la realizarea unei comunicări perfecte (împărtășire a experienței proprii și altor ofițeri de logistică, formarea colaboratorilor – subordonaților direcți, repartizarea atribuțiilor, planificarea și adoptare a deciziilor prin consultare și participare.

În activitatea managerială logistică, secretul constă în vitalitatea și în dispoziția sufletească, care generează rezultate pozitive, unite cu fermitatea și integritatea (caracteristice managerului). Un manager logistic obosit, surmenat, arțăgos este un manager slab. Pentru un manager a fi calm este o calitate, iar această stare li se transmite cu ușurință subordonaților – condiție de bază pentru prevenirea greșelilor.

Comportamentul managerului din domeniul logistic trebuie să fie flexibil și adaptabil comportamentelor diferite ale personalului subordonat.

Flexibilitatea îi dă posibilitatea logisticianului manager să acționeze în mod eficient, în micromediul unității sau mării unități militare în care își desfășoară activitatea.

Autoritatea și răspunderea managerului logistic

Autoritatea este împuternicirea în baza căreia o persoană comandă și îi dă dispoziții alteia, din partea căreia așteaptă conformare, ascultare. Exercițarea autorității presupune realizarea unui consens din partea aceluia asupra căruia se acționează. Cu alte cuvinte, autoritatea înseamnă, în general, dreptul de a da ordine și dispoziții, de a-i impune cuiva ascultare în virtutea unei calități sau a unei împuterniciri. În exercițarea atribuțiilor sale, managerul logistic acționează, în primul rând, prin autoritatea cu care este investit, mijloc prin care își asigură subordonarea personalului din compartimentul respectiv. Puterea managerului logistic, investit cu autoritatea funcției în care este încadrat, constă în faptul că el inspiră încredere și respect, convingere și fermitate în justetea comportamentului și activității sale. Pentru ca puterea managerului asupra subordonaților săi să fie cea scontată, competența, personalitatea și responsabilitatea acestuia trebuie să se ridice la un nivel superior. Managerul logistic răspunde nu numai de munca sa, ci și de rezultatele activității depuse de către subordonații săi. În acest cadru, autoritatea, experiența și răspunderea trebuie împărțite cu principalii colaboratori (subordonați direct). În felul acesta, managerul logistic are posibilitatea perfecționării propriei activități, dezvoltându-și astfel capacitatea de a conduce eficient și în viitor.

Tipuri de manageri logistici și stiluri de manageriale

În literatura de specialitate, tipurile manageriale variază de la un autor la altul, în funcție de criteriile care au stat la baza delimitării tipologice și de combinațiile dintre tipuri. Spre exemplu, francezul Chalvin

delimitează zece tipuri de manageri, și anume: organizatorul, participativul, întreprinzătorul, realistul, maximalistul, birocratul, demagogul, tehnocratul, oportunistul, modernistul. Un alt specialist, profesorul american Keith Davis, deosebește patru tipuri de cadre de conducere: autocrat, custodial, sportiv și colegial; profesorul polonez Starosciak, două tipuri: autocrat și democrat.

Cercetări mai recente au delimitat și tipuri de antimanageri. Potrivit unor asemenea studii, se deosebesc următoarele tipuri: abraziv, arogant, exploziv, infidel și fricos.

Ținând cont de cunoștințele și de aptitudinile manageriale și, îndeosebi, de abilitatea de a dirija oamenii, în domeniul logisticii militare se pot identifica, din punctul de vedere personal, trei tipuri de manageri: participativ, participativ-autoritar, autoritar.

Managerii de tip participativ se caracterizează, de regulă, printr-o solidă pregătire atât în domeniul managementului, cât și în domeniul în care se înscrie activitatea grupului condus, de unde și lipsa de reticiență față de abordarea în comun cu subordonații, șefii și colegii a problemelor complicate. În general, managerii de tip participativ au ușurința contactelor umane, impunându-se prin cunoștințe, tact și atașament. Deleagă pe scară largă, ori de câte ori este nevoie, realizarea unor acțiuni. Pun un accent deosebit pe asigurarea unui climat de muncă destins, favorabil dezvoltării personalității subordonaților. Utilizează cu precauție puterea și autoritatea, acestea reprezentând doar un suport pentru realizarea obiectivelor.

Tipul autoritar de manager se caracterizează prin situarea pe primul plan a relațiilor ierarhice de subordonare utilizând pe scară redusă delegarea și consultarea subordonaților, uneori și pentru a masca unele lacune în propria pregătire. Plăcerea de a-și exercita competențele, combinată cu o anumită nepricepere în abordarea în mod amical a subordonaților se reflectă adesea printr-un climat auster, caracterizat prin rezerve din partea subordonaților, prin exces de controale din partea șefului, ceea ce diminuează inițiativa și creativitatea personalului. În evoluția proceselor și a relațiilor manageriale, accentul cade asupra îndeplinirii sarcinilor și obiectivelor, aspectele umane ocupând o poziție secundară – reflectare și a unui volum de cunoștințe și deprinderi manageriale mai redus calitativ și cantitativ.

Tipul de manager participativ – autoritar constă într-o combinație în proporții relativ egale a caracteristicilor proprii tipurilor precedente. Acesta promovează, destul de intens, consultarea, delegarea și, în general, cooperarea în conducere, însă, adesea, printr-o optică cu tente autoritare, ceea ce atrage uneori conflicte latente sau deschise.

Fiecărui tip de manager logistic îi corespunde un stil managerial care nu reprezintă altceva decât materializarea calităților, cunoștințelor și aptitudinilor acestuia în relațiile cu subordonații, șefii și colegii.

Stilul de conducere sau managerial reflectă tipul de management în ceea ce acesta are esențial. Temporar, în condiții speciale, managerul logistician se poate manifesta printr-un tip de conducere care nu-i este specific. Spre exemplu, un manager logistic de tip participativ poate să abordeze un stil manageriale autoritar față de unul sau altul dintre subordonați, care, în mod repetat, nu-și realizează obiectivele conform atribuțiilor funcționale și ordinelor primite.

Pentru a fi mai sugestivi în cele afirmate până acum, tipul și stilul managerial pot fi comparate cu un aisberg, în care partea vizibilă – o treime din acesta – reprezintă stilul managerial, celelalte două treimi, invizibile la suprafață, fiind reprezentate de tipul de manager.

În concluzie, apreciez ca fiind necesară perfecționarea activității manageriale și în sectorul logisticii. Numirea omului potrivit la locul potrivit, dublată de efortul permanent al acestuia în direcția perfecționării deprinderilor de manager – aceasta poate fi cheia succesului în domeniu.

Strategia de promovare a personalului de conducere în sectorul logistic al structurilor militar ar trebui să ia în considerare promovarea unor manageri care, pe lângă aptitudini reale de conducere (manageriale) să posede și solide cunoștințe de specialitate în domeniul logisticii.

BIBLIOGRAFIE

- Benoit Denis, *Leadershipul pentru toți*, Editura C.H. Beck, 2012.
- Blanchard Kennet, *Manager la minut*, Editura Curtea veche publishing, București, 2009.
- Kalderon Ichak, *Cum să-ți perfecționezi stilul de management*, Editura Polirom, București, 2010.
- Libert Barry, *Noi suntem mai deștepți decât mine*, Editura Bizzit, 2012.
- Molden David, *Management cu NLP*, Editura Curtea veche publishing, București, 2013.
- Nicolae Mariana, *Arta și știința leadershipului*, Editura Titronic, București, 2013.
- Pânișoară Georgeta, *Motivarea eficientă*, Editura Polirom, București, 2010.
- Doctrina logistică la nivel întrunit a alianței, AJP-4 (A)*.
- Strategia logisticii armatei române*, București, 2009.
- SMG/ L- 1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.
- <http://www.forter.ro>
- <http://www.armyacademy.ro>
- <http://www.lumeamilitara.ro>

CONSIDERAȚII PRIVIND MODULARITATEA STRUCTURILOR DE SPRIJIN LOGISTIC ALE FORȚELOR AERIENE

CONSIDERATIONS REGARDING THE MODULARITY OF LOGISTIC SUPPORT STRUCTURES WITHIN THE AIR FORCES

Col. Marian-Daniel FÂȘIE*

Școala de Aplicație pentru Logistică
„General Constantin Zaharia”, București

Mediul de securitate al secolului XXI este încărcat de riscuri și de amenințări grave, care pot duce la escaladarea unor situații de criză cu efecte grave. Alianța nord-atlantică se adaptează continuu la aceste condiții de securitate printr-o profundă transformare conceptuală, structurală și acțională, al cărei rezultat va fi obținerea capacității de organizare și de dislocare a forțelor expediționare, care trebuie să fie capabile să gestioneze cele mai diversificate situații de criză globală. În cadrul acestor forțe, componenta aeriană va avea un rol deosebit prin următoarele atribute: reacție rapidă, viteză, putere de foc mai mare, flexibilitate etc.

Noile abordări doctrinare privind sprijinul logistic în operațiile aeriene, și nu numai, prevăd o transformare a structurilor de sprijin logistic prin prisma modularității.

The security environment in the 21st century is enhanced by incoming and serious risks and serious risks and threats that can lead to escalating crisis situations with negative effects. The North Atlantic Treaty Alliance is continuously adapting itself to such security requirement by carrying out a deep transformation of concepts, structures and actions, the results being the capacity of organizing and deploying expeditionary forces that should be able to manage the enlarged range of global crises. Within these forces, the air branch/component will have a special role due to the following attributes: rapid-reaction capacity, speed, stronger fire power, flexibility etc.

The new approaches of the doctrine regarding air operations and not only, foresee a change of logistic support structures within the framework of modularity.

Cuvinte-cheie: modularitate; arhitectură modulară; elemente modulare.

Keywords: modularity; modular architecture; modular elements.

* e-mail: fasie_marian@yahoo.com

Conceptul de modularitate stă la baza transformărilor unor organizații în unități flexibile și eficiente, capabile să se adapteze rapid la transformările ce se produc în cadrul societății. Acesta își are originea în teoriile: sistemelor, organizaționale, de proiectare a computerelor, de management în afaceri etc.

În lucrarea *Fundamentals of Modularity*, Chad Kohalyk afirma că „în condițiile unei lumi formate dintr-o diversitate de sisteme, de la organisme și ecosisteme, la electronice și sisteme sociale, o modalitate de gestionare a acestor sisteme este gruparea elementelor acestora în subsisteme mai mici”¹. Același autor a definit modularitatea ca „un set de principii de gestionare a complexității”, sistemele mari și mici având acest atribut.

Conceptul de modularitate a fost construit pe reflecțiile asupra rolului emergent al Forțelor terestre americane după terminarea Războiului Rece și a început să fie pus în practică la debutul anului 1990, ca parte a unui proces de transformare structurală militară. În acest sens, accentul s-a mutat pe proiectarea unor forțe în concordanță cu o gamă diversificată de misiuni în care Forțele terestre americane au fost și vor fi angajate.

În august 1994, în lucrarea publicată de Comandamentul instrucției și doctrinei al Forțelor terestre SUA (*U.S. Army Training and Doctrine Command-TRADOC*), Operațiile Forței XXI (*TRADOC Pamphlet 525-5: Force XXI Operations*) s-au făcut primele referiri la conceptul de modularitate. Conform acestui document, *Forța XXI* este conturată de cinci caracteristici: „flexibilitate doctrinară, mobilitate strategică, adaptabilitate și modularitate, conectivitate multinațională și întrunită și versatilitate pentru a funcționa în război și operații altele decât războiul”².

Conceptul de modularitate a fost scos în evidență în organizația militară, la 10 ianuarie 1995, de aceeași structură, care a publicat lucrarea *Conceptul pentru modularitate (TRADOC pamphlet 525-68 Concept for Modularity)*, document ce a stat la baza reorganizării Forțelor terestre americane în vederea transformării acestora în forțe expediționare, ușor dislocabile, flexibile, cu o mare putere de foc, în concordanță cu o gamă diversificată de misiuni în care acestea au fost angajate pe timpul conflictelor militare după Războiul Rece.

Modularitatea a fost definită ca „o metodologie de proiectare a forței, care stabilește un mijloc de a oferi elemente ale forței care sunt interschimbabile, expandabile și adaptabile pentru a răspunde nevoilor de schimbare ale forțelor terestre”³.

¹ Chad Kohalyk, *Fundamentals of Modularity*, august 2006, p. 2.

² *TRADOC Pamphlet 525-5: Force XXI Operations, a concept for the evolution of full-dimensional operations or the strategic army of the early twenty-first century*, 1 aug 1994, p. 3-1.

³ *Ibidem*, glossary-5.

Expandabilitatea și adaptabilitatea forțelor sunt atribute care permit descompunerea acestora în subsisteme/elemente modulare ce pot fi separate și recombinate rapid în configurații noi, conferind planificatorilor posibilitatea proiectării cu ușurință a unor forțe, pentru a răspunde rapid unei varietăți de misiuni. Astfel, „trecerea la modularitate a furnizat Forțelor terestre americane, un mai mare număr, de pachete mici de forțe foarte capabile, ceea ce face susținerea mai ușoară a operațiilor prelungite în Irak și Afghanistan”⁴.

Modularitatea va permite un echilibru între forțele luptătoare, de sprijin de luptă și de sprijin logistic, pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor. Prin aplicarea acestui concept se urmărește „restructurarea forței pentru a produce un sprijin cu unități interschimbabile”⁵, constituite din structuri mai mici, modulare.

La nivel doctrinar există două abordări cu privire la conceptul de modularitate:

- a) elemente organice funcționale (*Functionaly Emulative Increment – FEI*);
- b) elemente cu arhitectură modulară (*Modular Designed Elements – MDE*).

Elemente organice funcționale sunt definite ca „structuri înființate din elemente organice în așa fel încât fiecare element reflectă funcționarea structurii”⁶. Acestea sunt miniversiuni ale unității „mamă” care îndeplinesc capacități multifuncționale, la capacitate redusă.

Elementul cu arhitectură modulară este descris ca „o structură construită cu elemente discrete, care creează capacitatea funcțională a organizației”⁷. Acestea sunt părți specifice ale unității, care atunci când sunt combinate creează capacitatea funcțională a unității, iar fiecare element subordonat nu reflectă capacitatea funcțională a întregii unități.

La 28 ianuarie 2008 a fost lansat documentul *Forța modulară (FM 3-0.1, The Modular Force)*, un ghid al modularității care conține informații privind evoluția forțelor modulare și a unor modele de structuri modulare din compunerea Forțelor terestre americane. Transformarea forțelor „se concentrează pe furnizarea de capabilități flexibile și receptive”⁸, care să fie în măsură să facă față cerințelor operaționale.

⁴ Stuart E. Jonson, Jonson E. Peters, Karin E. Kitchens, Aaron Martin, Jordan R. Fishbach, *A Review of the Army’s Modular Force Structure*, RAND, 2012, p. iii.

⁵ *Ibidem*, p. 1.

⁶ *TRADOC PAMPHLET 525-68, Concept for Modularity*, 1995, p. 4.

⁷ *Ibidem*, p. 5.

⁸ *FM 3-0.1, The Modular Force*, Headquarters, Department of the Army, January 2008, p. VII.

În urma procesului de transformare structurală a Forțelor terestre americane au rezultat primele unități tactice de luptă, având unul dintre cele trei modele standard: brigada luptătoare de infanterie mecanizată (*Stryker Brigade Combat Team – SBCT*), brigada luptătoare grea (*Heavy Brigade Combat Team – HBST*) și brigada luptătoare de infanterie (*Infantry Brigade Combat Team – IBST*). Aceste brigăzi conțin în organică batalioane: de manevră, de artilerie și de recunoaștere și de sprijin logistic.

În conformitate cu alin. 2, art. 27 din Legea 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale, funcția de modularitate este atribuită forțelor dislocabile, destinate îndeplinirii întregii game de misiuni, conform angajamentelor internaționale în domeniul securității și apărării la care România este parte. Acestea sunt formate din forțe luptătoare, de sprijin, de suport logistic și pentru operații speciale, structurate modular, cu disponibilități acționale și de transport în orice teatru de acțiuni militare, capabile să se autosustină și să își asigure protecția, compatibile cu armatele statelor aliate.

Doctrina pentru Operații a Forțelor Aeriene – FA-1, face referire la posibilitatea ducerii operațiilor aeriene în afara teritoriului național, iar durata acestora, ca factor al sprijinului logistic, „impune necesitatea rotirii forțelor și mijloacelor”⁹.

De regulă, ducerea operațiilor aeriene în afara teritoriului național, implică pe lângă dislocarea forțelor luptătoare, a forțelor de sprijin de luptă și „dislocarea unui sprijin logistic propriu suficient pentru a începe operații și a stabili aranjamente de reprovizionare pentru susținerea lor”¹⁰.

Modularitatea reprezintă un factor ce influențează sprijinul logistic al operațiilor aeriene alături de alți factori ca: mediul de desfășurare, scopul sprijinului, cererea de resurse, durata, sursele de sprijin și rețelele de distribuție. Aceasta asigură „elemente de sprijin interschimbabile, expandabile și adaptabile la cerințele misiunii și condițiile concrete ale teatrului de operații și facilitează participarea la operațiile multinaționale”¹¹.

Bazele aeriene din compunerea Forțelor aeriene române înglobează în structura lor majoritatea subunităților de sprijin logistic specifice forțelor aeriene, iar analizarea acestora prin prisma modularității este concludentă și pentru celelalte structuri de sprijin logistic ale acestora.

În cadrul grupului logistic și al escadrilelor unei flotile aeriene întâlnim o varietate de subunități de sprijin logistic, și anume: secții, ateliere,

⁹ F.A.-1, *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, București, 2005, p. 128.

¹⁰ F.A.-L.-2, *Manual pentru sprijinul logistic al forțelor aeriene în operațiile multinaționale*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2009, p. 11.

¹¹ F.A.-1, *Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, București, 2005, p. 128.

plutoane, grupe și formațiuni. Aceste structuri sunt organizate pe domenii ale logisticii, astfel: mentenanță, aprovizionare/reaprovizionare, transport, servicii de campanie, asistență medicală etc. Pentru fiecare domeniu de sprijin logistic, acestea sunt individualizate în funcție de specificul domeniului. Pentru domeniile logisticii, cele mai importante sunt:

a) mentenanța

Subunitățile de mentenanță sunt organizate pe două niveluri de mentenanță, de bază (*nivel „O” – operațional*) la escadrilele de aviație și nivelul intermediar (*nivel „I”*), în cadrul secției mentenanță echipamente militare (*SMEM*). La fiecare nivel de mentenanță, structurile sunt organizate pe categorii de echipamente (avioane, elicoptere, automobile, agregate, piese de artilerie etc.) și, analizând mai în profunzime, pentru fiecare tip de echipament, acestea sunt organizate pe sisteme și instalații specifice (celulă-motor, navigație și comanda focului, armament de bord, instalații electrice și aparatură de bord, radio, radiolocație etc.).

b) aprovizionarea/reaprovizionarea și transportul

Structurile de transport-depozitare sunt organizate pe plutoane/grupe ținând cont de clasele de aprovizionare cu materiale;

c) sprijinul medical este organizat pe formațiuni de asistență medicală, specializate în asigurarea de servicii de medicină preventivă și curativă, servicii stomatologice, precum și evacuarea medicală a răniților și a bolnavilor;

d) serviciile de campanie sunt organizate pe structuri, ce asigură hrănirea și îmbăierea efectivelor, spălatul lenjeriei și curățatul echipamentului, servicii poștale și de curierat etc.

Apreciez că aceste structuri au funcții specifice, unice ce-și imprimă un caracter de monolit structurii din care fac parte. Ele au fost concepute să funcționeze împreună, scoaterea din sistem a unei subunități, a specialiștilor sau a echipamentelor de sprijin unicat, conducând la perturbarea activității de sprijin logistic a bazei aeriene.

Atât pe timp de pace, cât și în situații de criză și la război, bazele aeriene, prin actuala organizare au fost proiectate să ofere posibilitatea de a se disloca total pe un aerodrom de rezervă sau de manevră, cu toate subunitățile, prin organizarea pe trei eșaloane (înaintat, de zbor și rulant).

Dislocarea parțială cu o escadrilă sau cu o patrulă de aviație poate genera limitări sau restricții de planificare datorită structurilor de sprijin logistic de tip monolit din compunerea bazei aeriene, de care aceasta nu se poate dispensa. Această activitate se poate realiza pe baze aeriene sau aeroporturi de dislocare/manevră, dispuse pe teritoriul național sau în afara teritoriului național. În funcție de gradul de operaționalizare, locațiile de dislocare pot asigura facilități sau limitări ale sprijinului logistic, astfel:

a) dislocarea pe un aerodrom sau aeroport pe care se exploatează același tip de aeronave

Dislocarea într-o astfel de locație a unei escadrile nu pune niciun fel de problemă, deoarece aceasta se va disloca cu structurile proprii de mentenanță, care asigură lucrările de mentenanță de bază (*nivel „O” – operațional*) și o parte dintre activitățile de pregătire a aeronavelor pentru luptă și zbor. Pentru celelalte feluri de sprijin logistic, va crește volumul de lucrări de mentenanță al SMEM și al celorlalte servicii de sprijin ce aparțin bazei de dislocare.

Dislocarea unei patrule, presupune constituirea unor *echipe* din rândul formațiunilor de mentenanță ale escadrilei, care sunt structuri organizate pe funcțiuni ce nu pot fi divizate în alte structuri similare. Acest aspect poate duce la limitări ale activității formațiunilor de mentenanță. Având în vedere că pe noua locație se exploatează același tip de aeronave, se poate rezolva și problema asigurării mijloacelor de aerodrom.

b) dislocarea pe un aerodrom sau aeroport pe care se exploatează alte tipuri de aeronave

Această situație impune, în cazul dislocării unei escadrile, pe lângă dislocarea formațiunilor de mentenanță proprii și a unor specialiști din cadrul SMEM, cu sculele, dispozitivele și verificatoarele (*SDV*) necesare pentru asigurarea intervențiilor de mentenanță de nivel intermediar (*nivel „I”*), precum și a mijloacelor de aerodrom (*Aerospace Ground Equipment-AGE*). Și în acest caz, datorită organizării a SMEM pe structuri ce nu pot fi divizate, produce perturbări ale activității secției.

Dislocarea unei patrule de aviație poate duce la apariția de probleme atât la escadrila din care face parte patrula dislocată, cât și la secția mentenanță a echipamentelor militare, datorită detașării tehnicienilor atât de la escadrila care dislocă patrula, cât și de la SMEM.

c) dislocarea pe un aerodrom sau aeroport auster (Bare base)

Aceste locații austere au fost denumite și „bare base” și „au o pistă utilizabilă, o bretelă, zone de parcare aeronave și o sursă de apă, care poate fi potabilă”¹².

Situația creată de deficiențele acestei locații impune, odată cu dislocarea unei escadrile/patrule, dislocarea unor elemente din toate structurile de sprijin logistic ale flotilei aeriene, pentru asigurarea facilităților, începând cu hrănirea personalului, până la asigurarea lucrărilor de mentenanță nivel intermediar (*nivel „I”*). Dacă în primele două situații se perturba doar activitatea structurilor de mentenanță ale bazei aeriene,

¹² FM-5- 430-00-1 AFJPAM 32-8013, Vol. I, *Planning and Design of Roads, Airfields, and heliports in The Theater of Operations-Road Design*, p. 10-7.

dislocarea pe un aerodrom sau aeroport auster, produce perturbări profunde asupra tuturor structurilor de sprijin logistic ale bazei aeriene, datorită capacității de separare limitate ale acestor structuri și a cerințelor complexe de sprijin pe baza de dislocare.

Problemele ce privesc dislocarea forțelor de sprijin logistic și mai ales a forțelor de mentenanță sunt amplificate și de faptul că acestea funcționează, de regulă, pe ateliere și grupe de mentenanță fixe la hangarul/ele bazei aeriene.

Dislocarea unor părți ale organizației trebuie să se realizeze, astfel încât atât elementele dislocate, cât și cele rămase în cadrul organizației „mamă” trebuie să-și desfășoare în condiții optime sarcinile încredințate, ca urmare a dislocării personalului și a echipamentelor cheie.

Există și posibilitatea apariției unor situații intermediare create de condițiile specifice aerodromurilor de dislocare.

Pentru rezolvarea acestor probleme, planificatorii sprijinului logistic au o misiune foarte grea, deoarece trebuie să constituie structuri de sprijin logistic prin detașarea unor specialiști și a echipamentelor specifice din cadrul unor structuri de sprijin logistic unice ce nu pot fi divizate și perturba activitățile unității „mamă”. La această situație se adaugă și nevoia de pregătire și de antrenare prealabilă personalului desemnat să lucreze în noile structuri constituite.

În cazul operațiilor multinaționale în afara teritoriului național, dacă o serie de activități de sprijin logistic se pot realiza prin formele logisticii multinaționale reprezentate de: sprijinul națiunii gazdă (*Host Nation Support –HNS*), sprijinul reciproc asigurat de Națiunea Lider (*Lead Nation-LN*), țările care își asumă rolul de Națiune cu rol specializat (*Role Specialist Nation-RSN*) pe un domeniu logistic, Unitățile logistice multinaționale integrate (*Multinational integrated Logistic Units-MILU*) sau aranjamentele logistice bilaterale, atunci „întreținerea și reparația aeriană intră în responsabilitatea națională”¹³.

În acest context, Națiunea Trimițătoare (*Sending Nation – SN*) „trebuie să creeze și să achiziționeze module de logistică și de sprijin dislocabile”¹⁴. Aceste module se vor constitui în subunități sprijin logistic, care vor asigura completarea activităților de sprijin logistic la nivel tactic, ce nu pot fi asigurate prin celelalte modalități de sprijin logistic multinațional. Această situație devine mai complexă, mai ales pe partea de mentenanță a aeronavelor, atunci când SN participă cu aeronave ce nu se

¹³ S.M.G./L-1, *Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 24.

¹⁴ F.A.-L.-2, *Manual pentru sprijinul logistic al forțelor aeriene în operațiile multinaționale*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2009, p. 11.

află în dotarea celorlalte națiuni participante și nu pot beneficia de servicii de mentenanță comune specifice logisticii multinaționale.

Prevalându-mă de principiul modularității structurilor și resurselor, particularitate a sprijinului logistic acordat forțelor aeriene, conform căruia se „permite satisfacerea rapidă a diferitelor nevoi generate de varietatea situațiilor din teatrele de operații și înscrierea în timpul de sprijin logistic necesar”¹⁵, consider că la stabilirea viitoarelor structuri de sprijin logistic ale forțelor aeriene trebuie să se aibă în vedere și abordările conceptului de modularitate prezentate anterior.

Prin prisma acestor abordări, capacitatea de separare și de reconfigurare a structurilor reprezintă un factor important, care permite transformarea unor elemente de sprijin logistic compacte în elemente modulare divizibile având capacitatea de a se descompune în elemente cât mai mici, pentru susținerea unor activități de sprijin logistic bine definite.

La nivelul escadrilelor, formațiunile de mentenanță structurate în funcție de sistemele și instalațiile specifice ale aeronavelor (celulă-motor, navigație și comanda focului, armament de bord, instalații electrice și aparatură de bord, radio, radiolocație etc.), pot fi structurate, în cel puțin două elemente constitutive fiecare, care să îndeplinească funcția formațiunii de mentenanță actuale, dar la o capacitate mai mică. Aceste elemente constitutive ale fiecărei formații pot fi echipe specializate ce pot asigura mentenanța de bază (*nivel „O” – operațional*) sau refacerea capacității de zbor/luptă a unor elemente ale unei escadrile de aviație (celule, patrule) dislocate pe un alt aerodrom.

În cadrul grupului logistic, secția mentenanță echipamente militare (*SMEM*) reprezintă cea mai complexă structură de mentenanță. O transformare modulară a acestei structuri presupune divizarea structurilor existente, respectiv a grupelor de mentenanță din cadrul atelierelor în două sau mai multe subdiviziuni având la bază o capacitate, o funcție, care le individualizează de celelalte structuri de mentenanță.

Combinând structurile rezultate se pot crea două sau mai multe structuri, pentru fiecare tip de aeronavă, care să îndeplinească toate funcțiile secției mentenanță echipamente militare (*SMEM*), dar la un nivel mai mic.

Acest model modular poate fi realizat și la nivel grup logistic prin divizarea structurilor existente și combinarea acestora, rezultând mai multe structuri de sprijin logistic, care să imite funcțiile acestuia, fiecare putând acoperi întreaga paletă de nevoi de sprijin, dar bineînțeles la un nivel mai mic.

Structurile modulare de sprijin logistic, în funcție de condițiile asigurate pe locația de dislocare, pot funcționa ca o singură entitate sau ca module

¹⁵ *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 30.

ce pot fi desprinse din unitatea „mamă” și utilizate pentru a se integra într-o viitoare organizație proiectată. Aceste structuri vor ajuta planificatorul logistic să realizeze o combinație adecvată calată pe profilul misiunii.

Pe timpul operațiilor aeriene multinaționale în afara teritoriului național, prezența formelor de sprijin logistic multinațional vor fi folosite pentru a minimiza deficiențele de sprijin logistic.

Aceste module, elemente/structuri modulare trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să fie ușor integrabile în structurile forței proiectate, să aibă o conducere, să fie dotate seturi de scule, dispozitive și verificatoare (*SDV*), să fie dotate cu piese de schimb și accesorii care să-i permită o autonomie de funcționare o perioadă de timp determinată, materiale consumabile, mentenanță proprie și proceduri clare de operare.

Interschimbabilitatea reprezintă o funcție importantă a structurilor modulare, care pot fi introduse cu ușurință sau scoase din forța proiectată în conformitate cu profilul misiunii, ducând și la posibilitatea rotirii cu ușurință a contingentelor.

Organizarea modulară a structurilor de sprijin logistic oferă acestora o flexibilitate ridicată, care le permite desfășurarea și operarea în orice situație, oriunde și oricând apar cereri.

Structurilor modulare trebuie să li se asigure interfața necesară pentru a putea interacționa, comunica și a se combina între ele, printr-o serie de modalități: standardizarea echipamentelor și procedurilor pentru realizarea interoperabilității și coordonarea activităților de sprijin logistic¹⁶.

Nu este de ajuns ca aceste structuri să fie bine definite și individualizate pentru îndeplinirea sarcinilor pentru care au fost constituite, ele trebuie să aibă și capacitate de autosusținere. Această capacitate este dată de dotarea cu: seturi de scule, dispozitive și verificatoare (*SDV*), documentație tehnică, piese de schimb și accesorii, echipamente speciale etc., dispuse pe autoateliere și/sau containere. De asemenea, pentru refacerea capacității de zbor/luptă, aeronavele trec printr-un flux tehnologic complex, și anume: tractarea, alimentarea cu carburanți, lubrifianți, lichide speciale și gaze comprimate, muniții și rachete și controlul între misiuni.

Aceste operațiuni se realizează cu ajutorul mijloacelor de aerodrom (*Aerospace Ground Equipment – AGE*) formate din: autospeciale de pornit avioane, autogregate de alimentare cu aer și azot, autostații compresor și autoagregate de verificare a instalației hidraulice, care creează o amprentă de dislocare destul de mare.

Ca parte a unui efort de a reduce amprenta de dislocare și de a crește capacitatea de sprijin și de dislocare a mijloacelor de aerodrom, Forțele aeriene americane au recurs la un „program de cercetare pentru a îmbunătăți fiabilitatea, mentenabilitatea și operabilitatea și dislocabilitatea

¹⁶ Col.prof.univ.dr. Gheorghe Minculete, *Opțiuni moderne ale transformării managementului logistic*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 4/2009, pp. 69, 74.

mijloacelor de aerodrom (*Aerospace Ground Equipment – AGE*)¹⁷. Acest program s-a finalizat prin construirea și testarea unui sistem modular de sprijin al aeronavelor (*Modular Aircraft Support Sistem– MASS*) alcătuit din șapte părți de bază: șasiu, modul generator de tensiune, modul hidraulic, modul de răcire cu lichid, modul de răcire cu aer, modul pneumatic și modul convertizor de putere.

Sistemul modular oferă o serie de avantaje: „număr mai mic de aeronave pentru a disloca MASS, utilizarea unui singur agregat diesel, dislocarea se realizează mai rapid, utilizarea pentru mai multe tipuri de aeronave (F-15, F-16 B-52), reducerea costurilor de mentenanță pe parcursul ciclului de viață”¹⁸.

În concluzie apreciez că o abordare modulară în organizării forțelor de sprijin logistic va permite bazelor aeriene „mamă” să disloce module sau elemente modulare din structura lor și să ajusteze acele funcții și capacități necesare pentru dislocare, în sprijinul constituirii forțelor de intervenție imediată sau a pachetului de forțe proiectat, fără a afecta funcționarea acestora.

BIBLIOGRAFIE

- Hablanian David A., *Modular Aircraft Support System (MASS) Concept Validation*, United States Air Force Research laboratory, December 1998.
- Kohalyk Chad, *Fundamentals of Modularity*, Aug. 2006.
- Jonson Stuart E., Jonson E. Peters, Karin E. Kitchens, Aaron Martin, Jordan R. Fishbach, *A Review of the Army's Modular Force Structure*, RAND, 2012.
- Col.prof.univ.dr. Minculete Gheorghe, *Opțiuni moderne ale transformării managementului logistic*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 4/2009.
- F.A.-1, Doctrina pentru operații a Forțelor Aeriene*, București, 2005.
- F.A.-L.-2, Manual pentru sprijinul logistic al forțelor aeriene în operațiile multinaționale*, Statul Major al Forțelor Aeriene, București, 2009.
- S.M.G./L-1, Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.
- TRADOC Pamphlet 525-5: Force XXI Operations, a concept for the evolution of full-dimensional operations or the strategic army of the early twenty-first century*, 1 aug. 1994.
- Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.

¹⁷ David A. Hablanian, *Modular Aircraft Support System (MASS) Concept Validation*, United States Air Force Research laboratory, December 1998, p. 1.

¹⁸ *Ibidem*, p. 8.

FACTORI CARE INFLUENȚEAZĂ CONTROLUL MIȘCĂRII ȘI ACORDAREA SPRIJINULUI DE MIȘCARE ȘI TRANSPORT

FACTS THAT INFLUENCE MOVEMENT CONTROL AND SUPPORT OF THE MOVEMENT AND TRANSPORT

Mr. Marian MOCANU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Indiferent de mărimea forței căreia i se asigură sprijinul și zonei de responsabilitate a acesteia, mișcarea uniformă, eficientă și oportună de personal, tehnică, armament, muniție și materiale militare, înspre și în interiorul teatrului de operații reprezintă un element fundamental al succesului misiunii. Resursele de transport, rareori, vor avea suficientă capacitatea de a satisface toate cerințele ce vor apărea, de aceea este esențial să se stabilească un control detaliat asupra resurselor disponibile pentru a se asigura condițiile ca personalul și materialele să poată să fie deplasate cu rapiditate acolo unde este mai mare nevoie de ele, în ordinea și în starea de operativitate esențiale pentru îndeplinirea misiunii. Cunoașterea factorilor care influențează controlul mișcării și stabilirea unor politici și proceduri de acordare a sprijinului de mișcare și transport este o premisă a realizării acestui deziderat.

Regardless of the scale of force that requires support and the size of its area of responsibility, uniform movement, the effective and appropriate flow of personnel, weapons, ammunition and military equipment within the theater of operations, is a key element for the success of the mission. Transport resources rarely will have enough capacity to meet all the requirements that arise, so it is essential to provide detailed control over the resources available to ensure conditions for movement of personnel and equipment quickly where they needed, in a timely manner and in a state of readiness essential for the mission. Knowledge of the factors influencing the control of movement and establishment of policies and procedures for support of the movement and transport is a prerequisite for achieving this goal.

Cuvinte-cheie: proceduri; mișcare și transport; controlul mișcării; cerere de transport; indicativ militar de transport.

Keywords: procedures; movement and transportation; movement control; transport request; military transport credit.

* e-mail: mocanu_marian2003@yahoo.com

Într-o epocă a schimbărilor militare și politice, armata continuă să aibă sarcini și responsabilități importante în ceea ce privește angajarea în misiunile naționale, ale alianței, sau atunci când este cazul în misiunile de coaliție. Multe dintre posibilele operații cer standarde de performanță extrem de ridicate, eficiență și cooperare chiar dacă sunt acțiuni militare întrunite, multinaționale, conflicte de mică intensitate sau sarcini de menținere a păcii. Aceste solicitări sunt întâmpinate de către armată într-un moment în care ea însăși trece printr-un proces amplu de restructurare.

În aceste condiții responsabilitățile și solicitările de resurse și abilități ale structurilor de logistică sunt considerabile, fiind cerută eficiență maximă atât din partea militarilor logisticieni, cât și din partea unităților de logistică în ceea ce privește asigurarea sprijinului logistic într-o gamă largă de operații.

Indiferent de mărimea forței careia i se asigură sprijinul și zonei de responsabilitate a acesteia, mișcarea uniformă, eficientă și oportună de personal, tehnică, armament, muniție și materiale militare înspre și în interiorul teatrului de operații reprezintă un element fundamental al succesului misiunii. În cadrul sistemului de transport al armatei, ofițerii de mișcare și transport joacă un rol cheie și adesea critic în îndeplinirea acestor sarcini, importanța cunoașterii de către aceștia a modului de executare a deplasărilor militare și a procedurilor pe care acestea le implică este nevoie a fi evidențiată.

Factori care influențează activitatea de control-mișcare

Controlul mișcării asigură coordonarea și controlul funcționării integrate a tuturor elementelor din structura sistemului militar de transport.

Funcțiile principale ale controlului mișcării constau în planificarea, validarea, alocarea, direcționarea, gestionarea îndeplinirii priorităților, coordonarea, monitorizarea în timp real (*In Transit Visibility – ITV*) și urmărirea deplasării forțelor.

Principiile de bază ale controlului mișcării prezentate în instrucțiunile în vigoare sunt: controlul centralizat și execuție descentralizată, reglarea executării deplasărilor, utilizarea eficientă a capacității de transport și asigurarea sprijinului avansat.

În plus față de principiile de bază și funcțiile controlului mișcării trebuie luați în considerare și alți factori ce acționează direct asupra modului cum se desfășoară controlul mișcării. În continuare voi detalia câțiva dintre acești factori și impactul acestora asupra controlului mișcării.

Improvizarea reprezintă executarea unei acțiuni cu mijloacele disponibile imediat pentru a îndeplini o sarcină car, de regulă, nu se îndeplinește cu acestea. O situație tactică neașteptată, acțiunea inamicului,

liniile de comunicație întrerupte, condițiile meteo neprevăzute perturbă planurile și impun improvizarea. În astfel de situații, procedurile normale sunt eludate și se desfășoară acțiunile particulare de transport. Improvizarea implică risc, dar riscul este mai mare în cazul când nu se întreprinde nimic.

Continuitatea. Mișcarea frecventă a forțelor combatante folosind capacități de transport angajate în mod normal în alte sarcini face ca asigurarea continuității sprijinului cu materiale de susținere să devină o provocare. Planificatorul de transport trebuie permanent să revadă și să ajusteze capacitățile disponibile pentru a maximiza sprijinul asigurat. Deși este foarte dificil să se echilibreze aceste două sarcini (transportul forțelor luptătoare și menținerea aprovizionării) acesta rămâne scopul principal al planificatorului de transporturi.

Pregătirea pe timp de pace pentru situații de război. Comandantul, pe cât posibil, încredințează responsabilități de transport, stabilește proceduri și execută antrenamente folosind aceeași structură organizatorică pe timp de pace pe care o va folosi la război. Inițierea unei operații militare trebuie să reprezinte doar o creștere în intensitate nu schimbarea structurii, procedurilor sau sistemului. Elementele de control-mișcare trebuie să fie printre primele elemente dislocate în teatrul de operații. Dislocarea din vreme permite stabilirea din timp a unui sistem de transport cu capacitatea de a primi și de a gestiona continuarea mișcării forței dislocate.

Deplasarea directă. Scopul sistemului militar de transport este mișcarea pasagerilor și încărcăturilor de la origine la destinație. Acest scop poate fi îndeplinit mai eficient atunci când încărcăturile și pasagerii execută mișcarea fără discontinuități în tranzit. Planificatorii transporturilor militare vor avea în vedere să execute mișcarea de pasageri și materiale de la origine la destinație prin deplasare directă. Dacă nu se poate realiza această deplasare directă atunci se vor folosi capacitățile intermodale disponibile.

Locațiile geografice. Fiecare teatru de operații are propriile provocări în ceea ce privește planificarea rețelei de transport și a capacităților de control al mișcării asociate acesteia, din cauza reliefului și climei fiecărei regiuni.

Mediul de acțiune ostil. Unitățile de transport trebuie să fie pregătite să-și îndeplinească misiunea într-un mediu în care capacitățile inamicului variază. În conflicte de intensitate mare sau medie acestea pot fi tancurile, forțe mecanizate sau aeropurtate. În conflicte de intensitate scăzută, mai puțin probabil unități mecanizate, dar totuși forțe bine echipate și grupuri teroriste pot acționa asupra forțelor proprii. Unitățile de transport și infrastructura de transport vor reprezenta ținte prioritare indiferent de nivelul de amenințare. Unitățile de transport trebuie să fie pregătite în cazul

folosirii ADMNBC asupra facilităților logistice: porturi, aeroporturi, puncte de aprovizionare și alte zone în care transportatorii trebuie să opereze. O cale de a reduce nivelul de amenințare o reprezintă existența unui sistem de informații eficace, informațiile reprezentând o componentă critică pentru orice operație militară. Misiunea, inamicul, terenul, trupele proprii, timpul la dispoziție și considerentele civile (METT-C) reprezintă repere esențiale pentru asigurarea de informații.

Misiunea. Primul considerent de planificare în planificarea misiunilor de sprijin îl reprezintă cunoașterea și înțelegerea misiunii comandantului sprijinului. Care este obiectivul acestuia? Care este intenția? Ce tip de manevră adoptă? Care este eșalonarea în timp în vederea atingerii obiectivului?

Inamicul. Planificatorii mișcării trebuie să anticipeze intenția inamicului și capacitățile acestuia, precum și modul în care acțiunile acestuia influențează operațiunile de mișcare și de transport. Aceste acțiuni trebuie luate în considerare în planificarea și în executarea operațiilor de mișcare și de transport. Capabilitatea de lovire aeriană a inamicului influențează alegerea porturilor aeroporturilor și rutelor de transport, precum și desfășurarea activităților de mișcare și de transport pe timp de noapte.

Terenul și starea vremii. Comandanții sprijinului și ofițerii din statul major trebuie să evalueze permanent terenul în care se operează. Disponibilitatea și condițiile rutelor, facilitățile existente prezintă un interes vital. Transportatorul trebuie să determine dacă facilitățile portuare, liniile de căi ferate, rețelele rutiere și aeroporturile sunt disponibile și utilizabile. De asemenea, trebuie să identifice impedimentele potențiale asupra îndeplinirii misiunii ca de exemplu punctele de gâtuire a traficului pe rutele de aprovizionare și capacitatea inamicului de interzicere anumite rute. Starea vremii influențează, de asemenea, deciziile de mișcare și de transport, zone cu ploaie intensă sau cu ceață densă vor încetini mișcarea terestră a personalului și a materialelor de susținere și vor face aprovizionarea aeriană aproape imposibilă; vremea extrem de caldă va spori cerința de transport apă și va cauza pierderi de personal și de echipament; vremea extrem de rece impune un număr egal de măsuri de precauție. Planificatorul transportului trebuie să evalueze toate aceste condiții pentru întreaga zonă în care trebuie să execute transportul.

Trupele proprii. Elementele asupra cărora comandantul poate exercita cea mai mare influență sunt trupele proprii. Ele reprezintă, de asemenea, elementul care, înainte de toate, poate asigura succesul operației. Comandantul și statul său major trebuie să aibă în vedere antrenarea, ridicarea gradului de pregătire, moralul și bunăstarea personalului propriu,

de preferință înainte de angajarea în operațiile de luptă. Moralul și antrenamentul trupelor va influența direct îndeplinirea cu succes a misiunii de transport rutier. Diferențele în abilități, experiență, antrenament și leadership fac unele unități mai potrivite pentru misiune decât altele.

Timpul avut la dispoziție pentru a planifica și a executa o misiune de transport este exprimat în unități de timp pentru parcurgerea distanțelor în teren. Totuși trebuie subliniat că șaiszeci de kilometri pe o autostradă cu patru benzi reprezintă mai puțin timp decât șaiszeci de kilometri pe un drum neîmbunătățit cu două benzi de circulație. La nivel operațional, timpul pentru planificare este probabil suficient. La nivel tactic, timpul reprezintă o resursă critică, deoarece situația se schimbă rapid, odată cu schimbările situației tactice și schimbările cerințelor. Comandantul care a învățat cel mai eficient mod de utilizare a timpului și a distanței a câștigat ceva foarte valoros pentru desfășurarea cu succes a operațiilor.

Considerente civile. Sunt legate de populația civilă, cultura, organizațiile și liderii din zona de operații. Comandanții iau în considerare mediul în care încadrează locațiile culturale și religioase, în toate operațiile care afectează direct sau indirect populația civilă. Considerentele operaționale vor include probleme politice, civile, economice și de informații și, de asemenea, acțiuni și atitudini curente ale populației civile.

La nivel operațional, considerentele civile includ interacțiunea dintre operațiile militare și celelalte instrumente ale puterii naționale. Acestea includ, de asemenea, decizii cu privire la folosirea contractorilor ce vor însoți forța. Considerentele METT-C au impact asupra modului în care contractorii vor fi folosiți în sprijinul operațiilor militare. Aceste considerente ajută în evaluarea, de către comandanți și planificatori, a riscurilor ce apar în cazul folosirii contractorilor în zona de operații. Atunci când comandantul determină că riscul este inacceptabil, contractorii nu vor fi folosiți până când nivelul de risc nu se diminuează.

La nivel tactic, comandanții trebuie să aibă în vedere, în primul rând, protecția forței. După ce aceasta este asigurată, comandantul trebuie să ia în considerare impactul populației civile asupra operațiilor – perspectivă diferită față de cea de la nivel operațional. Chiar și în această situație comandantul trebuie să fie receptiv la problemele și la preocupările diplomatice, economice și informaționale. Comandantul de la nivel tactic nu este de regulă încadrat cu suficient personal pentru a face față problemelor civile (cu excepția situației în care misiunea include această sarcină). De aceea considerentele civile și problemele legate de acestea vor solicita resursele de comandă.

Factori care influențează activitatea de acordare a sprijinului de mișcare și transport

Pentru structurile de control mișcare, selectarea tipurilor, modurilor de transport, procedurile pentru procesarea solicitărilor de transport reprezintă elementele cheie pentru acordarea sprijinului de transport. Ele sunt, în primul rând, răspunzătoare de stabilirea priorității pentru solicitări și pentru selectarea modului cel mai indicat de transport pentru a satisface cerința.

Structura de control-mișcare reprezintă interfața imediată cu structura care cere sprijin de transport. Răspunderile structurii de control-mișcare sunt după cum urmează:

- verificarea cererii privind corectitudinea și completitudinea;
- criteriile privind modul de transport;
- selectarea modului de transport;
- acordarea indicativului militar de transport;
- solicitarea autorizației de primire;
- angajarea operatorilor modurilor de transport;
- închiderea indicativului militar de transport.

Verificarea cererii privind corectitudinea și completitudinea. După primirea unei cereri de transport, structura de control mișcare de origine verifică și se asigură că cererea este completă și corectă. Bazat pe această verificare pot fi executate, împreună cu structura de control-mișcare de destinație, activitățile de coordonare.

Criteriile privind modul de transport. Structura de control mișcare planifică în mod deliberat să angajeze toate modurile de transport disponibile pentru a satisface solicitările cunoscute. Mijloacele de transport nu trebuie să fie rezervate pentru a satisface solicitările neprevăzute. Structura de control mișcare ar trebui să satisfacă solicitările pe măsură ce acestea apar prin angajarea operatorilor de mijloace de transport conform cu prioritățile stabilite selectând cel mai eficient și cel mai disponibil mod, și planificând astfel încât să se asigure respectarea datei de livrare solicitată.

Selectarea modurilor de transport. Structura de control mișcare de origine trebuie să ia în considerație mulți alți factori în selectarea modului de transport.

Acești factori trebuie să includă următoarele:

- *Necesitatea.* Se va furniza serviciul conform nevoilor și bazat pe prioritățile de comandă.
- *Securitatea.* Se iau în considerație solicitările de protecție pentru încărcătură ce implică materialele periculoase sau încărcătura clasificată, muniție sau altă încărcătură sensibilă.

- *Materialele sensibile/clasificate.* Acestea pot să necesite a fi păzite și transportate noaptea, pe cale aeriană, sau cu alte mijloace pentru a proteja încărcătura sensibilă/ clasificată.

- *Considerentele politice.* Se va executa coordonarea cu structura CIMIC pentru a determina dacă există orice sensibilitate politică cu privire la materialele necesar a fi expediate. Aceasta poate să impună mișcarea, noaptea, pe cale aeriană sau cu alte mijloace de transport.

- *Considerentele tactice.* Se va executa coordonarea cu unitățile expeditoare și destinate pentru a determina schimbările potențiale în ceea ce privește locațiile de livrare sau de recepționare a materialelor.

- *Rutele principale.* Redirijarea traficului poate să fie necesară dacă au loc modificări în clasificările rutelor sau în modelul de distribuție.

- *Utilizarea mijloacelor de transport feroviare.* Acestea sunt potrivite din punct de vedere al cantității, al tonajului ridicat și al vitezei pentru amplasări de-a lungul liniei de cale ferată sau unde încărcătura poate fi transbordată cu ajutorul echipamentului de manipulare (MHE), personalului și mijloacelor auto. Este limitat la locațiile deservite de calea ferată.

- *Utilizarea mijloacelor aeriene.* Folosirea mijloacelor aeriene ca mod de transport este limitată la mijloacele de transport aeriene alocate pentru sprijin logistic prin operații de transport aerian.

- *Utilizarea mijloacelor de transport pe apele interioare.* Acestea sunt potrivite datorită cantității de materiale și a tonajului ridicate pentru amplasamente de-a lungul canalului navigabil. Folosirea este limitată de disponibilitatea șlepurilor sau barjelor, unităților de transfer de încărcătura și echipamentului folosit, precum și de existența căilor navigabile capabile a deservi tipurile de nave existente.

- *Mijloacele de transport ale națiunii gazdă (HN).* Folosirea este limitată la acele moduri și mijloace de transport asigurate de către țara gazdă. Sprijinul națiunii gazdă (HNS) este coordonat de către structura CIMIC sau de către unitățile având misiunea de coordonare a HNS.

Acordarea indicativului militar de transport. Structura de control mișcare acordă un indicativ militar de transport, care este un document care identifică și autorizează o mișcare și dirijează folosirea unui mijloc transport prin canalele de control mișcare.

Solicitarea unei autorizări de primire. Structura de control mișcare de origine cere autorizarea de primire pentru încărcătură sensibilă, clasificată, agabaritică, sau alte expedieri dictate de către teatrul de operații prin structura de control mișcare de destinație înainte de eliberarea indicativului militar de transport. Capabilitățile unității privind disponibilitatea MHE, depozitare și personalul disponibil pot, de asemenea, să influențeze autorizarea de primire.

Solicitarea este transmisă către structura de control mișcare de destinație care, la rândul său, ia legătura cu destinatarul. Structura de control mișcare de destinație confirmă structurii de control mișcare de origine amplasarea destinatarului și capabilitatea acestuia de a descărca încărcătura. Dacă destinatarul este incapabil să primească o încărcătură, structura de control mișcare de origine programează expedierea coordonând date de livrare alternative. Structura de control mișcare de origine programează expedierile de rutină, fără o autorizare de primire, numai dacă unitatea ce execută recepția nu notifică prin intermediul structurii de control mișcare de destinație că nu poate primi încărcătura sau nu cere structurii de control mișcare de origine să rețină expedierea.

Angajarea operatorului modului de transport. Pentru toate mișcările, structura de control mișcare de origine selectează modul de transport și angajează operatorul modului de transport. Dacă cererea de mișcare este ca răspuns al executării OPORD sau altei mișcări planificate, structura de control mișcare verifică programul de mișcare pentru selectarea din timp a modului de transport și angajarea operatorului modului de transport. Structura de control mișcare angajează un operator de mod identificat din programul de mișcare sau din zona sa de responsabilitate. Angajarea se transmite prin canalele predeterminate stabilite între comandamentul forței și comandamentul operatorului modului. Operatorul modului înaintează o cerere de mișcare pentru autorizarea convoiului sau autorizarea folosirii rutelor principale prin intermediul structurii de control mișcare care-l sprijină. Dacă operatorul modului nu poate să sprijine indicativul militar de transport, din oricare motiv, el trebuie să înștiințeze de îndată structura de control mișcare în cauză. Structura de control mișcare încearcă să stabilească o dată alternativă de livrare care satisface beneficiarul sau selectează alt operator, alt mod, cere mijloace de transport ale HN, cere mijloace de transport comerciale, amână expedierile cu prioritate scăzută, sau cere asistență de la eșalonul său superior.

Închiderea indicativului militar de transport. Destinatarul înștiințează structura de control mișcare de destinație după ce recepționează încărcătura pentru ca acesta să închidă indicativul militar de transport și să comunice acest lucru și structurii de control mișcare de origine.

Concluzii

În operațiile militare, resursele de transport vor avea rareori suficientă capacitate de a satisface toate cerințele ce vor apărea. De aceea este esențial să se stabilească un control detaliat asupra resurselor disponibile pentru a se asigura condițiile ca personalul și materialele să poată

să fie deplasate cu rapiditate acolo unde este mai mare nevoie de ele, în ordinea și în starea de operativitate esențiale pentru îndeplinirea misiunii.

Oriunde cererea pentru un mijloc de transport depășește oferta este necesar să se stabilească o politică de alocare a acestuia și să se stabilească un control centralizat și proceduri corespunzătoare pentru a se asigura condițiile necesare astfel ca această politică să fie implementată corespunzător.

Cunoașterea factorilor care influențează controlul mișcării și acordarea sprijinului de mișcare și transport este o premisă a realizării acestui deziderat.

BIBLIOGRAFIE

SMG L – 2 Doctrina întrunită de mișcare și transport.

L – 14 / 1 Instrucțiuni privind operațiunile de mișcare și transport ale unităților și marilor unități.

FM 4-01.30 (FM 55-10) Movement Control – 2003.

GLOBALIZAREA – DEFINIȚIE, DELIMITĂRI CONCEPTUALE ȘI TEORII

GLOBALIZATION - DEFINITION, CONCEPTUAL DELIMITATIONS AND THEORIES

Dr. Maria-Carmen Nadia PETRE*
Academia Tehnică Militară

Una dintre cele mai importante caracteristici ale epocii actuale este amploarea și viteza cu care globalizarea, privită ca fenomen cu întregul melanj și conflict al civilizațiilor, și-a făcut simțită prezența în toate aspecte vieții umane. Vorbind despre stadiul globalizării ne referim, bineînțeles, atât la ceea ce se cunoaște despre acest fenomen, cât și la predicțiile care se fac pe seama acestuia, ținând seama că actuala criză economică – globală prin esența ei – a dezvăluit aspecte noi, care relevă construcția sau reconstrucția a noi centre de putere.

One of the most important features of the contemporary era is represented by the scale and speed with which the globalization makes its presence felt in all aspects of human life. Referring to the status of globalization we mean, of course, everything is already known about this phenomenon but also the predictions related to it, given that the economic crisis (global as well) has exposed new aspects that reveal the construction or reconstruction of new centres of power.

Cuvinte-cheie: globalizarea; istoricul globalizării; definiția globalizării; teorii ale globalizării.

Keywords: *globalization, history of globalization, globalization definition, globalization theories.*

Scurt istoric al globalizării

Globalizarea datează din perioada antichității și s-a manifestat inițial în spațiul european prin intermediul a două mari imperii: grec și roman. Civilizația și cultura greacă își au originea în insula Creta, încă de acum cinci milenii și urmare a formării statului atenian în epoca clasică, a lăsat posterității democrația, organizarea statală și judecătorească, Constituția și

* e-mail: nadiapetre@gmail.com

în special cultura, cu concepte și principii politice, filosofice, precum și figurile corifeilor culturii elene – Platon, Socrate, Aristotel.

Primele începuturi ale culturii romane se pare că se situează în jurul anilor 650 î.Hr. și sunt datorate etruscilor. Cultura și civilizația romană au lăsat moștenire posterității, pe lângă realizări remarcabile în domeniul artelor, dreptul roman, care prin concepte și principii stă, și în prezent, la baza legislațiilor fundamentale latine.

Sușținătorii caracterului ciclic al globalizării promovează ideea existenței unor „forme istorice” ale acesteia și care se referă la atributele spațio-temporale și organizaționale ale interconectării globale în epoci istorice distincte¹. Adepții acestei orientări vin cu cele mai diverse exemple, de la răspândirea diferitelor epidemii și migrațiile demografice de la sfârșitul epocii moderne, până la impactul creștinismului și chiar dominația Angliei pe mările lumii, care a dus, mai departe, la dezvoltarea comerțului internațional.

Nu putem nega că era precedentă a fost dominată de puterea britanică, de moneda britanică și de marina britanică. Actuala eră este însă dominată, încă, de puterea americană, de cultura americană, de dolarul american și de marina americană². În treacăt fie spus, este remarcabil faptul că Statele Unite ale Americii, spre deosebire de Imperiul Britanic, domină lumea și prin cultură și nu-i de mirare de ce destui antiglobaliști se recrutează și din Marea Britanie.

Globalizarea nu este împlinirea unui plan american, chiar dacă marile firme americane au sprijinit-o și au profitat cel mai mult de pe urma acesteia din mai multe motive: datorită faptului că globalizarea are loc în limba engleză, că globalizarea este concepută în lumina principiilor economice neoliberale, că americanii impun abordarea lor legislativă, financiară și tehnică și că promovează individualismul.

În 1942, Petre Georgescu-Delafras a lansat ideea unificării Europei, unde Europa era proiectată ca un stat federal, cu o conducere unică, o singură limbă și monedă. Timpul a dovedit veridicitatea acestei idei, în prezent, Uniunea Europeană, prin întindere spațială, extindere și profunzime a raporturilor juridice, economice, politice etc., prin organizare, însușirea și promovarea aceluiași valori, constituie un model cu vocație globalizatoare.

În lucrarea *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Huntington pornește de la premisa că în lumea posteroară Războiului Rece cele mai importante distincții între popoare nu sunt de natură ideologică,

¹ David Held, Anthony McGrew, David Goldblatt, Jonathan Perraton, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 4.

² Thomas L. Friedman, *Lexus și măslinul. Cum să înțelegem globalizarea*, Editura Polirom, București, 2001, p. 19.

politică sau economică, ci culturală³. Autorul neagă posibilitatea unui nou sistem internațional structurat, anticipând asediarea lumii occidentale, conduse de către americani, de către celelalte arii culturale, cele mai agresive fiind, din punct de vedere economic și demografic, Asia și Japonia, iar sub aspect militar, lumea islamică. Din nefericire, atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001 și tot ceea ce a urmat și va mai urma în Orientul Mijlociu fac ca profețiile lui Huntington, printre care și cea în care emite ideea că viitorul omenirii va fi „tribalismul”, să nu mai pară chiar atât de nefondate.

La concluzii cu totul opuse ajunge însă Francis Fukuyama în lucrarea care l-a făcut celebru *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. „Istoria” în sens hegeliano-marxist, înțelesă ca un singur proces coerent, evolutiv, ținând cont de experiența tuturor oamenilor din toate timpurile⁴ nu se va sfârși în tribalism și în confruntarea pentru supremație între spații culturale impenetrabile, ci se va sfârși pur și simplu, în sensul că omenirea va ajunge, după lungi tribulații, la un singur sistem economic, social și politic: democrația și economia liberală de piață. Acest sistem reprezintă ultima treaptă a istoriei nu pentru că ar fi perfect și lipsit de nedreptăți, ci pentru că în timp ce forme anterioare de guvernare erau caracterizate de grave deficiențe și absurdități care au dus în final la prăbușirea lor, despre democrația liberală se poate spune că este lipsită de asemenea contradicții interne fundamentale⁵.

Prestigioasa revistă *Foreign Policy* a realizat, în anul 2010, topul celor 100 de gânditori globali, dintre care pot să enumăr: locul 1 – Warren Buffett și Bill Gates, locul 3 – Barack Obama, locul 4 – Zhou Xiaochuan guvernatorul Băncii Populare din China, locul 10 – Angela Merkel, locurile 13, 14 – Bill și Hillary Clinton, locul 30 – Joseph Stiglitz, locul 33 – Thomas Friedman. Se observă că se regăsesc în acest clasament atât oameni de afaceri prosperi, politicieni renumiți, cât și bancheri, economiști premiați cu mult râvnitul Nobel, jurnaliști de succes care sunt preocupați de complexul și mult dezbătutul fenomen al globalizării. Enumerarea acestor oameni cunoscuți și renumiți, la nivel mondial, evidențiază nivelul la care se dezbate problematica acestui fenomen de mare amploare⁶.

Prima eră a globalizării se crede că s-ar fi împărțit în etape începând odată cu Primul Război Mondial și, apoi, terminându-se sub criza standardului în aur, spre sfârșitul anilor '20 și începutul anilor '30. Țările

³ Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 1998, p. 29.

⁴ Francis Fukuyama, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, București, 1997, p. 5.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *The Foreign Policy Top 100 Global Thinkers*, în *Foreign Policy*, December 2010, <http://www.foreignpolicy.com/2010globalthinkers>, accesat: 03.12. 2010.

ce începuseră să îmbrățișeze era globalizării, incluzând nucleul european, câteva state de la marginea Europei și câteva state „europene” din cele două Americi și Oceania, prosperau, inegalitățile dintre acestea dispărând cu aceeași viteză cu care bunurile, capitalul și forța de muncă formau, în mod excepțional, fluxuri libere între state.

Globalizarea în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial a fost condusă prin runde de negocieri în prima fază sub auspiciile Acordului General pentru Tarife vamale și Comerț – GATT, care a dus la mai multe înțelegeri în vederea îndepărtării restricțiilor asupra liberului schimb și, ulterior, prin runda Uruguay ce a dus la semnarea unui tratat prin care se creează Organizația Mondială a Comerțului (WTO), cu rolul de a media dispute comerciale. Alte acorduri comerciale bilaterale, inclusiv secțiuni ale Tratatului de la Maastricht și NAFTA (Acordul Nord American de Comerț Liber), au fost, de asemenea, semnate cu scopul de a reduce tarifele vamale și barierele comerciale, contribuind astfel la accelerarea globalizării.

În ultimii ani a fost din ce în ce mai evident că o nouă economie iese la iveală. Vechea ordine industrială a fost înlocuită de o economie bazată pe informatică și pe rețele de calculatoare⁷. Noua economie presupune extinderea utilizării informației digitale și a Internetului ca mediu de lucru, într-o arie largă de servicii și activități, tranzacțiile realizându-se, în special, în sfera digitală.

În esență, noua economie este un concept larg care descrie o economie în care atât produsul final, cât și stările intermediare ale acestuia constau în informație și în care tehnologiile digitale moderne oferă accesul la scară mondială la toate informațiile disponibile la un moment dat. Aceste tehnologii au rolul de a potența eficiența în practicile de afaceri convenționale, tradiționale și de a facilita apariția unor noi procese și produse⁸.

Definiția și teoriile conceptului de globalizare

Se vorbește din ce în ce mai mult despre globalizare, opiniile fiind atât pro, cât și contra acestui fenomen. Dar ce este de fapt globalizarea? Este un concept, un proces sau o realitate? Este un fenomen nou generat de viteza cu care se propagă noua tehnologie și informația, sau o continuitate firească a unui proces ce a apărut și s-a dezvoltat cu mult timp în urmă? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările pe care ni le punem și la care încercăm să găsim un răspuns.

Termenul globalizare este unul foarte controversat, oamenii de știință neajungând la o înțelegere privind o definiție singulară. Acesta a apărut

⁷ I. Bari, *Probleme globale contemporane*, Editura Economică, București, 2003, p. 52.

⁸ *Ibidem*, p. 53.

pentru prima dată în *Webster's Dictionary*, în anul 1961, dar primul dicționar care dedică un articol globalizării este *Dicționarul de Sociologie* al lui Gordon Marshall, publicat în 1998.

Noțiunea de globalizare a apărut la sfârșitul anilor '60 și a fost lansată de către un specialist canadian în teoria mijloacelor de comunicare în masă, profesorul Marshall McLuhan, Universitatea din Toronto și un expert american în problemele comunismului, Zbigniew Brzezinski, Universitatea din Columbia. McLuhan a extrapolat lecțiile războiului din Vietnam și a lansat expresia „sat global.”

Cuvântul s-a răspândit însă cu repeziciune, utilizarea atât de frecventă a acestui nou termen, de la limbajul curent până la discursul politic și jurnalistic, datorându-se faptului că desemnează o schimbare importantă, care necesită o nouă terminologie pentru descrierea noilor realități. Provocarea contemporană este de a defini precis acești termeni pentru că oricât de stranii ar părea, într-o lume în care cuvântul „globalizare” este pe buzele tuturor și considerat, pe rând, chintesența răului universal, dar și panaceul acestuia, găsim atât abordări care argumentează universalitatea și ireversibilitatea globalizării, cât și unele care afirmă inexistența acesteia.

Lucrarea *Transformări globale. Politică, economie și cultură* constituie una dintre cele mai bune cărți dedicate fenomenului complex al globalizării. Autorii, profesorii britanici Held (politolog), McGrew (teoretician al relațiilor internaționale), Goldblatt (sociolog) și Perraton⁹ (economist), care i-au dedicat două decenii de cercetare, disting trei mari școli de gândire ce s-au format în cadrul dezbaterii privind globalizarea, chiar dacă nu foarte coerente din punct de vedere doctrinar sau ideologic: hiperglobaliștii, scepticii și transformativiștii. Fiecare dintre acestea amestecă teze ale ortodoxiei liberale cu viziuni marxiste, concepții conservatoare cu concluzii radicale, așadar sunt abordări heteroclite atât din punct de vedere empiric, cât și normativ.

Teza hiperglobalistă consideră că economia s-a globalizat deja, situație în care guvernele naționale au devenit simpli intermediari ai capitalului global, simple instituții de transmisie între mecanismele de guvernare locală, regională și globală, al căror rol devine tot mai puternic. Pentru hiperglobaliști globalizarea definește o eră nouă în istoria omenirii, caracterizată de supunerea popoarelor de către forțele impersonale ale piețelor mondiale, de declinul autorității statelor asupra societăților și economiilor și de exercitarea puterii la nivel sub și supranațional.

⁹ David Held, Anthony McGrew, David Goldblatt, Jonathan Perraton, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, Iași, 2004, pp. 26-34.

Conform acestei teorii, politica a devenit „arta unui management economic înțelept”, sub constrângerea intereselor marelui capital, care disciplinează guvernele într-o manieră lipsită de precedent și care a condus la o nouă diviziune globală a muncii. Astfel, globalizarea actuală reprezintă vestitorul primei civilizații cu adevărat globale din istoria omenirii, o civilizație de piață globală, ce reconfigurează în mod fundamental cadrul acțiunii umane.

Teza sceptică (Hirst, Thompson, Weiss, Ruigrok, Tulder, Boyer, Drache, Gordon, Gilpin, Callinicos, Krugman, Allen, Huntington, Carr, Krasner, Scharpf, Armingeon s.a.) afirmă că datele disponibile contrazic teza globalistă, că nu există și nu poate exista o convergență a politicilor macroeconomice și sociale pe întreg globul. Un alt mit demascat al hiperglobaliștilor este cel potrivit căruia lumea devine tot mai interdependentă. Scepticii susțin contrariul și cred că internaționalizarea capitalului nu restrânge neapărat rolul guvernelor naționale, ba chiar dimpotrivă. Departe de a fi fără precedent istoric, nivelurile contemporane de interrelaționare economică sunt depășite de nivelul fluxurilor comerciale, investiționale și ale mâinii de lucru înregistrate la sfârșitul secolului al XIX-lea (perioada clasică a Etalonului-Aur).

Globalizarea este considerată un fenomen pur economic, dar neexistând practic o economie sau o piață mondială perfect integrată, scepticii vorbesc doar despre niveluri sporite de colaborare între economii care rămân naționale. Globalizarea politică este un mit plin de naivități, spun ei, guvernele își conservă capacitatea de reglementare, rămân arhitecți fără de care liberalizarea economică nici n-ar putea fi continuată. Datele economice sugerează mai curând, cred scepticii, o tendință contradictorie, un proces de regionalizare semnificativă, cu conturarea a trei blocuri financiare și comerciale puternice: America de Nord, Europa și Asia-Pacific, nefiind, nici pe departe, vorba despre apariția unei noi ordini mondiale, mai puțin statocentrice.

Astfel, în locul unei civilizații globale omogenizate se produce o fragmentare multicoloră pe blocuri și enclave etnice, culturale sau religioase, în vreme ce guvernarea globală nu rămâne decât un proiect occidental nerealizat de dominare a lumii.

Teza transformativistă descrie globalizarea drept un proces istoric desfășurat pe termen lung, un proces contradictoriu și grevat de influențe de natură conjuncturală, asociat cu noi stratificări globale, cu noi ierarhii, în care unele comunități sau state sunt tot mai implicate în ordinea globală, în timp ce altele sunt sau se simt tot mai marginalizate. Globalizarea transformă tiparele tradiționale, astfel încât vechile sintagme-clișeu de tip

Nord-Sud, Lumea dezvoltată și Lumea a treia sau incluși-excluși devin depășite. Noile ierarhii stabilite penetrează toate comunitățile fie ele state sau regiuni, ele fiind, în primul rând, economice (economia devenind din ce în ce mai puțin națională), dar o importanță crescândă având factorii culturali și religioși. Astfel, ei predică dispariția legăturii clasice dintre stat, avuție, populație și teritoriu, acestea tinzând să evolueze separat, dând naștere unor rețele complexe, cu numeroase întretăieri și ramificații la nivel global.

Globalizarea este văzută ca fiind procesul de surmontare al granițelor apărute de-a lungul istoriei. Ea devine astfel sinonimă cu eroziunea (dar nu și cu dispariția) suveranității statelor naționale și se înfățișează ca o detașare a economiei de piață față de normele morale și legăturile instituționalizate dintre societăți¹⁰.

Dintre teoriile clasice ale globalizării, cea mai cuprinzătoare este cea a lui Marx care afirma că globalizarea produce o mare creștere a puterii clasei capitaliste pentru că deschide piețe noi pentru aceasta. Marx menționa, de asemenea, despre interdependența crescândă dintre state: „diferențele naționale (...) dintre oameni sunt șterse pe zi ce trece”.

Într-o lucrare foarte sistematică și bine argumentată, *Globalization: A Critical Introduction* (2000), Jan Aart Scholte trece în revistă și respinge, una câte una, diferitele definiții, des invocate, ale globalizării, care nu surprind însă trăsăturile esențiale și cu adevărat noi ale fenomenului. Iată, pe scurt, care sunt cele mai populare dintre aceste definiții nereușite la care se referă Scholte:

- globalizarea ca *internaționalizare* – mulți văd în recenta creștere a tranzacțiilor comerciale transfrontaliere elementul definitoriu al globalizării. Dar fenomene similare au avut loc încă din antichitate, iar la sfârșitul secolului XIX procentul tranzacțiilor internaționale la scară mondială nu era cu mult mai scăzut decât cel de la sfârșitul secolului XX;

- globalizarea ca *liberalizare* – recenta globalizare coincide cu o sporită liberalizare a comerțului și cu diferite forme de reglementare în acest domeniu. Cu toate acestea, fenomenul este mult mai vechi și nu justifică invenția și utilizarea termenului de globalizare pentru descrierea lui;

- globalizarea ca *universalizare* – unul dintre aspectele globalizării este faptul că acest proces conduce la o răspândire sporită a produselor, a stilurilor de viață și a ideilor la nivel global. Nici acesta nu este însă un fenomen cu totul nou. În ultimele două milenii, de exemplu, religiile universale, cum este cazul Creștinismului sau Islamului, s-au răspândit în mari părți ale lumii cu aceeași forță de influență și cu aceleași efecte de

¹⁰ Elmar Altvater, *The Limits of Globalization*, 1996.

asimilare asupra vieții oamenilor. Prin urmare, un termen nou, precum cel de globalizare nu este necesar pentru a descrie un fenomen atât de vechi;

- globalizarea ca *occidentalizare* – multe dintre criticile la adresa globalizării vizează faptul că are ca efect exportul culturii apusene în restul lumii. Nici acesta nu este un fenomen nemaîntâlnit: era colonialistă din secolul XIX, a exportat diferite elemente ale culturii occidentale în fostele colonii – dovadă fiind moștenirea britanică din India, cea spaniolă în America de Sud sau cea franceză în Africa de Nord.

Toate aceste definiții superficiale care parazitează discursul public asupra globalizării se cer înlocuite de o definiție mai strictă. Scholte caracterizează globalizarea ca *deteritorializare*, sugerând următoarea definiție: globalizarea este erodarea progresivă a relevanței bazelor teritoriale pentru relațiile și procesele sociale, economice și politice, oferind și câteva exemple de globalizare care ilustrează sensul acestei definiții;

- datorită infrastructurii de telecomunicații, mulți dintre noi au fost martori ai prăbușirii turnurilor gemene de la World Trade Center din New York, în 11 septembrie 2001, tragic eveniment pe care l-am urmărit în direct pe ecranul televizorului, indiferent unde ne-am fi aflat în momentul respectiv. Evenimentul a fost unul global nu în sensul că ar fi avut loc peste tot în lume, ci în sensul că a fost urmărit de către miliarde de oameni care, într-o formă indirectă, au luat parte la el indiferent dacă se aflau în Manhattan, Londra, Manilla sau București;

- avem cu toții posibilitatea să bem aceeași bere Heineken, să conducem același model de Toyota ori să cumpărăm același ceas Swatch aproape oriunde ne-am afla în lume, fără a fi necesar să ne găsim la Amsterdam, Tokyo sau Geneva. Anumite produse globale se distribuie peste tot în lume, iar ca să luăm masa la un restaurant chinezesc, mexican sau francezesc nu trebuie să călătorim la mari distanțe;

- nu mai suntem îngrijorați cât de „sigure” sunt safe-urile unde se țin banii băncii la care avem conturi. Putem obține foarte ușor un card care ne permite să extragem bani oriunde în lume, ne putem plăti facturile de acasă din Europa prin Internet, stând la o cafenea din India și putem cere brokerului nostru din Elveția să cumpere acțiuni sau carcace de porc la bursa din Chicago fără să ne ridicăm de pe sofa.

Alvin și Heidi Toffler afirmă că istoria umanității a intrat în „al treilea val” al societății informaționale, după „primul val” al vieții rurale și „al doilea val” al civilizației industriale. Mai mult chiar, anumiți cercetători asociază expansiunea relațiilor globale cu declinul sau chiar dispariția capitalismului. Astfel, unele aserțiuni amintesc despre „capitalismul târziu”, sugerând că acest mod de producție se apropie de final, sau despre

„societatea postcapitalistă”, sugerând că am depășit deja capitalismul. Tot mai multe activități sunt, în prezent, globale: de la telecomunicații la piețe, producție, sferă monetară și financiară, organizații globale etc.

Globalizarea presupune răspândirea ideilor, practicilor și tehnologiilor, reprezentând mult mai mult decât internaționalizarea sau universalizarea și nefiind doar o simplă modernizare sau o liberalizare a piețelor. Giddens mai spune că globalizarea se aseamănă cu o intensificare a relațiilor socio-umane, proces care leagă localități aflate la depărtare și care face ca întâmplările dintr-un oraș să-i afecteze și pe locuitorii din alte orașe aflate la sute de kilometri distanță. Asta implică și o schimbare a modului în care sunt percepute distanțele geografice și felul în care îi înțelegem pe ceilalți. Însă, odată cu crearea de oportunități, acest proces aduce cu el și riscuri cum ar fi schimbări tehnologice neașteptate și prea rapide¹¹.

Altermondialismul pornește de la denunțarea defectelor endemice ale mondialismului actual – multiplicarea discrepanțelor dintre Nord și Sud, amplificarea inegalităților dintre bogați și săraci sau accentuarea insecurității ecologice care demonstrează incapacitatea modelului economic occidental de a oferi un viitor durabil pentru întreaga omenire – și propune un model global de dezvoltare, multidimensional, în care factorii: economic, social, ecologic și cultural se conjugă în mod viabil, astfel spus, un proiect care presupune „o reformă radicală a instituțiilor financiare internaționale, fondată pe o contestare a organizării actuale a puterilor în sânul sistemului financiar internațional, ca o condiție prealabilă a construirii unui mondialism alternativ, fondat pe puterea popoarelor și pe o nouă concepție a dezvoltării durabile”¹².

La nivel teoretic, dogma neoliberală a liberului schimb și a primatului absolut al privatului este respinsă și înlocuită cu un discurs impregnat de valori precum: solidaritate, democrație și justiție socială. Dacă diversitatea componentelor și natura sa de „mișcare a mișcărilor” se dovedesc eficace ca front de contestare și denunțare a mondialismului real, lipsa omogenității dăunează coagulării eforturilor militanților altermondialiști într-o direcție unică. Totuși, o orientare comună se observă pe teme generale precum: promovarea unei dezvoltări durabile, respectarea drepturilor umane fundamentale, protecția mediului, pacea, democrația, etc. Cu un discurs idealist, în care și-a desemnat ca principal adversar ideologic ultraliberalismul și cu ambiția de a deveni rapid un „motor

¹¹ Anthony Giddens, *The consequences of modernity*, Stanford University Press, Stanford, 1990, p. 64.

¹² ATTAC, *Le développement a-t-il un avenir? Pour une économie solidaire et économe*, Editura Mille et Une Nuits Paris, 2004.

teoretic” nu numai de a explica, dar și a transforma radical lumea existentă, altermondialismul riscă însă să devină și, mai ales, să rămână o nouă și simplă „utopie contestatară”¹³.

„Această globalizare corespunde imaginii care se are despre globul pământesc din sateliți și pe care și-au format-o conducătorii marilor întreprinderi. Văzută din spațiu, Terra pare o unitate: națiunile, statele, frontierele, reglementările juridice, popoarele, rasele, regimurile politice se amestecă fără ca prin aceasta să dispară. Este marele vis al unei unități-totalități, pe care filosofii platonici nu au încetat să o viseze și care apare, în sfârșit, realizată. Unitatea-totalitatea este teritoriul capitalismului contemporan”. Unitatea, atât de plastic prezentată de Zarifian, se vede însă altfel privită „de la sol”. Evenimentele din 11 septembrie 2001, după care „lumea nu va mai arăta așa cum a fost”, sau „primul război al secolului XXI”, pe lângă sintagma „globalizare a terorismului”, au inaugurat și o tendință care continuă în Afghanistan și Irak, de impunere a mondializării economice prin mijloace violente. Proiectul „marelui Orient Mijlociu”, care să instaureze o zonă a liberului schimb între Casablanca și Karachi și o „democrație à la roumaine” (după expresia lui P. Wolfowitz), este expresia sa cea mai elocventă. În sfârșit, revoluțiile „portocalii” din Europa estică și mai recent cele sud-mediteraneene se înscriu în același perimetru mondialist de acaparare a zonelor petrolifere.

Concluzii

După cum s-a observat, catalizatorul acestui fenomen este informația, a treia formă de manifestare a existenței umane, și care a devenit cea mai apreciată resursă a omenirii, dar în același timp și cea mai vulnerabilă. După 11 septembrie 2001, s-a impus și s-a evidențiat tot mai mult ideea securizării spațiului cibernetic global, deoarece dependența de informație este tot mai mare și chiar periculoasă.

Sunt state care depind total de informațiile oferite de componentele spațiului cibernetic național, iar blocarea acestuia poate să conducă la instaurarea haosului în țara respectivă, afectând, astfel, și securitatea sistemului informațional global planetar. Drept urmare se impune acordarea unei atenții sporite securității informațiilor prin elaborarea unor strategii coerente de securizare a spațiului cibernetic.

Globalizarea este doar un mod de autopropulsare oarbă a societății tehnologice, aducând unora – adică celor puțini – lux și prosperitate, în timp ce majoritatea sunt marginalizați și condamnați la sărăcie. Singurii beneficiari ai globalismului sunt corporațiile și băncile transnaționale, iar

¹³ D. Bornstein, *Comment changer le monde*, La Decouverte, Paris, 2005, p. 16.

apetitul acestora pentru profit maxim se exprimă în fuziunile dintre giganții industriali și bancari menite să acapareze o porțiune cât mai mare din piața mondială. Sume enorme, care depășesc deseori PIB-ul unor țări medii dezvoltate, sunt puse în joc, sfidând legislația antitrust. Paradoxul este că prima măsură adoptată de noul colos ieșit din fuziune este reducerea forței de muncă, aruncarea în șomaj a mii de angajați.

Nu există o definiție standard a globalizării, totuși acest proces este privit ca un fluviu care a spart barierele de capital, de bunuri agricole și industriale, iar fluxurile informaționale își desfășoară nestingherit procesul de evoluție inundând câmpiile mapamondului cibernetic.

Trecând în revistă doar o mică parte dintre opiniile pro și contra globalizării, este extrem de greu să ne exprimăm tranșant spre care dintre cele două tabere înclină balanța. Deocamdată, argumentele optimiștilor sunt contracarate de cele ale pesimiștilor, cu mult mai numeroși. Optimiștii tind să remarce, însă, faptul că, în ultimii 50 de ani, speranța medie de viață a crescut pe glob de la 46 de ani la 66 de ani. Datorită progresului înregistrat în domeniul sănătății, oamenii de știință prezic că, spre sfârșitul secolului XXI, oamenii vor putea trăi 200 de ani.

Totuși, pesimiștii atrag atenția că este foarte posibil ca de aceste remarcabile cuceriri ale științei să se bucure doar o mică parte din populația Terrei, argumentând că așa-zisele efecte pozitive ale globalizării nu s-au reflectat în creșterea bunăstării tuturor.

BIBLIOGRAFIE

- ATTAC, *Le developpement a-t-il un avenir? Pour une économie solidaire et économe*, Editura Mille et Une Nuits, Paris, 2004.
- Bari I., *Probleme globale contemporane*, Editura Economică, București, 2003.
- Bornstein D., *Comment changer le monde*, La Decouverte, Paris, 2005.
- Drucker P., *Realitățile lumii de mâine*, Editura Teora, București, 1994.
- Friedman L. Thomas, *Lexus și măslinul. Cum să înțelegem globalizarea*, Editura Polirom, București, 2001.
- Fukuyama Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, Editura Paideia, București, 1997.

- Held David, Mcgrew Anthony, Goldblatt David, Perraton Jonathan, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Huntington P. Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, București, 1998.
- Marshall Gordon, *Dicționar de sociologie*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Marx Karl, *Capitalul*, Editura Alexandria Publishing House, 1977.
- Petre Maria Carmen Nadia, *Interpretări privind globalizarea și conflictul civilizațiilor*, Editura Detectiv București, 2008.
- Stănescu Vasile, *Globalizarea spre o nouă treaptă de civilizație*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009.
- Toffler A., Tofler Heidi, *A crea o nouă civilizație*, Editura Antet, București, 1995.
- Toffler A., *Al treilea val*, Editura Politică, București, 1983.
- Vedrine Hubert, *France in An Age of Globalization*, Brookings Institution Press, Washington DC, 2001.
- Zarifian Ph., *L'Emergence d'un Peuple-Monde*, Presses Universitaires de France Paris, 1999.

PARTICULARITĂȚI PRIVIND INSTRUCȚIA STRUCTURILOR DE POLIȚIE MILITARĂ DIN FORȚELE TERESTRE

TRAINING PARTICULARITIES OF THE MILITARY POLICE UNITS IN LAND FORCES

Col.dr. Gabriel-Tiberiu BUCEAC*

Batalionul 265 Poliție Militară, Statul Major al Forțelor Terestre

Lt. Alina-Melania ȚUCĂ

Batalionul 265 Poliție Militară, Statul Major al Forțelor Terestre

Lt. Gabriel PAVEL

Batalionul 265 Poliție Militară, Statul Major al Forțelor Terestre

Așa cum societatea contemporană ne oferă imaginea unor sisteme fluide, caracterizate de profunde schimbări, uneori surprinzătoare, care, pentru a supraviețui, se restructurează, își redefinesc interesele, își reconsideră legile/relațiile și principiile, așa și armata, una dintre instituțiile de bază ale societății se află într-un continuu proces de adaptare, din aceleași considerente. Transformarea armatei României, circumscrisă transformării NATO, are implicații majore asupra menirii și perspectivei pregătirii Forțelor Terestre.

As contemporary society gives us a picture of fluid systems, characterized by profound changes, sometimes surprising, which, in order to survive, restructure themselves, redefine their interests, reconsider their laws/relationships and principles, so the Armed Forces, one of the basic institutions of society, is in a continuous process of adaptation, for the same reasons. Romanian Armed Forces Transformation, circumscribed to NATO transformation, has major implications for Land Forces readiness purpose and perspective.

Cuvinte-cheie: poliție militară; instrucție; misiune; standardizare.

Keywords: military police; training; mission; standardization.

* e-mail: tiberiubuceac@yahoo.com

Complexitatea spațiului de luptă contemporan și mai ales diversificarea amenințărilor neconvenționale, ca principală sursă de tensiune, modifică fundamental mediul operațional, fapt demonstrat de recente operații în care a fost implicată nu doar NATO, ci și parteneri ai acesteia. Operațiile au subliniat caracterul expediționar al acțiunilor militare, creșterea importanței misiunilor de menținere a păcii sau umanitare și îndeosebi faptul că acestea se pot desfășura simultan începând de la teatre de operații extinse până la obiective punctuale. Având în vedere mediul operațional actual, structurile de poliție militară sunt supuse unor permanente schimbări în pregătire și dotare, integrând noi capacități pentru sprijinul unităților și marilor unități din forțele terestre române.

Structurile de poliție militară sunt instruite astfel încât să poată acționa cu succes în întreg spectrul conflictelor armate sau situațiilor de criză, în măsură să fie angajate efectiv atât într-un teatru de operații major, cât și în operații militare desfășurate la scară redusă. Procesul de instrucție specific structurilor de poliție militară conduce la îmbunătățirea capacității de reacție, folosirea eficientă a resurselor alocate și ridicarea nivelului de pregătire ca urmare a acumulării experienței pe timpul participării la misiuni internaționale.

Principiile și cerințele instrucției structurilor de poliție militară

În condițiile noilor realități a spațiului de luptă integrat, structurile de poliție militară din forțele terestre au următoarele obiective generale pentru instruire¹:

- fundamentarea și organizarea instruirii personalului/forțelor de poliție militară pe principii, concepte și tehnologii moderne, specifice NATO și armatelor statelor membre;
- implementarea, în domeniul instruirii, a unui mod de lucru/acțiune modern, unitar, integrat și eficient;
- creșterea interoperabilității atât cu toate structurile din forțele terestre române, cât și cu structurile forțelor armate ale celorlalte state membre NATO.

În opinia noastră, aceste particularități sunt determinate de o serie de factori, cum ar fi:

- fizionomia spațiului de luptă integrat;
- creșterea interoperabilității cu armatele statelor membre NATO;
- profesionalizarea integrală a armatei;
- tehnologizarea și informatizarea echipamentelor militare;
- necesitatea integrării eforturilor și utilizarea eficientă a resurselor.

¹ *Doctrina instruirii Armatei României*, Editura Militară, București, 2006, pp. 85-86.

Obiectivul instrucției structurilor de poliție militară îl constituie formarea și dezvoltarea profesională a luptătorului, a specialistului și a liderului militar, precum și realizarea coeziunii pentru luptă a forțelor de poliție militară în scopul realizării/menținerii capacității operaționale pentru îndeplinirea misiunilor din domeniul de competență.

La baza desfășurării instrucției structurilor de poliție militară stau următoarele **principii specifice**:

- scopul instrucției este pregătirea pentru operații specifice luptei armate și pentru operațiile de stabilitate și de sprijin;
- instrucția este fundamentată pe prevederile doctrinei poliției militare;
- capacitatea fizică și moralul forțelor de poliție militară sunt obiective prioritare ale instrucției;
- instrucția se execută, în principal, pentru îndeplinirea misiunilor specifice, stabilite prin planurile de operații, nu pentru toate misiunile teoretic posibile.

Pe baza acestor principii, noi considerăm că **cerințele specifice** instrucției structurilor de poliție militară ar putea fi următoarele:

- *să fie planificată unitar* pentru a asigura armonizarea activităților specifice de poliție militară, ierarhic;
- *să fie condusă cu competență* – se elimină pierderile, crește nivelul de eficiență, aplicându-se oportunitate cele mai viabile soluții pentru întreg spectrul de operații specifice;
- *să fie un proces continuu, progresiv* – cunoștințele, priceperile și deprinderile se dobândesc, logic și firesc, de la simplu la complex;
- *să se desfășoare modular* – obiectivele se îndeplinesc, în mod secvențial, cu programe individualizate, specifice fiecărei structuri de poliție militară, ceea ce dă posibilitatea unei cunoașteri clare a situației;
- *să fie standardizată* – se generalizează variantele/activitățile cele mai eficiente de instruire, se elimină consumul de timp necesar pentru conceperea activităților, se asigură o imagine clară a finalității fiecărei activități/etape, urmărindu-se interoperabilitatea, interschimbabilitatea și comunitatea instruirii atât cu celelalte structuri din forțele terestre române, cât și cu aliații;
- *să fie flexibilă* pentru a permite redimensionarea obiectivelor și/sau activităților în funcție de modificările ce apar în misiunile forțelor de poliție militară, concepțiile de folosire în organizare și înzestrare, prioritățile stabilite, resursele alocate, capabilitățile la dispoziție etc.;
- *să fie o activitate preponderent practică* asigurând o adaptare rapidă și eficientă a forțelor de poliție militară la specificul acțiunilor reale din spațiul de luptă/teatrele de operații;

- *să cultive virtuțile militare* asigurându-se astfel stimularea angajării în obținerea performanței, dezvoltarea voinței de a învinge, respectând legile războiului și prevederile dreptului internațional umanitar;

- *să fie desfășurată cu instructori de poliție militară* pentru a se asigura creșterea performanțelor actului de instrucție și transmiterea eficientă a experienței acumulate;

- *să asigure motivarea* – se dă sens activității, se creează și se stimulează competiția, mărindu-se angajarea fiecărui individ în obținerea performanței în domeniul de specialitate al poliției militare;

- *să promoveze exigența* – se asigură rigoare maximă tuturor activităților;

- *să adopte și să implementeze prevederile manualelor de luptă, tacticile, tehnicile și procedurile specifice NATO* pentru a se putea realiza interoperabilitatea cu structurile de poliție militară din armatele statelor aliate;

- *baza materială pentru instrucție să asigure condiții cât mai apropiate de cele ale spațiului de luptă* – se creează o imagine cât mai realistă a mediului operațional și cresc posibilitățile de desfășurare și performanțele obținute;

- *să fie evaluată la nivelul fiecărei secvențe/etape* – se asigură cunoașterea permanentă a situației reale și posibilitatea operării oportune a corecturilor necesare;

- *să adopte și să implementeze tacticile, tehnicile și procedurile specifice rezultate din experiența acumulată în misiunile internaționale* – se asigură conectarea instrucției la realitatea spațiului de luptă modern.

În acest context, pentru îndeplinirea obiectivelor specifice și obținerea unor performanțe superioare, considerăm că activitățile de instruire trebuie să vizeze următoarele direcții de acțiune:

- planificarea coerentă a procesului specific de instrucție;
- formarea și dezvoltarea profesională a polițiștilor militari pentru întreaga gamă de funcții și responsabilități;
- standardizarea instrucției;
- perfecționarea metodelor de instrucție ale personalului de poliție militară;
- instrucția prin simulare a structurilor de poliție militară;
- redefinirea și îmbunătățirea actelor normative care reglementează acțiunile specifice de poliție militară.

Planificarea procesului specific de instrucție

Stabilirea activităților de instrucție a structurilor de poliție militară și în general elaborarea planificării, se execută în funcție de: Lista cu Cerințele Esențiale ale Misiunii (LCEM) specifice structurilor de poliție

militară; nivelul de pregătire a personalului și al subunității/unității de poliție militară; resursele financiare și materiale avute la dispoziție.

În opinia noastră, procesul de planificare a instrucției structurilor de poliție militară se caracterizează prin:

- *unitate de concepție* care presupune stabilirea de către eșalonul superior a misiunilor structurilor de poliție militară subordonate și aprobarea de către acesta a planurilor de instrucție;

- *libertate de acțiune* care constă în dreptul fiecărui comandant de a stabili cum să instruiască structura pe care o comandă, necesitate rezultată din complexitatea operațiilor de poliție militară, dinamicii structurilor, arealul de acțiune etc.;

- *răspundere* care implică obligațiile fiecărui comandant de a atinge nivelul de instrucție necesar îndeplinirii cerințelor misiunilor specifice de poliție militară.

Principalele etape ale procesului de planificare a instrucției² sunt: analiza misiunii; elaborarea/revizuirea LCEM; aprobarea LCEM de către eșalonul superior; determinarea/evaluarea nivelului de instrucție al structurii proprii; stabilirea concepției privind desfășurarea instrucției; orientarea planificatorilor; stabilirea activităților de instrucție și a costurilor aferente acestora; elaborarea planului de instrucție; aprobarea planului de instrucție de către eșalonul superior.

Instrucția reprezintă mijlocul prin care structurile de poliție militară și liderii acestora ajung la nivelul de pregătire necesar îndeplinirii misiunilor specifice.

Pentru elaborarea/revizuirea Listei cu Cerințele Esențiale ale Misiunii, comandanții structurilor de poliție militară execută analiza misiunii împreună cu comandanții subordonați și, sub îndrumarea comandantului eșalonului superior, stabilesc cerințele esențiale ale misiunii. De asemenea, se mai analizează Lista cu Cerințele Esențiale ale Misiunii eșalonului superior, Lista cu Cerințele Esențiale ale Misiunii structurilor primite în sprijin și în întărire, planurile de operații, enunțul misiunii, doctrina și Lista cu Cerințele Generale ale Misiunilor Forțelor Terestre, manualele de luptă și ordinele/dispozițiile eșaloanelor superioare.

Liderii trebuie să accepte faptul că dacă se încearcă desfășurarea instrucției pentru toate cerințele posibile, unele dintre acestea nu vor fi îndeplinite conform standardelor și vor fi necesare acțiuni corective pe timpul perioadei de instrucție.

La structurile de poliție militară, Lista cu Cerințele Esențiale ale Misiunii poate să difere semnificativ, datorită unor misiuni sau locații

² *Ordinul privind instrucția și exercițiile în Armata României în perioada 2013-2015*, nr. SMG 57 din 11.09.2012, Art. 6. și Anexa nr. 5.

geografice diferite. De exemplu, o companie de poliție militară din divizia de infanterie, destinată prin planul de operații să execute misiuni pe teritoriul național, va avea obiective, strategii și priorități de instrucție diferite de cele ale unei companii de poliție militară din batalionul de poliție militară ce primește o misiune NATO.

Formarea și dezvoltarea profesională a polițistului militar pe funcții și responsabilități

Perioada instrucției individuale este determinantă pentru formarea militară a viitorului polițist militar, în timp ce instrucția colectivă oferă cadrul necesar perfecționării profesionale a militarului, în același timp cu crearea condițiilor pentru realizarea coeziunii grupului.

Având în vedere că formarea inițială este orientată pe arme și specialități militare, iar în cadrul acesteia are loc formarea și perfecționarea deprinderilor de luptă de bază, este de domeniul opțiunii de planificare ca perioada instruirii individuale să acopere mai mult din specificitatea misiunilor ce urmează a fi îndeplinite după încheierea formării. Desigur, opțiunea trebuie întemeiată pe baza capacităților de care dispun instituțiile și unitățile militare de învățământ, iar în funcție de acestea se poate organiza instruirea în centre specializate: pe instruire militară generală, respectiv instruire militară de specialitate.

Apreciem că, din punct de vedere al organizării instruirii, cel puțin pentru soldați și gradații profesioniști, aceasta s-ar putea materializa avându-se în vedere următoarele posibilități:

- pregătirea militară generală să se realizeze în centre de pregătire comune, prin parcurgerea modulului instruirii individuale prevăzut de lege;
- pregătirea militară de specialitate să se realizeze în centre de pregătire specializate, care dispun de personalul și facilitățile necesare instruirii concrete pentru îndeplinirea misiunilor specifice de poliție militară.

În această situație, pregătirea militară generală va asigura fundamentele definirii luptătorului, iar pregătirea de specialitate va contura acele trăsături, deprinderi și abilități necesare polițistului militar pentru îndeplinirea misiunilor specifice. Având în vedere proveniența diversă a personalului, considerăm că pentru cei care potrivit legii, parcurg numai modulul perfecționării pregătirii de specialitate, instrucția trebuie să se desfășoare numai în centrele de pregătire specializate, urmând ca pregătirea militară generală să le fie „împropătată” prin secvențe de program planificate intensiv.

Formarea și dezvoltarea polițistului militar este un proces continuu și care nu se încheie cu momentul absolvirii unei forme de pregătire.

Polițistul militar trebuie să fie caracterizat de trăsături și calități fundamentale specifice domeniului. Îmbinarea acestora într-o persoană, identifică parametrii care au caracter mai mult sau mai puțin permanent și care pot fi dezvoltați în timp prin educație și practică specifică. Pentru un polițist militar, calitățile cele mai importante pot fi grupate în patru categorii: mentale, fizice, emoționale, morale. Acestea se formează în timp, prin antrenament și pregătire continuă și se pot menține și dezvolta prin apelul permanent la ele pe timpul executării misiunilor specifice sau pe timpul instrucției în cadrul unității/subunității constituite. Diferitele stagii de pregătire, cursurile de perfecționare și de specializare, cele de carieră precum și antrenamentele și exercițiile desfășurate în comun cu alte structuri similare din diferite instituții specializate își regăsesc rolul bine definit în formarea și în perfecționarea profesională a polițiștilor militari.

Faptul că până la această dată nu există un cadru instituțional și organizatoric dedicat în întregime formării și perfecționării polițiștilor militari, chiar dacă planurile de școlarizare pentru forțele terestre prevăd formarea ofițerilor și subofițerilor de poliție militară, reclamă orientarea spre alte forme de instruire cum ar fi și achiziția de pregătire de la partenerii din străinătate cu tradiție în acest domeniu. Desigur, această problemă constituie o provocare atât din punct de vedere financiar, cât mai ales privind transferul către ceilalți a cunoștințelor și a expertizei dobândite în străinătate. De fapt, poate cea mai bună cale de soluționare este crearea facilităților de instruire specifică proprii, pe baza transferului de *know-how*, ceea ce ar contribui în mod direct și cu costuri pe deplin justificate și din punct de vedere al eficienței economice, la asigurarea deplinei interoperabilități în cadrul structurilor euroatlantice.

Un fapt demn de remarcat este că indiferent de momentul intervenției în cadrul procesului de instrucție, amprenta liderului asupra individului sau a grupului determină schimbări semnificative ale direcției și, de cele mai multe ori, contribuie decisiv la atingerea în condiții optime a obiectivelor propuse. Din acest motiv considerăm că este de importanță capitală formarea unor lideri puternici, determinați și cu o capacitate ridicată de a face față provocărilor, încă din primele etape ale dezvoltării în carieră.

Perioada pentru care un polițist militar este nominalizat în vederea ocupării unei funcții este, de asemenea importantă în dezvoltarea sa profesională. Este cunoscut faptul că perioada în care un individ are randament într-un anumit sector de activitate este de aproximativ patru ani, după care intervin factori, cum ar fi: lipsa motivației, rutina, plafonarea etc., care generează scăderea nivelului rezultatelor. Corelarea perioadei în care își desfășoară activitatea la subunități sau în statul major ca ofițer/subofițer de stat major, precum și modul de alternare a acestora,

devin definatorii pentru formarea profesională a polițistului militar și pot contribui la eliminarea sau diminuarea factorilor negativi care influențează performanța. O modalitate de motivare și totodată de contracarare a efectelor perturbatoare ar putea fi alternarea metodelor în pregătire, diversificarea instrucției, trecerea prin roluri diferite, inclusiv cel de instructor.

Reluând sub alte auspicii ideea de mai sus, a creării centrelor de instruire proprii, dedicate formării și perfecționării polițiștilor militari, s-ar dovedi, poate, benefică ideea ca după parcurgerea unor cicluri de pregătire practică, prin executarea misiunilor specifice, o parte dintre ofițerii și subofițerii de poliție militară care îndeplinesc condițiile și cerințele prevăzute de reglementări să poată parcurge perioade de pregătire sau de schimb de experiență și module de perfecționare metodică/didactică, astfel încât pentru 1 – 2 cicluri următoare de formare și de perfecționare profesională să își asume rolul calificat de instructor.

Această opțiune poate fi avută în vedere și într-un mod mai puțin instituționalizat, într-un cadru mai puțin formal și scolastic, însă poate nu tot atât de eficient și cu rezultate la o scară atât de largă. Cu siguranță, astfel de măsuri trebuie completate cu asigurarea tuturor condițiilor necesare, ceea ce poate implica alocări importante de resurse, însă atingerea unui nivel dorit de pregătire pentru misiune în general nu se poate realiza altfel, indiferent de situațiile de criză economică sau financiară existente la un moment dat.

Standardizarea instrucției

Standardizarea instrucției este o componentă fundamentală a procesului de operaționalizare a unităților și a subunităților de poliție militară, în vederea atingerii capabilităților solicitate și o condiție esențială pentru realizarea cadrului necesar furnizării de structuri de poliție militară viabile forțelor dislocabile.

La baza întregului proces de standardizare a instrucției structurilor de poliție militară se află Lista cu Cerințele NATO (*NATO Task List-NTL*) din care, coroborat cu Strategia Națională de Securitate, la nivelul Statului Major al Forțelor Terestre se elaborează/actualizează Lista Generală cu Cerințele Misiunilor Forțelor Terestre (LGCMFT).

LGCMFT este documentul de referință care determină sau influențează alte trei direcții ale standardizării:

- elaborarea modelelor luptătorului și al specialistului, documente care delimitează standardele de performanță la nivel individual;
- elaborarea Programelor de Instrucție pentru Misiuni (PIM) și a Programelor de Instrucție Individuale (PII) ;
- elaborarea LCEM proprii de către structurile din Forțele Terestre.

Cele mai importante produse ale activității de standardizare sunt „Programele de Instrucție pentru Misiune (PIM)”. Așa cum sugerează și denumirea lor, aceste programe creează posibilitatea de a stabili cu ușurință activități de instrucție care se desfășoară pentru misiunea pe care a primit-o structura de poliție militară.

Instrucția subunităților de poliție militară de mici dimensiuni, se desfășoară cu dificultate având în vedere posibilitățile reduse de asigurare cu tehnică și echipamente a tuturor structurilor în același timp și la același nivel. De altfel, este de preferat o concentrare a resurselor, umane și materiale, mai ales în cazul structurilor de poliție militară, fapt care ar asigura cadrul necesar pregătirii la același nivel pentru toți militarii și posibilități deosebite pentru desfășurarea în vederea îndeplinirii unei misiuni.

Instrucția specifică de poliție militară, ca specific și tematică, se axează pe următoarele direcții:

- instrucția antiteroristă:
 - intervenția antiteroristă la obiective;
 - asigurarea zonei în vederea limitării acțiunilor teroriste.
- instruirea în vederea executării misiunilor specifice de asigurare a mobilității și deplasării:
 - controlul traficului autovehiculelor militare;
 - asigurarea convoaielor și coloanelor militare pe timpul staționării;
 - fluidizarea traficului în vederea deplasării coloanelor militare;
 - însoțirea coloanelor oficiale și a convoaielor militare;
 - executarea în grabă sau din timp a „Check Point”, nivel grupă – pluton;
 - activități de verificare a conducătorilor auto militari, pe drumurile publice, în colaborare cu organele din cadrul Poliției Rutiere.
- instruirea în vederea executării misiunilor de pază și securitate:
 - paza transporturilor militare speciale (transporturi valori, tehnică, documente etc.);
 - paza obiectivelor militare speciale și a raioanelor de staționare;
 - paza punctelor de comandă – nivel brigadă, divizie;
 - paza, escorta și procesarea prizonierilor;
 - paza unor facilități de importanță strategică;
 - paza și escorta coloanelor de refugiați;
 - paza, securitatea și escorta convoaielor umanitare.
- instruirea în vederea executării misiunilor specifice de ordine și disciplină militară în garnizoană:
 - patrularea zonei de responsabilitate, identificarea militarilor care se abat de la ordinea și disciplina militară și impunerea la nevoie a măsurilor corective/coercitive, în conformitate cu prevederile legale și mandatul misiunii;

- identificarea și verificarea autovehiculelor militare care circulă pe drumurile publice sau pe rutele de aprovizionare, verificarea documentelor și a încărcăturii și respectarea regulilor de trafic.

Perfecționarea metodelor de instrucție specifice structurilor de poliție militară

După cum am subliniat, instrucția în structurile din arma poliție militară are ca obiectiv principal realizarea capabilităților necesare pentru menținerea și dezvoltarea nivelului de operaționalizare în vederea participării, cu structurile nominalizate, la operații în afara teritoriului statului român, în subordinea comandamentelor multinaționale, iar în situații de criză și la război, la sprijinul acțiunilor de luptă desfășurate pe teritoriul național³.

NATO se află într-un continuu și amplu proces de transformare, care vizează creșterea mobilității, a capacității de dislocare și susținere în teatrele de operații a forțelor, concomitent cu mărirea capacității de reacție a structurilor militare, iar tot acest proces se desfășoară sub imperativul principiului „*schimbării permanente*”.

Adaptarea la tendințele de evoluție a spațiului de luptă integrat înseamnă modificarea permanentă a datelor pe baza cărora se elaborează concepții, planuri și programe de instrucție și, implicit, necesitatea de reluare parțială sau integrală a procesului de analiză și de planificare. Cu alte cuvinte, în mediul fluid în care ne desfășurăm activitatea, „singura constantă este schimbarea”.

Acceptarea principiului schimbării permanente determină ca metodele de desfășurare a instrucției să țină pasul cu aceste schimbări pentru ca scopul stabilit instrucției – realizarea capacității operaționale pentru îndeplinirea misiunii – să fie îndeplinit. Aceasta presupune o perfecționare permanentă a metodelor de instrucție a personalului de poliție militară pentru a putea îndeplini misiunea specifică ordonată.

În opinia noastră, una dintre cele mai eficiente metode de instrucție o reprezintă instrucția prin simulare.

Instrucția prin simulare a structurilor de poliție militară din batalioanele de manevră desemnate să execute misiuni în afara teritoriului statului român, a structurilor de poliție militară din rezerve (Rz. KFOR, Rz UE Bosnia Herțegovina, ONU), precum și a celor puse la dispoziția NATO și EU se desfășoară pe următoarele trei niveluri:⁴

³ P.M.-5, *Doctrina poliției militare în Armata României*, Editura Militară, București, 2003, p. 17.

⁴ www.globalsecurity.org/military/library/policy/army

Nivelul 1 – *instrucția tehnică prin simulare*, care se referă la instrucția individuală la simulatoarele virtuale din dotarea subunităților de instrucție din centrele de pregătire, unităților și poligoanelor, în vederea formării și menținerii deprinderilor tehnice atât la instrucția individuală de bază, cât și la instrucția de specialitate. Acest nivel de instruire prin simulare se planifică și se execută pe măsura achiziționării simulatoarelor virtuale respective (Virtual Battle Field Simulation – VBS 2 FIRE), în cadrul structurilor specializate.

Nivelul 2 – *exercițiile tactice prin simulare constructivă/SIMEX* cu comandamentele de unități și mari unități din forțele dislocabile, independent sau la ordinul eșalonului superior, întrunit cu structuri din celelalte categorii de forțe ale armatei, folosind un sistem de simulare constructivă a luptei, precum și personal și infrastructură adecvate planificării, pregătirii și desfășurării acestor exerciții.

Nivelul 3 – *exercițiile tactice prin simulare reală/instrumentată/SIMFTX* cu subunitățile și unitățile din forțele luptătoare, folosind un sistem de simulare reală a luptei, precum și personal și infrastructură adecvate planificării, pregătirii și desfășurării acestor exerciții.

Finalitatea procesului de instrucției a subunităților de poliție militară, competențe dobândite

Datorită flexibilității, mobilității, pregătirii personalului și capacității de adaptare la situațiile complexe, noi și inedite, structurile de poliție militară sunt capabile să asigure o gamă largă și diversificată de sprijin. Fiind un multiplicator al puterii de luptă, acestea sprijină comandanții unităților combatante, prin îndeplinirea celor șase funcții ale poliției militare, integrând efortul de sprijin cu cel al celorlalte elemente și formații luptătoare sau de sprijin. Astfel, finalitatea procesului de instrucție a structurilor de poliție militară trebuie să se orienteze pentru îndeplinirea cu succes a acestor funcții specializate. În acest sens, forțele și mijloacele de poliție militară sunt destinate pentru îndeplinirea următoarelor funcții:⁵

- sprijinul manevrei și mobilității;
- asigurarea securității, pazei și apărării;
- colectarea, paza temporară și escortarea prizonierilor de război, a suspecților și a civililor;
- menținerea și restabilirea ordinii interioare și a disciplinei militare;
- culegerea, prelucrarea și diseminarea de date și informații;
- investigațiile specifice.

⁵ www.forter.ro/arme/poliția-militară

Sprrijinul manevrei și mobilității presupune identificarea și stabilirea măsurilor necesare pentru creșterea posibilităților de executare a manevrei de forțe și mijloace la nivel strategic, operațional sau tactic, precum și abilitatea de a gestiona mișcările forțelor proprii în orice condiții de mediu sau teren. Scopul principal al activităților privind sprijinul și mobilitatea trupelor este acela de a asigura condițiile necesare pentru ca forțele combatante să primească personalul, echipamentele, tehnica și materialele la timp și în locul potrivit⁶.

Securitatea, paza și apărarea unei zone reprezintă totalitatea măsurilor întreprinse pentru a asigura comandanților libertatea de mișcare și flexibilitatea necesară pentru conducerea operațiilor. Acest lucru presupune dezvoltarea acelor abilități și deprinderi necesare pentru instalarea în cel mai scurt timp a unor puncte de control, cercetarea unor rute și a unor zone de dispunere viitoare, organizarea unui serviciu eficient de pază și protecție a unor dispozitive sensibile sau de mare importanță etc.

Cea mai sensibilă funcție pe care structurile de poliție militară o desfășoară în operațiile multinaționale este aceea de *colectare, paza temporară și escortare a prizonierilor de război, a suspectilor și a civililor*, ceea ce presupune existența și dezvoltarea unor deprinderi care să asigure măsurile necesare pentru adăpostirea, susținerea, paza, protecția și înregistrarea prizonierilor, populației civile dislocate din zonă sau chiar a refugiaților. Instrucția în acest domeniu trebuie să includă teme specifice de drept internațional umanitar, metode de colectare și de gestionare a datelor personale, probleme referitoare la cazare și la cartiruire.

Menținerea și restabilirea ordinii și disciplinei militare contribuie la minimalizarea efectelor amenințărilor la adresa forțelor proprii. Pentru realizarea acestei funcții, poliția militară este abilitată să conducă operații de impunere a legii, investigații criminale, operațiuni vamale limitate și, în anumite situații, să asigure pregătire și asistență specializată forțelor de poliție locală sau altor organisme, care acționează în teatrul de operații. Din această perspectivă putem deduce importanța ce trebuie acordată instrucției în domenii conexe ca drept vamal, precum și rolul de mentor pe care trebuie să și-l asume polițistul militar în diferite situații.

Culegerea, prelucrarea și diseminarea de date și informații este funcția care susține, îmbunătățește și contribuie la implementarea programului de protecție stabilit de către comandantul forței, sprijină realizarea unei imagini, cât mai realiste a situației și a câmpului de luptă și asigură portretizarea informațiilor relevante și a amenințărilor care pot

⁶ PIM 5.3.4, *Manualul de luptă al grupei/plutonului de Poliție Militară*, Editura Militară, București, 2007, p. 34.

influența mediul operațional sau tactic. Instrucția în acest domeniu poate fi legată de activitățile pe care le execută cercetașii sau structurile de procesare a datelor și a informațiilor.

Investigațiile specifice includ pregătirea informațională a câmpului de luptă (*Intelligence preparation of battlefield – IPB*), acțiuni pasive și active de culegere de informații și evaluări cu specific polițienesc. Prin intermediul acestei funcții, structurile de poliție militară oferă comandantului forței date relevante și constituie o sursă de informații valoroasă care, exploatată inteligent, poate contribui la diminuarea riscurilor și amenințărilor asupra forțelor proprii.

Ca rezultat al procesului de pregătire, un polițist militar bine instruit, trebuie să fie capabil să îndeplinească misiunile specifice încredințate și totodată să fie apt să acționeze în cele mai diverse situații prin:

- dobândirea unei libertăți mai mari de acțiune, indiferent de nivel (independent, în echipe, patrule, grupe), fiecare militar având sarcini bine stabilite;
- posibilitatea angajării în acțiuni de intensitate mare și durată redusă, ceea ce implică un risc crescut, vigilență maximă, deprinderi perfecționate, evitarea rutinei și a suficienței;
- cunoștințe la un nivel superior vizând domeniile: legislație rutieră, drept civil și drept penal (interfață cu civilii), drept internațional umanitar;
- capacitate mare de efort fizic, specialist în lupta corp la corp și folosirea armelor neletale, autocontrol ridicat, capacitate mare de coordonare și comunicare;
- cunoașterea tehnicilor, tacticilor și procedurilor pentru lupta în localitate, paza unor obiective de importanță strategică, scotocirea și securizarea unor zone sensibile;
- fermitatea acțiunilor și utilizarea rațională a forței, proporțional cu nivelul amenințării.

O serie întregă de factori concură, într-un fel sau altul, la dobândirea particularităților enumerate mai sus. În acest sens, apreciem că activitățile subscrise procesului de instruire trebuie proiectate și realizate într-o manieră unitară, care să asigure atât un înalt standard de calitate a pregătirii, fundamentat pe acumularea reală de competențe, cât mai ales aplicarea practică a cunoștințelor însușite și a deprinderilor formate în mod standardizat, general valabil în spațiul extins în care polițiștii militari români îndeplinesc misiuni specifice.

Sub acest aspect, este de remarcat faptul că instruirea trebuie să asigure însușirea unor moduri de acțiune complexe, în cele mai diverse situații și posibilitatea combinării acestora, să conducă la eliminarea diferențelor specifice de pregătire, să atenueze eventualele șocuri sau disfuncționalități care pot apărea în timpul pregătirii și executării misiunilor specifice.

Concluzii

Fiecare militar ocupă o funcție în sistemul din care face parte. Prin învățământ, instrucție și exerciții el se instruiște să îndeplinească atribuțiile acestei funcții. Îndeplinirea sarcinilor în unitate și a misiunilor în teatrul de operații este, în sine, și o formă de instruire – instruirea prin practicare. Această formă de instruire comportă două aspecte distincte, și anume: acumularea de experiență în unitate – trecerea, în timp de pace, prin diverse responsabilități/funcții; acumularea de experiență operațională – participarea, periodic, la acțiuni în teatrele de operații.

Simpla numire a unui militar pe o funcție nu duce în mod automat la acumularea experienței specifice acelei funcții. Dacă militarul nu este *conștientizat* de răspunderea specifică funcției, dacă nu se angajează în obținerea performanței, experiența acumulată pe timpul ocupării funcției va fi foarte redusă și, în consecință, nivelul său de instruire nu se va schimba prea mult.

Experiența operațională, dobândită prin participarea la misiuni în afara teritoriului național, constituie o oportunitate pentru verificarea practică a cunoștințelor și a deprinderilor acumulate pe parcursul procesului de instruire. Însăși participarea la operații poate constitui o formă de pregătire, respectiv instruirea prin practicare atât la nivelul individului, cât și la cel al structurilor militare.

Indiferent de forma de pregătire putem concluziona că procesul de formare și de instrucție a polițiștilor militari, este continuu, deosebit de complex și implică o gamă largă de metode, tehnici și practici destinate obținerii unor performanțe superioare cerute de misiunile pe care structurile de poliție militară le au de îndeplinit. Complexitatea activităților, provocările mediului operațional în care se duc acțiunile și calitățile psihice, morale și fizice pe care polițiștii militari trebuie să le aibă, reclamă o pregătire intensă, centrată pe dezvoltarea acelor calități care potentează profilul de profesionist și de luptător al polițistului militar.

BIBLIOGRAFIE

- Doctrina instruirii Armatei României*, 2006.
PIM 5.3.4, Manualul de luptă al grupei/plutonului de Poliție Militară.
P.M.-5, Doctrina poliției militare în Armata României.
S.M.G. 57, Ordinul privind instrucția și exercițiile în Armata României.
Manualul FM 3-19-4.
www.forter.ro/arme/poliția-militară
www.globalsecurity.org/military/library/policy/army

MANAGEMENTUL FACTORILOR DE RISC PE PIAȚA CREDITELOR BANCARE DE RETAIL

RISK-FACTORS MANAGEMENT IN THE MARKET OR RETAIL BANKING CREDITS

Sorina-Andreea PUȘCAȘU*
HP România

Activitatea bancară presupune, înainte de toate, asumarea unor riscuri specifice. Orice demers privind controlul și/sau auditul intern trebuie să pornească de la aprecierea riscurilor și a modalităților de gestionare eficientă a acestora. Riscul reprezintă un fenomen care apare pe întregul parcurs al derulării operațiilor și activităților băncilor. El poate provoca efecte negative care se răsfrâng asupra întregii activități, prin deteriorarea calității afacerilor, diminuarea profitului sau chiar înregistrarea de pierderi și afectarea funcționalității și imaginii sistemului bancar.

The banking activity involves first and foremost taking specific risks, while any action concerning internal control and auditing should have as a starting point assessing risks and means of their efficient managing. The risk is a phenomenon which could be liable during carrying out any banking operation or activity and could have negative consequences on the whole activity, such as deteriorating the business quality, decreasing profit or even causing losses and affecting the functionality and the image of the banking system.

Cuvinte-cheie: risc; credit; management; metode de diminuare/transfer sau eliminare.

Keywords: risk; credit; management; methods of diminishing/transferring or eliminating risks.

Managementul riscului poate fi considerat un proces activ, strategic și integrat care cuprinde atât măsurarea, cât și atenuarea riscului, având ca scop final maximizarea profitului băncii, în timp ce minimizează riscul de faliment al acesteia. Conceptul de management al riscului a fost introdus pentru prima dată în strategia de afaceri, în 1916, de către Henry Fayol, dar a devenit oficial numai după ce Russell Gallagher (1956) a publicat

* e-mail: sorina_andreea.puscasu@hp.com

articolul *Managementul Riscului: o nouă fază de control al costurilor* în Harvard Business Review. El susținea că „managerul de asigurare profesională ar trebui să fie un manager de risc”¹.

Managementul riscurilor creditelor bancare cuprinde gestiunea portofoliilor de credite, în special a celor neperformante și revizuirea calității acestora, precum și a politicilor privind riscul de credit (limitarea sau reducerea acestuia). Având în vedere că activitatea de creditare constituie funcția principală a unei bănci, deținerea unui management adecvat al riscurilor creditelor bancare este esențială.

Managementul riscului ar trebui să fie un proces continuu de dezvoltare care să se regăsească în strategia băncii și în implementarea acestei strategii, având în vedere că riscul este un fenomen inerent operațiilor bancare. El induce efecte negative asupra activității băncii, prin deteriorarea calității afacerilor, diminuarea profitului sau chiar înregistrarea de pierderi și afectarea funcționalității băncii.

Într-o bancă există diferite modalități de a gestiona managementul riscurilor. În figura nr. 1 sunt oferite opțiunile pe care băncile le au în abordarea riscurilor.

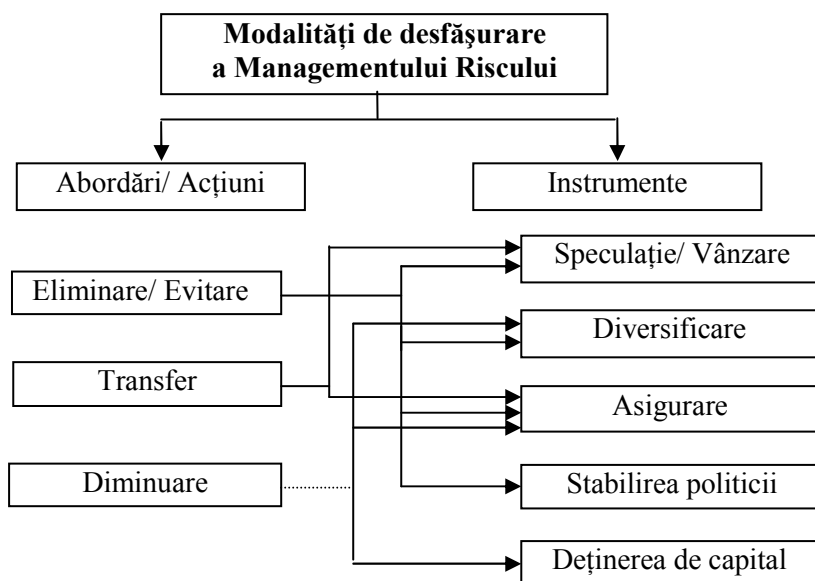

Fig. 1 Strategii pentru managementul riscurilor²

Băncile pot decide eliminarea anumitor riscuri ce nu corespund cu caracteristicile financiare dorite sau, așa cum se întâlnește în practică, riscurile ce nu sunt esențiale pentru activele financiare create. În vederea eliminării riscurilor specifice, banca poate utiliza strategia diversificării

¹ Alina Mihaela Dima (coord), *Banking for business administration. Theory, cases and applications*, Editura ASE, București, 2012, pp. 165-166.

² *Ibidem*, p. 167.

portofoliului sau, în plus față de aceasta, poate decide cumpărarea unei asigurări în diverse formule³.

Dacă banca nu dorește evitarea anumitor riscuri, poate opta să le transfere către alți participanți de pe piață, această decizie bazându-se pe două aspecte: deținerea avantajului competitiv pe un anumit segment și potențialul de a atinge valoarea de piață echitabilă pentru ea. Alternativa la transferarea riscului o reprezintă menținerea riscului, diminuarea acestuia. Anumite riscuri ar trebui sau trebuie diminuate la nivelul băncii, deoarece fie sunt prea complexe, fie nu pot fi controlate cu ușurință sau reprezintă o necesitate a afacerii⁴.

Din punct de vedere al relației profit-risc există trei tipuri de management bancar⁵:

- managementul agresiv, ce este caracterizat prin maximizarea profitului prin politici de acaparare a pieței și de eliminare a concurenței, în condițiile asumării unor riscuri înalte;
- management moderat, caracterizat prin conservarea nivelului profitului prin politici ce vizează menținerea poziției băncii pe piață în condițiile evitării angajamentelor riscante;
- managementul prudent, ce se caracterizează prin concentrarea pe minimizarea riscurilor prin politici ce vizează eliminarea pierderilor, reducerea cheltuielilor și strategii restrictive de recreditare.

Un aspect ce ar trebui luat în calcul în managementul riscurilor bancare este faptul că monitorizarea atentă a factorilor potențiali de risc trebuie integrată în strategia și în managementul societăților bancare, care țin atât de siguranța proprie, cât și de calitatea mediului de afaceri în care operează acestea. Este necesar ca banca să adopte politici corespunzătoare în planul organizării sale pentru a monitoriza în mod eficient fiecare categorie de risc în parte și, în mod integrat, sistemul întreg de riscuri care însoțește activitatea bancară.⁶

Una dintre condițiile necesare pentru un management eficient al riscurilor bancare constă în stabilirea de structuri organizatorice adecvate, bazate pe o concepție clară din punctul de vedere al responsabilităților, monitorizării și al controlului în acest domeniu.

O altă direcție importantă pentru diminuarea impactului negativ al riscurilor bancare constă în diversificarea portofoliilor, ceea ce determină dispersarea acestuia⁷.

³ Alina Mihaela Dima (coord), *op.cit.*, p. 166.

⁴ *Ibidem*, p. 167.

⁵ Laurențiu-Mihai Treapăt, *Managementul și asigurarea riscurilor bancare în România*, Editura Economică, București, 2011, pp. 52-53.

⁶ Leonardo Badea (coord), *Managementul riscului bancar*, Editura Economică, București, 2010, p. 159.

⁷ Vasile Cocriș, Dan Chirleşan, *Managementul bancar și analiza de risc în activitatea de creditare: teorie și cauze practice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, p. 85.

Având în vedere faptul că riscul poate fi identificat, monitorizat și diminuat, dar niciodată eliminat complet, băncile ar trebui să dezvolte un set de politici generale (în funcție de prevederile legale și reglementările băncii centrale), politici specifice (limite de expunere pe ramuri și sectoare de activitate, pe zone și unități teritoriale).

Consider că liniile directe pentru diminuarea riscului de credite al băncilor comerciale trebuie să urmărească: analiza viabilității și realismului afacerilor creditate; obținerea de garanții acoperitoare; analiza periodică a calității portofoliului de credite și previzionarea corespunzătoare; asigurarea împotriva riscului la instituții specializate; dispersia riscului prin sindicalizarea împrumuturilor mari cu alte societăți bancare; stabilirea unor limite de expunere pe ramuri de activitate.

Managementul riscurilor bancare reprezintă chiar și un test de competență și competitivitate pentru realizarea unui sistem bancar viabil și performant, compatibil din punctul de vedere al performanțelor cu standardele economiilor de piață dezvoltate.

Maniera în care băncile alocă fondurile pe care le gestionează poate influența, într-un mod hotărâtor, dezvoltarea economică la nivel local sau național. Pe de altă parte, orice bancă își asumă, într-o oarecare măsură, riscuri atunci când acordă credite și toate băncile înregistrează, în mod curent, pierderi atunci când parte a debitorilor nu își onorează obligațiile. Oricare ar fi nivelul riscurilor asumate, pierderile pot fi minimizeze dacă operațiile de creditare sunt organizate și gestionate cu profesionalism.⁸

Din acest punct de vedere, cea mai importantă funcție a managementului bancar este de a controla și de a analiza calitatea portofoliului de credite, deoarece slaba calitate a creditelor constituie una dintre principalele cauze ale falimentului bancar.

Analiza se concentrează asupra eventualelor modificări ale calității portofoliului de credite, față de momentul acordării împrumuturilor și condițiile inițiale stabilite de bancă pentru derularea acestora, datorită unor factori imprevizibili. Analiza și clasificarea portofoliului se fac având în vedere și evaluarea performanțelor financiare ale împrumutatului, precum și serviciul datoriei acestuia, respectiv a capacității sale de a-și onora datoriile la scadență.⁹

O variantă de diminuare a riscurilor bancare o reprezintă utilizarea, de către bănci, a unor metode informatice în fundamentarea deciziilor de creditare prin: constituirea unui sistem de cuantificare și de ierarhizare a condițiilor și a premiselor de acordare a creditului (credit scoring, rating); introducerea unui sistem informatic și de prelucrare electronică a datelor

⁸ Leonardo Badea (coord), *op.cit.*, p. 160.

⁹ Vasile Cocriș, Dan Chirleşan, *op.cit.*, p. 82.

(sisteme expert), care să asigure o ierarhizare obiectivă a fiecărei solicitări în sine și prin aceasta, între diferiți solicitanți.¹⁰

Pentru o mai bună gestiune a managementului riscului bancar propun adoptarea de către bănci a programului „Risk for Project” în ceea ce privește diversificarea portofoliilor prin implementarea de produse noi.

Tehnicile care se folosesc la acest nivel în vederea facilitării identificării elementelor efective ce poartă o doză de risc la adresa proiectului sunt: brainstormingul, listele de verificări, simulările, testele.

Modalitățile de gestionare a managementului riscurilor prezentate în cadrul metodei Riskit sunt surprinse în Figura nr. 2.

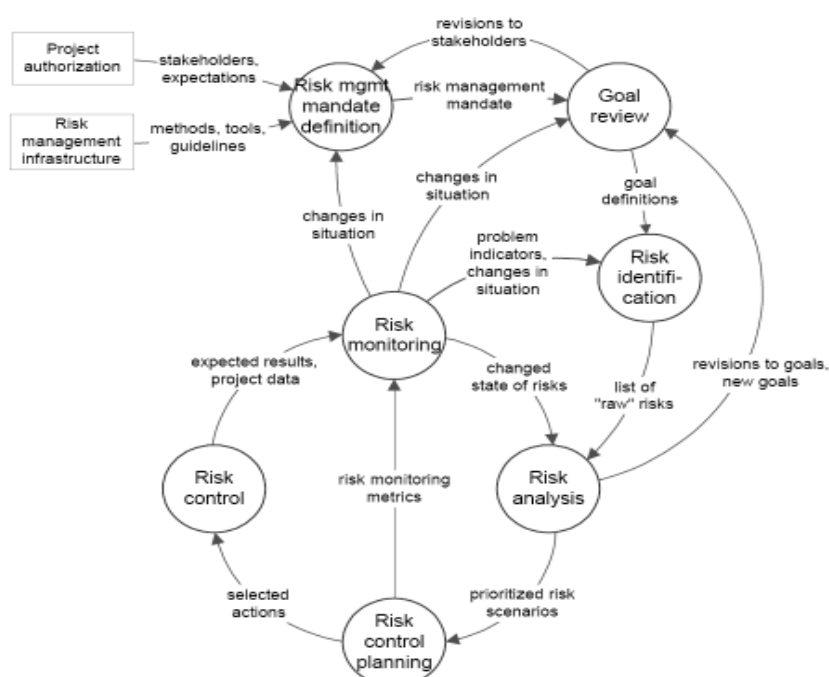

Fig. 2 Ciclul de management al riscului în cadrul metodei Riskit¹¹

Consider că tendințele pieței creditelor bancare românești se îndreaptă către produsele de nișă, deoarece o mare parte dintre băncile de pe piața locală au aproximativ aceleași produse. Prin urmare, cred că orientarea pe segmente de nișă va face diferența pe viitor, băncile introducând în portofoliu credite specializate pe anumite categorii de clienți (credite pentru servicii medicale, credite agricole, credite pentru studii, credite pentru pensionari etc.). De asemenea, un aspect esențial îl reprezintă orientarea spre client, băncile vor trebui să se axeze pe necesitățile clienților, să vadă cine sunt, ce vor și cum sunt.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 87- 88.

¹¹ Jyrki Kontio, *The Riskit Method for Software Risk Management*, version 1.00, <http://www.clusif.asso.fr/fr/production/ouvrages/pdf/CLUSIF-2010-Web-application-security.pdf>, p.16 accesat în data de 20 noiembrie 2013

De asemenea, cred că tendința sistemului bancar de creditare se îndreaptă către a deține portofolii de credite calitative și mai puțin cantitative și către satisfacerea necesităților clienților prin diversificarea ofertei produselor și a serviciilor bancare.

În concluzie, activitatea bancară presupune evaluarea și asumarea unor riscuri specifice, concomitent cu gestionarea acestora (riscul de credite, riscul de dobândă, riscul de lichiditate și riscul de piață). Cea mai periculoasă categorie de risc bancar este riscul de creditare, datorită probabilității de producere ridicată, în condițiile evoluțiilor financiare fluctuante ale societăților concurente.

BIBLIOGRAFIE

- Badea L., *Managementul riscului bancar*, București, Editura Economică, 2010.
- Cocriș V., Chirleşan D., *Managementul bancar și analiza de risc în activitatea de creditare: teorie și cauze practice*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009.
- Dima A.M., *Banking for business administration. Theory, cases and applications*, București, Editura ASE, 2012.
- Treapăt L.M., *Managementul și asigurarea riscurilor bancare în România*, București, Editura Economică, 2011.
- Kontio J., *The Riskit Method for Software Risk Management*, www.clusif.asso.fr/fr/production/ouvrages/pdf/CLUSIF-2010-web-application-security.pdf, accesat în 20.05.2012.

DETERMINAREA PRIN CALCUL A STĂRII DE SECURITATE

DETERMINING THE SECURITY STATUS BY CALCULATION

Cpt.(r) dr.ing. Mircea-Bogdan ULEIA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Starea de securitate este un aspect de importanță deosebită pentru dezvoltarea liberă a unei societăți. Iată de ce, în vederea determinării eventualelor amenințări la adresa securității și a capacității de combatere a acestora, o metodă rapidă și obiectivă de determinare a acestora ar prezenta o importanță practică deosebită. Lucrarea propune o metodică de calcul simplă, dar pune în evidență și limitele de aplicare a acesteia, precum și eventualele pericole ce pândesc utilizatorul.

The security status is a very important aspect for the free development of a society. This is the reason why a fast and objective method of determination of security status in order to determine possible security threats and countermeasures capabilities, would have great practical value. This paper proposes a simple calculation method but also highlights its application limitations as well as possible pitfalls for the user.

Cuvinte-cheie: securitate; securitate națională; stare de securitate; relație de calcul; amenințare; capacitate de răspuns; cuantificare.

Keywords: *security; national security; security status; computing equation; threat; response capability; quantification.*

La începutul anilor '90, a discuta despre conceptul de „securitate” ar fi fost o întreprindere riscantă în foarte mare măsură. Percepția generală în cadrul societății românești conducea la asocierea acestui cuvânt, aproape exclusiv, cu instituția dinainte de decembrie '89, considerată ca un „câine de pază”, despre care, probabil în mod premeditat se indusese ideea că ar fi fost atotputernică și atotștiutoare. Chiar și documentele oficiale evitau folosirea

* e-mail: marlinmoro@yahoo.com

termenului utilizând în schimb termenul de „siguranță” cu toate că, analizând puțin mai profund, cei doi termeni nu sunt perfect sinonimi, între cele două noțiuni existând mai multe diferențe.

Integrarea euroatlantică și necesitatea adoptării limbajului comun folosit în cadrul NATO și Uniunii Europene, pe de o parte, precum și intrarea societății românești într-un proces de revenire către normalitate au condus și la reconsiderarea unor percepții ale noțiunilor exprimate de anumiți termeni astfel încât, în prezent, și termenul „securitate” a început să fie utilizat conform percepției acestuia din cadrul democrațiilor occidentale.

Pornind de la accepția „democratică” a noțiunii mi-am propus să investighez posibilitatea de a o exprima într-o formă simbolică printr-o expresie matematică care eventual să permită prin efectuarea unor calcule chiar și unele predilecții privind nu atât securitatea ca noțiune poate puțin abstractă, cât starea de securitate a unei entități la un moment dat.

Ce este securitatea. Conceptul de securitate națională

Dacă luăm în considerare opinia generală, termenul „securitate” este un termen clar, ușor de conceput. Apare însă o problemă atunci când se pune problema unei definiții general acceptabile și atotcuprinzătoare. Au existat și există în continuare mai multe tentative de a rezolva problema și mulți specialiști și-au exprimat opiniile prin enunțarea unor variante de definiții care să exprime cât mai fidel noțiunea. Astfel, numai printr-o căutare cu motorul Google se obțin un număr de 522.000 intrări¹ pentru conceptul de securitate.

Ca o ilustre a acestor considerente vom face apel la definițiile date pentru securitate în general de câteva dicționare consacrate.

Astfel în dicționarul Explicativ al limbii române DEX, se definește securitatea ca „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol. Protecție, apărare”² sau, dacă luăm în considerație Marele dicționar de neologisme „stare de siguranță, de lipsă de primejdie. Protecție, apărare.”³

Dicționarul Websters definește securitatea („security”) ca fiind „libertatea față de pericol sau de vătămare; libertatea față de grijă sau teamă”⁴

¹ Gh. Deaconu, F. Repez, *Securitate euroatlantică, Note de curs*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2013, p. 39.

² *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2012.

³ Fl. Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, București, 2000.

⁴ *Webster's Desk Dictionary of the English Language*, GRAMERCY BOOKS, New York•Avenel, 1990.

În ceea ce privește *Dicționarul Larousse*, acesta se referă la securitate („*securité*”) ca „situație în care cineva sau ceva nu este expus la nici un pericol, la nici un risc de agresiune fizică, de accident, de furt sau de deteriorare; Situație în care cineva se simte la adăpost de pericol, care este liniștit.”⁵

Pentru a putea lua în considerație și percepția asupra termenului în alte limbi, vom face apel la Wikipedia, sursă care, chiar dacă nu are un control științific deosebit de riguros, prin deschiderea către un mare număr de autori, permite accesul către percepția generală asupra noțiunii în cadrul vorbitorilor ai limbii respective sau modul în care factorii de influență din societatea vorbitoare a limbii respective vor ca termenul să fie perceput.

În acest sens, securitatea (*sicurezza*) este definită în limba italiană ca fiind „conștiința faptului că un sistem nu va evolua către stări nedorite”.⁶

În limba rusă există mai multe accepțiuni pentru termenul „*безопасность* (*bezopastnost'*)”. Prezintă interes pentru această lucrare următoarele definiții:

- starea de protecție a drepturilor cetățenilor, obiectelor naturale, mediului și proprietății împotriva efectelor accidentelor și accidentelor site-urilor industriale [ГОСТ Р (GOST R) 12.3.047-98];
- starea relațiilor sociale în care individul, grupul social, comunitatea, națiunea, țara (statul) poate alege în mod independent, liber, suveran, fără imixțiuni sau presiuni din exterior modul de implementare a strategiei sale de comportament internațional, dezvoltarea spirituală, socio-economică și politică;
- starea de protecție a intereselor vitale ale persoanei, ale societății și ale statului față de amenințările potențiale asupra existenței sale, sau absența unor astfel de amenințări⁷.

Plecând de la general către particular și referindu-ne la securitate în relațiile internaționale se poate spune că aceasta este un concept care nu a fost încă definit complet și univoc, fiind utilizat într-o mulțime de contexte determinate de o mare varietate de interese. Se poate totuși vorbi despre securitatea națională (concept utilizat în limba română și sub denumirea „siguranța națională”) ca fiind „starea națiunii, a comunităților sociale, a cetățenilor și a statului, fundamentată pe prosperitate economică, legalitate, echilibru și stabilitate socio-politică, exprimată prin ordinea de drept și asigurată prin acțiuni de natură economică, politică, socială, juridică, militară, informațională și de altă natură, în scopul exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților cetățenești, manifestarea deplină a libertății de decizie și de acțiune a statului, a atributelor sale fundamentale și a calității

⁵ *Le petit Larousse en couleurs 1995, Nouvelle édition*, Larousse, Paris, 1994.

⁶ <http://it.wikipedia.org/wiki/Sicurezza>, accesat 16.07.2013.

⁷ <http://ru.wikipedia.org/wiki/Безопасность> (*Bezopastost'*) accesat 16.07.2013.

de subiect de drept internațional”⁸ conform definiției din *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate și societate civilă*, aprobată în ședința CSAT din 23 iunie 2003. Altfel spus este conceptul pe baza căruia se asigură supraviețuirea statului (conform definiției anglofone⁹), prin identificarea tuturor amenințările și riscurile care pot afecta viața națiunii prin „atacuri” asupra protecției populației, integrității teritoriale și permanenței instituțiilor statului (conform definiției indirecte francofone din *Codul Apărării francez*¹⁰) prin protejarea intereselor vitale ale individului, societății și statului în diferite sfere ale vieții de amenințările externe și interne, și asigurarea unei dezvoltări durabile (conform definiției rusofone¹¹).

Reprezentarea simbolică a stării de securitate

Pornind de la toate definițiile expuse până în prezent se poate trage concluzia că pentru definiția securității, inclusiv a cele naționale, se fac referiri, directe sau indirecte, la pericolele ce amenință o anumită valoare și la combaterea acestora. Exprimând această constatare într-un mod formalizat se poate spune că starea de securitate se poate exprima ca un raport între amenințările asupra unor valori (de exemplu, valorile naționale în cazul securității naționale – independență, suveranitate etc.) și capacitatea posesorului acestor valori (de exemplu, în cazul securității naționale statul) de a contracara amenințările. Mergând mai departe cu formalizarea se poate exprima securitatea sau mai precis starea de securitate, prin raportul dintre capacitatea de răspuns la amenințări și aceste amenințări. Această constatare se poate exprima prin relația (1).

$$S = \frac{A}{R} \quad (1)$$

În relația (1) am notat simbolic: *S* – starea de securitate

A – amenințarea

R – capacitatea de răspuns

În funcție de valorile raportului se pot pune în lumină mai multe situații posibile, și anume:

- $S < 1$, situație în care securitatea este asigurată. În acest caz se încadrează inclusiv situația lipsei amenințărilor, deci $A = 0$ raportul rezultat având valoarea 0, deci o stare de securitate absolută;
- $S = 1$, o situație incertă, deoarece în această problemă nu se poate discuta despre un echilibru stabil. Orice dereglare a echilibrului,

⁸ *Strategia de Securitate Națională a României adoptată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17 aprilie 2006.*

⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/National_security accesat 16.07.2013.

¹⁰ http://fr.wikipedia.org/wiki/Sécurité_nationale accesat 16.07.2013.

¹¹ http://ru.wikipedia.org/wiki/Национальная_безопасность (Natsional'naja bezopastnost') accesat 16.07.2013.

de altfel foarte probabilă, va deplasa starea de securitate fie spre o securitate asigurată, fie spre o insecuritate;

- $S > 1$ situație clară de insecuritate.

Pe de altă parte, așa cum se arată, de exemplu, în Paleri, Prabhakaran – *National Security*, Tata Mac Graw Hill, New Delhi, 2008, conceptul de securitate națională a cunoscut o evoluție istorică accelerată, în special, în perioada postbelică. Dacă în perioada pre și interbelică se considera că securitatea națională este asigurată total și exhaustiv prin securitatea militară, în prezent situația este mult mai complexă, securitatea militară devenind doar o componentă, după unii autori, de exemplu, P. Paleri, în lucrarea citată anterior, cu un rol în diminuare. O primă evidențiere asupra existenței a mai multor aspecte ale securității naționale a făcut-o Școala de la Copenhaga. Fondatorii acestei școli de gândire privind relațiile internaționale, Barry Buzan, Ole Waever și Jaap de Wilde, în lucrarea *Security: A New Framework for Analysis*, pun în evidență pentru prima oară existența a cinci sectoare de manifestare a securității, și anume, societal, politic, de mediu, militar și economic. Numărul acestor sectoare este amplificat de către P. Paleri în lucrarea sa *National Security*, la 14 elemente ale securității, și anume: militară, economică, a resurselor, a frontierelor, demografică, la dezastre, energetică, geostrategică, informațională, a alimentației, a sănătății, etnică, a mediului, cybersecuritatea și genomică. Chiar și la o analiză sumară se poate observa că unele elemente definite de către P. Paleri sunt identice cu sectoarele Școlii de la Copenhaga, iar altele sunt aspecte specifice ale sectoarelor definite de această școală. Totuși apar și unele aspecte necuprinse în vreun fel în sectoarele sus-amintite, fapt ce ne determină să folosim elementele ca posibilă alternativă la sectoare.

Indiferent că luăm în considerație sectoarele sau aspectele concluzia este unică, securitatea nu se poate trata ca un întreg indivizibil. De aceea, pentru a ține cont inclusiv de acest aspect relația (1) devine relația (2).

$$S_T = \sum_{i=1}^n \frac{A_i}{R_i} \quad (2)$$

În relația (2) S_T reprezintă starea de securitate totală (care acoperă toate cele i sectoare sau, după caz, elemente), A_i reprezintă amenințările legate de sectorul sau elementul i , R_i capacitățile de răspuns legate de asemenea de sectorul sau elementul i , iar n reprezintă numărul de sectoare sau elemente luate în considerare cu valorile 5, dacă se consideră sectoarele sau 14, dacă se consideră aspectele.

În plus mai trebuie luată în considerație o condiție suplimentară (3).

$$\forall \frac{A_i}{R_i} < 1 \quad (3)$$

În relația (3) simbolurile au semnificația definită anterior.

Discuția despre valorile raportului S devine în acest caz discuția despre valorile sumei S_T . Situațiile posibile sunt în acest caz:

- $S_T < n$, dar numai cu îndeplinirea condiției suplimentare (3) situație în care securitatea este asigurată;
- $S_T = n$, situație incertă din motivele arătate mai sus pentru situația $S = 1$;
- $S_T > n$, dar și $S_T < n$ fără respectarea condiției (3) situație clară de insecuritate.

Relația (3) trebuie interpretată în sensul că, de regulă, surplusul de securitate într-un sector sau aspect nu determină compensarea deficitului de securitate pentru un alt sector sau aspect, astfel încât o securitate totală este asigurată doar dacă securitatea pentru fiecare element component este asigurată. Întrucât este posibil să existe și excepții este totuși recomandat că atunci când situația nu este foarte clară să se efectueze o analiză mai detaliată.

Toate considerațiile anterioare pot fi rezumate printr-o funcție logică (4):

$$S_T = f(A_i, R_i) = \begin{cases} \Rightarrow \sum_{i=1}^n \frac{A_i}{R_i} < n \wedge \forall \frac{A_i}{R_i} < 1 & S_T = \text{TRUE} \\ \Rightarrow \sum_{i=1}^n \frac{A_i}{R_i} \geq n \vee \left[\sum_{i=1}^n \frac{A_i}{R_i} < n \wedge \exists \left(\frac{A_i}{R_i} \geq 1 \right) \right] & S_T = \text{FALSE} \end{cases} \quad (4)$$

În relația (4) simbolurile au semnificația definită anterior.

Toate aspectele expuse până la acum au un aspect, în principal, teoretic, elementele care intră în cadrul relațiilor fiind mai mult simbolice decât concrete. Dacă se acceptă convenția că starea de securitate se poate exprima simbolic prin intermediul funcției logice (4), elementele ce intră în comparație amenințarea A și capacitatea de răspuns R trebuie să fie mărimi concrete, reprezentate prin valori numerice care să reprezinte fie o „notă” de ierarhizare pe o scară a valorilor, fie valori naturale exprimabile prin unități de măsură.

Aspecte practice privind determinarea stării de securitate

Consider că problema privitoare la determinarea practică a existenței unei stări de securitate trebuie începută pornind de la un aspect specific al științelor numite umaniste în raport cu științele numite exacte. Științele exacte operează cu noțiuni care în majoritatea cazurilor sunt legate direct sau indirect de aspectele materiale ale naturii. Majoritatea acestor noțiuni pot descrie din punct de vedere cantitativ prin valori concrete, măsurabile și exprimabile prin valori în ultima analiză numerice, astfel încă exprimarea matematică prin intermediul unor relații nu ridică de obicei

probleme deosebite. În plus, aceste științe au avantajul ca un anumit fenomen poate fi, de regulă, reproductibil în condiții de laborator astfel încât studiul experimental este posibil și dezirabil. Spre deosebire de acestea, în cazul științelor umaniste, noțiunile sunt de multe ori mult mai „abstracte” astfel încât o exprimare prin valori măsurabile, sau măcar cuantificabile numeric conform actualelor concepte matematice, este de cele mai multe ori foarte complicată, dacă nu chiar imposibilă. Această situație face puțin probabilă posibilitatea de aplicare a aparatului matematic, cel puțin în actuala dezvoltare a acestuia. În plus, o reproducere a fenomenelor în condiții de laborator pentru un studiu sistematic ca în sensul științelor exacte este imposibilă. Iată de ce un calcul de constatare sau de predicție pentru starea de securitate depinde în foarte mare măsură de experiența, inspirația și, de ce nu, de arta celui ce îl efectuează.

Aceasta este motivul pentru care nu se poate aborda aplicarea relației propuse anterior la un mod absolut, stabilind, de exemplu, o procedură. Așa cum am arătat, pentru a aplica relațiile matematice trebuie luate în considerație mărimi exprimabile numeric. De asemenea, mărimile comparate trebuie să aibă aceeași natură, respectiv aceleași unități de măsură. Pe de altă parte, un sector sau un element al securității nu poate fi exprimat printr-o singură mărime. În acest context, voi lua pentru exemplificare securitatea energetică. Pentru a crea o imagine asupra acesteia la modul cel mai simplist, ar trebui comparată cantitatea de energie necesară a unei entități cu cantitatea de energie pe care acea entitate și-o poate asigura într-un mod care să nu ridice semne de întrebare asupra siguranței asigurării ei. Analizând însă situația chiar fără a întreprinde o analiză foarte aprofundată a tuturor aspectelor, se poate constata că o simplă analiză cantitativă nu este relevantă. Astfel dacă pornim doar de la analiza naturii energiei se poate observa că trebuie luat în considerație, în mod mai detaliat, acest aspect. Energia electrică este utilă pentru consumul industrial, parțial pentru domeniul transporturilor (o parte din transportul feroviar și din cel urban) și pentru consumul casnic. Dar pentru asigurarea necesităților domeniului legat de agricultură și parțial ale domeniului transporturilor (rutier, naval și parțial feroviar și urban) și chiar casnic (încălzire), energia obținută din combustibili fosili este de neînlocuit. De asemenea, combustibilii fosili pot fi și bază de realizare a energiei electrice. Iată de ce o analiză calitativă a naturii energiei necesare și posibil de obținut este absolut necesară. În plus mai trebuie luate în considerație capacitățile de obținere a energiei (capacitatea centralelor electrice, capacitățile de obținere a combustibililor utilizabili, de exemplu, capacitatea de rafinare a petrolului), capacitatea de stocare pentru resursele energetice (capacitatea de stocare pentru petrol și derivate

și pentru gaze naturale), capacitatea de distribuire a energiei (de exemplu, valoarea medie a lungimii rețelelor de distribuire a energiei electrice și a gazelor naturale pe unitatea de suprafață, valoarea capacității mijloacelor de transport pentru distribuirea combustibililor lichizi), precum și alte aspecte. Dacă valorile reale ale acestor „parametrii” sunt relativ ușor de determinat pentru un analist angajat în activitatea de analiză și prognoză, în schimb pentru a determina valorile de referință față de care se face raportarea analistul trebuie, cel mai probabil, să apeleze la specialiștii din domeniu, iar valorile vor avea totuși un oarecare grad de subiectivitate care creează premisele pentru un grad de relativitate mai scăzut sau mai ridicat pentru prognoză. După stabilirea parametrilor ce se vor lua în considerare, a valorilor de referință și reale ale acestora activitatea devine simplă, prin aplicarea, de exemplu, a funcției logice (4) limitată la un singur sector sau aspect al securității.

Pe lângă faptul deja relevat, legat de multitudinea aspectelor care trebuie luate în considerație, doar pentru un anumit sector sau aspect al securității trebuie să arăt din nou faptul că folosirea aspectelor pur cantitative în locul celor calitative este, de regulă, sortită eșecului de la început. Pe de altă parte, este posibil ca unele elemente greu cuantificabile în valori numerice să poată fi determinante într-o astfel de analiză. Fenomenul este similar cu cel care s-a constatat, de exemplu, în cadrul artei militare la aplicarea legii raportului de forțe în care aspectul calitativ este preponderant față de aspectul cantitativ.

Voi ilustra această realitate chiar pentru o analiză de securitate militară, pornind de la o situație istorică pentru care sunt cunoscute atât premisele, cât și rezultatele, respectiv atacul german asupra Franței, în anul 1940. Prezentăm în tabelul de mai jos, preluat din lucrarea L. Loghin, *Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie Editura Politică, București, 1984* situația privind efectivele și dotarea celor două forțe la data de 10 mai 1940.

Tabelul 1

**Valoarea combativă a forțelor beligerante
pe frontul de vest la 10 mai 1940¹²**

Detalii	Total aliați (Franța, Marea Britanie, Belgia, Olanda)	Germania
Efective umane	3.785.000	3.300.000
Tancuri și autotunuri	3.099	2.580
Guri de foc de artilerie de la calibrul 75 mm în sus	14.544	7.378

¹² L. Loghin, *Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie*, Editura Politică, București, 1984.

Se observă superioritatea numerică franceză (alianța franco-britanico-belgiano-olandeză) în toate aspectele luate în considerare.

O analiză calitativă exhaustivă depășește scopul prezentului articol. Ne vom rezuma la o analiza calitativă sumară. Pentru o analiză a efectivelor sunt necesare date relativ complexe de care nu dispunem (de exemplu structura pe vârste și pe nivelul de instruire militară a efectivelor). Cunoaștem însă cel puțin informativ componența pe tipuri a tancurilor franțuzești¹³ și germane¹⁴ precum și caracteristicile acestora¹⁵. Din analiza comparativă a tipurilor de tancuri echivalente se constată faptul că caracteristicile tehnico-tactice ale tancurilor franțuzești sunt egale și unele chiar superioare celor ale tancurilor germane. În plus, tancurile germane după campaniile anterioare, aveau, cel puțin teoretic, o resursă redusă față de cea a tancurilor franceze. Se constată însă unele deficiențe la tancurile franțuzești legate de o fiabilitate și mentenabilitate și o autonomie mai reduse, un echipament de legături radio puțin utilizat sau chiar inexistent și un echipaj mai redus, necesitând o instruire mai complexă. Cu toate acestea, în înfruntările directe tancurile franțuzești au ieșit de regulă învingătoare, ceea ce dovedește faptic superioritatea tehnico-tactică a acestora.

Rezultă faptul că, pornind inclusiv de la această analiză calitativă sumară, Franța nu ar fi trebuit să aibă probleme cu securitatea militară.

Și totuși rezultatul a fost altul. Consider că explicația constă în diferențele flagrante referitoare la două aspecte greu cuantificabile, tactica și starea psihomorală a efectivelor.

În privința tacticii, trupele germane de tancuri au aplicat o tactică nouă și revoluționară pentru momentul istoric, pusă în evidență în lucrarea deja celebră a generalului Heinz Guderian „*Achtung - Panzer!*”. Formațiile de tancuri germane acționau grupat servind ca o forță puternică și mobilă de lovire a inamicului și de străpungere a liniilor acestuia, dar și de dezvoltare a ofensivei în adâncime. Forțele franceze de tancuri au fost folosite după o tactică învechită chiar și pentru sfârșitul Primului Război Mondial, ca vehicule individuale în sprijinul plutoanelor de infanterie astfel încât toate calitățile acestui tip de armă erau anihilate.

Din punct de vedere al stării psiho-morale se remarcă din nou superioritatea armatei germane. Trupele germane aveau un moral înalt legat nu numai de propaganda la care au fost supuse în mod agresiv, putem

¹³ https://en.wikipedia.org/wiki/French_combat_vehicle_production_during_World_War_II accesat 16.07.2013.

¹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/German_armored-fighting-vehicle-production-during-World-War_II accesat 16.07.2013.

¹⁵ Ph. Trewhitt, *Armoured fighting vehicles*, Amber Books Ltd, London, 1999.

spune, ci și de campaniile anterioare care s-au încheiat cu victoriile germane cunoscute. În plus, corpul de comandă german, caracterizat prin stabilitate în funcții, manifesta, cel puțin aparent, o puternică hotărâre de luptă care s-a transmis și trupelor. Trupele franceze intrau în lupta după perioada de „război ciudat” un război mai degrabă de tranșee fără nici un rezultat notabil, de natură a submina chiar și un moral puternic motivat. Moralul a fost de asemenea zdruncinat și de rezultatele dezaastroase ale campaniei din Norvegia, soldată cu o retragere pe care o putem caracteriza eufemistic ca „puțin glorioasă”. În plus corpul de comandă manifesta o atitudine capitulară și defetistă, care a condus chiar și la dese schimbări în corpul superior de comandă, inclusiv ale comandantului șef, toate de natură a genera în rândul trupelor neîncredere, confuzie prin ordine contradictorii și scăderea voinței de luptă. Chiar dacă nu au avut poate caracter determinat pentru rezultatul campaniei aceste aspecte l-au influențat alături de alte deficiențe.

Problema legată de prezenta lucrare este cum ar fi putut fi luate la o analiză bazată pe date cuantificabile aceste aspecte. Răspunsul este că la etapa istorică în care s-a produs evenimentul, foarte greu, dacă nu imposibil. Chiar și în prezent folosind metodele matematice uzuale este dificilă o cuantificare și oricum obiectivitatea cuantificării este foarte discutabilă, deoarece rezultatul cunoscut o poate influența în mod decisiv.

Concluzii

Dezvoltarea actuală a societății a determinat necesitatea fundamentării a deciziilor pe analize efectuate pe baze cât mai obiective, care să elimine eventualele percepții individuale ale decidentului. Analiza stării de securitate a unei entități care poate fi în unele cazuri de importanță deosebită inclusiv statul național necesită cu atât mai mult folosirea unor metode obiective.

Modul de determinare propus introduce o astfel de metodă simplă și obiectivă, cu un grad de eroare redus. Problema care apare însă este legată de stabilirea elementelor care trebuie luate în considerare pentru aplicarea ei. Pornind de la faptul că starea de securitate este, așa cum am arătat un fenomen complex, dependent de multe elemente la rândul lor de complexitate mai mare sau mai redusă problema identificării și cuantificării aspectelor legate de descrierea unui anumit element sau sector de securitate este o problemă capitală pentru o analiză de securitate bazată pe comparația dintre amenințările și capacitatea de răspuns. Rezolvarea constă între altele și în constituirea unui grup de experți care, prin activitatea în domeniu, să capete inclusiv „flerul” atât de necesar în această sferă de activitate.

BIBLIOGRAFIE

- Deaconu Gh., Repez F., *Securitate euroatlantică*, Note de curs, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2013.
- Loghin L., *Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie*, Editura Politică, București, 1984.
- Marcu Fl., *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, București, 2000.
- Paleri P., *National Security*, Tata Mac Graw Hill, New Delhi, 2008.
- Trewhitt Ph., *Armoured fighting vehicles*, Amber Books Ltd, London, 1999.
- Țenu C., Stăncilă L., Popescu C-tin, *Studii de artă militară*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.
- Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2012.
- Le petit Larousse en couleurs 1995*, Nouvelle édition, Larousse, Paris, 1994.
- Webster's Desk Dictionary of the English Language*, GRAMERCY BOOKS, New York•Avenel, 1990.
- https://en.wikipedia.org/wiki/French_combat_vehicle_production_during_World_War_II accesat 16.07.2013.
- https://en.wikipedia.org/wiki/German_armored_fighting_vehicle_production_during_World_War_II accesat 16.07.2013
- http://en.wikipedia.org/wiki/National_security accesat 16.07.2013
- http://fr.wikipedia.org/wiki/Sécurité_nationale accesat 16.07.2013
- <http://it.wikipedia.org/wiki/Sicurezza> accesat 16.07.2013
- [http://ru.wikipedia.org/wiki/Безопасность \(Bezopastnost'\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Безопасность_(Bezopastnost')) accesat 16.07.2013
- [http://ru.wikipedia.org/wiki/Национальная_безопасность \(Natsional'naja_bezopastnost'\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Национальная_безопасность_(Natsional'naja_bezopastnost')) accesat 16.07.2013

**ROLUL INSTITUȚIEI MILITARE DE ÎNVĂȚĂMÂNT
SUPERIOR ÎN PROIECTAREA ȘI ÎN IMPLEMENTAREA
MODELULUI DE REALIZARE A COMPETENȚEI
DE COMUNICARE INTERCULTURALĂ
A MILITARILOR ROMÂNI PARTICIPANȚI
LA OPERAȚIILE DE STABILITATE ȘI SPRIJIN**

***THE ROLE OF THE ACADEMIC MILITARY
INSTITUTIONS IN PLANNING AND IMPLEMENTING
THE MODEL OF INTERCULTURAL COMMUNICATION
COMPETENCE OF THE ROMANIAN MILITARY
WHO PARTICIPATE IN STABILITY
AND SUPPORT OPERATIONS***

Asist.univ.drd. Polixenia OLAR*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Instituția de învățământ militar are un rol important în ceea ce privește formarea și dezvoltarea competenței de comunicare interculturală a tuturor militarilor români care vor participa la misiuni în afara teritoriului național, inclusiv la operații de stabilitate și sprijin.

Acest rol privește mai întâi proiectarea modelului de competență de comunicare interculturală a militarilor români, apoi punerea în practică a acestui model folosind în acest scop toate metodele de învățare adecvate.

The military educational system plays an important role in building up and developing the intercultural communication competence of all the Romanian military that are to participate in missions abroad, including the stability and support ones.

This role firstly refers to the planning of the model of intercultural communication competence of the Romanian military and then, to the application of this model, using all the appropriate acquired methods to this end.

Cuvinte-cheie: competența de comunicare interculturală; misiuni de stabilitate și sprijin; dimensiuni.

Keywords: *intercultural communication competence; stability and support missions; dimensions.*

* e-mail: lisiolar@yahoo.com

Rolul instituției de învățământ militar în proiectarea modelului de realizare a competenței de comunicare interculturală

Instituția de învățământ militar cu atribuții în domeniul formării competenței de comunicare interculturală a militarilor români care participă la operații de stabilitate și sprijin în afara țării își exercită acest rol prin elaborarea unui model de obținere a unui astfel de tip de competență de comunicare. Evident, modelul va ține seama de cerințele impuse de către beneficiar, adică de către conducerea armatei României, de către Statul Major General privind competența de comunicare interculturală ce trebuie să definească orice militar român care va participa la operații de stabilitate și sprijin în afara țării.

În opinia mea, modelul de competență de comunicare interculturală propus de către instituția de învățământ militar ar trebui să se refere la următoarele domenii de activitate umană:

- domeniul cunoașterii, adică cunoștințele necesare și suficiente formării și dezvoltării competenței de comunicare interculturală a tuturor militarilor români care vor participa la operații de stabilitate și sprijin;
- domeniul capacității de a face ceva, adică formarea și dezvoltarea priceperilor, abilităților și deprinderilor de a folosi oportunități, eficiente și constante cunoștințele asimilate ce constituie fundamentul cognitiv al competenței de comunicare interculturală;
- domeniul acțiunii concrete, adică formarea și întărirea comportamentelor individuale și colective dezirabile pentru afirmarea în teren a competenței de comunicare interculturală.

Domeniul cunoașterii se referă la maniera în care sunt achiziționate cunoștințele necesare și suficiente formării și dezvoltării competenței de comunicare interculturală a militarilor români care participă la operații de stabilitate și sprijin. Literatura de specialitate semnalează trei modalități de abordare a acestei chestiuni esențiale¹: abordarea umanistă; abordarea antropologică și abordarea sociologică.

Abordarea umanistă² se referă la cultura cultivată, această moștenire numită civilizație, care constituie memoria colectivă a unui popor. Odată această abordare era considerată primordială și unică. Astăzi, abordarea umanistă a cedat locul abordării antropologice, legată de

¹ Denise Lussier, *Enseigner «la compétence de communication interculturelle»: une réalité à explorer*, http://www.mels.gouv.qc.ca/sections/viepedagogique/149/index.asp?page=dossierC_4, pp. 4-5, accesat în 02.03.2013.

² *Ibidem*.

formarea relațiilor cu membrii altor societăți și culturi, știind bine că reprezentările culturale se construiesc în timp îndelungat și că acestea sunt influențate de către indivizi, de grupuri umane, de evenimente și instituții. Acest tip de abordare se concentrează asupra diversității modurilor de viață, a faptelor vieții curente, a obiceiurilor și cutumelor, a tabuurilor, a comportamentelor verbale și nonverbale, fără a uita codurile morale. Ea folosește documente uzuale (cataloge de cumpărături, buletine cu noutăți, meniuri din restaurante etc.) existente într-o societate și care menționează despre modul de viață specific al acesteia.

Abordarea sociologică se raportează la contextul sociocultural. Ea tratează chestiunea ca pe un fenomen social. Sursele sale de informații și date sunt constituite din documentele bazate pe anchete sociale, sociologice și psihosociale ce au ca scop să ofere date despre fapte, statistici și date sociale, economice și politice. Prin datele și informațiile puse la dispoziția celor interesați, ea oferă repere culturale care le permit acestora din urmă să se familiarizeze cu elemente factuale care le sunt necunoscute și să se adapteze inițial și ulterior să se integreze în societate.

În plus, abordarea sociologică are în vedere dimensiunile situațiilor problematice și include în analizele sale credințele, relațiile, valorile și atitudinile specifice fiecărei culturi. Prin urmare, acest tip de abordare a domeniului cunoașterii se poate folosi și în instituțiile de învățământ militar care formează și dezvoltă competența de comunicare interculturală a militarilor.

În opinia mea, folosirea concomitentă a celor trei tipuri de abordări ale domeniului cunoașterii este benefică procesului de formare și dezvoltare a competenței de comunicare interculturală a militarilor români care participă la operații de stabilitate și sprijin.

Domeniul capacității de a face ceva privește transformarea cunoștințelor asimilate de către militari prin învățare în priceperi, abilități și deprinderi menite a pune în practică competența lor de comunicare interculturală. Acest domeniu se referă, mai întâi, la aplicarea cunoștințelor și la folosirea curentă a limbii materne, dar și a celei străine însușite de către militari pentru a putea să-și îndeplinească sarcinile în cadrul operațiilor de stabilitate și sprijin. Prin intermediul exercițiilor practice, a jocului de rol, a modelării sau a simulării, militarii să acționeze și să se comporte ca și cum s-ar afla în timpul operațiilor de stabilitate și sprijin. În final, militarii trebuie să-și formeze și să-și dezvolte priceperi, abilități și deprinderi de a relaționa cu ceilalți participanți din zona operațiilor de stabilitate și sprijin, cu autoritățile locale și cu populația din zonă. În acest scop, evident că se vor imagina de către cadrele didactice, instructorii

militari și de către comandanții militarilor diferite situații interculturale și/sau scenarii care vor fi aplicate pentru ca militarii să fie în măsură să se descurce adecvat în teren. Cu cât exercițiile, scenariile și situațiile interculturale „jucate” vor fi mai bine construite și înțelese de către toți militarii cu atât priceperile, abilitățile și deprinderile de comunicare interculturală vor fi mai temeinice, mai apropiate de nevoile din teatrele de operații de stabilitate și sprijin.

Domeniul acțiunii concrete privește ansamblul de activități prin care militarii exersează continuu, responsabil și activ maniera în care competența lor de comunicare interculturală se manifestă concret într-o situație interculturală reală sau imaginară. În acest scop, potrivit opiniei lui Denise Luissier³ se impun a fi avute în vedere trei aspecte. Primul vizează sensibilizarea și apropierea celor supuși procesului de instruire de alte culturi, o fază a conștientizării culturale în care se învață apropierea de ceilalți și celelalte culturi. Mai concret, necesitatea de a-l înțelege pe celălalt și de a-i înțelege cultura sa. Al doilea aspect privește abordarea critică a celorlalte culturi în funcție de nivelul de cunoașterea a propriei identități și culturi, și anume adoptarea în teren a unei poziții de continuă ajustare și de adaptare a modurilor de a gândi și de a acționa la ceilalți, la cei care sunt diferiți de sine. Prin urmare, este vorba despre manifestarea de către toți militarii a deprinderii și abilității de a ști să accepte și să interpreteze credințele și valorile asociate culturii lor și a celor diferite de a lor. Al treilea aspect relevă competența transculturală ce se definește prin integrarea și respectul valorilor altora care decurg din contactele între culturi și civilizații diferite, așa cum se întâmplă în cadrul operațiilor de stabilitate și sprijin.

Instituția militară deține un rol esențial în proiectarea modelului de realizare a competenței de comunicare interculturală întrucât știe ce trebuie făcut, prin ce mijloace, cu ce metode și în ce timp. Totodată, ea dispune de personal calificat necesar, de experiență și de materialul didactic suficient și eficace punerii în practică a modelului de realizare a competenței de comunicare interculturală.

Rolul instituției de învățământ militar în implementarea modelului de realizare a competenței de comunicare interculturală

Instituția de învățământ militar îndeplinește un rol important în formarea și în dezvoltarea competenței de comunicare interculturală a militarilor români care participă la operațiile de stabilitate și sprijin în afara țării. În acest scop, ea acționează pentru formarea și dezvoltarea

³ *Ibidem*, p. 5.

competenței de comunicare interculturală a militarilor, precum și pentru evaluarea nivelului acestei competențe.

Conceptul de competență interculturală vizează un ansamblu de cunoștințe, abilități, aptitudini și comportamente, care utilizate armonios și complementar îi permit individului rezolvarea unor situații de interacțiune interculturală. Competența interculturală se demonstrează prin găsirea unor soluții eficiente la problemele apărute în contextele și în situațiile interculturale în care se pot afla militarii români care participă la operațiile de stabilitate și sprijin în afara țării.

În literatura de specialitate există o paletă relativ largă privind componentele competenței de comunicare interculturală. Analiza acestor puncte de vedere pune în evidență atât asemănări, cât și deosebiri în ceea ce privește structura competenței de comunicare interculturală.

Potrivit unui prim punct de vedere, competența interculturală include următoarele componente: cognitivă, afectivă și comportamentală⁴.

Componenta cognitivă presupune existența conștiinței culturale și interculturale adecvate. La acest nivel este implicată recunoașterea faptului că oamenii interpretează unul și același comportament, în moduri diferite, în raport cu volumul și calitatea cunoștințelor deținute despre comunicarea interculturală. Pe de altă parte, aici, experiența de viață, respectiv participarea la diferite activități derulate în situații interculturale diverse, joacă un rol esențial. Procesul formării competenței de comunicare interculturală, pe dimensiunea sa cognitiv-informațională, permite militarilor români care vor participa la operațiile de stabilitate și sprijin să asimileze un volum suficient și necesar de date și informații, pe care ulterior să le transforme în cunoștințe în materie de comunicare interculturală.

Componenta afectivă cuprinde un ansamblu de trăiri afective (de la emoții la sentimente) care însoțesc formarea cunoștințelor și deprinderilor, abilităților de comunicare interculturală. Această componentă, într-un fel și într-o bună măsură, reflectă atitudini de stimă și recunoaștere, deschidere, valorizare, respect, curiozitate față de celălalt.

În opinia mea, la componentele menționate de către Daniel Mara trebuie adăugată și componenta motivațională. Aceasta desemnează ansamblul de trebuințe, dorințe, impulsuri, motive, aspirații, idealuri și interese care stau la baza oricărei acțiuni umane. Ea exprimă dorința, aspirația, trebuința sau interesul individului de a face ceva singur sau împreună cu grupul de apartenență, de vecini sau de muncă. În domeniul

⁴ Daniel Mara, *Dimensiunile interculturale ale educației*, <http://www.revistatransilvania.ro/arhiva/2008/pdf/numarul1/art17.pdf>, p. 1, accesat în 20.03.2013.

formării și dezvoltării competenței de comunicare interculturală, motivația este determinantă pentru atingerea scopului propus.

Componenta comportamentală a comunicării implică capacitatea de a accepta, de a tolera prezența celuilalt, de a găsi și de a utiliza eficient modalități de adaptare în situații de interacțiune interculturală. Pe de altă parte, această componentă desemnează maniera în care persoana este dispusă să pună în practică cunoștințele asimilate, deprinderile și priceperile dobândite în materie de comunicare interculturală. Această componentă, în cazul militarilor români care participă la operațiile de stabilitate și sprijin, reflectă modelul social de conduită acceptat și dezirabil, întemeiat pe respectul valorilor, normelor, tradițiilor și cutumelor naționale concomitent cu acceptarea și respectul valorilor, normelor, tradițiilor și cutumelor celor cu care se află într-o situație culturală sau alta.

Un alt punct de vedere, îl constituie opinia lui Alina Pamfil⁵, conform căruia competența de comunicare este reflectată în șase componente ce au rolul de a nuanța diferitele aspecte pe care actul comunicării interumane le implică:

- componenta verbală – integrează toate domeniile limbii – și conține, la rândul ei: dimensiunea lingvistică (care constă în cunoașterea și în valorificarea în vorbire a elementelor de limbă: la nivel fonetic, lexical, semantic, morfologic, sintactic); dimensiunea textuală (care constă în cunoașterea și aplicarea regulilor și procedeelelor ce asigură organizarea generală a unui text: legătura dintre fraze, coerența dintre părți, structura textuală narativă, descriptivă, explicativă, argumentativă, dialogală etc.); dimensiunea discursivă/situațională (care constă în cunoașterea și în aplicarea regulilor și procedeelelor ce determină folosirea limbii în context: cunoașterea parametrilor situației de comunicare, a funcțiilor limbajului, utilizarea registrelor limbii, a normelor de interacțiune verbală).

- componenta cognitivă (care trimite către stăpânirea operațiilor intelectuale implicate în producerea și în receptarea de mesaje: memorarea, diferențierea, compararea, clasarea, inferența, anticiparea etc.);

- componenta enciclopedică (care se referă la cunoașterea aspectelor lingvistice, textuale și discursive ale unor domenii diferite: știință, artă, tehnică etc.);

- componenta ideologică (care se referă la capacitatea individului de a se raporta / a se situa față de și de a reacționa la idei, valori, opinii susținute prin discurs);

- componenta literară (care trimite la literatură și implică anumite cunoștințe și capacități de valorificare a creativității verbale);

⁵ Alina Pamfil, *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003, pp. 65-66.

- componenta socioafectivă (care cuprinde un sistem de concepții, de valori și de sentimente ce influențează comportamentul verbal al individului).

Plecând de la aceste componente, competența de comunicare interculturală a unei persoane se poate evalua la următoarele niveluri:

- cognitiv (evaluarea capacității de conștientizare și de înțelegere a aspectelor, a situațiilor pentru a relaționa corespunzător și eficient);

- afectiv (evaluarea atitudinilor, a gradului de implicare emoțională);

- motivațional (evaluarea trebuinței, a dorinței și a interesului de a comunica adecvat și eficient cu ceilalți);

- comportamental (evaluarea abilităților, aptitudinilor care sunt mobilizate și manifestate în comportamente, pentru a relaționa eficient în interacțiunile de natură interculturală).

Competențele de comunicare interculturale favorizează instituirea și dezvoltarea relațiilor interculturale. Acestea din urmă vizează raportul dintre reprezentanții a două sau mai multe culturi și constă în valorificarea cunoștințelor, deprinderilor, abilităților, atitudinilor celor implicați, pentru a favoriza comunicarea, înțelegerea, transferul de informații dintre aceștia.

Apreciez că instituția militară de învățământ superior este în măsură să implementeze modelul de comunicare interculturală pentru că dispune de o anumită experiență în domeniu și de personal calificat capabil să efectueze asemenea sarcini de o manieră eficace.

BIBLIOGRAFIE

Lallement, Michel, *Istoria ideilor sociologice*, Editura Antet, Oradea, 1998.

Lussier Denise, Enseigner «la compétence de communication interculturelle»: une réalité à explorer, http://www.mels.gouv.qc.ca/sections/viepedagogique/149/index.asp?page=dossierC_4

Mara Daniel, *Dimensiunile interculturale ale educației*, <http://www.revistatransilvania.ro/arhiva/2008/pdf/numarul1/art17.pdf>

Pamfil Alina, *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor-șef: *Laura MÎNDRICAN*

Corector: *Mariana ROȘCA*

Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*

ISSN (on line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 284 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: buletinul@unap.ro

Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0453